Agn9 dei qui tollis peccata mudi· Dona nobis

Domine ihū xp̄e qui· Hic inclin

dixisti apostolis tuis pacē me ar

vobis· pacē relinquo vobis· ne

cias pctā mea· sed fidē ecclesie tu

qz scdm volūtatē tuam pacifica

stodire· et coadunare· et regere

neris· Qui cū deo patre et spū sc

Pax + mecū· Pax xp̄i + et ec

clesie dei abūdet in cordibus v

Habete vinculum pacis et ca

ut apti sitis sacrosanctis myste

Hic iterum inclinate·

Dn̄e iehsu christe fili dei vivi

volūtate pr̄is cooperāte spiri

Lenox

a

Mr Lenox's writing

The only ... is in the Articles to which ... these articles (v. ff i.iii) ...

For the reference to Canada see also the caption of page 1

AD ARTICVLOS CALVINIANÆ, DE SACRAMENTO EVCHARISTIÆ, TRAditionis, ab eius Miniſtris in Francia Antarctica euulgatæ, Reſponſiones,

PER

NICOLAVM VILLAGAgnonem Equitem Rhodium,

Ad Eccleſiam Chriſtianam.

Editio ſecunda ab ipſo authore aucta ac emendata.

PARISIIS,

Apud Andream Wechelum, ſub Pegaſo, in vico bellouaco: Anno Salutis

1562.

Cum priuilegio Regis.

EXTRAICT DV PRIVILEGE du Roy.

PAR lettres patentes du Roy, il est permis à André Wechel, imprimeur & libraire iuré en l'Vniuersité de Paris, d'imprimer & vendre ce liure intitulé, *Ad articulos Caluinianæ, de Sacramento Eucharistiæ, traditionis ab eius Ministris in Francia Antarctica euulgatæ responsiones*, auec inhibitions & defences à tous autres imprimeurs & marchans, de non imprimer ny vendre en ce Royaulme le dict liure, durant le temps & terme de trois ans. Et ce sur peine de confiscation desdicts liures & d'amende arbitraire, comme appert plus amplemét par lesdictes lettres patentes. Donné à Bloys le sixieme iour de Iuing, L'an de grace Mil cinq cens soixante, & de nostre Regne le premier.

Par le Roy, Monsieur le Cardinal
de Lorraine present. *signé*

Bourdin.

AD CHRISTIANAM ECCLESIAM N. VIL-lagagno. S. & P.

NE cui mirũ sit, quòd ego in re militari, ampliùs quã in literis versatus, in causam Ecclesiæ sum ingressus, vt Caluinianam doctrinam impugnem: antequam rem aggrediar, consilij mei rationem, paucis exponẽdam esse duxi: Ad Franciã Antarcticam mihi manẽti, propinqui ac necessarij mei mihi nũciauerunt, eos qui Geneua ad nos emigrauerant, Geneuam reuectos, paßim nomen meum maledictis hoc dolore traducere, quòd (quũ inter nos de religione minimè conueniret) illi à me remißi ac repulsi fuissent: Addiderunt Caluinum maledictis suis tanta infamia existimationem nostrã affecisse, vt nisi maturè mihi prospexissem, in hominũ odium incurrerem, quod tam altè radices in eorum animis esset acturum, vt vix re-

uelli posset. Hac re animo permotus, antequã illud nostri nominis odiũ inueterasceret, putaui mihi faciendũ esse, vt non solùm scriptis me tibi, Christiane lector, purgarẽ, sed eò me ipse cõuerterẽ, vt si & opus esset, Philippũ quẽdam Corgillierium Pontanũ propter meam absentiã ferocientem, ad pugnã me lacessentẽ, armis exciperem ac reprimerẽ. Et quia multa, quæ de Geneuensiũ religione cõperi, sum euulgaturus, quæ tanta insania, blasphemia, stultitiaq; scateãt, vt mihi non videare fidẽ habiturus, ne in calumniæ suspicionẽ incidã, hæc proprio Ministri (sic enim loquũtur) scripto, attestari volui. Huius rei gratia eò me conferre constitui, quò peruenire mihi licere, fide publica confirmabitur. Intereà illorũ traditiones, nostrásque de eis cõtentiones edidimus: vt qui librũ nostrum lecturi sunt, de causa nostra verè diiudicent: atque si quã de nobis infaustam opinionẽ conceperunt, euellãt ac ex animo eiiciant. Antea tamen paucis hac epistola perstrinximus, quorũ mihi criminũ infamiam inusserint. Ab Atheismo viri pij exorsi sunt, vt vbi omnẽ de mea religione opinionem probis expulissent, minori negotio, quiduis turpitudinis ac sceleris persuaderet. Exposuerunt me quadã religionis simulatione, Geneua ministros asciuisse,

uisse,

uiſſe, vt in eorũ religione, Barbaros inſtituerem: ſed paulò pòſt, animi quadã leuitate, ac mobilitate, Euãgelij pertæſum, in ſuperſtitiõis Papiſticæ vanitatẽ relapſum, deincepsq́ Atheiſmũ indutũ fuiſſe: Quãobrem nõ ſolùm Miniſtros ſanctos expuliſſem, ſed ne quid ad ſummã maliciã & nequitiã mihi deeſſet, vbi nauem vicioſam, req́ frumẽtaria vacuam, nactus eſſem, hãc illos cõſcendere coẽgiſſe, vt ſi nõ deprimerẽtur, inedia deficerẽt. Hæc vana eſſe oſtendemus, crudelitatisq́ notã eluemus, quũ paucis de doctrina diſſeruerimus. Inficiari nolo illos ſuo aduentu, me maxima lætitia perfudiſſe: Eam enim in primo aditu ſanctitatis ſpeciem exhibuerũt, vt putarẽ diuinitatis theſaurum aliquẽ eximium, è cœlo ad nos illapſum eſſe, ſed alienã perſonam diu nõ tulerunt. Eremi enim noſtræ paupertatem faſtidiẽtes, ad carnes Ægyptias reſpexerunt, moxq́ ad ingenium redierunt, vt plerique, in primo aditu redeũdi ſibi poteſtatẽ fieri, moleſtiſsimè exigerẽt. Hoc quũ rei frumẽtariæ difficultas impediret, ægrè retenti ſunt: ſed victi moræ tædio, ita ſe geſſerunt, vt quã de eorum aduẽtu voluptatẽ imbiberã, maxima animi moleſtia repellerẽ. In eorum religione tribus potiſsimũ rebus offendi. Euchariſtiam omni prorſus diuinitate, diuiniq́

*corporis præſentia ſpoliabant,ne terrenum Ele-
mentum honore afficerent. Tradebant animas
ſuas carnem Domini,fide,ſed ſeorſum à ſacra-
mēto manducare,ſimul ac eorum corpora pane
Euchariſtiæ veſcerētur. Ab ea ſentētia me ab-
duxit verbum Domini, Hoc eſt corpus meum.
Tandē vbi eam rem multis verbis triuiſſemus,
Miniſter ſcripto nobis affirmare nō dubitauit,
ab eſu diuinæ carnis arceri corpora, quòd ſpes
æternæ vitæ animas, non corpora ſpectaret: Hoc
probare nec potui. Ab hac opinione huc deſcen-
derunt, vt carni Chriſti diuinitatē negauerint:
in Chriſto duas naturas diſtinctas & differētes
cōſtituentes,quarum priuatim rationē haberi o-
porteret,ne qui cōiunctum Chriſtum adoraret,
creaturæ diuinum honorē exhiberet: Atq; huc
ſe Miniſter Richerus incitauit, vt affirmaret
Chriſtum in Deo Patre, non in humana carne
adorandum. Addidit,illum viuos & mortuos
nō iudicaturū,ſed Deum Patrē in Filij perſona
ad iudicium appariturum. Multis verborum
præſtigiis has inſanias defendit, quas his libris
impugnauimus. De prædeſtinatione non magis
in eorum ſententia conquieui: Aſſerebant Iudā
nō potuiſſe Chriſtum nō prodere, in eam rē præ-
deſtinatum, vti Paulus non potuerit Euange-*

lium

lium non prædicare, huic ministerio à Deo præfinitus. His de causis ab eorum schola me continui ac subduxi. Huc etiā accessit eorū vitæ testimonium: Ex eorum religione quidā per vim sororis suæ filio, stuprum intulit: is Ministro delatus ac conuictus, certæ piperis mēsuræ pretio, fuit absolutus. Et ne maleficium pœna sequeretur, impetrauit, ne ea res ad me deferretur, sed naui quam emittebā, stuprator ac stuprum passus aueherētur, Præfecto nauis hoc probante: Quum de religione tam malè inter nos conueniret, antequam res in extremā discordiam deducerentur, cōmuni sententia statueramus, vt pios viros de rebus cōtrouersis cōsuleremus. Interim his de rebus, in cōcionibus taceret Richerus, ne suorū animos ad cōtētionē inclinatos, incitaret, & incēderet, satis haberet in mādatis Domini plebem cōfirmare. Hac re cōsilio constituta, contētionis exitus, in proximum nauium reditum reiectus fuerat: Aliquāto pòst tempore, vna fortè nauis ad portū nostrū appulit: tum illi cū nauis institore pacta mercede, per suum ducē Pōtanum, de profectionis suæ venia me sollicitāt, hac lege vt nisi paruissem, postulatis vim se admoturum ostēderet. Cū neq; precibus, neq; monitis, eos à proposito reuocare possē, & si mihi valde erat incō-

modum in tãto Barbaræ gentis periculo deseri, arcẽque nostram adhuc infirmam, præsidio destitui, assensi postulatis. Facta potestate, illi se in villam nostram contulerunt, vt rei frumẽtariæ commodiùs studerent, qua in re tres menses insumpserunt. Ea quantum eremi exiguitas ferre potuit, comparata, mari se cõmiserunt: Sub profectionem, Pontanus clàm cum nostris colloquutus, ostẽdit se iniquo erga me animo esse, sibiq; valde dolere, quòd per suam iniuriã Euangelium abiecissem, eiúsque amplectẽdi libertatẽ nostris eripuissem, verũtamẽ eius publicãdi occasionẽ à me protrahi, non auferri posse: in eam rem se habere parata remedia: Proficisci, non quòd negotio deesse vellet, sed vt eo munitus præsidio rediret, quo me posset cogere, ad præscriptum Eccesiæ, imperata facere. Æstu doloris imprudẽs in arcanorũ cõsiliorum euulgationem corripitur, hoc præcipuè, quòd suarum partium eum esse speraret apud quẽ verba faceret: ostẽdit ex nostrò numero superesse paucos, quos à me animis nõ auertisset: eos omnes vbi rediisset, à me defecturos, & ad eum trãsituros. Prætere à plerique apostatæ ad infideles transfugerãt, qui iam longa gentis cõsuetudine, linguam eorum patriam didicerant. Hos omnes docet in

suam

ſuā religionē adductos, quorum opera ad Barbaros ſibi conciliandos (ſi res exigeret) in meam perniciem vti poſſet. His rebus ſumma ſolertia prouiſis, nihil ſupereſſe, niſi vt ſibi ſecūdum curſum Deus præſtaret: Hoc ſi obtineret, decē menſium ſpatium ad cōficiēdum negotium ſatis eſſe. Quum profectionis inſtaret tempus, quā ſpem de ſe clàm paucis excitauerat, publicè ac palàm confirmat: atque quos à ſuis partibus eſſe confideret, precatur ne animo deficiāt, neu prauis cōcionibus ab Euangelio ſe deduci patiantur: His de rebus, poſt nauis profectionem certior factus ſum. Viginti poſt dies, ex eorum numero quinque, ſcapha reuehuntur, quorum tres monachi fuerāt. His viſis, eorum ſubiit animum meum recordatio, quæ Pontanus effutiuerat: tūque ſeriò omnia ab illo pronūtiata fuiſſe mihi perſuaſi: hos ergo venire iuſſi, vt intelligerē, quo cōſilio reuerſi eſſent: Expoſuerunt, vitium in naui deprehenſum eſſe, atq; à periculo non lōge eam abeſſe, ea ſe re deterritos reuertiſſe. Quomodo (inquā) præ cæteris vos affecit metus, nauiſq; periculo extitit? Quum frigidis quibuſdā verborū nubibus, animū ſuū occultarent, doli mihi mouêre ſuſpicionē: Cōiectura præſenſi quòd temporis progreſſus detexit, Pōtanū veritum, ne quos à

me animo auerterat, propter suã absentiã ad sanitatẽ reducerem, hos misisse, vt illos in officio cõtinerent. Tum ex his quæsiui, cur se ad nos recepissent, quos sciret tãto interuallo ab eis religione distare? Obliq; respõdentibus edixi, ne cõmitterent, vt de eis queri possem, si apud nos manere statuissent, à clãdestinis colloquiis, atq; doctrinæ suæ traditionibus abstinerent. Triduo tamẽ pòst de defectione cœperunt cũ nostris nõnullis inire cõsilia, quòd sibi per me religioni operã dare non liceret: & ostẽdere sibi aliquo secedendum esse, vbi nullo impedimento facere id possent: Magis Deo quã hominibus morem gerendũ, multáq; mihi de religiõe probra obiectabãt. Hæc mihi per domesticos delata sunt. Erat magni periculi res, eam licẽtiã, atq; animi à nobis alienationẽ inueterascere, hostiúmq; recentes copias operiri, huc præcipuè re nostra iam adducta, vt nostrorũ pleriq; spe libertatis, Põtani causæ studerẽt. Ea re cognita cùm nobis nulla esset nauis, qua in Frãciam remitti possent, ne cõtagionis periculũ aleretur ac serperet latiùs, causâ cognitâ, de monachis suppliciũ sumpsimus, quorum animus facinore pollutus, sanari nõ posse videretur, reliquos cõseruauimus. Præter eos, quos in Franciam reuexit Põtanus, pleriq; superfuere qui Caluinia-

nam

nam religionem ſequerentur. Hos (quum ad rebellionem ac ſeditionem minimè ſpectarent) ab omni damno proteximus, quamuis ex eis emerſerint, qui ſe à publicis precibus auerterent, eaſq́ damnarent, quòd eum concionis morem ab humana inſtitutione, in religionē intromiſſum eſſe contra verbum Domini contenderent iubentis, vt oraturi in conclaue ſecedāt, occluſóque orent hoſtio. Hos, ne fidem publicam læderemus, incolumes domum remiſimus. Hæc eſt crudelitas, cuius infamiam ſuſtineo. A vitioſæ nauis calumnia, quàm re frumentaria vacuam ſe à me coactos conſcendere peruulgarūt, hæc res me tibi Chriſtiane lector purgare poteſt, quòd illli, nauium noſtrarum aduentum operiri noluerint: quòd ſuo arbitrio rem frumentariam expediuerint, quòd nauis imperio meo minimè pareret, pacta cum inſtitore mercede delati ſint: meis ſtipendiis minimè nautæ mererent, vnde intelligi poteſt, nautas tam manifeſto periculo ſe commiſſuros non fuiſſe, ſi tali vitio laboraſſet nauis. Sed cùm ad leuitatis ſuæ excuſationem, veritate niti non poſſent, ad mendacium profugerunt, per meam abſentiam locum huic relictum iri exiſtimantes. Vale.

ILLVSTRISSIMO ANNÆ DVCI MOMORENTIO, REGIS CHRIstianissimi Comiti stabili, N. Villagagno. S. & P.

XEVNT hæreses quarum nomine, in animi tui offensionem me incurrisse significasti: si tantum apud te nostra hæc diligētia valebit, vt quā de me prauis quorundam delationibus opinionem conceperis, ex animo tuo eiicias, non exiguum me fructum tulisse iudicabo: spero saltē vt vt res ciderit, me cōsequuturū, vt Christianæ Ecclesiæ testimonio esse poßit, me à Christi religione, in Atheismū (cuius apud te sum insimulatus) non esse cōuersum: satis enim præ se fert hæc nostra confeßio, à quo spiritu egressa sit. Illi se in hanc libertatē vendicarunt, vt qui ab eis dißideat, aut dissentiat, hunc Atheismi deferant, suísq; scriptis afficiāt. Suo ergo vti iure, sed me cōtaminare, aut animum meum frangere nō potuerunt homines

ad

ad maledicendum nati: Quum intelligerent propter suæ religionis compertam à me vanitatem, suos Ministros expulsos fuisse, ne absenti mihi, nefarias eorum blasphemias efferenti, fides haberetur, conuitiis ac maledictis in nomen meum irrupuerunt: suis artibus in hominum odium vocauerunt, atque ferocibus minis prosecuti sunt, vt vano metu ad silentium me comprimerēt, aut à causæ meæ defensione morarentur. Sed ægrè fit, vt homo qui per omnem ætatem integritati vitæ studuerit, vano metu ab existimationis defensione deterreatur: illi meum studium suis illis cōuitiis potiùs excitauerunt, quā represserūt: Edidi quæ de eorū moribus doctrinaq́, inquirendo exprimere potuerim, si me in crimen hac de re vocare velint, atque delationis rationem reposcere, locum tutum, diémque nostræ dicant cōtrouersiæ, & faciam vt intelligas, congressus copiam eis per me nō defuturam: his sanè instructis armis prodibo, vt non solùm ab impietatis, criminisq́ suspicione me liberem, sed potiùs vt quicquid egerim, de Repub. bene meritus esse videar. Quoniam ea ratio, instituto vitæ meæ dignior esse mihi visa est, quàm muliebribus conuitiis ac querelis, animi dolorem rependere ac solari: aut scholasticis scriptis, ac de-

clamationibus tempus terre, Geneuenſes epiſtola interpellaui, vt tibi oſtendam me, pro hac noſtra cauſa tuenda, omne periculum, non minori alacritate inire paratum eſſe, quàm vnquam tuo ductu, Regis in prælia inire cognoueris: Atque vt hæc ex animo à me pronunciari intelligas, ſpondeo, ſi vel ſolo indicio perſpectũ habuero, te aliquid ampliùs quàm quod præſtiterim, à me deſiderare, ei negotio me non defuturum, Nunc exponam cur à prouincia noſtra reuerſus, conſpectum tuum declinauerim: intellexi quam expoſuimus tibi de nobis opnionem illatam eſſe, eámque in animo tuo penitus inſediſſe. Quo intellecto, re, tibi priùs me purgandum eſſe exiſtimaui, quàm verbis excuſationem vllam texere, non ignorans quid apud te autoritatis nactura eſſet verborum excuſatio. Vale.

8 Idus Iulij, 1560.

MA-

MAGISTRATVI GENEVENSI N. VILlagagno. S. & P.

ALVINI, vestróque nomine Petrus Richerus Carmelitanus frater, ad eremum nostram peruenit, vt in vestra nos religione institueret. Huic propter summã vrbis vestræ ac præceptoris auctoritatẽ, legationis cõficiẽdæ potestatẽ fecimus. Accepta potestate, nihil omnino eorũ prætermisit, quæ ad officij sui perfectionẽ pertinerẽt: magno studio primũ, ad animos nostros, catholica religione soluẽdos incubuit: deinde vestrã religionẽ arte maxima inculcauit, quũq; sibi opera nõ perire videretur, Religionis summa capita collegit, nobisq; memoriæ mãdãda dedit, quibus expeditior ad summã eruditionẽ via sterneretur: Huc omnes ingenij vires impẽderat, ne quid ad opus absolutissimũ nobis deesset, ab imis cõmẽtariorũ Caluinianorũ medullis thesaurũ recõditũ effodiẽs. Ne tamen indignis peruia hæc esset, quibusdã verborũ inuolucris et paradoxis sentẽtias obuoluerat: hoc factũ animũ meũ incẽdit veritatis inuestigãdæ cupiditate: Cœpi singula quæq; excutere, ac quã-

tùm ingenio conſequi potui, rimari, ſi poſſem veritatem elicere: tantúmque inſtãdo, excutiendo, & agitando promoui, vt in abditißimas traditionũ veſtrarum latebras irruperim, atque ſacratißimas ideas attigerim. Hic ſanctißimæ traditionis eius fuit exitus, vt omnis veſtra de Christo ſpes, & fides, in opinionum phantaſias reſolui probaretur: has (inſtar Platonicarum) ideas ſacer ille myſtes appellabat. Ad doctrinæ ſacroſanctæ probationem, ſacramento Cœnæ veſtræ vtebatur: hoc duabus ſpeciebus conſiſtere prædicans, vna interiori, exteriori altera: interiorem, realitatem quandã intellectualem, non corporeã eſſe docebat, quam fide percipiatis, vt ſi Chriſtum paſſum, & à morte exuſcitatum, vobis offerri, ſiq́; hunc haurire credatis, ita habeat, alioqui, nihil præter panem purum manducetis. Addebat eam veſtrã intellectualem ſumptionem, à vobis diſtributionem corporis ſancti nũcupari, non quòd fieret motus aliquis diſtributionis, hoc enim Papiſticũ ac Lutheranicũ inuẽtum eſſe, qui ſub ſpecie panis, ſibi reuerà corpus diſtribui docuerunt: ſed quoniam fide, ſine vllo motu, vitam perinde manducetis, ac ſi vobis diſtributionis reuerà motus accideret, diſtribui aſſeuerabat: Omnẽ ideo doctrinæ veſtræ veritatẽ

in

in affectiones ac intẽtiones à vobis cogi & redigi prædicabat, resq́ externas omnes signa esse ἀδιάφορα, quæ (ceu res nullius vsus) nullo periculo omitti posse videãtur. Christum insuper ipsum in spiritu adorari non in carne, ne terrenum elementum adoretur: Denique cùm in solo intellectu ac credulitate, vestra omnia posita sint, animas solas ad æternitatis manducationem vocari, eisq́ spem resurrectionis proponi, non corporibus. Hæc deliria nobis maximas turbas excitarunt: & quò accuratiùs disputarentur, eò se magis doctrinæ vanitas aperiebat. Quamobrẽ ad libros Caluinianos profugimus, vt his de rebus eius sententiam perspectam haberemus: sed inuenimus non aliò eius doctrinam quã ad ideas spectare, quamuis aliis verbis, ac orationis ornatu vario, sententiam suam cõdiret: Quare summa animi offensione vestram eam doctrinam expuli: iudicans ad Marcionis ac Valentini insaniã, aut Atheismum, sub Christi persona, rectà contendere. Atque faciendũ esse mihi putaui, vt Ecclesiam Christianam harum rerum facerẽ participẽ, vt infirmi, laqueos vestræ traditionis, detracto fuco vitarẽt. Præterea vt scripta nostra calumniæ minùs paterent, constitui in Frãciam me conferre, meq́ aliquò recipere, quò

tutò his de rebus vestro cum Legato *ageremus fideiq́ causa Richeri scripturā æderemus: támque altè in animo meo hoc consilium insidet, vt nullis rationibus ab eo deduci me patiar: In vobis ergo positum est, vt negotiū conficiatur: Video Franciam esse vobis suspectam. Constituite locum aliquem oportunum (à vestra tamen religione regioneq́ alienum,) quò ego & liberè ac tutò me conferre poßim. Hoc si feceritis ac fide publica, vt eò poßim nullo periculo peruenire: vobis de me spōdeo, quàm citißimè fieri poterit, eò me profecturum: hac lege, vt si calumniæ cōuictus fuero, dedar vobis in id supplicij genus, quod in me statuere volueritis. Hæc mihi ad veritatem causæ nostræ exprimendam, via expeditißima visa est, Nam scribendi nullus futurus est exitus, nec ad scribendum mihi est otium, qui rei militari, & longinquißimæ regioni addictus sum. Richeri scripta proferam, eiusq́ sequutus exemplum omnem nostram reliquam contentionem in articulos concludam, quos si scripturæ testimoniis Caluinus aut qui mecum vestro nomine congredietur infirmarit, qua parte erunt infirmandi, aut alteram in partem confirmauerit, citra vllam exceptionem propositum obtineat, alioqui Ecclesiæ nostræ iu-*

dicio

dicio permittatur. Paucis expẽsis negotium confici posse existimaui, si duos suarum partium, qualescunqne voluerit secum adduxerit, duos ego, duósque expensis communibus ex Ecclesia Germanica accersamus: quos penes causæ nostræq; sit contentionis arbitrium, præsitq; princeps ille aut magistratus, in cuius fidem ac præsidium conueniemus. Responsum vestrum Parisiis ad ædes Lateranenses quadraginta dies operiar, 8. Idus Iulij. 1560.

ARTICVLI A PETRO RICHERO CARMELITANO FRATRE, IN FRANCIA Antarctica scripto traditi.

PANIS Cœnæ Dominicæ, est nobis signum oblationis Corporis Iesu Christi pro nobis, ad cuius communionem necessaria est fides.

Christus se realiter exhibet & non corporaliter, per Cœnæ communionem, alendo nos proprio corpore, cuius participationem defluere in nos facit virtute Spiritus sancti, in nobis adimplendo, quod figurat Sacramentum, sed talis præsentia non est pani alligata, nec inclusa in pane, sed dependet ex Christi promisso virtute verbi sui.

Veritas signo coniuncta est, signi nō habito respectu, sed promissionis verbo factæ, cuius virtute panis est corpus Christi per metonymiam vt veritas signo coniuncta sit quatenus ei respondet.

Veritas huius Sacramenti Cœnæ complementum est eius rei, quę signo figuratur & significatur, in quātum Iesus Christus propriæ substantiæ suæ nos facit participes, vt secum nos vniat ceu capiti membra: hoc faciens nutrit animas, non corpora, quamuis hoc Sacramentum arra sit resurrectionis corporum nostrorum.

Per Cœnam se Christus realiter distribuit, quia nos vitam è carne sua semel in sacrificium oblata haurire facit: sed imaginari nō decet, hunc se corporaliter exhibere, fieríque vllam substantiæ cum nostra mixturam, aut localiter de cœlo descendere: nam secūdum naturam ac mensuram humani corporis, certam habet in cœlo mensuram, ibíque corporaliter comprehenditur, hoc tamen non impedit quominùs se realiter distribuat, vti crassè à sole exemplum sumi potest.

Proinde non imaginandum est, Spiritum eius à corpore separari, sed è contrario corpori cōiunctum esse: imaginaria enim res est, hūc in cœlo viuentem esse, ad dextram Patris sedentem, eiúsque Spiritum ab eo separari.

Consequenter facilè comprehendi potest in cœlo esse veritatem: nam veritatis complementum à signo visibili non dependet, sed à Iesu Christo per suum Spiritum promissa complendo.

Quantum ad consecrationem attinet, non imaginandum est hāc fieri

fieri incantationibus, aut Magorum coniurationibus, quasi sufficeret verba super creaturas insensibiles murmurasse, sed hoc fit per præcedentem prædicationem, quæ suum effectum sortitur, & efficaciam suam in corda auditorum afferendo, panem discernendo conformiter secundum verbum, & ab alio pane distinguendo, & hunc alio fine recipiendo, quàm panem alium communem: vnde sequitur fragmenta panis, quæ verbo distincta nec separata fuerunt, panem communem remanere, & deliramentum plùs quàm puerile est, cogitare huius reliquias fieri oportere.

In summa hoc sacramentum duabus speciebus consistit, vna visibili, altera inuisibili, ab inuicem distinctis & differentibus, quamuis per verbi efficaciam vna ad alteram referatur.

Species habet accidentia pro obiecto, non substantiam rei.

Species inuisibilis est res significata per signum, quæ ideo dicitur species, quòd respondeat signo: proinde hæc species non distinguitur contra genus, sed sumitur pro re externa, quæ obiicitur oculis.

Facile est intelligere Christum se realiter distribuere, sed non corporaliter: quia omnis realitas non importat rem corporalem, nec materialem: vti apparet de anima, quæ in corpore est realiter, sed non corporaliter. Similiter hæc distributio substantiæ corporis Christi, se facit realiter, non corporaliter: quia non data est pro nutrimento corporeo, sed spirituali, aliter non esset sacramentum.

PETRI FALSILLÆI DE QVIBVSdam Richeri responsis fides.

Die 27 Decembris 1557. quum se Pontanus ac Richerus ad reditum compararent, ego Petrus Falsillæus ad Richerum Ministrum, à Villagagnone missus sum, vt trium propositionum, quas ad illum miserat exscriptas, solutionem acciperem.

Prima earum hæc est.

In summa hoc sacramentum duabus speciebus consistit, vna visibili, altera inuisibili, ab inuicem differentibus, quamuis propter efficaciam verbi, vna ad alteram referatur.

Huic vt satisfaceret, quum ex eo quæsiuissem quomodo has duas species intelligeret, & quis inter antiquos sic loquutus esset: respondit has species intelligi posse, vti suas ideas Platonici intellexerant: Præterea sibi videri Augustinum, Tomo nono his vocibus vsum esse, hósque esse in schola Sorboniana terminos cõmunes: Non (inquam) Augustinum agnosco sic loquutum, sed dixisse sacramentum specie visibili, réque inuisibili, Carne & sanguine Domini consistere. Insu-

per quum Sorboniana ſchola ſpecierum meminit, panis ac vini ſpecies intelligit. Ille verò, in vno ſubiecto duas illas ſpecies comprehendi ſe intelligere replicauit.

Secunda propoſitio. Species habet accidentia pro obiecto non autem ſubſtantiam rei: Species inuiſibilis eſt res ſignificata per ſignū, quæ ideo dicitur ſpecies, quòd reſpondeat ſigno: Proinde hæc ſpecies non diſtinguitur contra genus, ſed ſumitur pro re externa quæ obiicitur oculis.

Hunc rogaui vt exponeret, quomodo ſpeciem inuiſibilem intelligeret: an Corpus Domini ſpeciem eſſe vellet? Huic reſpondit hanc non poſſe niſi humano ingenio comprehēdi: eámque ipſam, promiſſionis complementum his eſſe, qui verè ſacramentum reciperent.

Tertia propoſitio. Facile eſt intelligere Chriſtum ſe realiter diſtribuere, ſed non corporaliter: Quia omnis realitas nō importat rem corporalem nec materialem: vti apparet de anima, quæ eſt in corpore realiter, & non corporaliter. Similiter hæc diſtributio ſubſtātiæ Corporis Chriſti ſe facit realiter, ſed non corporaliter: quia nō data eſt pro nutrimento corporali, ſed ſpirituali, aliter non eſſet ſacramentum.

Quæſiui quî fieri poſſet, vt ſe realiter ſed non corporaliter diſtribueret? Hoc (inquit) debet intelligi, vti Logici de intentionibus & affectionibus intelligant. Deinde in hunc locum deuenimus, vti de anima apparet, quæ eſt in corpore realiter, ſed non corporaliter. Hoc (inquit) intelligitur vti de Angelis.

Præterea quid intelligeret de ſubſtantiæ Corporis Ieſu Chriſti diſtributione rogatur. Hoc eſt (inquit) quòd Ieſus Chriſtus in cœlo ſedens, operatione Spiritus ſancti, ſui ipſius nos facit participes: promiſſiones implendo, quas fecit ſacramentum inſtituens, & hac participatione nos Corpus Domini ſpiritualiter manducamus.

Inſuper de hoc verbo, quia non data eſt pro cibo corporum, quid diceret, interrogatus reſpondit: quia ſpes vitæ non eſt corporum, ſed animarum.

His finitis propoſitionibus, ex eo quæſiui, quare in precibus confeſſionem primi Concilij Nicæni recitare nollet: Reſpondit minimè illi imperatum fuiſſe, nec ſcire vllos adeſſe Arrianos: præterea tametſi illi imperatum fuiſſet, ſe non obtemperaturum, quia Eccleſiæ ſuæ hic vſus non eſſet.

Præterea interrogatus, cur in precibus non diceret: Gloria patri & filio, & ſpiritui ſancto, ſicut erat in principio & nunc, & ſemper: noluit reſpondere. Inſtare cœpi, ac quærere, cur ſaltem non diceret: qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus ſancti Deus: quod ab antiquis, huc vſque in Eccleſia decantatum fuit: quod nec Caluinus ipſe

in

in ſuis precibus aliquando dicere dubitauit? Reſpondit ſe potuiſſe dicere, ſi monitus fuiſſet. Tandem oſtendi Villagagnonem de eo queri plurimùm, quòd nunquam preces vllas Ieſu Chriſto dirigere voluiſſet: quamuis ab ætate Apoſtolorum in hunc vſque diem, hunc inuocare Eccleſia non deſtitiſſet: Nec ignorare poſſet, Stephanum illum inuocaſſe: Item in Anglia Spiritui ſancto preces ab Eccleſia dirigi. Ad hæc reſpondit, ſcire ſe Stephanum oraſſe Chriſtum, nec malum ſibi videri Chriſtum orare: ſed qui dixerit neceſſariò hunc orandum, hæreticum eſſe: & licet illi imperatum fuiſſet, affirmauit ſe morem non geſturum fuiſſe. Hæc eius reſponſa, eo præſente, ac ſpectante, & dictante excepi: in cuius rei fidem, Hæc manu propria exſcripſi, ac ſignaui: Octauo die Iunij. 1558.

La Faulſille.

Die 28. Septembris, ego Franciſcus Albericus Franciæ Antarcticæ Notarius publicus, à Villagagnone ad Fratrem Petrum Richerum miſſus ſum, vt ex eo intelligerem, quare nollet Chriſtum adorare: Ad hoc mihi reſpondit, duas naturas in Chriſto conſiderãdas eſſe, vnam diuinam, alteram humanam: permiſſum eſſe, hunc vt Deum non vt hominem adorare: nec in eius humanitate, vel creaturam pro creatore adorare licitum eſſe, in eam ſententiam Pontanus dixit, non tres eſſe Deos, ſed vnum, quem qui adoret, Ieſum Chriſtum adoret: In cuius rei fidem propria manu ac Chirographo ſcripſi & firmaui præſens teſtimonium, in Collignina Inſula Franciæ Antarcticæ. 14. Maij. 1559.

Auberi.

Agnus dei qui tollis peccata mundi [illegible]

ia
nd
esp
e·e
re·
dig
õy
rēe
estr
tati
s xp̄
qui g
nuia

AD ARTICVLOS CALVINIANÆ, DE SACRAMENTO EVCHARISTIAE traditionis, ab eius ministris in Francia Antarctica euulgatæ, responsiones.

PER NICOLAVM VILLAGAGNOnem Equitem Rhodium.

Ad Ecclesiam Christianam.

Panis cœnæ Dominicæ nobis est signum oblationis corporis Iesu Christi pro nobis, ad cuius communionem necessaria est fides. Art.1.

PANEM NON OBLATVM, OBLATIONIS corporis Iesu Christi signum esse non posse, ostenditur. Cap. 1.

HÆC propositio magnum mihi negotium exhibuit, interiorem oblationis significationẽ introspicienti. Oblatio enim nomen est verbale, motum & offerentis actionem significans: panis autem non est motus sed materia, quæ ad motum

nullam proportionem aut rationem habere poteſt. Quamobrem falſum eſt ſi propriè oblationē intellexerimus,huius ſignum eſſe panem.Si verò oblationem non pro motu, ſed pro oblata paſſaq́; Chriſti ſubſtantia per metonymiam ſumpſerimus, & panem huius ſignum eſſe Richerus docuerit,in maiorem errorem incidet. Nam panis natura eſt impatibilis,quæ naturam Chriſti patibilem ſignificare nō poterit.Quoquò ergo ſe vertat Richerus,non vitabit ignorantiæ ſuſpicionem dicens, *Panē cœnæ ſuæ oblationis Ieſu Chriſti ſignum eſſe.*

Si præceptorem ſuum ſequutus à panis analogia ſimilitudinem duxiſſet, atque docuiſſet ſic nos corpore Chriſti verè & non indignè manducato, nutriri ad æternitatem, vti ad tēpus pane paſcimur, ferendus eſſet, ſed à Chriſti doctrina diſcederet. Is enim corpus ſuum porrigens non quidem alimenti ſed oblationis rationem habuit,di-
„ cens,Hoc eſt corpus meum quod pro vobis
„ datur,non corpus quod vos alit.

Præterea mirum eſt cùm in cœna panem Deo non offerant, & maxima animi contentione inficientur ſe in cœna Chriſtum obtu-

obtulisse, illum docere nullam panis oblationem Iesu Christi non etiam oblati signũ esse. Proinde cùm in primo ad tuam Caluine doctrinam aditu tam grauiter offenderit, coniecturam cœpi, eum ostendere nobis voluisse, quam spem de totius doctrinæ vestræ traditione concipere debeamus.

Dominus Iesus per cœnæ communionem, se distribuit realiter, sed non corporaliter, alendo nos proprio corpore, cuius participationem facit in nos defluere virtute spiritus sancti, in nobis implendo quod figurat sacramentum, sed talis præsentia non est alligata pani, nec inclusa in pane, sed dependet ex Christi promisso, in virtute verbi sui. Art. 2.

MANDVCATIONE NON EFFICI eucharistiæ sacramentum Cap. 2.

HVius viri opinionem bene cognitam non habui, donec ab eius fratribus hæc mihi fuerit explicata. Cùm dicit *Per cœnæ communionem se Christũ exhibere*, docere vult extra panis manducationem nullum esse sacramentum & in esu hoc sacramentum penitus consistere, perficique manducatione, sicut ablutione Baptismi Sacramẽ-

tum perficitur : quo ſophiſmate adductos Caluinianos ſtatuere comperi, Euchariſtiã, quæ in eorum qui vita excedunt viaticum aſſeruatur, merum idolum eſſe : eáque opinione multos auerſos eſſe. Illã expugnemus.

Certum eſt Baptiſmi ſacramentum in actione omnino conſiſtere, hoc enim ipſa Baptiſmi etymologia comprobat. Nam Baptiſmus eſt lauationis actio, non eſt aqua. Quãobrem incorporeum eſſe Sacramentum neceſſe eſt. At Euchariſtia, corporis eſt ſacramentum non actionis. Panis enim noſter vi diuini verbi immutatus nõ deſinit eſſe ſubſtantia, non enim expirat in actionem. Quare tantum à Baptiſmo differt hoc Sacramẽtum, quantum inter actionem & corpus diſcriminis intercedit.

Si Euchariſtiæ manducatio & non ipſa Euchariſtia Sacramentum eſſet, manducationis ad Baptiſmum ratio ſubſiſteret, ceu actionis ad actionem: ſed nemo omnium dixit manducationem eſſe Sacramentum. Præterea notandum eſt ea actione qua Baptiſmi Sacramentum conficitur, ipſa eadem ſimul & Sacramenti gratiam conferri, nam ſimulac lauatur cutis, accipitur gratia. Bap-

tiſo

tiſo te, inquit ſacerdos.

At Euchariſtiæ lõga alia eſt ratio, ea quidẽ actione qua fit Sacramentũ, vt putà benedictione, verborũq; pronũciatione, cõmunionis gratia nõ tribuitur, ſed ſola id fit mãducatione. Hinc euenit, vt quãuis nõ mãducetur Euchariſtia, hæc tamen nõ deſinat veritatis eſſe corpus, ſed ne fruſtra corpus effectũ ſit, ſupereſt vt manducetur, ad gratiam communionis obtinendam. Quamobrem corporis effectioni manducatio neceſſariò ſuccedit. Ex quibus rebus apparet, communione, id eſt, ſacrificij manducatione, non fieri Sacramentum, aut, vt docet Richerus, corporis exhibitionẽ, ſed vi diuini verbi exhibitũ corpus, ad cõmunionis beneficiũ mãducatur. Denique nõ ſicut in Baptiſmo quod videtur eſt, nã videtur eſſe panis quod corpus eſt Domini: ſed quod agitur, eſt & creditur, fit enim cõſecratio, quæ verè eſt opúſq; Dei.

COMMVNICANTES NON ALI CORpore domini per communionem, ſed in cõmunione per manducationem. Cap. 3.

IN eodem errore verſatur docẽs, communicantes paſci per corporis communionẽ.

Paulus enim panis, & corporis manducatione, de eo communicari docet. Ergo communicantes, ali corporis manducatione potiùs ſunt dicendi, quàm communione, quæ quidem eſt manducationis effectus.

DE COMMVNIONE cap. 4.

VT nos ab hac euoluas difficultate, diſpiciamus vnde nomẽ ducat communio: hinc euenire mihi uidetur, quod fiat inter plures. Nam vnius, non poſſet eſſe communio: inſuper rei alicuius oportet eſſe cõmunionẽ. Ergo quum inter ſe multi in cœna communicant, hi tibi Richere, homines erunt vel animæ: qua autem de re hos inter ſe communicare cẽſebis? num de pane? nam panem, corporis tui cibum eſſe conſtituis: animæ diuini corporis ſubſtantiã attribuẽs: hoc tibi donemus: corpora inter ſe de pane communicent: animæ de Chriſti corpore: tantùm vt Pauli ſententiã huc conferamus: 1. Cori. 10.
„ Quoniam, inquit, multi vnus panis, vnum
„ corpus ſumus, omnes quidem de vno pane
„ participamus: Hæc plana, nuda, atque aperta eſt ſententia: Omnes qui de vno pane participamus, ſumus vnus panis: qui panis? num

is de

is de quo intercesserit participatio, cuius fractio communicatio est? is sanè est secundum Pauli sententiam. Ex eius enim participatione, è multis personis intercedit vnius panis & corporis effectio. Is autem sit, secundum te, panis substantia, non caro Domini: Aut falsa est Pauli sentẽtia, aut in ipsam eandem panis substantiam, quę ab omnibus manducata sit, corpus tuum conuertetur, & anima in corpus Domini redigetur. Vide quàm aliena sit à Paulo hæc traditio: Nescitis, inquit: quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Igitur nec animę Christi corpus esse possunt, cùm id corporibus præstetur, nec corpora panis effici: sed necesse est vt homines plures, corpus Christi sub panis specie in alimentum insumentes, de eo inter se communicantes, id ipsum corpus efficiantur, nec panis, cibus ad eam rem esse debet, nisi quantum panis effigiem gerat. Nunc à priori sentẽtia, se Richerus inclinat in commentum aliud, post corporis mentionẽ subiungit, *Cuius participationem facit in uos defluere virtute spiritus sancti.*

PARTICIPATIONEM CORPORIS *Domini non euenire ſpiritus ſancti defluuio: ſed manducatione. cap. 5.*

HIC participationis defluxus, mira me afficit admiratione: defluere res nulla poteſt, quæ vacet ſubſtantia: participatio autem non eſt ſubſtãtia, ſed participantis motus: ergo non defluit is motus: quum motu defluuium perficiatur. Quòd ſi Richerus ſumpſerit participationem motúmque pro re motui ſubiecta, id eſt, corpore Domini cuius fit participatio, in tuã Caluine reprehenſionem incurret: tibi enim ſunt ridiculi, qui putent Chriſti carnem in animam communicantis infundi, aut defluere. Vnde patet falſã eſſe Richeri propoſitionẽ.

Vos ad euertendam Eccleſiæ de Euchariſtia religionem, ab humanis præcipuè ſenſibus, arma mutuari ſoletis. Hinc euenit vt tranſubſtantiationem abegeritis, quòd veſtram intelligentiam ſuperet: vtque nihil quod naturæ, humaníſque ſenſibus repugnare videatur, de ea credi oportere ſtatueritis: attamen hoc inauditum, ac ſtupẽdum carnis vel participationis defluuium, nobis

Ecclesiæ tuæ nomine obtrudit tuus Ecclesiastes: sed non sentit se sibi resistere. Nam si participatio nobis obueniat Spiritus defluuio, desinet esse per cœnæ communionem, vti anteà docuit: aut per fractionẽ ac distributionem cibi benedictionis, vt docet Paulus. Influxus enim carnis, aut eius participationis, nihil habet cum manducatione commune: non enim comeditur caro si defluit, agit enim qui manducat, patitur autem qui defluuium suscipit: sed ex præscripto Domini capi & manducari debet caro, ab eo qui vitam habere velit. Accipite, inquit, & « manducate.. «

CARNEM CHRISTI A SPIRITV non traduci, aut inspirari. Cap. 6.

VALENTINVS vestri autor defluuij, ineptè minus insaniebat, quàm tuus Ecclesiastes, vmbra quadam obtegabat suum defluuium: Somniauerat Christi carnem cœlestem, ventre Marię virginis defluxisse, velut aqua canalibus effluit. Sed Richerus suis verborum præstigiis, nihil obducit, præter virtutem Spiritus sancti, non exponit tamẽ, cur Christo, ad hoc defluuium

faciendum, Spiritus ſancti opera neceſſaria fuerit. Nam Spiritus ſanctus, vim & virtutem ſuam in nobis aliter exercere non ſolet, quàm ſecundum propriam naturam, id eſt, ſpiritualiter viuificando, & inſpirando, vt
„ quum facta carnis, opera Spiritus mortifica
„ uerimus, ſpirituales effecti, in Chriſto Do-
„ mino noſtro viuamus, isque in nobis viuat.
Legimus à Chriſto mitti ad nos Spiritũ ſanctum, non autem carnem, aut carnis participationem in nos traduci, aut inſpirari à Spiritu, aut Spiritum carnis inſtrumentum effici, quum caro ſit Spiritus organum.

SACRAMENTVM NON POSSE influuium diuinæ carnis figurare: nec ſi figuraretur, huius rei cõplementum eſſe Cap. 7.

POSTQVAM Doctor hic reuerendus expoſuit dominum efficere, vt per cœnã, virtute Spiritus ſancti, in vos diuina caro defluat, adiungit, *implendo quod figurat ſacramentum.* Sed tam alienum ab influuio eſſe ſacramentum intelligo: vt à me ratio iniri non potuerit, qua huius viri boni excuſem vanitatem. Quum animum meum diu exer-

exercuiſſem ſcrutando, quid in ſacramento reperiri poſſit, quod cum influuio comparatum hoc figuret? vbi nihil ſuccuriſſet, tui me ſubiit Caluine recordatio. *Suades, in cœna animas veſtras verè paſci corpore Domini: eiúſque rei panem eſſe vobis figuram.* Ex hoc coniecturam feci, Doctorem Petrum hoc ipſum tradere voluiſſe: ſed alieno loco defluuium ſubrogaſſe: Hoc autē docere voluerit: Quomodo ingenio aſſequemur, animas per panē verè paſci corporis Domini ſubſtantia, ſi huius actionis, aut rei figura ſit panis? Quū animæ paſcūtur per cœnæ communionem, ſi re vera paſcantur, verum eſſe ſuum cibum non negabitis, ſique verus ſit cibus, quomodo huius cibi figura eſſe poterit? Nō enim figura eſt ſimul, & figuræ complementum.

MANNA A CALVINI EVCHARIStia non differre Cap. 8.

POTERIMVS tamē, & hoc illi tribuere, vt ſe manifeſtioris vanitatis inſimulet, aſſentior vt calix figura ſit, ſi tamen Lucam appellare nobis licuerit. Hic eſt, inquit, calix nouum teſtamentū: Nihil diſcriminis inter nouum teſtamentum, & poculi

ſacramẽtum interponit. Tibi autem Richere, calix figura eſt: ergo in figura, non in veritate, nouum vobis teſtamentũ Deus Chriſtus conſtituit: ergo vetera non tranſiuerũt, omnia non ſunt facta noua. Audiamus de hoc Ioannem in Cœna loquẽtem: Ecce iam palàm loqueris, & prouerbium nullum dicis. Scilicet qui palàm loquebatur, figura cœnam celebraturus? manducationem, quę in remiſſionẽ peccatorum eſt, in prouerbiis docturus? In figura figuris finem facturus? Cæterùm dic nobis cuius rei vini tui potus figura ſit? *Participationis*, inquis, *ſanguinis Domini*: ita ſit. *Impletur*, inquis, *figura ſi fidem habueris*, Impleatur: ergo è vino fit ſanguinis participatio, vinumque in ſanguinẽ mutatur veritatis præſentia, & figuræ complemento. Quid ad hæc dicemus? Rurſus expone. Cuius rei mannæ manducatio fuerit figura? num eiuſdem participationis? Patres veſtri (inquit Paulus) omnes ſub nube fuerunt: eandem omnes eſcam ſpiritualem in nube manducarunt, eundem potum ſpiritualẽ biberũt: Cuius ergo rei, aquæ è petra effluentis potus fuit figura? ſi & eius poculi, de quo fide in Cœna bibimus figura ſit: non

Ioan. 19.

verum

verum eſt vmbris mannæ & aquæ euchariſtiam noſtram præcellere. Sed audi Chriſtum. Non Moſes dedit vobis panem de cælo verum: ſed pater meus dat vobis panem de cælo verum. Attamen hoc Caluino diſplicet: huic enim non verior Cœnæ panis eſt, quàm manna: non verior euchariſtiæ potus, quàm aquæ deſerti. Non ergo verum eſt, illarum vmbrarum Cœnam eſſe veritatem: non verum eſt nubem, veritatis ac lucis aduentu, depulſam ac diſcuſſam eſſe: non verum eſt à figuris Cœnam differre: non verum eſt à Ieſu Chriſto veteris teſtamenti figuras impletas eſſe. Fœlicem Marcionem qui tanto pòſt tempore, tales nactus ſit patronos. Si hoſtiæ ſalutaris oblatio, nouúmque teſtamentum in Cœna figuratum ſit: veſtro quidem iure poteſtis cõtendere, eiuſdem hoſtiæ mactationem atque holocauſtum, fuiſſe figuratum, ſic enim mortuum ſicut oblatum oportuit, inq; figura paſſum, qui in figura, oblationis ſuæ figuram expleuerit: non enim minus erat neceſſe, impleri figuram aſperſionis ſanguinis veteris teſtamenti, ac oblationis hoſtię pro peccato, quã huius mactationis.

Ioan. 6.

Leuit. 16.

NON POSSE EXHIBITIONEM corporis ſacramento figurari, quin ſacramentum veritatem contineat. Cap. 9.

SEd fieri poteſt, vt hanc ſacramenti figuram, ad defluuium (animæ cibum) Doctor non referat: vt ergo diſcamus, cuius rei figura eſſe poſſit: dogmatis verba repetamus, & expendamus. *Per Cœnæ communionem, re vera ſe Chriſtus exhibet, alendo nos proprio corpore, implendo quod figurat ſacramentum.* Quum ſe ergo per euchariſtiam Chriſtus exhibet, adimpletur figura ſacramenti: ſed ſi impleatur, figura eſſe deſinit, & res noua eſſe cœpit. Hanc rem quam eſſe demonſtrabis? Debebit eſſe corporis exhibitio, ipſa enim ante complementum à vobis figurabatur: ſi erit, panis eſſe deſinet, & nos huc redigetis, vt credamus ſacramētum, aut fieri corpus Domini, aut ipſum continere, nam alioqui corpus exhibere non poſſet, ſi eo ipſo eſſet vacuum. Verùm ad hanc fidem hoc accedit incommodi, quòd panis veſtri, ad corporis diuini exhibitionem, nulla ſit proportio aut ſimilitudo. Nam exhibitio,

actio est, panis verò materia, actioni & motui subiecta: cuius materiæ ad actionẽ, nulla est cõparatio, vti suprà de oblatione docuimus. Vt enim quadret & conueniat comparatio, fieri solet materiæ ad materiam, vt putà panis ad corpus, & actionis ad actionem, sic ergo exhibitionis ad exhibitionem, figura esse debuit, non panis ad exhibitionem.

AN CORPVS DOMINI SACRAMENTO exhibeatur, si eius negetur præsentia Cap. 10.

SEd frustrà laboramus: succedens Doctoris oratio, ab hac nos cõsideratione reuocat. Ostendit, neque corpus exhiberi sacramento, neque exhibitionem figurari.

Talis (inquit) præsentia nec adhæret pani, nec inhæret: sed depẽdet ex Christi promisso, virtute verbi sui. Hanc sentẽtiam excutiamus.

QVum diuinitatem à sacramento excludatis, quomodo Christum per sacramentũ exhiberi vobis posse putatis? Cur pani vestro sacramenti nomen imponitis? panis ab effectu, sacramenti nomen obtinuit: si ergo diuinitate, réque sacra sit vacuus, abs re, & falsò sacramenti nomen

retinet, atque vnica panis natura constabit vestrum sacramētū, non duabus, cōtra August. &, cōtra corporis Christi rationē, duabus rebus terrena ac cœlesti consistentis. Iren. lib. 5.

PANIS À COMMVNI, SOLO VSV differens, corpus Domini natura diuinum nō posse figurare. Cap. II.

Hæc opponenti mihi responsum est. *Panem Cœnæ nostræ, (quamuis hic à nobis diuinitate spolietur) hoc tamen à pane cōmuni distare, quod in alium vsum à nobis mãducetur, quàm communis: sicq; vsu, & distinctione, non natura, appellationem sacramēti sortiri, atque corpus Domini figurare, non esse aut fieri.* Hac blasphemia, nulla maior hactenus fuit conficta. Si panis, vsu solo, à cōmuni differens, corpus Domini figuret: corpus Domini, solo itē vsu & distinctione, (si veritas figuræ respondeat) non natura, diuinum est: soláque distinctione, & opinione, Moysi, Heliæ, & Ioanni Deus Christus dissimilis foret. Huc se agunt præcipites, qui sibi plùs cœteris omnibus sapere videntur: „ & (vt inquit Apostolus) inflati sensu car- „ nis suæ, volunt ambulare in religione, &

veri-

veritate angelorum, quam non norunt non "
tenentes caput, ex quo totum corpus per "
nexus & cõiunctiones ſubminiſtratur, cre- "
ſcit in augmentum Dei. "

AN VSV NON NATVRA PANIS IN Cœna ſanctificetur. Cap. 12.

QVoniam nullo ſcripturæ teſtimonio, nulláue Orthodoxorum authoritate oſtẽdis Euchariſtiam, quæ Chriſti verbum eſt, & opus veritatis, vſu ſolo à pane cõmuni diſtare, adduci non potui, vt id mihi perſua derem, ſed potiùs ex Eccleſiæ ſententia credidi, eam ſanctificationis rationẽ eſſe phantaſticam. Hoc vt doceam, primùm ex te ſciſcitabor, quî fieri poſſe putes, & qua virtute, vt quod natura prophanum eſt ac commune, vtentis fide aut opinione ſanctificetur, quóve pertineat hæc ſanctificatio? Si vſu panis ſanctus eſt, ſanctitudinem à te profectam eſſe teſtaberis: hanc autem nulli vſui tibi futuram eſſe planum eſt: ea enim non eges vt ſanctificeris, cùm tanti ſis, vt fide tua rem prophanã ſanctitate afficias. Veruntamen oſtendis, non ineſſe tibi ſanctificandi facultatem, ſi alieno egeas ad obtinẽ-

dam ſanctificationem auxilio. Quod ſi non in hanc rationem, & conditionem panis à te ſanctificetur, vt tibi prodeſſe poſſit, quam in ſpem vſu ac fide eum ſanctificas? an vt animæ tuæ ſanctitatis ſit teſtimonium? ſi ita eſt, fruſtrà eam operam impendis. Nam ſi habeat anima quod illi teſtatum cupis, abs re expoſcis huius rei teſtimoniũ, in ea enim, quod ei teſtatum cupis, ſitum eſt. Rurſus ſi dixeris panem, quamuis hic à vobis ſacrum nomen obtineat, non tamen intelligi ſanctum eſſe, ſed ita nuncupatum, quod pro re ſancta, à vobis inſumatur: abuſu nõ vſu, ſanficatus eſt: eo enim abutimini pro re ſancta, atque in Idololatriæ repræhenſionem incurritis, dum rem prophanam in rei ſanctæ loco, pretio, honoréque habetis. Cæterum ſi panem vſu ſolo ſanctum, in opus vel teſtimonium ſanctitudinis veſtræ inſumpſeritis, vt exiſtimetis ſanctos effici vos huius panis manducatione, eo ſanctitatis genere vos fieri ſanctos neceſſe eſt, quo veſtram Euchariſtiam menſi fueritis, id eſt vſu, ac diſtinctione, vos ſanctos effici, non natura, vóſque vſu membra eſſe Chriſti, non natura, quod vos à reliquo hominum cœtu diſtinguatis, ac ſegrege-

gregetis. Quoniã hæc tua doctrina non potest subsistere, atque passim à scriptoribus Ecclesiasticis panis verbo Dei esse sanctificatus doceatur, à te dissensi: Apud Cyprianum habetur, vbi sceleratum os panis verbo sanctificatus intrauit, quasi palea ex area exsufflatus est, de Iuda in Cœna sermonẽ faciens: In Cœna.
Item de lapsis. Sãctificatus in sanguine Domini potus, è pollutis visceribus erupit, quũ paulò antè dixisset, non statim corpus Domini inquinatis manibus accipiat, aut ore polluto Domini sanguinem bibat. Credo ergo natura non vsu aut vtentis distinctione panem fieri sanctum, vbi is verbum Domini perceperit, atque per eum naturæ nos diuinæ fieri consortes.

AN PRAESENTIA CORPORIS CHRISti in Cœna, dependeat à Christi promißione, quum Eucharistia esse diuinitate vacua creditur. Cap. 13.

VBi tuus hic Ecclesiastes negauit diuini corporis præsentiam, eius tamen exhibitionem asseruerit, vt propositum assequatur, profugit ad Christi pollicitationes. *Dependet (inquit) præsentia diuini corporis in*

ſacramento ex Chriſti promiſſo, virtute verbi ſui. Ergo non manducatur Chriſtus, ſed adeſt, aut intereſt Cœnæ veſtræ: quoniã futurum eſſe promiſerit, vt quũ panis ſubſtantiam viniq; biberitis, effecturum ſe virtute verbi ſui, vt corporis & ſanguinis eius, anima veſtra ſit particeps. E quibus tamen ſcripturis, hæc ad vos reuelatio peruenerit, non indicatis. At Apoſtoli Ieſu Chriſti docuerunt futurum eſſe: vt qui manducauerit, nõ panem, ſed carnem, habeat vitam æternã.
Ioan.6. Qui verò non manducauerit eius carnem, & non biberit eius ſanguinem, non habeat in ſe vitam: Vide quãto interuallo veſtrum Euangelium à noſtro differat. Nemo hactenus, eò prorupit, vt ſe, in hunc, quem vos æditis, & peruulgatis errorem, induceret. Commentum eſt, enatum ex hominis inimici ſemine, Eccleſię tam repugnans, quàm veritati mendacium.

EOS NON POSSE FRVCTVM CORporis pro nobis corporaliter crucifixi capere, qui hoc realiter tantùm, & non corporaliter recipiant. Cap. 14.

Huius

HVius commenti, emerget ſua ſpõte vanitas, animo contemplanti, quid enunciet Richerus docens, *Chriſtum veſtrum, ſe vobis realiter exhibere, ſed non corporaliter: manducandum ſe realiter porrigere, ſed non corporaliter.* Quæ mihi res tam noua eſt, & inaudita, vt hic homo, aut ludere, aut inſanire videatur. Hoc ſanè nec actiuè nec paſſiuè verum eſt. Vos homines reali corpore conſtatis, & corporali. Quî ergo fieri poteſt, quum manducatis, quum accipitis, vt reſpectu carnis veſtræ realiter hoc faciatis, & non corporaliter? Quomodo accidit vobis hæc rei corporis veſtri, à veſtro corpore, reuulſio, aut ſeparatio, vt reuerà manducetis, & non corporaliter? Præthereà corpus veſtrum qualecunque fuerit, veſci non poteſt, niſi cibo corporeo. Quomodo ergo realiter, ſed non corporaliter, hoc à vobis aliquando paſcitur? Corpus Domini & redemptoris noſtri Ieſu Chriſti, noſtro corpori, (peccato excepto) nõ eſt diſſimile, reale eſt, & corporale. Hoc quum nos manducamus, rem corporis ab eius corpore nõ ſecludimus. Hoc realiter & corporaliter comedimus, edimus enim corpus pro nobis in

mortem realiter,& corporaliter datum, vt mortis fructum capiamus & gustemus:hoc si etiam edere vos putetis, rem corporis, ab ipso corpore distinguētes,erratis,*vt hoc realiter manducetis & non corporaliter* nullúsque mortis & resurrectionis fructus,inde ad vos redibit,quum res corporis eius sine corpore
Ioannis 6. mortua non fuerit. Euangelium nostrum,
» nos ita docet.Qui me mãducat,viuet prop-
» ter me,me(inquit)rē corporis à corpore nō distinguens ac secernens:Si realiter manducetis & nō corporaliter,eo tantū modo corpus possidebitis,quo manducaueritis. Quid autē vobis proderit realiter possidere, & nō corporaliter corpus, pro vobis corporaliter mortuum.

Doctoris paradoxū insequens,non minus quàm præcedēs exhibet mihi negotij. *Veritas (inquit) signo coniuncta est,non habito signi respectu,sed quatenus ei respondet.*

CORPVS NON ESSE PANI CONIVNctum,si diuinitas à pane exclusa sit. Cap. 15.

INgenij mei aciem, huc non penetrare fateor, vt assequar, quomodo Deus Christus, sit vestro pani coniunctus, nisi infusione

fusione diuinę essentię, mutata fuerit in eius carnem panis natura, panis effigie non mutata, vt quemadmodum in humano corpore, infusa latebat Christi diuinitas, sic sub panis specie, id est, signo, diuina lateat caro. Hoc expresè docet in Cœna sua Cyprianus: Si secundum hanc sententiam Richerus affirmaret, signo veritatem esse coniunctam, non multùm laborarem. Sed non possum cogitatione complecti, aut animo comprehendere, quomodo signo, id est, pani puro, sit diuina caro coniuncta, si seorsum à pane hæc à vobis insumatur ipsáque non sit sacramenti vera substantia. Certum est coniunctum dici non posse, quod non inhæreat, non insit, aut adhæreat.

Cypria. in cœna.

AN CORPVS DIVINVM CORRESpondeat pani diuinitate prorsus vacuo. Cap. 16.

CAro Christi est diuinitate perfusa & prædita, vt nulla ratione, aut intelligentia, ab ea diuinitas diuelli possit. Si enim separetur, desinet esse caro Christi, & communis ostendetur. Quomodò ergo vestro puro pani, cui sola fides Christum cõnectit,

diuina caro reſpondeat non perſpicio: aut quomodò panis natura diuinitate prorſus carens, carnem prorſus diuinam ſignet, ac figuret. Porrò omnino neceſſe eſt, ſigni haberi rationem, ſi ſigno veritatem reſpondere dixerimus. Ergo non verum eſt panem diuini corporis ſignum eſſe.

AN NECESSARIA SIT VIRTVS ALtißimi, Omnipotentis, ad nuncupandum panem metonymicè. cap. 17.

NE tamen dubitaremus, pane diuinum Chriſti corpus ſignificari, addidit Richerus. *Panem fieri corpus Domini per metonymiã, virtute verbi omnipotentis.* Hanc metonymiam, ioco, ab eo huc eſſe intromiſſam exiſtimaui, donec è tua ſchola, hanc permanaſſe compertum habuerim. Sed adhuc cognitum nõ habeo, cur virtutem verbi, ad eam aſciſcat, cùm cuique (etiam ſtultiſſimo) ſit liberum, rem quamque alieno nomine nuncupare. Satis probatur, ridiculè huic loco metonymiam aptari: quum (vt diximus) carnis diuinitatem, panis ſubſtantia non poſſit oſtendere: ſimilitudo eis meliùs conueniret, qui à ſanctitate prorſus alieni,

lieni, verborum artificio, & ſermonis elegantia, atque facundia, veritatem mendacio contaminant: quíque impropriæ ſimilitudinis iniquitate, carnem Dei Chriſti diuinitate ſpoliant.

PANEM ANTE CONSECRATIOnem exemplar eſſe membrorum Chriſti corporalium: poſt conſecrationem corpus ipſum. Cap. 18.

EVſtathius (vt refert Epiphanius aduerſus Gregorium Niocæſarienſem) exponens hunc prouerbiorum locum. Edite panem meum & bibite vinum quod miſcui vobis, panem (inquit) & vinum, ἀντίτυπα mẽbrorũ corporaliũ Chriſti prædicat. ἀντίτυπον, exemplar ſimilis formæ dici poteſt. Deinde adiungit: Ille verò ex eodem fonte hauriẽs, vt omnes Sacerdotij myſtæ cognoſcunt, in precatione diuinę anaphoræ (ita Græci partem miſſę vocant) ſic alicubi legit, confitentes nomini tuo, ſacro altari appropinquamus, & proponentes antitypa Sancti corporis, & ſanguinis Chriſti tui, te precamur, & inuocamus, & quæ deinceps ſequũtur, ſententiá patrum ampliùs cõfirmãt, quòd ante

2. Sinodi Nicenæ, ſeßione. 6.

Cap. 9.

» conſecrationem, antitypa vocauerunt, poſt
Cyprianus. conſecrationem corpus Domini. Cyprianus
» in Cœna, Ante verba Domini panem com-
» munem nutriendo tantùm corpori idoneũ,
» poſt verba corpus Domini vocat, eſſéque
» dicit holocauſtum, & medicamentum, ad
Irenæ. li. 4. & 5. » ſanandas infirmitates, & purgandas iniqui-
» tates exiſtens. Irenæus, tua ipſius confeſſio-
» ne, ante inuocationem verbi, panem com-
» munem vocat, pòſt, Euchariſtiam corporis
» & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, ex
» quibus conſiſtit carnis noſtræ ſubſtantia.
» Emiſænus in tractatu de corpore & ſangui-
Emiſænus. ne Chriſti: Quando benedicendæ verbis
» cœleſtibus creaturæ, altari imponuntur,
» antequàm inuocatione diuini nominis cõ-
» ſecretur ſubſtantia, illic eſt panis & vinum,
Auguſtin. » poſt verba autem, corpus & ſanguinis Chri-
» ſti. Auguſtinus de verbis Domini ſermo.
» 28. Memini ſermonis mei, quum de ſacra-
» mentis tractarem, dixi vobis quod ante
» verba Chriſti, quod offertur panis dicitur,
» vbi Chriſti verba expreſſa fuerint, iam non
» panis dicitur, ſed corpus. Ex Orthodoxis ne-
mo hactenus huc ſe præcipitem egit, vt ſan-
ctam Euchariſtiam, corpus Domini meto-
nymicè

nymicè nuncupauerit.

NON ESSE NECESSARIAM CONſecrationẽ, vt panis corpus Domini myſticum ſignificet. Cap. 19.

NE quippiam difficultatis, verbis Euſtathij inhæreat, quum panem communem, exemplar ſimilis formæ membrorum Chriſti corporalium appellauerit, eſt animaduertendum, hunc, ad Eccleſiam, exemplar reſcribere, quæ ex multis corporibus, in vnum Chriſti corpus copulatur, & coaleſcit: vti ex pluribus granis contritis, & contuſis, vnus efficitur panis. Hoc elegantiſſimè exponit Cyprianus, in Epiſt. 3. libri 2. neque ad eam demonſtrationem, neceſſaria eſt panis ſanctificatio. Alij exemplar panis azymi & puri, referũt ad carnẽ, è qua natus eſt Chriſtus, antequàm verbum caro fieret.

His rebus oſtenſis, venerãdus noſter Myſtes, ſe in alienam opinionem proripit, ita ſcribens. *Veritas huius ſacramenti Cœnæ, cõplementum eſt eius rei, quæ per ſignum figuratur, & ſignificatur: in quantum Ieſus Chriſtus, propriæ ſubſtantiæ nos facit participes: vt nos vniat ſeu capiti membra: hoc faciens animas* Art. Richeri.

nutrit,non corpora, quamuis hoc ſacramentum arra ſit reſurrectionis corporum noſtrorum.

AN PANIS, CORPVS DOMINI FIgurare poßit,ſi corporis fieri participē, ipſomet pane figuretur. Cap. 20.

SVperiori dogmate, corporis diuini metonymiam didicimus,id eſt, panem ideò dici corpus,quòd hoc figuret : hîc autem patefit huius propoſitionis vanitas. Oſtenditur aliquem corporis diuini fieri participem, pane ſignificari, atque hac ratione figuram impleri. Ad vtram ſententiam potiùs adhæreamus,nō video, ſed agnoſco has inter ſe lōgiſſimè diſcrepare, atque ſuſpicor neutram defendi poſſe. Hoc inſpiciamus. Hîc fieri participem,pane figuratur,fieri autem, actio eſt, actio ergo pane figuratur, non corpus. At ſuperiùs,corpus cuius fieret participatio,ſignabatur. Panis verò, vtrumque ſimul figurare nō poteſt : hic enim materia cōſiſtit & ſubſtantia,fieri materiæ participem(vti diximus)actio eſt, non ſubſtantia:quamobrem non quadrabit figura: nam ſubſtantia,non figurabit non ſubantiam,potiùs meo iudicio dicendum fuit,panis manducatio-

ducationem, esum diuinæ carnis signare: Nam vtriusque rei manducatio in actione consistit: sic panis ad corpus, manducationis huius, ad illius manducationem, ratio quædã constaret. Pręterea si hæc actio, fieri Christi participem, figuræ sit complementum, quum impletur figura in eam participationis actionem, panis, qui figura est, transsubstantiatur, & desinit esse panis, alioqui manet figura, nec verum est eam impleri. Vide quot figuras, ac veritates nobis obtenderis. Primùm oblatio signabatur, deinde exhibitio, pòst participationis defluuium, tandem corpus, postremò huius fieri participem. Quarum rerum nulla, meo iudicio, vera figura est.

SI HOC CHRISTI HOMINES ALANtur corpore, animas solas ali non posse. Cap. 21.

AB hoc errore se incitat in voraginem è qua (nisi tu manum ei porrexeris) vix poterit enatare. *Docet Christum propria vos alere substantia: ita tamen, vt animas nutriat non corpora.* Putaui vsque adhuc, homines vos esse, non animas: homines si sitis,

& vos aluerit Dominus propria ſubſtantia: corpora nutrit, non animas ſolas: Nam homines corporei ſunt. Atque adeò, hanc ſortiti ſunt nominationem, antequàm eſſent anima præditi. Scriptum eſt, & fecit hominem de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viuentem. Hominẽ autem nutriri hinc probatur. Qui manducat carnem meã & bibit meum ſanguinem habet vitam & ego ſuſcitabo eum in nouiſſimo Die. Homo perfectꝰ ergo vt ſuſcitetur mãducare debet.

Gene. 2.

SI ANIMAE ALANTVR SOLAE, CORpore Domini, non corpora, imaginariam eſſe manducationem. Cap. 22.

SEd concedamus vos animas eſſe, non homines: quam inibitis nobis rationem õ animæ, vt oſtendatis, corporis Domini ſubſtantiam, à vobis verè manducari? Animarum intellectualis eſſentia, terrenam materiã non capit, non edit, non admittit: quid ergo? imaginaria & phantaſtica eſt veſtra manducatio? At (Caluine) tuis edicis, atque præcipis, tota mente vt caueant, ne hoc errore ſe induant: ſed credant, *vti caro Domini verè*

ni verè

ni verè est cibus, & sanguis eius verè est potus, sic his alimentis, fideles in vitam æternam educari oportere : perstas tamen in hac sententia, *cibum carnis diuinæ, esse spiritualem, & ad solam animam spectare: fidéque, & intellectu, non reali manducatione manducari, vestrámque manducationem, non esse aliud quàm fidei fructum, & effectum.* Sic dum imaginaris ex phantastica emersisse mãducatione, in eam subitò relaberis, illa tua fidei manducatione. Eo námque pacto, à te non manducatur caro, sed putatur manducari: atque in carnis locum supponitur fides. Hoc si Christo Domino placuisset, non dixisset, Caro mea verè est cibus: sed fides in meam carnẽ & passionem. Quæro ex te si credendo in passionem Christi, hic à vobis comeditur: non æquè etiam Patrem, & Spiritum Sanctum manducetis? creditis enim in Patrem, & Spiritum, non minùs quàm in Filium.

FIDEM TAM ESSE NECESSARIAM, quàm manducationem, ne uita manducata pereat. Cap. 23.

NOn tibi repugnabo affirmanti, necessariam esse fidem, nobis mensam Domi-

ni adeuntibus : vt vitæ cibus, quo nutrimur,
Ioan.6. non pereat. Nam ſcriptum eſt, Qui audit
" ſermones meos, & crediderit in eũ qui me
" miſit, habet vitam æternam. Itẽ: hæc eſt au-
" tem voluntas patris mei qui miſit me: vt o-
" mnis qui videt filium, & credit in eum, ha-
" beat vitam æternam, & ego ſuſcitabo eum
" in nouiſſimo die. Proinde nolo fidem à man
" ducatione ſecludere: ſed credo hanc æquè
eſſe ad ſalutem neceſſariam, atque ſit man-
ducatio, vt verè manducetur Chriſtus. Nam
1.Corin.11. (vt teſtatur Apoſtolus) qui vitæ panem co-
" medit indignè, iudicium ſibi manducat, &
" bibit. Quo authore, idem Chriſtus, vni eſt la
" pis offenſionis, & petra ſcandali, odor vitæ
in vitam, alteri odor mortis in mortẽ, poſi-
tus in ruinam multorum. Nec deſinit eſſe
vita & redemptio: propterea quòd huic ſit
Auguſtinus. ruina: Nec (vt ſcribit Auguſt. contra Dona-
" tiſtas lib. 5. cap. 8.) malum accipiendo, ſed
" malè accipiendo, locum in ſe Diabolo præ-
" buit Iudas: Sic indignè quiſque ſumens Do-
" minicum ſacramentum, non efficit vt quia
" ipſe malus ſit, malũ ſit, aut quia non ad ſalu-
" tem accipit, nihil accipit. Corpus enim Do-
" mini, & ſanguis Domini, nihilominus etiam
erat

erat eis, quibus dicebat Apostolus, qui man- "
ducat indignè, iudicium sibi manducat & "
bibit. "

Ne verbum credẽdi (quũ diximus ex Ioanne omnes qui viderint filium, & crediderint, vitam habere (aliquam difficultatẽ pariat, audi, quomodo Irenæus hoc intellexerit: Credere, inquit, est volũtatem Dei facere. Voluntas autem Christi, verbis sequentibus declaratur, ego sum panis vitæ, qui de cœlo descendi, vt si quis manducauerit ex hoc pane, viuat in æternum. Rursus qui mãducat carnem meam, habet vitam, non ergo fidei prædicatione manducationem sustulit aut negauit Dominus. *Ireneus.*

PROBATVR EX HYLARIO VNVM nos effici cum Christo naturaliter, per sacramenti manducationem. Cap. 24.

HYlarius fidem, modum esse docet obtinendæ naturaliter vitæ: sed Encharistiam ipsius vitæ substantiam habere. *Hylarius lib. 8. de trinitate.*

Hoc loco sequẽti probat: Nõ pro eis tan "
tùm rogo, sed pro eis, qui credituri sunt in "
me. Honorem quem dedisti mihi, eis dedi, "

„ vt vnum ſint, ſicut & nos vnum ſumus: ego
„ in eis tu in me, vt ſint omnes conſumati in
vnum. Is intelligit ſacramenti manducatione, hunc Apoſtolis honorem datum fuiſſe, vt vnum carne eſſent cum ipſo naturaliter. Docemur ergo carnis communionem, re vera nobis non dari ſine carnis mãducatione, quamuis baptiſmo, Spiritum Sanctum, vímque reſurrectionis, Spiritus infuſione ſuſceperimus: Hæc ſunt eius verba. Si enim
„ verè verbum caro factum eſt, & nos verè
„ verbum carnem cibo Dominico ſumimus,
„ quomodo non naturaliter manere in nobis
„ exiſtimandus eſt, qui & naturam carnis no-
„ ſtræ, iam inſeparabilem, ſibi homo natus
„ aſſumpſit, & naturam carnis ſuæ, ad natu-
„ ram æternitatis, ſub ſacramento nobis com-
„ municandæ carnis, admiſcuit? Quiſquis
„ ergo naturaliter patrem in Chriſto negabit,
„ neget priùs non naturaliter vel ſe in Chri-
„ ſto, vel Chriſtum ſibi ineſſe: quia in Chri-
„ ſto Pater, & Chriſtus in nobis vnum in his
„ eſſe nos faciunt. Si verè igitur carnem cor-
„ poris noſtri, Chriſtus aſſumpſit, & verè
„ homo ille, qui ex Maria virgine natus
„ fuit Chriſtus eſt, nóſque verè ſub myſterio

carnem

carnē corporis ſui ſumimus, & per hoc vnū "
erimus, quia Pater in eo eſt, & ille in nobis, "
quomodo volūtatis vnitas aſſeritur, quin na "
turalis per ſacramentum proprietas, perfe- "
ctæ ſacramentum ſit vnitatis? Vide perfe- "
ctæ ſacramentum vnitatis eſſe Euchariſtiā:
Non ergo fide ſola, perfecta fit corporis
communicatio, citra ſacramentum: Paulò
pòſt ſubiungit: De naturali enim in nobis "
Chriſti veritate, quæ dicimus, ſtultè atque "
impiè dicimus, niſi ab eo didicimus. Ipſe "
enim ait, caro mea verè eſt eſca, & ſanguis "
meus verè eſt potus, qui edit carnē meam, "
& bibit meum ſanguinem, in me manet, & "
ego in eo: & hæc accepta, & hæc hauſta, id "
efficiunt, vt & nos in Chriſto, & Chriſtus "
in nobis ſit: Paulò pòſt: Quod autem in eo, "
per ſacramentum communicatæ carnis & "
ſanguinis ſimus, ipſe teſtatur dicens, & hic "
mundus iam me non videt, vos autem me "
videtis: quoniam ego viuo, & vos viuetis, "
quoniam ego in patre, & vos in me, & ego "
in vobis. Deinde qui edit carnem meam, & "
bibit meū ſanguinem, in me manet & ego "
in eo. Non enim in eo erit, niſi in quo ipſe "
fuerit, eius tantùm in ſe aſſumptam habens "

carnem, qui ſuam ſumpſerit: Paulò pòſt vt
oſtendat, quomodo ſumi debeat, ſubiungit:
„ perfectę autem huius vnitatis ſacramentum
„ ſuperiùs iam docuerat, dicens: ſicut me mi-
„ ſit pater viuens, & ego viuo per patrem, &
„ qui me manducat, viuit per me: viuit ergo
„ per patrem, & quo modo per patrem viuit,
„ eodem modo per carnē eius viuemus: Om-
„ nis enim comparatio, ad intelligentiæ for-
„ mam præſumitur, vt id de quo agitur, ſecun-
„ dum propoſitum exemplum aſſequamur:
„ Hæc ergo vitæ noſtræ cauſa eſt, quod in no-
„ bis carnalibus, manentem per carnem Chri-
„ ſtum habemus, victuris nobis per eum, ea
„ conditione qua viuit ille per Patrem. Qui
volunt plura videre legant Hylarium. lib. 8.
de Trinitate.

OSTENDITVR POST NVBIVM DISCUßionem aduentúmque lucis, nunc propter neceſſarium Domini mandatum, in Spiritu & veritate exequi oportere, quod in vmbris & Spiritu Patres præſtiterint. Cap. 25.

OStendimus ex Hylario, ſacramento cō-
munionis carnis ſolo, fidei admixto,
nos carnaliter & naturaliter in nobis
habere

habere vitam manẽtem: quanquam Baptiſmo, Spiritum viuificantem, vimque reſurrectionis, Spiritus infuſione ſuſceperimus: Probandum ergo mihi ſupereſt, neceſſariam eſſe nobis naturalem carnis cõmunionem. In quam rem tuæ traditionis Caluine accerſam auxilium. *Scribis neceſſariò nos fieri mẽbra Chriſti, os ex eius oßibus, carnẽ ex eius carne, vnúmque eſſe cum Chriſto oportere, vt è noſtra, in illius naturam emigremus: ex eo viuamus, ſuccum vitæ ab eo trahentes, vti ſurculus ex radice, alioqui vitam nos conſequi non poſſe.*

Hoc tibi aſſentior. Dico ergo à te etiam doceri, carnem Chriſti naturalem, neceſſariò eſſe manducandam, non fide ſolum, ſed verè ac naturaliter, vt docuit Hylarius, Cyrillus, Chryſoſtomus, & quotquot fuêre vetuſti ſcriptores, cum nullum alium modum habeamus, quò eam gratiã poſt baptiſmum prolapſi aſſequamur. Huic tuę ſententiæ veteres figuræ me confirmarunt: quas ad ſanctificationem, ac carnis emundationem, lex Patribus neceſſariò præſcripſerat: Tum quidem ante veritatis aduentum, quum huius manducationem, temporis neceſſitas impediret, ſolo Spiritu, ac fide, in merito futuræ

veritatis,ſanctificatio perficiebatur: Sola enim ſpe, hunc videbant quem nos videmus diem,& lætabantur: ſed poſtquam venit tẽpus,in quo non ſolùm in Spiritu,ſed in veritate etiam adorari, ac ſibi ſacrificari voluit Deus: non ampliùs ſolo Spiritu,ſed ſpiritualiter,id eſt,carne & Spiritu, figuras expletas eſſe ex Chriſti decreto oportuit: támque neceſſariò perfici communicationis corporis Sacramentum: quàm Baptiſmi,ſi ſecundum tuam ſentẽtiam, naturaliter in Chriſto nos, & eum in nobis viuere voluerimus: carníſque noſtræ nequitiam profligare. Huic noſtræ ſententiæ Richeriani oppoſuerunt infantes,quos hæc dicens, videmur à ſpe ſalutis excludere, quòd non habeant in ſe Chriſtum corporaliter ac naturaliter manẽtem. Huc & Patres adduxerunt, qui ſolo Spiritu, eſcam ſpiritualem manducarunt: ſed temporis neceſſitatem excuſationis loco illis obduxi. Addidi nec re ipſa,in veritate baptiſatos patres fuiſſe, quibus tamen baptiſmus vmbratilis, profuerit: ex eo tamen propter decretum Domini, concludi non oportere, à nobis lauacri veritatem negligi poſſe: ſic, quamuis vmbram ſolam futuri boni haberet

ret mannæ, agníque manducatio, reliquæue expiationes: ac nihilominus in veritatis futuræ merito, vmbræ istæ Patribus profuerunt: non posse tamen sine peccato, hostiæ veræ manducationem aut Baptismum negligi, post nubem discussam, propter necessarium Domini mandatum: Ex quo affirmaui, aliam nobis nunc nouam, ac viuẽtem esse viam à Domino initiatam, sanctificationísque rationem propalatam, quàm Patribus fuisset, quam qui transgressus fuerit, rectà ad perditionem exitiúmque pergere: Quòd enim Spiritu in vmbra, ante lucis ortum satis erat præstare, nunc tenebris discussis, in Spiritu & veritate exequi ac perficere nos oportere, à Christo edoctos esse. Ergo, inquiunt, aliter in Christi corpore manebimus, aliter Patres: ergo, inquam, & aliter lauati Patres, aliter lauamur: quid tum si nõdum erat mãducatio corporea, baptismúsque propositus ac institutus: nunc autem propter temporis necessitatem, ac nouum Domini mãdatum à figuris ad veritatis culturam transgressi, longè vberior effectus per Dei misericordiam conferatur? Ab hoc proposito non alienum esse iudicaui, quod à Tertulliano *Tertullianus de Baptismo.*

didici. Chriſtum humanam omnium perſonam geſſiſſe, eámque ob rem ſuum baptiſmum ad Adamũ ipſum, omnéſque ſuos filios reſpexiſſe. Si ergo Chriſti baptiſmus Patres reſpexerit, eíſque fuerit imputatus: cur non ſui eius corporis manducatio, potúſque ſanguinis, illos etiam ſpectabit, quos non voluntas, ſed magno ſuo dolore neceſſitas, à

Irenæus. veritatis manducatione diſſoluit? Irenæus cõſcribit Patres nunc in operibus Eccleſiæ cõſequi, propter Sanctorum communionem, quod ſolo deſiderio præſtiterint: Item par-

Pſal. 118. ticeps (inquit Dauid) factus ſum omnium timentium te. Videmus & infantes, qui per ætatem credere non poſſunt, in fide parentum baptiſari, cur non ij etiam in fide parentum, ac Sanctorum communione, manducabunt? præſertim cum vna & eadem ſunt, cum his viris ſubſtantia, quos ex carnis & ſanguinis Chriſti ſubſtantia conſiſtere, propter diuinę carnis manducationem, cognoſcit Eccleſia: Si credatis ſupplicio carnis Chriſti, Adamum, omnémque carnem redemptam eſſe, cur non carnis Chriſti, ſui à ſe corporis manducatione facta ſanctificatio, non etiam retro trahetur? Quum nihil haberem,

berem, quominus id crederem, in tua sententia conquieui: *è natura carnis nostræ, in* " *Christi naturam necessariò emigrari oportere,* " *vt ex eo succum vitæ trahamus, viuamus &* " *coalescamus.* At cum antiquis iudicaui, id " non posse fide, ac religionis consensu solo perfici, sed vi mysticæ benedictionis ac Eucharistiæ reuerà manducatæ, cuius ministerio efficitur, vt vnum cũ Christo re vera esse possumus, atq; habere Sacramẽti beneficio instituto, quod à natiuitate habeat Filius, vt cum ipso vnũ simus in Deo. Intereà tamen negari non debere, nos baptismo Spiritum, vimq; mortis ac resurrrectionis eius, consequi: sed Cœnam Baptismo superesse, vt naturaliter vitam habere (vt anteà dictũ est) possimus, naturalis carnis manducatione, esséque consensu, carne & Spiritu, vnũ cum Christo, eúmque in nobis habere naturaliter manentem, quum, vt diximus, post acceptam baptismi gratiam relapsi fuerimus, & à carne Christi per peccatum separati.

MANDVCARI SPIRITVALITER, non fide sola, aut Spiritu oportere. Cap. 26.

Auguſtinus. PEccandi occaſionem captaſtis ab Auguſtino dicente, non quipremit dente, ſed
„ corde, vitam manducare. Ita enim non
Ioan.6. carnaliter, ſed ſpiritualiter tantùm hanc mā-
ducari debere intelligitis. Dicam ergo hac
de re quod ſentiam. Spiritualem manduca-
tionem non reiicio: ſed hanc intelligi de-
bere ſecundum antiquorum religionem iu-
„ dico: vt ſecundum Spiritus participationē,
„ non ſecundum carnis defraudationem, (vt
Irenæ.li.5. inquit Irenæus) ſpiritualem cibum homi-
„ némque eſſe dixeris. Qui enim carnem ex-
„ cludit, & ſolo Spiritu, fide, ac animo mandu-
„ cat, iam non ſpiritualiter manducat, ſed Spi-
„ ritu: neque ſpiritualis talis homo dicitur,
„ ſed Spiritus. Quum ergo docet Auguſti-
„ nus, ſpiritualiter mãducari oportere, homi-
nis ſpiritualis manducationem ſignificat:
Rom.8. non fidei ſolius futuram eſſe: ſicuti Paulus
dixit nos eſſe ſpirituales, quum in carne nõ
ſumus, ſed in Spiritu: non quod carnei eſſe
deſierimus, ſed quia Spiritu facta carnis
1.Corin.5. mortificemus, ſicuti idem Paulus eos vocat
azymos, qui maliciæ fermento expurgati
fuerint: non ergo qui rectè Auguſtinum in-
terpretatus fuerit, fidei ſolius manducatio-
nem

nem docebit:ſed hominis Spiritu Dei mortificati oris mãducationem,eſſe Spiritualem mãducationẽ credet. Auguſtinus enim Spiritualem manducationem prædicans,nõ intelligebat eo modo mãducari oportere,quo Patres mãducaſſe dicitis,quũ id ipſum, loco à vobis citato,reprehendat, manna, Euchariſtiæ vmbram fuiſſe cõfirmans: oportuit enim, Cyrillo teſte, vt non ſolùm anima per "
Spiritum Sanctum,in beatam vitam aſcẽde- " *Cyrillus. in Ioan.*
ret,verumetiam,vt rude,atque terreſtre hoc "
corpus,cognato ſibi guſtu,tactúq;, & cibo, "
ad immortalitatẽ reduceretur. Vide carnis "
& Spiritus diſtinctum eſſe cibum. Hoc autẽ (vt ſuprà demonſtrauimus)fieri non potuit, antequam lux in mundũ venerit: quod expreſſis verbis Deus docet dicens: Patres ve- *Iohan.6.*
ſtri mãna mãducauerunt in deſerto,& mortui ſunt: qui mãducat hunc panem viuet in æternum.Quæ comparatio à Domino fruſtrà fuiſſet vſurpata, niſi manducandi rationẽ diuerſam,ſicut diuerſum effectum, propoſuiſſet,vnam Spiritus, ſpiritualem alterã, id eſt,carnis & Spiritus: Inſuper fruſtrà mãnæ & huius manducatio, Euchariſtiam, & huius manducationem figuraſſet,niſi in mã-

ducandi ratione cõuenirent. Hanc ergo Eucharistiam, mannæ veritatẽ, tam verè & spiritualiter mãducari oportere cõtẽdo, quàm verè & spiritualiter ad vitã à Patribus vmbra manducata sit: quod si nõ aliter commedi velis, quàm sub nube, id est, in figura panis, adhuc in Mose mãducabis, & è Christo Mosem facies, qui non aliter nobis panem vitæ manducandum dederit, quàm Moses. Quum ergo dicis te, vnà Christum Spiritu manducare, quum à te manducatur panis: Respondeo, eodem modo vnà cum mãna, à Patribus manducatam fuisse veritatẽ. Nulla ergo ratione Christus Iudæos corripiebat, & verbis castigabat. Cyrillus libr. 11. cap. 26. de fidelium corporali cum Christo vnione differens, hoc clariùs exponit: Pauli locũ ad Ephes. huc afferens, vt doceat corporalẽ nostrã vnionem, à Patribus agnitam non fuisse: Hæc sunt Cyrilli verba. Hæc autem vnio
Cyrillus.
„ ad Christum, quòd carnis eius participatio-
„ ne acquiratur, ipse rursus Paulus de myste-
„ rio pietatis differens testatur. Quod aliis (in-
„ quit) generationibus non est agnitum filiis
„ hominum, sicut nunc reuelatum est sanctis
„ Apostolis eius, & Prophetis in Spiritu, esse
Ephe. 3.
Gentes

Gentes cohæredes, cōcorporales, comparti- «
cipes promissionis in Christo. Idem paulò «
superiùs dixerat: vt igitur inter nos & Deũ «
singulos vniret quamuis corpore & anima «
distemus, modũ tamen adinuenit consilio «
patris & sapientiæ suæ congruentem, suo «
enim corpore credentes, per communio- «
nem benedicens, & secum & inter nos vnũ «
nos corpus effecit. Nam si omnes vnum pa- «
nem manducamus, vnum omnes corpus «
efficiemur: diuidi enim Deus non patitur. «
Idem lib. 4. 16. cap. Propterea corpus & mẽ- «
bra Dei sumus, quia per hanc benedictionẽ «
mysterij ipsum Dei filium suscipimus. «

SI HIC SIT FINIS ALIMENTI DIuini: *vt manducantem vniat Christo, ceu capiti membra, ali corpora non animas solas.* Cap 27.

HIs intellectis rebus, Ministri nostri doctrinam prosequamur: Rationem adiungit, cur nos suæ substantiæ Dominus noster faciat participes. *Nos nutrit (inquit) vt sibi nos coniungat, ceu membra capiti.* Ergo, huic alimento finis est à vobis propositus, vt vos coniungat & vniat cum Chri-

ſto. Cùm ita ſit, eã rem, cui ſubminiſtratur alimentum, Chriſto vniri oportebit. Quum ergo ad animas veſtras alimentum pertineat, non ad corpora: has ſolas vniri, & fieri membra Chriſti, dicere debetis. Sed Paulus ab hoc ſomnio me deducit ſcribens: Ne-
1. Corin. 6. ſcitis quoniam veſtra corpora membra ſunt Chriſti? Hunc ſi non reſpuitis (attamen in hac manetis ſententia, vt putetis, id vniri Chriſto, quod diuina carne veſcitur) eſt neceſſe, vt Eccleſiæ aſſentiatis, homines, non animas ſolas carnem Chriſti manducare. Nam homines ſunt membra, non animæ.

SI SPIRITV TANTVM MANducetur Chriſtus, Spiritus eſſe cum eo copulam, non corporis. Cap. 28.

HOc quoque vobis eſt animaduertendum, ſi veſtra manducatio ſit Spiritus: id eſt, fidei & intellectus, eo modo vos corpori Chriſti inhærere, atque eius fieri membra, quo manducatis, id eſt, Spiritu & fide, non re ipſa, cum Chriſto vnum fieri corpus, & non vti è pluribus granis contuſis panis conficitur: Nam quod ex Spiritu naſcitur,

naſcitur, eſt Spiritus.

SI ANIMAE SOLAE, CHRISTI alantur carne, eas in carnem mutari oportere. Cap. 29.

RVrſus, ſi animæ veſtræ ſeorſum à veſtro corpore, vera & naturali carne veſcantur, oportet eas in carnem conuerti: quoniam quod naſcitur ex carne, caro eſt. *Ioan. 6.* August.in perſona Chriſti loquẽs, hoc probat his verbis. Cibus ſum grandium, non me mutabis in te: ſed tu mutaberis in me. Anima igitur in carnem Chriſti mutabitur. *Auguſtinus confeſ. li. 7.*

EXEMPLO VXORIS ET MARITI ſubſtantiarum communione, Eccleſiam vnum cum Chriſto fieri corpus. Cap. 30.

PAulus ad Epheſios, hunc nobis nodum diſſoluit, mariti & vxoris comparatione. *Cap. 5.* Nemo (inquit) carnem ſuam odio habet: ſed nutrit ac fouet eam, ſicut Chriſtus Eccleſiam: conuerſa ratione, ſicut vnuſquiſque carnem ſuam nutrit, ſic Chriſtus Eccleſiam. Diſcamus igitur ex hac ſimilitudine, quomodo à Chriſto nutriatur Eccleſia: Si à te

caro tua cibo corporeo nutriatur, non fide & credendo, ex Pauli ſententia fateri debes Eccleſiam à Chriſto, corporea manducatione nutriri, & foueri. Præterea hoc loco docemur, eo modo Eccleſiam eſſe carnē Chriſti, quo caro noſtra ſit noſtra. Nō credo putare te, carnem tuam eſſe tibi tuam ſpiritualiter, ſed re vera: ſic etiam fateri debes, re vera Eccleſiam carne Chriſti conſtare, nō Spi-
» ritu ſolo. Addit Paulus, Qui membra ſumus
» corporis eius, de carne eius, & de oſſibus e-
» ius, propterea relinquet homo patrem, &
» matrē, & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo
in carne vna. Superior ſententia hoc exemplo confirmatur. Sicut Eua erat os ex oſſibus mariti, caro ex eius carne: Eccleſia caro eſt, ex ſponſi ſui Chriſti carne, & os ex eius oſſibus. Et ſicut Eua cum Adamo vna fuit caro: ſic Eccleſia cum Chriſto caro vna cenſenda eſt. Supereſt conſiderandum, qualis ſit mariti cum vxore copula: vt ſecundum hāc de noſtra cum Chriſto communione iudicemus. Qui contendet Spiritus vinculo, cū Chriſto nos eſſe copulatos, & vxoris cum marito eſſe carnis communionem, peccabit in ſimilitudinem. Nulla enim eſt materiæ ad

ad Spiritum proportio aut ratio.

SI AD ANIMAS SOLAS PERTINEbat corporis Domini manducatio, ad homines manducandi præceptum frustrà directum fuisse. Cap. 31.

HVc Domini mandatũ conferamus. Accipite (inquit, corpus suum porrigens) & manducate. Si ad animas spectabat corporis manducatio: cur ad homines Apostolos directum est mandatum? A Domino panis est porrectus sacer: si seorsum à pane, carnem animæ credendo mãducarunt: hãc non sibi à Domino porrectam, sed sine præcepto manducarunt? Accipi autem debuit, & manducari, ex præscripto Domini, quicquid datum sit, siue corpus, siue animam edẽtis respexerit munus. Vnum enim, & vna de re, fuit præceptũ. Prætereà, si animæ, corporis diuini substantiam receperunt, relicto corporibus pane, eis seorsum à corpore, quid esset suæ functionis, à Domino præscribi oportuit. Sed (vt diximus) vnum, & vna de re, fuit Domini præceptum. Item, si seorsum à corpore anima credendo manducet, seorsum à corpore credere etiam, & ca- *Matth. 26.*

pere corpus debet, ac re vera manducare.
Rom.11. Sed corde creditur ad iuſtitiam, ore fit confeſſio ad ſalutem. Hæ ſunt partes corporis fidelis, non animæ. Quum fides corpori & animæ communis ſit, æquum eſt, vt communiter diuina veſcantur ſubſtantia.

AB ANIMAE ET CORPORIS COMMVnione, *cibum hominis non animæ ſolius, ſed vtriq; proprium eſſe probari.*

Cap. 32.

CIbum vtrique communem fuiſſe probat hoc quoque Domini mandatum: Hoc facite in meam commemorationẽ: ad homnines, non ad animas ſolas ſermonẽ dirigens: Non enim debet quod Deus coniunxit, ab homine ſeparari, vt alteri tantùm parti bonum applicemus. Scriptum eſt, re-
Matth.15. linquitis mandatum Domini, vt traditionẽ veſtram ſtatuatis. Videte ne committatis, vt in vos hoc dictum competat. Dominus iubet edi ſuum corpus, ſanguinemq́ue bibi in remiſſionem peccatorum: vos hoc inuertitis, corpori beneficium hoc eripitis, tranſfertis ad animam ſolam, negantes homini carnis diuinæ manducationem: hanc carnem,

nem, aut eius communionem, fide in animam inſpirari cõtenditis. Quis manifeſtiùs cum Chriſti verbis pugnare poteſt? Quum inſpiratur caro (inſpirari ſi poſſit) non manducatur. At manducandum eſt corpus, & bibendus eſt ei ſanguis, qui credidit, & audierit ſermonẽ Domini. Inſuper carnis cõmunio, non à Spiritu, ſed à manducatione ex Pauli ſententia perficitur. Panis quem frangimus, nonne participatio corporis eſt? Vide communicationem fractioni tribui, non ſpiritus defluuio. 1. Cori. 10.

CORPVS MANDVCANTIS IN ANImam ſuam, corporis diuini ſubſtantiam non transfundere, ſi ea ſubſtantia careat panis, atque in pane non inſit diuinitas. Cap. 33.

RIcherus, ne in hãc reprehẽſionẽ incurreret, concedebat aliquandiu diuinã ſubſtãtiam è ſigno in animã ſuam penetrare, ſimulac à ſe carnis ſignum mãducaretur. Sed ab hac opinione deiectus eſt, & reſipuit, quum oſtenderemus fieri nõ poſſe, vt animam, diuina caro tranſmitteretur à noſtro corpore, quin corpus fieret cum anima ſua

particeps: ſimul videbat huc incidendum eſſe ſibi, vt fateretur, è pane diuinam ſubſtantiam depromi oportere, ſi eſu panis, hæc in animam peruaderet. Nam è pane diuinitate vacuo, elici non poteſt diuinitas. Reliqua doctrinæ membra proſequamur. *Per Cœ-*
Articulus. *nam realiter ſe Chriſtus diſtribuit, quoniam nos haurire uitam facit è carne ſua, ſemel in ſacrificium oblata. Sed interim imaginari non decet, hunc ſe corporaliter exhibere, vel carnis ſuæ ſubſtantiam cum noſtra commiſcere.*

AN CHRISTVS REALITER SE PER Cœnam exhibeat, cùm eius negetur præſentia. Cap. 34.

QVum is prædicaret, Chriſtum ſe realiter per Cœnam exhibere, ex eo quæſiui, num etiam realem corporis præſentiam admitteret. Scriptum mihi propria reliquit manu, planè ſe hanc negare: quamuis realem diſtributionem affirmaret. Hoc ænigma his diſſoluit verbis. *Chriſtus ſe realiter diſtribuit, id eſt, hoc nos afficit beneficio, vt in mortem ſuam credentes, hac ipſa fide, vitam ex eius carne hauriamus, quæ pro nobis in ſacrificium oblata eſt.* Sed hoc reſponſo nihilo

mihi plus adiecit intelligentiæ: Si enim fide hoc afficiamur beneficio, vt vitam hauriamus, non fit per Cœnam carnis vera manducatio, vti docuit ſuperiùs: Sed nec etiam fit diſtributio. Imputatur enim potiùs, atque meritum applicatur hoc pacto, quàm diſtribuatur: atque contrà quòd Dominus carnem manducari iuſſerit, vitã quæ in carne eſt, inſpirari docetis ô ſpirituales, errorémq; ſcripturę à vobis creditũ, hoc hauriẽdi vocabulo reſtituitis, carnis eſum faſtidiẽtes.

QVVM BENEFICIVM REDEMPTIOnis ad hominem reſpiciat, cui peccatum imputatur: corpus eius à manducatione arceri non debere. Cap. 35.

PRætereà ſpes & beneficiũ crucis, ad hominẽ ex Domini pollicitationibus redire debet, nõ ad animas ſolas. Nã corporis (vt ait Apo. ad Ro. 8. cap.) eſt redẽptio. At ſuperiori capite hui⁹ doctrinę, dicimus à carnis manducatione corpora ſubmoueri. Ab hac ſentẽtia ſi Doctor nõ deceſſit, animę ſolæ vitã hauriũt ex ſacrificio: atque ab hoc hauſtu vitæ, arcẽtur corpora. Tametſi authore Domino noſtro, homini peccatum imputatur.

NOSTRAM RESVRRECTIONEM DEbere intelligi ſecundum Chriſti reſurrectionem. Cap. 36.

VT Richerus reſurrectionẽ ad animam pertinere doceret: Spiritualem animæ noſtræ propter peccatum mortem oppoſuit. Sed reſponſi loco docuimus Chriſtum, carnis eſſe reſurrectionem, non animæ ſolius: eóque modo reſurrectionem intelligendam eſſe, quo hac ipſe ſit vſus, quóque hanc credendam eſſe voluit, Lazarum mortuum exuſcitans. Cur ergo corpus, ſui boni fruitione priuatis, hoc bonum animæ, (cui reſurrectio futura eſt inutilis) attribuentes?

AN CORPVS AETERNITATIS GLOria fruiturũ ſit, animæ prærogatiua & communione: An verbi Dei beneficio. Cap. 37.

A*Nima (inquit Richerus) corpori hanc cõmunicabit.* Quid verò opus eſt hoc circuitu? ſi ab anima gloriam corpus obtineat: hanc animæ, non Chriſto debebit, eíque habenda erit gratia, non Chriſto. Præterea niſi ab anima Chriſtus gloriã habuerit, nos nec à noſtra gloriã conſequi poterimus:

cùm

cùm eo modo ſimus reſurrecturi, quo ipſe ad vitam excitatus eſt. Videamus quomodo futura ſit corporum reſtitutio, & reparatio: vt hanc dubitationem diluamus: Apoſtolus in Epiſt. ad Roma. cap. 8. Spiritui Dei hanc attribuit his verbis: Spiritus Domini qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis, viuificabit mortalia veſtra corpora, propter Spiritum Domini habitantem in vobis. Non dixit propter animam, ſed propter Spiritum Domini: Non ergo ab animæ communione viuificatus eſt *Ezech. 37. cap.* Domin⁹ ſed à carnis diuinitate. Ezechiel cũ Paulo cõcordat: Ecce (inquit) commotio, & " acceſſerunt oſſa ad oſſa, vnumquodque ad " iuncturã ſuam: & vidi, & ecce nerui, & car- " nes, aſcenderunt, & extẽta eſt in eis cutis de- " ſuper, & Spiritum non habebant: Vides ante reditum animę ad corpus futuram membrorum reparationem? Sequitur paulò pòſt. " Hæc dicit Dominus. A quatuor ventis, veni " Spiritus, & inſuffla ſuper mortuos iſtos, vt " reuiuiſcant, Ergo vi Spiritus Domini, reuicturi ſunt mortui, nõ animę prærogatiua, & *Irenæus.* beneficio. Irenæus hanc fuiſſe ſui tẽporis re- " ligionem, teſtatur, lib. 5. Quemadmodũ (in- " quit) lignum vitis depoſitũ in terra, ſuo fru-

„ ctificat tempore,& granum tritici decidens
„ in terram, & diſſolutum, multiplex ſurgit,
„ per Spiritum Dei,qui continet omnia, quæ
„ deinde per ſapientiam in vſum hominis ve-
„ niunt,& ſanguis Chriſti:ſic corpora noſtra,
„ ex eo nutrita,& repoſita in terram, & reſo-
„ luta in ea, ſuo reſurgent tempore, verbo eis
„ reſurrectionẽ donante in gloriã patris. Nõ
„ ergo animæ cõmunicatione, corpora reſur
„ gent in gloriam,ſed verbi opera in carnati.

SI ANIMAE PRAEROGATIVA, VICtura ſint corpora, eius peccato, hæc etiam interitura. Cap. 28.

SI ab anima fœlicitatem corpora mutuarentur:infœlicitatẽ homines perditi, ab anima ſimiliter acciperent:hoc ſi accideret, nõ ſine iniuria Chriſtus corpora in perditionem cõdemnaret. Ite(inquit ſcriptura iudicium prædicans) maledicti in ignem æternum : non deberet in homines ferri ſententia, ſed in animas. Sed quia propter peccatum moriuntur corpora (vt teſtatur Apoſtolus ad Rom. 8. cap.) hæc veniunt in iudicium, vt probat idem Apo-
„ ſtolus ad Corinth.2.cap.2.Omnes enim nos mani-

manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti:vt „
referat vnuſquiſque propria corporis,provt „
geſſit,ſiue bonum, ſiue malum:operationes „
boni & mali non ſunt animæ, ſed hominis, vt eas è iudicio referat.Præterea ſi homines, ſolius animæ vitio moriantur & intereant, Adamo non moriuntur, non enim ex ipſo eſt anima, ſed caro. At Paulus ſcribit in Adam,& per Adam,veniſſe mortem in mũdum.Immorandum mihi nõ erat in re tam aperta,niſi apud nos hic error iam ſupra modum increbuiſſet.

A COENA AD MORTEM CHRISTI non reiectos fuiſſe Apoſtolos. Cap. 39.

REſtat vna pars huius dogmatis nobis diſcutienda,quæ me non minus angit quã ſuperior. Quum oblatæ carnis in ſacrificium mentionem faceret Richerus, è qua hauriri vitam contendit : hunc putabam oblationem,(cuius primo ſuo dogmate meminit) indicare.Sed hac de re interrogatus, reſpondit.. *Eò doctrinam ſuam non ſpectare, neque ſe vlla ratione adduci vnquam poſſe,vt conſentiat Ieſum Chriſtum ſub ſpeciebus, corpus Deo patri obtuliſſe,quicquid Papiſtæ de-*

blaterent, & garriant: sed verbis suis, à Cœna ad mortem Domini reiici conuiuas, vt inde fructum expectatum percipiant, nihilque in Cœna percipi, nisi quod à communicante allatum fuerit.

SI APOSTOLI AD MORTEM A *Cœna reiecti sint, quomodò in Cœna sacrificij participes fuisse potuerint? Cap. 40.*

INiectus sum in maximã admirationem: Quum is neget oblationem corporis ante mactationẽ, contra veteres figuras Hostię pro peccato: quomodò corpus anteà non oblatum, sacrificium fuisse cõfiteatur. Deinde quum Apostolos carne & sanguine Domini, per Cœnæ communionem, verè fuisse pastos affirmarit, quomodò accidere potuerit, vt sacrificij non manducati, non oblati, nõdũ sacrificati, re ipsa fierẽt participes? Nã ante oblationem sacrificij, de sacrificio communicari non potest autore Paulo dicente,
» Videte Israel secundum carnem: nónne qui
» hostias edunt participes sunt altaris? Hostia
» ergo, manducationem debet præcedere.

AN

AN OBLATIO HOSTIAE IN SACRIficium, & huius Hostiæ mactatio, vna & eadem res fuisse potuerit.

Cap. 41.

TV me ex hac difficultate expedies, vbi docueris, quo exẽplo oblatio, & Hostiæ mactatio, vna, eademq; res & actio fuerint. In tuis cõmẽtariis legere memini, *Huc omnes veteris testamenti victimas pertinere: vt ad Christum ducerent pro nobis sacrificatũ.* Comment. in Epist. ad Hebræos.

Duxerint: Ex 16. cap. Leuitici dispiciamus, sacrificij ad sacrificium similitudinem. Loquere ad Aaron fratrem tuum, ne omni „ tempore ingrediatur sanctuarium, nisi ante „ hoc fecerit: Vitulum pro peccato offeret, & „ arietem in holocaustum, quumq; obtule- „ rit vitulum, & orauerit pro se, ac pro domo „ sua, duos hircos stare faciet coram domi- „ no, in ostio tabernaculi testimonij, mittens „ super vtrunque sortem: vnam Domino, al- „ terã capro emissario: Cuius exierit sors Do- „ mino, offeret illum pro peccato. Cuius autẽ „ in caprum emissarium, statuet illum viuum „ coram Domino, vt fundat preces super eũ, „ & emittat eum in solitudinem. His ritè ce- „ lebratis, offeret vitulum, & rogans pro se, ac „

„ domo ſua immolabit eum.

ANTE SOLENNES PRECES ET OBlationem, Pontificem ſecundum legem ſacrificare non potuiſſe. Cap. 42.

HIc video aditum in ſancta Pontifici non patuiſſe, ante ſolennes preces, & oblationem: Video preces, & victimæ oblationẽ, immolationi & mactationi anteuertiſſe. Ex te intelligo, his rebus, nos ad Ieſum Chriſtum ſacrificatum adduci: Cur ergo negatis oblationem mactationi Domini præuertiſſe? Quomodò ante oblationem, Pontifici, ſanctuarij fores à Deo vetitas aperitis?

AN SE OBTVLISSE DICITVR DOminus, quod obuiam ierit proditori. Cap. 43.

MOrtem oblationi ſucceſſiſſe, hac re prętexitis, quòd Chriſtus, proditori obuiã proceſſerit, morti ſe vltrò exponẽs. At conſiderate, non implere vos figuram ſacrificij pro peccato: Nam oblatio extra Eccleſiam, ac ſine precibus facta eſſet: Orans autem offerre debuit Aaron: ad oſtium tabernaculi antequã ſancta ingrederetur: Ad hoc Chriſtus progrediens in occurſum proditoris,

ris,non ſe Deo patri obtulit(ſi hæc fuit oblatio)ſed carnificibus & proditori.

NOVVM TESTAMENTVM SINE ſanguine fieri non potuiſſe, neque credendum eſſe,in parte,figuræ pro peccato à Domino ſatisfactum, in parte nõ ſatis factum fuiſſe. Cap. 44.

APoſtolus,adumbratę Hoſtię pro peccato, veriſſimus illuſtrator, Epiſtola ad Hæbr.teſtatur Dominum Ieſum, extra portã paſſum fuiſſe:vt figurę veritas reſponderet.Quorum(inquit)animalium infertur » ſanguis in Sancta per Pontificem,horũ cor- » pora cremantur extra caſtra: propter quod, » & Ieſus vt ſanctificaret populũ per ſuũ ſan- » guinem,extra portam paſſus eſt.Mirum eſt, » in hoc Dominum noſtrum figuram impleuiſſe,dum extra portam in holocauſtũ emittitur:De cætero autem,huic parti non ſatiſfeciſſe, vt in Eccleſia Deo Patri corpus immolandum obtulerit,ſanguinémque in ſancta intulerit, antequàm extra portam pateretur.Huic proximus eſt error, quem euulgatis,Cœnã quæ fuit teſtamentũ Ieſu Chriſti, ſanguinis eius oblatione, & aſperſione Hebræ.13.

obſignatam nō fuiſſe,ſed vino:quāuis idem Apoſtolus ab exemplo veteris teſtamēti approbet, nouum teſtamentum ſine ſanguine confici non potuiſſe. Inſuper vt incautis fucum faciatis,traditis calicem noui teſtamēti à Domino diſcipulis diſtributum,figuram ſanguinis eius fuiſſe, qui pro noſtra redemptione in cruce eſt effuſus:huícque noui teſtamenti nomen imponitis,Cœnę ſanguinē non recipiētes. Quæ opinio, ſic per Europā veſtris artibus peruagatur,eámque nacta eſt auctoritatē,vt hanc vix putem coërceri, aut ſupprimi poſſe:etſi veritati non minus eſſe contraria,quàm luci tenebræ,ei oſtendi poteſt,qui ſana mente ad Apoſtolicam doctrinam ſe confert. Imprimis ab ea me detrahit Apoſtolus, docens in comparatione veteris & noui teſtamenti, vetus ſine ſanguine dedicatum non fuiſſe, vnde planum facit, nec nouum abſque ſanguine confici etiam potuiſſe.Quòd ſi in vino vt putatis, nouum teſtamentum confectum ſit, certum eſt vetus teſtamentum exemplar non fuiſſe noui.

SI COENA NOVVM TESTAMENtum non fuerit, nullum fuiſſe nouum teſtamentum conſtitutum. Cap. 45.

His

HIs intellectis rebus, à vobis doceri cupio, vestro iudicio, quid intersit discriminis, inter Cœnam, & nouum testamentum. Quantum ad me attinet, hāc nunquam eripi, ac extorqueri mihi fidem patiar, vt vobis credam, poculū Apostolis à Domino distributum, non fuisse sanguinis noui testamenti: sed vini sanguinis figuræ: Nam si vinum fuerit, quum sine sanguine institui testamētum non potuerit, Cœna non fuit testamētum: Quòd si hæc, testamentum non fuerit, vanum est, à Domino vllum fuisse conditū testamentum. Toto enim ferè spatio, quod fuit inter Cœnam & mortem Domini intermissum, ipse fuit in aliena potestate vinctus. Quo tempore, secundum legem testari non potuit. Superest ergo, vt tempus testamento constituatis: Huic si mortem assignetis, Apostolo repugnatis affirmāti, morte testamentum confirmatum, non factum fuisse: Vnde, testamentum denotat mortem antecessisse, atque veteris instar, sanguine obsignatum esse. Hoc tamen obstinatè inficiantur tui discipuli: volunt testamentum in Cœna cœpisse sine sanguine, atque hoc, in morte perfectum fuisse. Sed non *Hebræ 9.*

ſentiunt,hac ratione armis inſignibus,Marcionis antitheſes à ſe cõfirmari, atq; inſtrui, quũ exemplaris rationem non habeāt: moram inter aſperſionem ſanguinis, & teſtamentum interponentes.

AN HAEC VOX, EST, APVD LVCAM & Paulum nouum testamentum ſignificet. Cap. 46.

PRæterea Paulo ac Lucæ apertè contradicũt,& reſiſtunt: hic calix,(inquiunt)nouum teſtamentum eſt:in ſanguine meo: hanc vocem (eſt)ſignificatiuam eſſe vultis, quaſi dixerint Apoſtoli, hic calix ſignificat nouum teſtamẽtum:ſed nõ aduertitis ad eādem ineptiam vos reuolui. Negatis enim teſtamentum, etſi hoc ſignificatis, aut contra Paulum,mortem(quæ teſtamẽti fuit cõfirmatio)in Cœnæ locum ſubrogatis.

SI APVD MATTHAEVM ET MARcum, eſt,ſanguinem ſignificet,apud Lucam non poſſe teſtamentum ſignificari. Cap. 47.

MAtthæus & Marcus, veſtra confeſſione,non docuerunt teſtamẽtum ſignificari,ſed huius ſanguinem, dicentes, hic

hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti: Eſt, enim veſtra interpretatione, apud hos ſignificat teſtamenti ſanguinem, nõ teſtamentũ: ita ergo concluditis, teſtamentum ſine ſanguine eſſe non potuiſſe, aut falſam fuiſſe ſignificationem. Nam quod non eſt, nec futurum eſt, ſignificari nõ poteſt. Quod ſi Cœna teſtamentum fuit & ſine ſanguine teſtamentum dedicari nõ potuit, poculum quoque ſanguinis non vini fuiſſe palàm eſt.

POTVM SANGVINIS IN COENA, aſperſioni ſanguinis veteris teſtamenti, meritò reſpondere. Cap. 48.

IRrides eos qui Moſaicæ ſanguinis aſperſioni, potum ſanguinis teſtamẽti noui, reſpondere docuerunt. E quorum numero eſt Chryſoſtomus vir ſanctiſſimus & doctiſſimus, dicens animas diſcipulorum, librum fuiſſe teſtamẽti, eorum corpora, tabernaculum & vaſa teſtimonij: nos populum eſſe. Sed irriſores irridebit, & ſubſannabit Dominus, atque ſapientes in ſua ſapientia comprehendet. Vir ſanctus non eſt ſine auctore in hanc ſententiam adductus: Paulus 8.cap. ad Hebrę. Ieremię hunc ita explanat locum: Ad Heb.9.

„ Ecce dies veniet dicit Dominus, conſum-
„ mabo ſuper domum Iſrael,& ſuper domum
„ Iuda teſtamentum nouum, non ſecundum
„ teſtamentum,quod feci Patribus eorum in
„ die qua apprehendi manum eorũ,vt educe-
„ rem eos de terra Ægypti: Paulò pòſt : hoc
„ eſt teſtamentum, quod diſponam Domui
„ Iſrael : Poſt dies illos, dabo leges meas in
„ mentibus eorum,& in corde illorum ſuper-
ſcribam illas. Si Lex Domini in mentibus,
& cordibus fideliũ ſcripta ſit,nunquid me-
ritò dici poſſunt Apoſtoli in volumen li-
brúmque legis euaſiſſe? Item ſcriptum eſt:
„ inhabitabo in eis & inambulabo: Quum
in eis Deus inhabitet, nunquid taberna-
culum Dei meritò dicentur? Ieſus Chriſtus
à Paulo tabernaculum vocatus eſt: Chriſtus
„ (inquit) aſſiſtens Pōtifex futurorum bono-
„ rum, per amplius & perfectius tebernacu-
„ lum introiuit ſemel in Sancta. Cur ergo ri-
diculi tibi videntur, qui Apoſtolos, in qui-
bus inhabitat Dominus, vicem taberna-
culi ſuppleuiſſe exiſtimant? Si vaſa mini-
ſterij non fuerunt, nec Paulus fuit vas ele-
ctionis. Quum ergo ij volumen legis,& ta-
bernaculum teſtimonij,vaſáque fuerint mi-
niſterij,

nisterij, hos aſperſos fuiſſe aqua mixta ſanguine, nemo ſanus inficiabitur, eíſque aſperſionem potu ſanguinis obtigiſſe.

SI MANDVCATIO SIT OPVS fidei impoßibile eſt Apoſtolos manducaſſe. Cap. 49.

HÆc in hanc cauſam tanto ſtudio explicauimus, vt monſtraremus non abſque iudicio, dogma tui diſcipuli à nobis reiectum fuiſſe, dicentis. *Apoſtolos in Cœna ſuam ſanctificationem non hauſiſſe à corporis manducatione, ſanguiniſque potu, ſed à cruce: credendo Chriſtum pro noſtris peccatis moriturum, ac pro noſtra æternitate reſurrecturum: atque eò vſque ſuam ſanctificationem, Cœnæq́ fructum ſuſpenſum fuiſſe: ac fidei effectum, fuiſſe corporis manducationem, quod credendo, reſurrectionem vitamq́ manducamus.* Oſtendimus tamen ſi hoc verum eſt, ab Apoſtolis corpus manducatum non fuiſſe. Nam teſte Ioannne cap. 13. nec mortis, nec reſurrectionis illi fructum in Cœna ſperabant, aut credebant. Hæc ſunt eius verba. Filioli adhuc modi- „

„ cum vobiſcum ſum, quæritis me & ſicut di-
„ xi Iudæis. Quò ego vado, vos non poteſtis
„ venire. Quem Simon Petrus interrogauit,
„ Domine quò vadis? Hæc verò poſt Cœnam
„ acta fuiſſe certum eſt. Hinc ergo certò con-
ſtituemus vim mortis Domini Apoſtolos
latuiſſe: deinde Domino dicenti, vado para-
Ioan.14. re vobis locum, & ſi abiero & pręparauero
» vobis locum: iterum venio & accipiam vos
» ad me ipſum, vt vbi ſum ego & vos ſitis, &
» quò vado vos ſcitis, & viam ſcitis, dicit
» Thomas. Domine neſcimus quò vadis, &
» quomodò poſſimus viã ſcire? Rurſus idem,
» planum facit Apoſtolos nullam fidem re-
ſurrectioni adhibuiſſe. Hoc de ſe & Petro
loquutus expreſſis verbis atteſtatur. Tum
Ioan.20. ergo introiuit & ille diſcipulus qui venerat
» primus ad monumentum, & vidit & cre-
» didit, nondum enim ſciebant ſcripturam,
» quia oporteret eum à mortuis reſurgere.
» Cleopas id ipſum ignorare ſe monſtrauit,
Luc.24. „ dicens: ſperabamus quod redempturus eſ-
„ ſet Iſraël: de temporali regno cogitans. Si
„ ergo eo quo tu tradis modo, caro mandu-
caretur, illi ſanè non manducauerunt.

AB EXEMPLO ASPERSIONIS VETEris testamenti ad emundationẽ carnis, Paulum consciẽtiarum emundationem testamenti noui sanguine, probare. Cap. 50.

VT Apostolus probet veri sanguinis potu, conscientias emundari ab operibus mortuis ad seruiendum Deo viuenti: hoc ostendit ab aspersione sanguinis hircorum & taurorum, cinerísque vitulæ: Si, inquit, sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quãtò magis sanguis Christi, qui per Spiritum Sanctum semetipsum obtulit immalacutũ Deo, emundabit conscientiam ab operibus mortuis. Hylarius aduersus Arrium lib.8. docet, omnem comparationem ad intelligentiæ formam præsumi, vt id de quo agitur secundum propositum exemplum assequamur: Necesse ergo est, nostram sanctificationem ad exemplum à Paulo propositum referri, & Apostolos suam expiationem (vt cum Dyonisio loquar) sanguinis mysterio, in testamenti confectione assecutos esse: quem

Hebræ. 9.

Hylarius.

Patres Hebræi aſſequerentur. Repetam tamen quod à nobis anteà demonſtratum eſt, à morte (quæ teſtamenti confirmatio, oblationiſque conſummatio eſt) ei quæ à teſtamento eſt ſanctificationi, vim adhiberi, perfectioniſque efficacitatem accedere.

CHRISTVM LEGEM NON IMPLEuiſſe, niſi ſanguinem ſuum in Sancta, ante mortem intulerit. Cap. 51.

DOctrinam tuam inſpectans, hac præcipuè ratione in errorem te incidiſſe exiſtimaui, quòd corporis & ſanguinis oblationem, in Cœna eſſe factam inficieris: ſed ſi in Paulum animum intendiſſes, hunc lapſum facilè vitaſſes: Docens enim non per tabernaculum manu factũ, nec huius creationis, ſed per proprium ſanguinem in Sancta introiuiſſe, indicat ſanguinem à Spiritu oris ſui ſancto fabricatum, vt ait Chryſoſtomus, de ſpirituali ſanguine ſermonem habens. Quomodò, inquit, ſi ſanguis eſt ſpiritualis non fluxit è corpore? fluxit, inquit, ſed quod fuit à ſancto Spiritu Fabricatum, quum dixit: hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus. Per hunc ergo ſanguinem in-

Chryſoſt. ad Hebræ. 9.

trauit

trauit in Sancta, quum ſe ipſum pro nobis ſanctificauit, Deo patri ſe, ſanguinémque offerens. Hoc quum tuis diſpliceret, ex eis quæſiui, quid putarent à Paulo Sanctorum appellatione intelligi? Ij tecum intellexerunt ea cœlum eſſe, vbi Chriſtus ſedet ad dexteram Patris: Ergo, inquam, cœlum Chriſto (qui Sancta ſanctorum eſt) erit tibi ſanctius? Ego verò cum Chryſoſtomo, ac Cyrillo iudicaui: Sancta ſanctorum eſſe diuinum Chriſti corpus, à quo Apoſtoli, ac Eccleſia ſanctitatẽ adepta eſt corporis participatione: túmque in Sancta proprium ſanguinem intuliſſe, quum Deo ſe, ſanguinémque obtulit, bibítque cum Apoſtolis, vt per eum ſanguinem, etiam in Sancta & ipſi introirent, corporis (vt diximus) communione, atque vt in eo ſanctificarentur. Nam qui Chriſtum contendit ſanguinem pro nobis effuſum, in Sancta ante mortem non intuliſſe, meo iudicio non bene ſubducta ratione eſſe videtur, ad veritatis intellectum, ſed ſe in hunc errorem induere, vt affirmãdum ſibi ſit, ſecũdum legem ſacrificium pro peccato à Domino confectum non fuiſſe. Nam *Hebræo. cap. 13.*
animalium, quorum corpora extra caſtra

cremarētur, necesse fuit sanguinem in Sancta inferri per Pontificem, antequàm cremarentur. Hoc ergo à Christo impletum oportuit, vt sanctificaret populum per suum sanguinem, antequàm extra portam passus fuerit. Opponitur, hinc à me doceri sanctificatum esse populum per eum sanguinem, qui extra portam, non qui in Cœna effusus sit: sed responsi loco sumi potest, quod est à nobis suprà demonstratum, mortem fuisse & confirmationem testamenti, ac oblationis, & sanctificationis consummationem: vímque perficiendæ sanctificationis, à morte ad testamentum accessisse: quod vt ostendat Paulus, dixisse, passum esse extra portam, vt per sanguinem populum sanctificaret.

QVOMODO SE CHRISTVS PRO NObis sanctificauit, & quid sanctificare significet. Cap. 52.

PRætereà quum Apostolus docet, Christum se per Spiritum obtulisse, si de morte hoc intelligamus, tam Spiritu seorsum à corpore mortuum eum fuisse ostendemus, quàm Spiritu illum manducas: Tum ergo oblationem in Cœna factam defendo, quum

quum pro nobis ſeipſum offerens, lauánſque in vuæ ſanguine ſtolam ſuam ſanctificauit, túncque oblationem, atque ſanctificationem conſummatam fuiſſe, quum extra portam paſſus eſt. Ne me putes de meo hæc attuliſſe, ſubiungam Cyrilli ſententiam hanc materiam tractantis, cap. 25. lib. 11. in Ioannem. Sanctificari, inquit, ſecundum legalem cõſuetudinem dicitur, quod vt ſacrum Deo offertur: quemadmodum & omne primogenitum vuluam aperiẽs in filiis Iſraël. Paulò pòſt, Hanc ſanctificandi ſecundum legem ſignificationem perſpicuam Salomon facit, dicens, laqueus viro eſt citò ſuorum aliquid ſanctificare, ſequitur enim pœnitentia plerúnque poſt votum. Ita ſanctificare, offerre quicquam Deo ſecundum legis conſuetudinem ſignificat: Pro nobis igitur ſe Chriſtus ſanctificauit, id eſt obtulit: obtulit nempe ſe ipſum Deo patri vt ſanctam hoſtiam, mundum ei reconcilians. In Cœna ergo cum ſe ſanctificauit, ſe obtulit, Sanctorũ viam propalans, id eſt, notam nobis viam faciens ſternénſque, qua ad Sancta ſanctorum ſanguinis præſidio perueniamus. Rurſus ſubiungit Cyrillus. Sed quę in his verbis ſal-

Gene. 49.

Cyrillus.

Cyrillus.

„ uatoris intentio eſt? ſanctificationem in Spi-
„ ritu, & per Spiritum ad nos ex Patre deriua-
„ bat, & quod erat initio quando à Deo crea-
„ ti fueramus, id ipſum renouat: Paulò pòſt.
„ Quum igitur ſanctus ſit natura Deus, quúm-
„ que ipſe ſanctificationem creaturis immit-
„ tat, efficiátque vt creatura & ſit, & duret in
„ ſancto Spiritu: propter nos ſanctificatur: non
„ ab alio id acquirens, ſed ipſe ſuæ carni ſan-
„ ctificationem immittens. Ita Spiritum ſibi
„ ipſi vt Deus prębet, & vt homo accipit, quod
„ non propter ſe ipſum, ſed propter nos fecit,
„ vt ex ipſo, & in ipſo primo, recepta ſanctifi-
„ cationis gratia, ad totũ genus tranſiret. Nam
„ quemadmodũ in primo homine morti ad-
„ dicti ſumus maledictione, benedictio ac vi-
„ uificatio quæ per Spiritum eſt, ad totã no-
„ ſtram penetrauit naturam. Sequenti capite
„ hoc planiùs facit his verbis. Vt igitur inter
„ nos & Deum ſingulos vniret, quamuis cor-
„ pore ſimul & anima diſtemus, modum ta-
„ men adinuenit conſilio Patris & ſapientiæ
„ ſuæ congruentem, ſuo enim corpore cre-
„ dentes per communionem myſticam be-
„ nedicens, & ſecum, & inter nos vnum
„ corpus effecit. Nam ſi omnes vnum cor-
pus

pus manducamus, vnum omnes corpus ef- »
ficimur. Idcirco Ecclesia etiam corpus Chri- »
sti effecta est: In fine cap. Vnum dico ha- »
bitudine atque effectu, vt incipientes di- »
cebamus vnum pietatis consensu, vnum »
sanctæ carnis communione, vnum vnius »
sancti Spiritus participatione. Miror ergo, »
quum nobis in introitum sanctorum Christus in suo sanguine viam nouam, ac viuentem per carnem suam initiauerit, quomodò hac neglecta in viam tuam deflectis, vt sensu carnis tuæ captus, vino & pane iter ad sanctificationem facias. Typus antiquæ sanctificationis indicis tibi loco esse debet, quomodò Christus summus Pontifex in Sancta introiuerit, eo enim modo quo veteribus, illi ad Sancta patuit aditus. Animo etiam repete, quid externi auxilij, ad fidem pœnitentes adiungere deberēt, cùm ad sanctificationem accedebant: vt ex hoc intelligas in veritate ita sanctificatum te esse oportere, ad conscientiæ puritatem, atque in vmbris ante lucis ortum illi sanctificarentur, neque tuam quàm illorum fidem pluris esse ad sanctitatem: sed in veritate secundum Christi preces, Pater sanctifica eos in

Hebræ. 9.

Ioan. 17.

veritate, sanctificari te oportere cognosce. Iesus autem Christus veritas est, eodem ipso dicente, sermo tuus est veritas: in mentem tibi venire eorum debet, qui igne alieno sacrificantes perierunt.

APOSTOLOS POTV SANGVINIS IN Cœna sanctificatos, ac purgatos, sed in cruce redemptos. Cap. 53.

SImulac Apostolus sanguinis mentionem fecit, cuius aspersione emundantur nostræ conscientiæ ab operibus mortuis,
Hebræ.9. ad seruiendum Deo, hanc addit rationem.
„ Et ideo noui testamenti mediator est, vt
„ morte intercedente in redemptionem ea-
„ rum præuaricationum, quę fuerãt sub prio-
„ ri testamento, repromissionem accipiant,
„ qui vocati sunt æternæ hæreditatis. Vides
Apostolos sanctificationem assequutos, gra-
tósque factos ad seruiendum Deo viuenti
ante mortem testatoris, sed non fuisse capa-
ces hæreditatis æternæ, quoúsque redempti
fuerint à mortis maledicto, sub peccato ve-
nundati. Quamobrem & sanguinem in cru-
ce fundi oportuit, vt decretum, quod erat
aduersum nos, deleretur. Verum est, vno
quidem

quidem ſanguine purgatos ac redemptos fuiſſe Apoſtolos: ſed in Cœna ſanctificatos Patrum inſtar, in morte autem redemptos. Nam neceſſariò in veteri lege, propiciatorio ſacrificio holocauſti ſacrificiũ ſuccedebat. In interiorem enim ædem ſemel in anno ſummus Pontifex ingrediebatur, oblatis priùs Hoſtiis propitiatoriis, habens vtrãque manum plenam, vnam vaſculo carbonum, alteram incenſo compoſitionis, vt quum fuiſſet ingreſſus, ſtatim ſuperpoſito incenſo carbonibus, fumus aſcenderet, totámque ædem repleret, vt aſpectum Sanctorum quem ingreſſus Pontificis reuelauerat, nubes velaret incenſi. Incenſum autem ſunt orationes noſtræ, quas fundit Deo Pontifex, quáſque igni charitatis ac Spiritus ſancti purgat Dominus. Sed & ipſa azymorum ſolennitas nos docet, propitiationem ſaluti ac holocauſto anteuertere, principiũ enim azymorum ad finem Paſchæ coniungitur. Paſcha autem ille dies appellatur, in quo agnus occiditur, reliqui verò azymorum dies appellantur. Facies, inquit ſcriptura, „ ſolẽnitatem azymorum ſeptem diebus. Vi- „ de quò pertineat ſacrificium ſalutare. Priùs Exodi. 23.

repropitiatio quærenda est,& post hæc offerendum est sacrificium salutare. Nō enim, *Cyrillus.*
„ vt ait Cyrillus lib.5.in Leuiticum, saluus esse
„ quisquam potest, nisi priùs propitiet Deum.
Huic proximum est quod sacrificio propitiatorio incensum admouebatur: pro holocausto autē, nec oleum lętitię, nec thus suauitatis accedebat. Hæc diffusissimè tractat Cyrillus in Leuiticū. Verumtamen horum beneficiorum quum tota vis in mortis merito sita sit, dici posse fateor, vt iam demonstrauimus, effectus sacrificij in Cœna facti mortem fuisse consummationem, & perfectionem. Atq; eatenus sanctificationem, nostrámque propitiationem ad mortem pertinere, quia à morte eius, vita dependeat. Sed ij effectus à te confunduntur: Si quid autem Cyrilli sententia tibi dubitationis attulerit, considera in corpus Domini Ecclesiam inseri debuisse, vnúmque cum eo corpus ante mortem effici, vt suum fieret mortis ac resurectionis meritum, non imputatione quidem, sed eo modo, quo Adami rebellio nostra fuerit, & vt in iusti corpore insiti, cum eo moreremur, atque per passionem in gloriam resurgeremus. Sic, vt diximus, tota vis sacri-

ſacrificij in communione atque gratiarum actione non cõſiſtit, ſanctificationem enim ſecum habet coniunctam communio. Inſitio enim & vnitas fieri non potuit, quin fermentum malitiæ expurgatum eſſet, vt fieret noua conſperſio. Nam cum puritate non coëunt ſordes, nec Eccleſia ſordida Spiritum Dei continere poſſet, nec cum azymis ſinceritatis cohærere, ſi verò vnita corporaliter & naturaliter non fuiſſet, nec cum Chriſto conſepulta eſſe, nec reſurgere potuiſſet. Ex his ergò rebus in hanc adductus ſum ſententiam, vt Eccleſia in ara crucis redempta ſit, in Cœna verò ſanctificata, ac eluta inſtantis mortis merito: ablutionem enim peccati ſatisfactio ſubſequitur. Opponitur, mundos ante Cœnam fuiſſe Apoſtolos, propter verbum quod audierant, vt inquit Dominus, vos eſtis mundi, ſed non omnes. Veruntamen huic rei Dominum reſpondiſſe, qui lotus eſt, ei opus eſſe vt pedes lauet, prętereà habenti dari, & abundantiùs dari. Ideoq́ue Cœnam fuiſſe propitiatoriam, vt ampliorem mundationem conſequerentur.

Ioan. 15.
Ioan. 13.
Luc. 19.

TESTAMENTO DIMITTI PECcata. Cap. 54.

AD hanc probationem accedit Pauli teſtimonium confirmantis, teſtamento dimitti peccata, hoc eſt teſtamentum (inquit) quod teſtabor ad illos: poſt dies il-
Hebræ.8. los, dicit Dominus, dabo leges meas in cor-
" dibus eorum, & in mentibus eorum inſcri-
" bam illas, & iniquitatum & peccatorum eo-
" rum non recordabor amplius. Vbi autem
" horum remiſſio, iam nō eſt oblatio pro pec-
Hebræ.10. " cato. Quum in teſtamento de remiſſione peccatorum certiores fiamus, atque credamus in Cœna fuiſſe teſtamentum inſtitutum ſanguinis potu & aſperſione, nō dubitandum eſt Apoſtolos reconciliationem, atque purgationem in Cœna obtinuiſſe: Cyprianus in hanc ſententiam holocau-
Cyprianus. in Cœna. ſtum ad ſanādas infirmitates, & purgandas iniquitates Euchariſtiam vocat.

IESVM CHRISTVM ITA DEMVM ſacrificium fuiſſe, ſi ante holocauſtum cum precibus ſui corporis oblationem fecerit. Cap. 55.

Quamuis

QVamuis à nobis ſuprà ſit demonſtratum, oblationem Hoſtiæ debere mactationem præcedere, non abs re tamē mihi videtur hac quoque conſideratione id confirmare. Scriptum eſt, Ieſum Chriſtum eſſe ſummum Sacerdotem, ſecundum ordinem Melchiſedech, eum etiā fuiſſe Hoſtiā, & ſacrificium pro peccato. Niſi tamen oblatio Hoſtiæ, mactationi præuerterit, neutrū horum eſſe potuiſſe. Pontificis Melchiſedechi typum non referebat Chriſtus, quum penderet affixus ligno, damnatus ſententia, quam pœnā ſequi oporteret, factus pro nobis maledictum, execratio, holocauſtum & pro peccato, ferens humanas iniquitates, vermis & non homo, & hominum nouiſſimus. Qua conſideratione à Melchiſedecho lōgiſſimè differebat. Sacrificium nec etiam fuiſſet, non priùs oblatum, quàm ſordibus noſtris Pontificis imprecatione pollueretur, hirci emiſſarij exemplo. Hic enim immaculatus offerebatur, & poſtquàm peccatis populi, imprecatione Pontificis ſordidatus eſſet, in perditionem emittebatur, offerriq; ampliùs non poterat. Tum Chriſtus autem Melchiſedecho perfectè reſpōdebat, quum

Pſal.109. *Hebræ.5.* *Leuit.16.*

ſui iuris exiſtens, à plebe maximis iubilationibus Rex pacis ſalutatus, atque diuinis affectus honoribus, panem & vinum, id eſt, corpus & ſanguinem obtulit Deo, ſuóſque pauit, ab inimicarum poteſtatum cæde, ac mundi victoria, ad gloriam regni in eo properãtes. Scriptum eſt. Dicite filiæ Sion ecce
Matth. 21.
» Rex tuus venit tibi manſuetus ſedens ſuper
» aſinam & filium ſubiugalis. Turbæ autem
» quæ præcedebant & ſequebãtur clamabãt
» dicẽtes, Oſanna filio Dauid, benedictus qui
» venit in nomine Domini Oſanna in excelſis. Tunc ergo verè Melchiſedechi Regis & ſacerdotis typum referebat.

OSTENDITVR CHRISTVS HOLOcauſti veriùs, quàm oblationis vicem in cruce expleuiſſe. Cap. 56.

HAc quoque ratione Chriſtum in Cœna ſe obtuliſſe, probari poſſe exiſtimaui, quòd in Ara crucis, meo iudicio holocauſti veriùs, quàm oblationis vicem ſubiuit, Hoſtiáque nõ Hoſtiis litauit: inſuper in cruce panis & vini à Melchiſedecho oblati, figuræ non ſatisfecit, nec emundationis cæleſtium neceſſitatem ſecundum exemplar

plar ab Apoſtolo propoſitum præſtitit. Docuimus tabernaculum, librum legis, vaſaq́; teſtimonij Apoſtolos, eorum mentes, populúmque ſignificaſſe, eóſque Apoſtolos res eſſe cęleſtes, quas neceſſariò melioribus Hoſtiis mundari oportuiſſe docet Apoſtolus *Hebræ.9.* quàm fuerint exemplaria, quæ ſanguine brutorum in vetere teſtamento emundabantur. Quum ergo hac in re veritas figuræ reſpondeat, quare minùs neceſſarium eſſe putabis, Apoſtolos in Cœnæ ſacrificio obtinuiſſe, quod ſua eorum exemplaria in Cœnæ figura habuerint? Si hæc noſtra ſententia nonnihil tibi negotij exhibeat, ediſſere quid cæleſtium Paulus, quídue Hoſtiarum meliorum nomine intellexerit, quibus in nouo teſtamento cæleſtia mũdari oportuerit, cúrue plurali numero Hoſtiarum nõ Hoſtiæ meminerit. Quantum ad me attinet, iudico de Hoſtiis eũ intellexiſſe, quas in peccatorum remiſſionem Sapientia mactaſſe apud Solomonem prędicitur, prouerbiorum nono dicentem: Sapientia parauit menſam „ ſuam, mactauit victimas ſuas, dixit, venite „ edite panem meũ: bibite vinũ quod miſcui „ vobis. Vino ergo mixto, ſanguinẽ effuſùm

in remiſſionem peccatorum prædicari, & pane, corpus pro nobis in propiciatorio ſacrificio oblatum intelligo, antequam ſalutis & redemptionis Hoſtia, holocauſto, id eſt,
Cap.14: charitatis incendio cõſumaretur. Hęc dicentem tui ad commentarium tuum in Geneſim me reiecerunt, vbi negas panis & vini Melchiſedechi oblationem, ad Chriſtum reſpexiſſe, ſed ad Abrahamum à cæde Regum redeuntẽ, de via feſſum conuiuio acceptum ſpectaſſe, quamobrem ſtultitia non vacare qui credant, illud conuiuium corporis & ſanguinis vmbram eſſe. Hæc legens negare te etiam credidi, Ieſum Chriſtum ſecundum ordinem Melchiſedech ſacerdotem fuiſſe, nam ſi tua ſententia veritate nititur,
Hebræo.5. nunquam Pontificio munere functus eſt
» Melchiſedech. Omnis enim Pontifex aſſu-
» mitur ex hominibus, vt offerat dona & ſacrificia. At tuo iudicio nunquam obtulit Melchiſedech: Si ergo ſecundum huius ordinem, qui nunquam obtulerit, Ieſus Chriſtus Pontifex fuerit, is nec vnquam obtuliſſe dicendus eſt. In hoc, inquis, Melchiſedech Põtificem ſe geſſit, quòd Abrahæ benedixerit, ſed ſi propterea ſacerdos dici poſſit, non
verum

verum eſt omnem Pontificem ex hominibus aſſumi vt offerat, ſed vt benedicat: quã-obrem tam ſecundum ordinem Abraham, Iſaac, Iacob, Ioſeph, Dauid, & Patrum dici poteſt Ieſus fuiſſe Pontifex, quàm ſecundum ordinẽ Melchiſedech. Ex vſu fuit omnium Pontificum, vt poſt ſacrificium populo benedicerent: quæ etiam religio ad noſtri tẽporis ſacerdotes traducta eſt, qui poſt miſſam populo ac Eccleſiæ benedicant, ſed qui in lectionem Geneſis animum infiget, facilè iudicabit oblationem panis & vini, Deum altiſſimum ſpectaſſe. Nam ſcriptum *Gene.14.*
eſt, panem & vinum protulit. (erat enim ſa- „
cerdos Deo altiſſimo): vt nonnulli habent „
codices: vel altiſſimi vt vulgaris habet æditio. Vide an hæc dictio (enim) fruſtrà hunc locum occupet: tantum mihi ſignificare videtur, ac ſi dixiſſet, quoniam erat ſacerdos, obtulit Deo altiſſimo panem & vinum: Si in hoc non acquieſcis, expone cur neceſſe fuerit Melchiſedech ſacerdotem eſſe Dei, vt fame laborantem exercitum conuiuio acciperet: hoc & ſolent facere, qui ſibi à militum violentia proſpiciunt: ſed fruſtrà hunc locum tot verbis terimus, quum hactenus in

Ecclesia fuerit nemo, qui tibi huius tuæ sententiæ auctor fuerit.

OMNES POST BEATVM PETRVM sacrificij mentionem fecisse. Cap. 57.

AB auctoritate vniuersalis Ecclesiæ, in hanc quam exposuimus fidem, atque religionem adductus sum. Nemo enim à B. Petri temporibus est inuentus, qui sacrificij Cœnæ dominicæ non meminerit, contra tuam traditionem institutæ. Clemens & Anacletus, qui Petri & Pauli cooperarij fuerunt. Et post eos Alexander: Crimi-

Alexander. Epistola decretali.

» na (inquit) & peccata oblatis his Domino
» sacrificiis delētur: talibus Hostiis delectatur
» Dominus, & peccata dimittit ingentia.

PROBATVR EO MODO SACRIFICIO Ecclesiam à principio vsam fuisse, quem hodie obseruat Ecclesia. Cap. 58.

AB eorum temporibus in hanc nostram ætatem, neminem à religione hac defecisse, Iustinus, Irenæus, Tertullianus, Cyprianus, Chrysost. Hierony. Ambros. Aug. & qui post eos scripserunt Orthodoxi locupletissimi sunt testes. Ij enim Iesu

Christi

Chriſti corporis & ſanguinis oblationem acerrimè defendunt, traduntque eo modo eſſe ab Apoſtolis acceptam, quem hodie obſeruat Eccleſia: præcipuè Cyprianus ea ipſa epiſtola,(ex cuius truncatis quibuſdam ſententiis captas tibi Franciſci Regis noſtri aſſenſionem, animúmque erga te concilias) docet apertiſſimè hanc offerendi & ſacrificandi legem, à Chriſto, atque ab Apoſtolis profectam eſſe. Hæc ſunt verba quæ tu Franciſco reticuiſti: Si Ieſus Dominus & Deus noſter, & ſummus Sacerdos Dei patris, & ſacrificium Deo patri primus obtulit, & hoc fieri in ſuam commemorationem præcepit: vtique ille Sacerdos vice Chriſti verè fungitur, qui id, quod Chriſtus fecit, verè imitatur: Audi præcepto Chriſti, Eccleſiam offerre quod obtulit Chriſtus. Paulò pòſt adhuc ſe planiùs explicat, vt intelligatur, de Cœnæ ſacrificio loquutus eſſe. At enim (inquit) non manè, ſed poſt Cœnam, obtulit Dominus: Deinde, circa veſperam offerre Chriſtum oportebat, vt oſtenderet occaſum & veſperam mundi. Paulò pòſt: Nos autem reſurrectionem Domini manè celebramus, & quia paſ-

Epiſtola. 3. lib. 2.

Cyprianus.

„ ſionis eius mentionem in ſacrificiis omni-
„ bus facimus (Paſſio enim Domini eſt ſacri-
„ ficium quod offerimus) nihil aliud quàm
„ quod ille fecit, facere debemus. Scriptura
„ enim dicit: Quotieſcunque enim ederitis
„ panem iſtum, & calicem biberitis, mortem
„ Domini annunciabitis, donec veniat. Quo-
„ tieſcunque ergo calicem in commemora-
„ tionem Domini & paſſionis eius offerimus:
„ id quod conſtat Dominum feciſſe, facia-
„ mus. Alio loco hoc ſacrificio purgari in
„ Cœna, & deleri iniquitates exponit, his
„ verbis. Sed ex quo à Domino dictũ eſt, hæc
„ eſt caro mea, hic eſt ſanguis meus, quotieſ-
„ cunque his verbis, & hac fide dictum eſt,
„ panis iſte ſubſtantialis, & calix ſolenni be-
„ nedictione ſacratus, ad totius hominis vi-
„ tam, ſalutémque proficit: ſimul medicamẽ-
„ tum ad ſanandas infirmitates, & holocau-
„ ſtum ad purgandas iniquitates exiſtens.

Chryſoſto. Poſt hunc Chryſoſt. in epiſtola ad He-
„ bræos cap. 9. Pontifex autem noſter, ille eſt
„ qui Hoſtiam mundantem nos obtulit: ip-
„ ſum offerimus, & nunc quæ tunc oblata
„ quidem, conſummari non poteſt.

Auguſt. lib. Auguſtinus, cibus ille incomparabilis, in-
effabilis

effabilis viaticum tibi erit saluberrimum redemptionis tuæ precium, redemptoris monimentum, & redempti muninentum. Item alibi. Sacramenta noui testamenti dant salutem. Sacramenta veteris testamenti promittebant saluatorem. Alibi: qui vulnus habet, medicinam requirat. Vulnus est, quia sub peccato sumus, medicina est cæleste, & venerabile Sacramentum. Alibi. Ita enim sacrificium successit omnibus illis sacrificiis veteris testamenti, quæ immolabantur in vmbra futuri. Propter quod vocem etiam illam eiusdem mediatoris per Prophetam loquentis: sacrificium & oblationem noluisti, corpus autem perfecisti mihi. Quia pro illis omnibus oblationibus, corpus eius offertur, & participantibus ministratur.

de Visita. infir. lib. 2. cap. 3.

Psal. 73.

Sermone 28. de verbis Domini in Luc.

De Trinitate, lib. 17. cap. 20.

Ex his locis apparet falsum esse, à Cœna ad mortem Apostolos amandatos fuisse: vt à peccatis mundarentur, fructúque oblati in cruce Christi corporis potirentur, atque eam gratiam haurirent, quam extra crucem hauriri non posse contenditis.

NON AMPLIVS NOBIS COENAM prodesse quàm Apostolis. Cap. 59.

AVestra doctrina hac quoque re deterreor: quod dissimili ab Apostolis ratione, nos velitis mortis frui beneficio. Illi in Cœna, vestro iudicio, nihil sumpserũt, sed ad mortem futuram remissi sunt: nos econuerso à morte ad Cœnam amandamur: Sed credibile est, non plus ad nos, quàm ad illos emolumenti ex Cœna peruenire, nisi obstiterit hæc acutissima tui Petri traditio, qua tuo nomine nos instruxit. *A vobis carnem Christi non manducari: sed in vos inspirari & traduci: ceu solem conspicimus radiis in terram emicantem, ad generandos, vegetandósque eius fœtus, suam quodammodo substantiam ad eam traiicere: sic non inferiorem esse Spiritus Sancti irradiationem, ad communionem carnis & sanguinis Christi in vos traducendam.*

De Cœna: cap.20. institutio.

SI SPIRITVS SANCTI IRRADIATIONE corpus Christi traducatur, non ad mortem Domini Apostolos amandari debuisse, sed ad diem, quo Spiritum Sanctum acceperunt. Cap. 60.

HOc si verum est, fateor Petrum optima duci ratione docentẽ. Apostolos à Cœna amandatos, non ad mortem solùm, sed

ſed ad eum diem, quo Spiritum Sanctum in nomine Trinitatis acceperunt. Si enim caro non manducatur, ſed Spiritus irradiatione in animam traducitur: (quum Cœnæ tẽpore nondum Spiritus ad Apoſtolos miſſus eſſet) irradiatio in eorum animas peruenire non potuit, vti ad vos Baptiſmo traduci docetis. In eos qui poſt aduentum Spiritus, Cœnam celebrant, Spiritum immitti, & traiici poſſe minùs mirum eſt: in Apoſtolos autem ante Spiritus infuſionem, eam fieri traductionem potuiſſe non intelligo. Si dixeritis carnis communionem in animas traduci, non carnem ipſam, reſponſi loco ſumi poteſt, quod à nobis eſt ſuprà demonſtratum. Participationem, quæ non eſt ſubſtantia, nec etiam traduci poſſe.

OSTENDITVR APOSTPLOS COENAE aut paßionis tempore nondum Spiritum Sanctum accepiſſe. Cap. 61.

APpoſtolos nondum in Cœna Spiritum accepiſſe teſtatur Auguſt. Quales, (inquit) erãt diſcipuli Chriſti, quando cum eis ante paſſionem loquebatur, magna cum „ paruis: ſed ſic oportebat, vt dicerentur ma- „ *Auguſt. in Ioan. 16. Tract. 103.*

„ gna paruis, quia nondum acceperant Spiri-
„ tum Sanctum. Quemadmodum enim poſt
„ eius reſurrectionem, vel ipſo inſufflante, vel
„ deſuper veniente, acceperunt, humana ma-
„ gis quàm diuina ſapiebant: Hoc ipſum te-
Ioan.16. „ ſtatur Dominus dicens. Expedit vobis, vt e-
„ go vadam. Si enim nõ abiero, Paracletus non
„ veniet ad vos. Si autem abiero, mittam eum
Ioan.20. „ ad vos. Item poſt reſurrectionem ſcriptum
„ eſt. Hæc quum dixiſſet, inſufflauit, & dixit
„ eis. Accipite Spiritum ſanctum. Vt propoſitum teneas dicere debuit Dominus. Spiritus in vos meæ carnis communionem infundet, non autem mittam eum ad vos.

PECCARE SOLIS SIMILITVDINEM, ad probandam Chriſti carnis traductionem, Spiritus irradiatione. Cap. 62.

HÆc irradiatæ & traductæ carnis tua diſciplina, tam noua eſt & inaudita: vt mirari ſatis nequeam, quomodo hanc cõminiſci potueris: bis peccare mihi videtur ſimilitudo, qua tu nos poſſe in tuos laqueos irretiri arbitratus es. *Sol tibi quodammodò ſubſtantiam ſuam traiicit, ad vegetandos terræ fœtus: ſic Spiritus irradiatio in te traducit corporis*

De Cœna inſtitu. cap.20.

corporis Domini communicationem, vt animam tuam nutriat. Si dixisses, vti sol suam substantiam traiicit, sic Spiritus suam in nos substantiam irradiat, aut traducit, meliùs conueniret & quadraret comparatio. Sed tua similitudo est propriæ solis substantiæ, ad alienam substantiam, aut ad non substantiam. Sol pomi substantiam non traiicit in ficum. Ita nec Spiritus carnis substantiam debet in animam tuam traducere, vt hanc nutriat. Sed fingamus traducere. Horum alterum euenire necesse est. Aut carnem traductam euanescere, atque in nihilum redigi, sicque minimè nutrire: aut si integra maneat viresque non amittat, & animam nutriat, animam in carnem mutari, & conuerti. Scriptum est. Qui *Ioan.6.*
manducat carnem meam, & bibit meum »
sanguinem, in me manet, & ego in eo. »
Eo ergo modo in Christo manebimus, quo is in nobis manet. Caro eius, in nos inspiratur ex tua traditione, simul ergo euenire necesse erit, vt nostrum corpus in diuinum inspiretur, & traducatur. Aut si factu difficile hoc tibi videatur, in nobis aliter manebit Dominus, quàm in eo mansuri

ſumus, contra verbum eius. Quod ſi à carnis traductione ad participationis traductionem profugeris, cũ animo tuo reputa, eam rem quæ non ſit ſubſtantia (cuiuſmodi eſt participatio) traduci non poſſe: neque etiam tui corporis communionem in Chriſtum traiici.

Ex his elapſi anguſtiis, adducimur in veſtram conſecrationis abiurationem.

Quantum ad conſecrationem (inquit Richerus) imaginari non oportet, hanc fieri incantationibus, vel magicorum cõiurationibus, tanquam ſufficiat verba murmuraſſe ſuper creaturas inſenſibiles: ſed fit prædicatione effectum ſuum ſortiente, atque efficaciam ſuam afferente in auditorum corda, diſcernentium panem, conformiter ad verbum, & ab alio pane profano diſtinguendo: vnde ſequitur fragmenta panis, quæ non ſunt diſtincta, nec ſeparata verbo, panem communem remanere, atque delirium eſt pluſquam puerile, cogitare horum fieri reliquias oportere.

PRECES DIVINAE ANAPHORAE & conſecrationis, incantamenta non redolere. Cap. 63.

Quum

QVuum dicit panem ſuum, ab alio pane profano ſola diſtinctione differre, innuit vtrumque profanum eſſe. Quũ verò preces conſecrationis, ſolennémque ciborum benedictionem in magicas incantationes vertit, ira percitus in id intemperantiæ irrumpere videtur, Euangelij oblitus planum facientis, poſt gratiarum actionem, & benedictionem, à Domino panem demũ Apoſtolis diſtributum fuiſſe. Qua è re conſtat gratiarum actionem & Chriſti benedictionem ab Apoſtolis memoratas, incantamenta magica non redolere: atque verba à Chriſto non fruſtrà pronunciata, & emiſſa fuiſſe.

OSTENDITVR PANIS SACER FIERI non poſſe, niſi ſolenni benedictione. Cap. 64.

PLurimum tui Petri innatæ iracundiæ condonamus, ſed vſquequaque à nobis ferri non poteſt: Quum ſileat quomodo à Domino ſacratum fuiſſe panem & vinum intelligat: obſcurum eſt an exiſtimet, ſine precibus & verbis, ſed nutu, aut manuũ impoſitione, hoc à Domino effectum eſſe

myſterium. Ex eius tamen ſermonibus cer-
tiores fieri potuimus, manuum impoſitio-
nē, ſumma animi execratione à vobis dam-
nari, & reiici. Quum verò à precibus etiam
tantoperè abhorreat nihil reliquum facit,
quo Dominus ad panis benedictionem vſus
ſit, præter prædicationem præcedentem, &
manducantis diſtinctionem, qua ſola iudi-
cat, veſtram Euchariſtiam à communibus
& vſitatis cibis diſtare. At niſi his conceptis
verbis, hoc eſt corpus meum, de pane à Do-
mino dictum ſit, in gratiarum actione, be-
nedictione & fractione, eaq; ratione panis
ſanctificatio perfecta fuerit, Apoſtoli ſe
vanitatis arguunt, affirmantes, à Domino
ſibi præſcriptum eſſe: vt his vterentur ver-
bis, atque ritu, quotieſcunque ad panis ſan-
ctificationem & fractionem conuenirent.
His enim enarratis & repetitis verbis Do-
mini, gratiarum actione, & benedictione,
addunt: Hoc facite, quotieſcunque man-
ducaueritis in mei memoriam: hæc dictio
(hoc) non ſolùm diſtributionem notat &
reſpicit, ſed quicquid diſtributioni coniun-
ctum eſt: vt his omiſſis, imperium Domini
ritè exequi non videantur, qui panē frangūt

atque communicāt. Richerus putabat ideò panem ſacrum dici, quòd ſumatur, & diſtinguatur vt corpus ſignificet, id eſt, vt fiat Sacramētum. Sed eo etiam modo ante Cœnam hoc nomine nuncupari poterat, cùm ad menſam in eam ſpem adferretur. Præterea eis ſolis eſſet Sacramentum, qui eam fidem haberent, ſicq́ue à ſumentis fide ſanctificatio perficeretur, & infideles à Sacramenti manducatione excluderentur.

FIDEM VERBIS DOMINI ADHIBERI non poſſe niſi uerba pronuncientur. Cap. 65.

HÆc audiens Petrus animo permotus, nobis oppoſuit. *Verbis à me nimium tribui, iis virtutem non ineſſe, quòd pronuncientur: ſed quòd eis adhibeatur fides. Proinde fidei atque diſtinctioni debere ſanctificationem imputari, non verbis.* Sed verbis, inquam, quî fides haberi poterit, niſi pronũciatis? Si à Domino eorum pronunciatio iubeatur, tu quis es, qui hanc inhibes? qui obſiſtis omnipotentis imperio? Nō video cur adeò excellat opus veſtræ fidei, & diſtinctionis, vt pronunciatione verborum Domini potiùs ha-

beatur, quum vtrumque ſit humanum opus. Non ignoro verba à pronunciatione, ſuam virtutem non mutuari: Neque etiam à credentis fide vis ſalutis egreditur, aut exprimitur, ſed eius enitet potentia & virtus, cuius iuſſu verba repetita, & enunciata ſunt, atque ex hoc, verba ſanctitatem & efficaciam obtinent, quod ex ore omnipotentis, in panis ſanctificatione ſemel emiſſa ſint ac prolata. Eis ergo dignitatem non adiungit miniſter verbi, ſed is vice Domini fungitur in opus ſanctificationis, ex Domini ſui præſcripto & dignitate.

De proditione Iudæ.

Chryſoſtomi de conſecratione ſententia.

» Chryſoſtomus de hoc ita diſſeruit, non e-
» nim homo eſt qui propoſita in conſecra-
» tione menſæ Domini, corpus Chriſti fa-
» cit & ſanguinem: ſed ille qui crucifixus eſt
» pro nobis Chriſtus. Sacerdotis ore verba
» proferuntur, & Dei virtute conſecrantur,
» & gratia: hoc eſt (ait) corpus meum, hoc
verbo propoſita conſecrantur. Apoſtolus calicem benedictionis, quem benedicimus vocat, non aliò benedictionem, quàm ad calicem referens.

1. Corin. 10.

SI DISTINCTIONE ET FIDE SVmentis fit panis ſacer, diabolicum eſſe oportere, quem diabolicus & hæreticus diſtinguit.
Cap. 66.

HIs de rebus me orationem extrahẽtem, tuus Petrus ſua iracundia interpellauit, vt ſermonem conficere non potuerim. Quamobrem peto à te, vt hanc mihi tollas dubitationem. Si ſola diſtinctione, & non verbis Domini conceptis, ſolenníque benedictione, panis ſanctificetur, quid ei fiet, qui ab hæretico diſtinguetur, poſt hæretici miniſtri concionem? diabolicúſne dicendus erit, qui ſecundum diabolicam doctrinam fuerit à communi pane diſtinctus? Nemo ante vos, quod ſciam, præter Manichæũ ſanctificationis preces aſpernatus eſt: Is eo quo vos iudicio zelóq; Cœnam ſuam obibat, panémque diſtinguebat, vti poteſt ab Auguſt. intelligi libro 20. cap. 13. Huius verba ſunt hæc. Noſter autem panis, & calix non quilibet quaſi propter Chriſtum in ſpicis & ſarmentis ligatum, ſicut illi deſipiunt, ſed certa conſecratione myſticus fit nobis, non naſcitur. Proinde quod non ita fit, quãuis ſit panis & calix, alimentum eſt refectio- *Auguſt.*

„ nis, non Sacramentum religionis. Vides Ecclesiæ consensu Eucharistiam certa consecratione fieri corpus Domini, cui consecrationi incantationis magicæ maculam inuritis. Quasi Christus magicam exercuerit, aut hanc Apostolos docuerit.

QVEM LOCVM VERBVM TENVIT in conceptionis sacramento, hunc in consecratione tenere. Cap. 67.

VIrgo Maria non sola fide, sed è Spiritu Sancto verbis conceptis & ab Angelo pronunciatis concepit. Neque exorcismi gratia, aut frustrà ab Angelo emissa sunt verba: Sic nec fieri poterit edentis fide & distinctione, panis consecratio & Sacramentum, nisi verbum Domini accesserit, ab Angelo Domini (qui est eius sacerdos) emissum in opus sanctificationis, vt verbum eum locum obtineat in Eucharistia, quem in cõceptione obtinuit, vt Sacramentum Sacramento respondeat.

BENEDICTIONEM QVA VSVS EST Dominus, non posse aliò quàm ad Eucharistiam referri. Cap. 68.

Si

SI ſine precibus, ſolenni benedictione, & gratiarum actione debet panis accipi & manducari: cur ante fractionem, hunc à Domino fuiſſe certa gratiarum actione ſacratum, & benedictum ſiletis? ſed pro nihilo putantes benedictionem, eámque vt rem nullius vſus reſpuentes (vt tamen hominum reprehenſionem fugiatis) benedidictionem in gratiarum actionem conuertitis, duas res in vnam contrahitis, & confunditis, atque hac re non cõtenti (ne exorciſmo Chriſtus vſus fuiſſe videatur) gratiarum actionem aliò transfertis, quàm ad panis ſanctificationem.

Traditis hanc actionem quandam præparationem, & tranſitum fuiſſe ad reputandum myſterium. *In harmonia Calui. in Marcũ.*

Qua in re cum Eccleſia vos diſcordare, & diſſidere docet Chryſoſtomus his verbis. *Chryſoſt.* Dominus gratias porrò egit vt nos inſtrueret, quomodo myſterium hoc facere debeamus. Is vult inſtituto Domini, ad panis & vini ſanctificationem, adhiberi benedictinem, & gratiarum actionem. Tu verò, hanc ſanctificandi rationem, magices tibi ſuſpectam eſſe oſtendis. Atque vt incautos deci-

pias, ſententiæ tuæ, verſionem lectionis Euangelicæ accommodas. *Sumpto* (inquis) *Ieſus pane quum benedixiſſet fregit.* Aliorſum indicans Ieſum vſum fuiſſe benedictione, atq; indicet Marcus Apoſtolus, qui dominicam benedictionem ad panem reſpexiſſe declarat his verbis: λαβὼν ὁ ἰησοῦς τὸν ἄρτον εὐλογήσας ἔκλασε: Quod ita verti poteſt, ſi vulgaris verſio non recipitur. Quum accepiſſet Ieſus panem, & benedixiſſet, fregit, vt fractio & benedictio ad panem ſpectent, vnumq́; caſum regant, non vt excogitaſti, viam præparent ad reputandum myſteriũ: Hanc enim eſſe linguæ Græcæ phraſim atque rationem periti huius iudicabunt: vt niſi benedictio & gratiarum actio panem reſpiciant, nec fractio ad eum pertineat. Hoc nōbis indicat Matthæus ſcribens, λαβὼν ὁ ἰησοῦς τὸν ἄρτον καὶ εὐλογήσας ἔκλασε. addita copulatiua vt hãc rem teſtatã nobis relinqueret.

Quomodo Chryſoſtomus verba conſecrationis intellexerit.

Chryſoſtomus qui meritò in ſua lingua tibi nec concedere, nec inferior haberi debet, hũc Matthæi locum ita vertit: „Cœnantibus autem eis accepit Ieſus panem, & benedi-

nedixit, atque fregit, dedítque diſcipu-„ lis &c.Hieronymus Marci hunc locũ ita ver tit: Accepit Ieſus panem, & benedicens „ fregit: & Euſebius Emicenus vt oſtendat ad creaturas benedictionem pertinere, in tractatu de corpore & ſanguine Chriſti: Quanta itaque, & quàm celebranda vis di-„ uinæ benedictionis operetur, quomodo ti-„ bi nouum & impoſſibile videri non debeat, „ quod in Chriſti ſubſtãtiam terrena & mor-„ talia commutantur: te ipſum qui iam in Chriſto es regeneratus interroga. Cypria-nus: Qui vſque hodie hoc veraciſſimum „ corpus ſuum creat,benedicit,& diuidit. Vi-„ de quid benedictioni vir hic tribuat: quam vos vt incantamenta reiicitis & expellitis. Quid à te nobis proponi poteſt, cur tuo arbitrio perpetuam vſitatámque Eccleſiæ religionem deſeramus,atq; ab ea deficiamus, tuámque traditionem Eccleſiæ teſtimonio præferamus?

Hyero.

Eſebius De *corpere & ſanguine* Domini.

Cyprianus. in Cœna.

CONSECRATIONIS RELIGIONEM à temporibus Apoſtolorum ſemper obſeruatam fuiſſe. Cap 69.

SI priora quæq; tempora notauerimus, eorúmque omnium religionem ac inſti-

tuta diligenter exploremus, nullam ætatem fuiſſe inueniemus, qua non ſanctiſſimè exculta fuerit ſanctificationis & conſecrationis religio, quam tãta odij & contumeliarũ effuſione, tantóque ſtudio, & animorum contentione abegiſtis.

Probatur ex Iuſtino vi verbi panem, in carnem mutari in conſecratione, quemadmodum verbum caro factum eſt.

Apolo.2. Iuſtinus Martir, vir ob eximiam doctrinam, vitæque ſanctitatem, ab Eccleſia poſteritati commendatus, viginti fere annis poſt Ioan. Euãgeliſtam, Eccleſiæ vniuerſalis cauſam egit apud Senatum Romanum, & Antonium pium Imperatorem. Ibique rationem reddidit noſtræ religionis doctiſſima, elegantiſſimáque illa ſua Apologia, atque expoſuit quis eſſet Eccleſiæ, conſecrandi ritus. Ex cuius oratione diſci poteſt, Eccleſiam habere ab Apoſtolis, hanc conſecrationis conſtitutam diſciplinam, quæ continenti, & perpetua obſeruatione, ad hanc noſtram ætatem traducta eſt. Huius verba
» ſunt hæc. Sub finem precum nos inter nos
» oſculo ſalutamus. Deinde ei, qui præpoſi-
» tus eſt fratibus, panis offertur, & poculum

aqua

aqua & vino temperatum, quæ cùm acce- »
pit, laudem & gloriam omnium parenti, »
Filij, Spiritúſque ſancti nomine tribuit,gra- »
tiáſque diu agit, quòd ab eo his dignus ſit »
habitus, quibus ritè perfectis, & precibus, »
& gratiarum actioni, populus omnis qui »
adeſt benedicit,dicens amen: Amen autem »
Hæbraico ſermone,idem,quod fiat,ſignifi- »
cat: poſteaquàm & is qui præeſt gratias e- »
git,& populus omnis benedixit,ij qui apud »
nos Diaconi dicuntur, dant vnicuique eo- »
rum qui adſunt percipiendum panem, vi- »
númque & aquam, quæ cum gratiarum a- »
ctione conſecrata ſunt, & ad eos qui abſunt »
perferunt, atque cibus hic apud nos Eucha- »
riſtia nominatur, qua nemini alij participa- »
re licet, niſi ei qui vera eſſe credit, quæ nos »
dicimus,& expiatus eſt lauacro,quod in re- »
miſſionem peccatorum regenerationém- »
que datur, & ita viuit vt Chriſtus tradidit: »
Neque enim hæc, communem vſitatúm- »
que panem, vſitatámque potionem capi- »
mus:Sed quemadmodum per Dei verbum, »
homo factus Ieſus Chriſtus conſeruator no- »
ſter, & carnem, & ſanguinem pro ſalute »
noſtra habuit: Sic etiam cibum,qui per pre- »

„ ces ſermonis, quem ab eo accepimus, con-
„ ſecratus eſt, & quo ſanguis, carnéſque no-
„ ſtræ, per tranſmutationem aluntur, Ieſu
„ Chriſti, eius qui homo factus eſt, & carnem
„ & ſanguinem eſſe docti ſumus. Apoſtoli e-
„ nim in commentariis ſuis, quæ Euangelia
„ dicuntur, ita ſibi Chriſtum præcepiſſe tra-
„ diderunt, eum accepto pane, cùm gratias
„ egiſſet, dixiſſe, hic eſt meus ſanguis, ſibí-
„ que ſolis dediſſe.

Panem benedictione cõſecrari ex Auguſtino.

Auguſtinus affirmat Eccleſiam, diuinæ A-
„ naphorę precationes à Paulo accepiſſe: Mul-
„ ta quippe (inquit in Epiſt. ad Paulinum)
„ dici poſſunt, quæ improbanda non ſunt. Sed
„ eligo in his verbis, hoc intelligere, quod om-
„ nis, vel penè omnis frequentet Eccleſia, vt
„ precationes accipiamus dictas, quas faci-
„ mus in cęlebratione Sacramentorum, ante-
„ quàm illud, quod in Domini menſa propo-
„ nitur, incipiat benedici, Orationes, cùm be-
„ nedicitur & ſanctificatur, & ad diſtribuen-
„ dum comminuitur, quam totam petitio-
„ nem ferè omnis Eccleſia, Dominica oratio-
„ ne concludit. Paulò pòſt: interpellationes
„ autem, ſiue vt noſtri codices habent poſtu-
lationes,

lationes, fiunt quum populus benedicitur. „
Tunc enim Antiſtites, velut aduocati, ſuos, „
per manus impoſitionem miſericordiſſimæ „
offerunt poteſtati. Quibus peractis, & par- „
ticipato tanto Sacramento, gratiarum actio „
cuncta concludit, quam in his etiam verbis „
vltimam cõmendauit Apoſtolus. Vide crea- „
turas inſenſibiles contra tuam doctrinam benedici, & pro populo benedictas offerri.

Panem per ſancti Spiritus aggreßionem ſanctificari ex Gregorio Neocæſarienſi.

Gregorius Neocæſarienſis, qui panis veſtri figurati vobis auctor eſſe potuit, non reſpuit preces conſecrationis, nec negat virtute verbi pronunciati, panem ſanctificari ac mutari. Hoc enim (inquit) Dominus Chri- „
ſtus tractauit, vt ſicuti carnem quam aſſum- „
pſit, propria ſecundum naturam ſanctifica- „
tione, ex ſua vnitione deificauit. Similiter „
etiam panẽ Euchariſtiæ, veluti veram ima- „
ginem naturalis carnis, per ſancti Spiritus „
aggreſſionem ſanctificatum, Diuinum cor- „
pus eſſe voluit, illíque ſic placuit. Venit au- „
tem medius ſacerdos, qui ex communi, ſan- „
ctum id facit, ſacra illa anaphora. Dici con- „
tra te nihil poteſt manifeſtius.

Secundæ ſynodi Nicenæ ſeſione. 9

Irenæus. lib.5. Irenæus verbo ſanctificationem, & mutationem attribuit, nõ distinctioni veſtræ. Pa-
„ nis (inquit) communis, percipiens verbum
„ Dei, iam non eſt communis panis, ſed fit Eu-
„ chariſtia ſanguinis & corporis Dominis.

Conſecratio ex Cypriano.

De Cœna. Cyprianus: Ex quo (inquit) à Domino di-
„ ctum eſt. Hoc facite in mei memoriam hæc
„ eſt caro mea, hic eſt ſanguis meus: Quotieſcunque his verbis, & hac fide actum eſt, panis iſte ſubſtantialis, & calix ſolenni benedictione ſacratus, ad totius hominis vitam, ſalutémque proficit. Vide ſolennibus conceptíſque verbis agi ſanctificationem, huius Sancti viri iudicio.

Immutari panem ex Chryſoſtomi ſententia.

De ſumentibus indignè myſteria. Homil. 60. Chryſoſtomus, Non ſunt (inquit) humanæ
„ virtutis propoſita opera, qui tunc ipſa fecit
„ in illa Cœna, idem ea nunc quoque facit.
„ Nos miniſtrorum tenemus locum, qui verò
„ ſanctificat ea & immutat, ipſe eſt.

EVCHARISTIAM ABSENTIBVS AB Eccleſiæ exordio delatam fuiſſe.

Cap. 70.

Quum

QVum panis ſanctificationẽ abroges, vt ſola diſtinctione &opini one fiat vobis Euchariſtia. Richerus non ſine ratione moueri mihi videtur, reliquias negligens, quæ diſtinctæ non fuerunt: atque abſentibus, & ægra affectis valetudine Euchariſtiam deferri vetans, contra inueteratam Eccleſiæ, & continentem conſuetudinem, & conſtitutionem. Iuſtinus, vt à nobis ſuprà demonſtratum eſt, hunc ſua ætate Eccleſiæ morem fuiſſe tradidit, vt à Diaconis, ad eos qui abeſſent ſacrificio, Euchariſtia deferretur. *In fine Apolo.2.*

Euſebius Cæſarienſis, in ſua hiſtoria, oſtẽdit ab Aniceto ad Polycarpum Romam, ad componendas de feſto paſchatis diſcordias aduectum, Euchariſtiã miſſam, fuiſſe in ſignum vnitatis. *Euſebius. libr.4. cap.14.*

Præterea enarrat, Serapionis Alexandrini pœnitentis hiſtoriam, qui extremis doloribus ſolutus ſit, poſt Euchariſtiæ manducationem, Eius verba ſubiecimus. Dionyſius verò hoc reſcribens ad Fabianum » Antiochenum Epiſcopum, intexuit hiſto- » riam dignam memoria, dicens: Serapionem » quendam fuiſſe apud Alexandriam vnum » *Lib.7. cap.34. Dionyſ.*

„ ex his qui lapsi sunt: eundem sæpe depreca-
„ tum, vt susciperetur: nec tamen impetrasse.
„ Oppressum dinde hunc ægritudine, ita vt
„ triduo iam sine voce prorsus iaceret: pau-
„ lulùm verò quarta die respirantem, vocasse
„ ad se filiam suam, & dixisse. Quoúsque me
„ detinetis? quæso vos, citò aliquis presbyte-
„ rum roget, vt possim aliquando dimitti: Et
„ quum dixisset, rursum sine voce perman-
„ sit. Abiit cursu puer ad presbyterum noctis
„ tempore, infirmabatur presbyter, venire
„ non potuit: tamen quia præceptum fuerat,
„ vt lapsis in exitu nemo reconciliationis so-
„ latia denegaret, & maximè his, quos priùs
„ id rogasse constaret, parum Eucharistiæ
„ puero, qui ad se venerat, dedit: quod infu-
„ sum iussit præberi. Regrediente adhuc pue-
„ ro, antequàm perueniret domum, rursum
„ Serapion respiciens, redisti (inquit) fili, &
„ licet presbyter venire non potuit, tu tamen
„ imple, quod tibi præceptum est, vt possim
„ discedere. Cúmque impleta esset solennitas,
„ velut catenis, vinculísque disruptis, lætio-
„ rem iam spiritum reddidit. Ex hoc constat
apud primitiuam Ecclesiam, morem & re-
ligionem fuisse, Eucharistiæ & consecran-

dæ, &

dæ, & ſeruandæ, atque abſentibus mittēdæ. „

Euchariſtiam ſeruari ex Cypriano.

Cyprianus circa hæc tempora quādam fœ- „ De lapſis.
minam fuiſſe narrat, quæ quum arcam ſuā, „
in qua ſancta Euchariſtia concluſa eſſet, ma- „
nibus indignis tētaſſet aperire, igne inde ſur „
gente, deterritā fuiſſe, ne auderet attingere. „
Richerus his quas expoſuimus, difficultatibus permotus vt infirmitati noſtræ ſuccurreret, ſummam nobis fecit tuę doctrinę, in pauca verba contractam, ſed maximis inuolutam difficultatibus.

Quibus conſtet Euchariſtiæ Sacramentum Richerocaluinianis.

In ſumma hoc Sacramentum, ſicut quoduis aliud, duabus ſpeciebus cōſtat, vna viſibili, altera inuiſibili, ab inuicem diſtinctis & differentibus, quamuis efficacia verbi, vna ad alteram referatur. Species habet accidentia pro obiecto, non autem ſubſtantiam rei.

Specierum definitio.

Species inuiſibilis, eſt res ſignificata per ſignū, quæ ideò dicitur ſpecies, quòd reſpondeat ſigno. Proinde hæc ſpecies non diſtinguitur contra genus, ſed ſumitur pro re externa quæ obiicitur oculis.

Definitionis declaratio.

Hæc verba ſummę ſuę adiunxit,vt geminatam illam ſuam ſpeciem explanaret. Verùm tenebras mihi offudit potiùs,quàm expulerit. Non intelligo cur inuiſibilem carnem Domini, quam vos pane puro & natura communi figuratis, ſpeciem vocet, proptereà quòd communi ſubſtantiæ, id eſt, ſigno veſtro reſpondeat, maximè, quum ſumat inuiſibilem ſpeciem pro re externa,quę in oculis obducitur.Neque etiam aſſequor ingenio, quomodo corpus inuiſibile Domini,pani reſpondeat, eius rei,cui reſpondeat, non habito reſpectu.Aut quomodò ſpecies. quæ hîc accidens dici poteſt, ſua accidentia habeat pro obiecto: vt accidens ſibi ſit accidens.

Quum mihi non minus eſſet obſcurum, quomodo fieret vt carnem Chriſti realiter manducaretis, ſed non corporaliter, is à me rogatus, vt ſe apertiùs explicaret, hoc reſponſo nobis ſatisfecit.

Facile eſt intelligere,Chriſtum ſe realiter exhibere,ſed non corporaliter,quoniam omnis realitas non importat rem corporalem aut materialem, vt apparet de anima, quæ in nobis eſt realiter,

realiter, ſed non corporaliter: Sic hæc diſtributio ſubſtantiæ corporis Chriſti fit realiter, ſed non corporaliter, quoniam non datur nobis in alimentum corporale, ſed ſpirituale, aliter non eſſet ſacramentum.

CVIVSMODI SPECIEM CORPVS Domini eſſe intelligant Richerocaluiniani, & quid de corporum expectatione crediderint.
Cap. 71.

VBi cognitum mihi eſſet, corpus Domini, inuiſibili ſpecie ab eo definiri, & in huius rei confirmationem Chriſtum fieri realem, & non corporalem, atque adeò diſtributionem corporis eius non fieri corporaliter, ſic vt nec corpus ipſum diſtribueretur & quum ſe ad reditum compararet, à me ad eum miſſus eſt ex noſtris aliquis cum mandatis, vt huic ſingulatim enunciaret, quid hæc doctrina mihi viſa eſſet impietatis continere, atque vt ad me referret exſcriptam Petri (ipſo dictante, & inſpiciente) eorum, quæ à me eſſent oppoſita, explicationem. Exiſtimabam enim hunc per errorem lapſum fuiſſe, quo errore cogni-

to,is ad ſanitatem ſtatim eſſet rediturus: ſed
in ſua ſpecierum inuentione, & commen-
to perſeuerauit, atque declarauit *Cor-*
pus Domini quo animæ veſtræ paſcuntur, eiuſ-
modi ſpeciem eſſe, vti Plato ſuas Ideas prædi-
cauit. Quantum ad realitatem corporis non
materialem attinet, adiecit hanc à ſe defendi,
quòd caro Chriſti non ſit corporis alimentum
ſed animæ, ad quam ſpes ſalutis pertineret, non
ad corpus. Hoc reſponſum eo dictante, vti
à me fuerat imperatum, deſcriptum eſt, &
ad me relatum. Eo intellecto, animo valde
commotus ſum, méque tædere cœpit ope-
ræ inſumptæ in doctrina veſtra examinan-
da. Sed in animum nunquam induxiſſem
fore, vt hominem ad nos mitteres, religio-
nis inſtituendæ gratia, tam à Chriſto abhor-
rentem, & alienum. Oſtendi ex tua Pſycho-
panychia, à te ſpem carnis in vitam æternam
non improbari. Sed reſponſum tuli, te non-
dum virtutem Spiritus ſancti deguſtaſſe,
quum eum librum edidiſti, hinc nonnulli
ex tuis diſcipulis occaſionem nacti, carnis
ſalutem aut negabant, aut minimi facie-
bant: tantùm valuit diſſeminata tuis auſpi-
ciis impietas.

Vnde

VNDE RICHERVS PVTAVERIT corpus Christi reale esse, & non corporale. 72.

QVum ille tuus Richerus intellectu consequi non valeret, quî fieri posſit, vt Christus carnis suæ substantiam, per Spiritum sanctum, canalem à te excogitatum, in animas vestras irradiatione sua deriuaret, animo se vertit, ad eam vanitatem & insaniam, quam suprà exposuimus, vt oporteret diuini corporis substantiam realiter distribui, sed non corporaliter. At postquam intellexi tam apertè hunc de via veritatis declinare, mirari desij, quòd in aliis rebus insaniret.

DE MIXTVRA CALICIS, DEQVE Chrismatis virtute in baptismo quid tradiderint Caluiniani. Cap. 73.

MAgna animi pertinacia in concione nobis tradidit, eos omnes fuisse hæreticos, blasphemos, sacrilegos, fallaces, & falsarios, qui vino Cœnæ, aquam miscuissent, aut miscendam asseruissent,

quòd ad puritatem Euangelij, Chriſtíque doctrinam, hoc ſuum commentum addiderint. Neque abſimili loco haberi debere, qui vnctionem olei & chriſmatis, in Baptiſmo tuerentur. Hæc audiens, me non potui continere, quin illi denunciarem, atque edicerem, niſi ab hac petulantia, & procacitate deſiſteret, nullam ampliùs per me, ſibi fore concionis facultatem. Ille verò queri cœpit, vim ſibi & iniuriam fieri: ſe à te miſſum, vt quæ edoctus à te eſſet, quæque à te audiuiſſet, palàm ac liberè pronunciaret. Huic plura obloquenti, oſtendi quæ tanta animi offenſione, atque pertinacia damnabat, non hominum traditionibus in Eccleſiam introiuiſſe, ſed Apoſtolorum, eorúmque diſcipulorum teſtimonio à Spiritu ſancto ſuſcepta & inſpirata fuiſſe. Hanc religionem à Clemente (qui Petro ſucceſſiſſe creditur) obſeruatam & perpetua continuatione, temporíſque ſerie, in hunc vſque diem ſanctiſſimè cultam fuiſſe docuimus. Huius Clementis Paulus meminit in epiſt. ad Philippenſes: Is præcepit vt vnuſquiſque baptiſetur aquis perennibus, vnctus primùm oleo, per orationem ſanctificato.

Cap. 4. Epiſtola ad Iacobũ fratrem Domini.

Proba-

PROBATVR CONTINENS ET PERpetuus miſcendi calicis, & vnctionis vſus in Baptiſmo. 74.

ANacletus à Petro preſbyter ſacratus, vnctionem chriſmatis approbat, his verbis. Quia omnis ſanctificatio cõſtat in Spiritu ſancto, cuius virtus inuiſibilis ſancto chriſmati eſt permixta. Huic ſuccedens Euariſtus, non ſolùm Baptiſmi, ſed etiã Sacerdotij vnctionem comprobat. Poſt hos Alexander Martyr, vinum aqua miſceri oportere à Patribus ſe affirmat accepiſſe, his verbis. In Sacramẽtorum quoq; oblationibus, quæ inter miſſarum ſolennia Domino efferuntur: paſſio Domini miſcenda eſt, vt eius, cuius corpus & ſanguis conficitur paſſio celebretur, ita vt repulſis opinionibus ſuperſtitionum, panis tantùm, & vinum aqua mixtum in ſacrificio offeratur. Non debet enim (vt à Patribus accepimus, & ipſa ratio docet) in calice Domini, aut vinum ſolũ, aut aqua ſola offerri, ſed vtrumque permixtum: quia vtrumque à latere eius in paſſione ſua profluxiſſe legitur. Quanuis ſecundum te ſanguis Domini in calice figuretur, neceſſariò tamen vinum miſcendum mihi videre-

Anacletus. Epiſt. decretali.

Alexãder. Epiſtola decretali.

tur, quod quum ſanguis humanus ſine aqua eſſe non poſſit, ſine aqua eius figura non procedat.

Ab Alexandro aquæ miſcendæ religio ab Apoſtolis ſuſcepta docetur.

Quum Alexander maiores memorat, nõ dubium eſt Apoſtolos eũ indicare, is enim 38. annis poſt Petrum Epiſcopatum ſortitus eſt, & Euſebio Cæſarienſi teſte, eo ferè tempore Eccleſiæ Romanę pręſidebat, quo Ioãnes Euangeliſta Epheſinæ ſub Traiano Imperatore. Prætereà homo Romanus, Romæ in religione chriſtiana ab Apoſtolis inſtitutus, potuit cum eis, & cum ipſo Ioanne ſub Domitiano, paulò antè Traiani imperium Cœnam celebrare. Hoc qui nolit admittere, inficiari non poterit, à Clemente Alexandrum inſtitui potuiſſe, quum 9. ſolùm annis intermiſſis (vt ſcribit Euſeb.) aut 17. (vt tradit Marianus Scotus) ſummum ſacerdotiũ iniu erit. Hinc iudicandum eſt, hunc confirmare Eccleſiam in calicis miſcendi religione noluiſſe, ſi hæc à Patribus aliena, & diuerſa fuiſſet. Alioquin palàm facite, quid eſſe cauſæ ſuſpicemini, cur vir pius tam impudenti mendacio poſteritati impoſuiſſet,

Li.4. ca.4.

vt illam, quam ſanguinis effuſione tuitus eſt, in contraria quàm ab Apoſtolis imbibiſſet doctrina, confirmaret.

Iuſtinus Philoſophus 28. pòſt annis, in ſua Apologia ad Senatum, vini mixturam prædicat, vnctionémque olei, & chriſmatis in baptiſmo approbat, quæſtione agentibus poſita 137.

Iuſtini temporibus vinum aqua miſceri ſolitum.

Annis ferè duobus poſt Iuſtini Apologiã, Polycarpus vir ſanctiſſimus à Ioanne Euangeliſta & Paulo Smirnenſis Eccleſiæ ordinatus Epiſcopus, Romam ſe ad Anicetum recepit, ad componendas Eccleſiæ de Paſchate controuerſias. Hic certior fieri potuit eorum quæ à Iuſtino in Eccleſiæ patrocinium geſta dictáque fuerant. Si huius comperiſſet orationem, doctrinæ Apoſtolicæ repugnare, non diſſimulaſſet, aut ſubticuiſſet. Maioris enim momenti hæc res eſt, quam ſit 14. diei lunæ obſeruatio, cuius cauſa tantos labores pertulerat. Ij etiam ob religionem, ſuam vitam Martyrio profuderunt. A concilio Carthaginenſi tertio, decem conciliorum decreto ſancitum eſt, ritè

Euſebius lib. 4. hiſt. cap. 14.

consecrationem fieri non posse, nisi vinum misceatur.

Ab Irenæo calicis mixturam probari.

Irenæus Lugdunensis Episcopus, Polycarpi discipulus, vir ea tempestate ab eximia sanctitate & doctrina Ecclesiæ venerandus, dicit se viua voce ab Apostolorum discipulis didicisse, quæ de nostra religione traderet, & obseruaret. Vtrunque defendit, calicis mixturam, atque vnctionem. Floruit Commodi temporibus. Is calicis miscendi religione Ebionios oppugnat, Christi carnis diuinitatem abnuentes.

Tertulliani de vnctione sententia.

Tertullianus paulò pòst sub Zepherino Papa, & Antonino Caracalla Imperatore, maxima animi contentione vnctionem tuetur aduersus Marcionem lib. 1. affirmans ab Apostolis esse traditam, de quorum doctrina, nihil immutatum fuisse vsque ad suam ætatem ostendit, libro de præscriptionibus, hácque ratione oppugnat hæreticos.

Epist. Decretali secũda. *Fabianus Chrismatis vnctionem ab Apostolis acceptam testificatur.*

Fabianus Pontifex Martyr modico temporis interuallo hunc secutus, apertè profitetur

Chriſmatis confectionem, & ab Apoſtolorum traditione ad Eccleſiam perueniſſe, atque ſingulis annis renouari oportere, his verbis. Nam ſicut ipſius diei ſolennitas, per » ſingulos annos eſt celebranda, ita ipſius ſan- » cti Chriſmatis confectio per ſingulos annos » eſt agenda, & de anno in annum renouan- » da, & fidelibus tradenda, quia nouum ſacra- » mentum eſt, & per ſingulos annos iam di- » cto die innouādum, & vetus in Eccleſia cre- » mandum. Iſta à ſanctis Apoſtolis, & eorum » ſucceſſoribus accepimus, vobíſque tenenda » mandamus. Hæc ſancta Romana & Antio- » chena Eccleſia à tempore Apoſtolorum cu- » ſtodiuit. Hæc Ieroſolymorum & Epheſia- » norum tenet, in quibus Apoſtoli præſiden- » tes hæc docuerunt. Hic vir tibi ſuſpectus eſ- » ſe non poterit, ſi in memoriam tuam reuoces, quid de eo teſtetur Euſebius Cæſarienſis.

Non promereri Spiritum ſanctum, qui ſignaculo Chriſmatis conſummatus non fuerit teſte Cornelio.

Cornelium Fabiani ſucceſſorem non abſimili vixiſſe religione, teſtis eſt eius epiſtola ad Fabianum Epiſcopum Antiochenum *Euſeb. hiſt. li.6.cap.33.*

„ de Nouato ſcripta, his verbis. Nouatus in le-
„ cto iacens, pro neceſſitate perfuſus, nec reli-
„ qua in eo, quę baptiſmum ſubſequi ſolēt, ſo-
„ lēniter adimpleta ſunt, nec ſignaculo Chriſ-
„ matis conſummatus eſt, vnde nec Spiritum
„ Sanctum vnquam potuerit promereri.

Vnctionis vires ex Cypriano.

Cyprianus qui eo vixit tempore, ſe huius
religionis acerrimum propugnatorem adhi-
buit ſermone ſuo de vnctione Chriſmatis
vbi huius vires, beneficia, & dignitatem af-
fatim enarrat, atque hanc diuinitus inſtitu-
» tam fuiſſe aſſeuerat, ex eóque humore om-
» nes deſcendere gratiarum diuiſiones, quas
» Spiritus Sāctus prout vult ſingulis diſtribuit
» & largitur, atque ex huius vnctionis benefi-
» cio, ſapientiam nobis & intellectum dari,
» conſilium, fortitudinem cœlitùs illabi, ſciē-
» tiam, pietatem inſpirationibus ſupernis in-
» fundi. De mixtura calicis eius ſententia ma-
nifeſta eſt, in epiſt. 3. 2. libri: In ea docet per
multas Patrum veteris teſtamenti ſimilitu-
dines, & Prophetarum teſtimonia, hanc an-
tè ſignificatam fuiſſe, nec aquam ſine vino
rectè offerri, nec vinum ſine aqua, iuxta
Chriſti traditionem, conſecrari poſſe.

TRADITIONES SVAS NON SCRIPtas Paulum obſeruari iuſsiſſe.

Cap. 75.

HÆc quæ recenſuimus tempora 259. annos impleuerunt, quibus ſine vlla interpellatione res, quæ nobis in controuerſiam venerunt, ab Eccleſia ſanctiſſimè & religioſiſſimè obſeruatæ ſunt. Tu autem aſſeris, præter verbum Domini, eas in Eccleſiæ religionem à diabolo introductas, eámque ob rem à te reiectas, affirmans *Quicquid expreſsè Apoſtolicis vel Propheticis literis non contineatur, cuique liberum eſſe negligere & prætermittere*. Sed ſi te audiamus, tot ſancti Patres, quos memorauimus, qui pro aſſerenda fide noſtra mortem accerbiſſimam obierunt, inueniuntur falſi teſtes Apoſtolicæ traditionis fuiſſe, & cultores diabolicæ. Vellem à te ſcripturæ teſtimonio probari, hanc tuam eorum reiiciendorum libertatem, quæ ſcripto non contineantur. Paulus Teſſalon. 2. epiſt. cap. 2. iubebat obſeruare ſuas traditiones, non ſolùm epiſtola, ſed ſermone ſine ſcriptura exceptas. Non minorem auctoritatem reliqui Apoſtoli à Domino nacti fuerunt, vt ſermone tradere

etiam pleraque potuerint, quæ ſcripta non fuerint. Sed excepta ab Eccleſia, poſteritati commendata & tradita.

TERTVLLIANI DE NON SCRIPTIS traditionibus obſeruandis teſtimonium. Cap 76.

HAnc cauſam egit elegantiſſimè Tertullianus lib. de corona militis, & de præſcriptionibus, à quo mutuabor quæ rationi noſtræ conducere ſum arbitratus. Primùm interrogabo, quis huius doctrinę (quã tantis conuitiis & maledictis inſectaris) fuerit auctor? Si ex Apoſtolorum ſemine hæc enata non ſit, quis hanc ſeminauit? quomodo in tantam magnitudinem excreſcere potuit, vt tamen à nemine ante vos agnita ſit? Fœlices vos, quibus primùm aperta & reuelata ſit Euangelij veritas. Agè nunc (vt vtar verbis Tertulliani) ante vos omnes errauerint, ante vos ſine verbo Domini ſacramentis abuſi ſint, decepti ſint Patres, qui pro tuẽda noſtra religione morte occubuerũt: nullam ante vos Eccleſiam Spiritus Sanctus reſpexerit, vt eam in veritatem deduceret, quãuis à Chriſto promiſſus fuerit, & à Patre ſuo poſtula-

postulatus, vt esset, Doctor veritatis: officiũ „
suum Dei villicus, Christi vicarius neglexe- „
rit, sinẽs aliter interim Ecclesias intelligere, „
aliter credere quàm ipse per Apostolos pręd- „
dicabat. Ecquid verisimile est, vt tot ac tanti „
in vnam fidem quasi facta conspiratione, er- „
rauerint? Nullus euẽtus inter multos vnum „
habet exitũ, variasse debuerat error doctri- „
næ Ecclesiarum. Cæterùm quod apud om- „
nes vnum inuenitur, non erratum, sed tradi- „
tum est. Audeas ergo dicere ante vos omnes „
errasse, qui aquam vino misceri oportere, atque baptisatos vngi, Eucharistiam corpus Domini non significare, sed esse statuerunt. Tandiu quidem regnauit error, quandiu hęreses non fuerunt. Aliquos Caluinianos retegenda & agnoscenda veritas expectabat. Interim perperam euangelizabatur, perperam credebatur, tot millia millium perperã Baptismo tincta, perperam Eucharistiam adorauerunt & sumpserunt, hęc perperam in viaticum absentibus, mortíque vicinis delata est, tot ministeria perperã functa, tot denique Martyria perperam coronata, aut si non perperam, nec in vanum, quî fit vt omnes ante vos in tenebris versati sint? Christus

& Apoſtoli futuras & cauendas hæreſes prædicarunt.Sed ſi hæretici ſimus,antè fuerunt hæreſes quàm veſtra doctrina vera cognita ſit,quamuis in rebus omnibus imaginem antecedat veritas.

ROMANAE ECCLESIAE DE EVCHAriſtia religionis authorem præter Apoſtolos reperiri non poſſe. Cap. 77.

CÆterùm ſi veritas hæreſibus ſucceſſerit, & hæc Romanæ Eccleſiæ Sacramentorum religio ſit hæreſeos atque blaſphemię crimine referta,quis huius erroris auctor fuit?Quod quiſque ſacrificio addiderit,ſummo ſtudio inueſtigaſtis, & peruulgaſtis,vt humanam traditionem accuſaretis. Sed vnde oblationis religio duxerit initium,tacuiſtis : & quo miniſtro diabolus hoc errore Eccleſiam contaminauerit. E re tamen veſtra erat,hoc vt non prætermitteretis,aut negligeretis.

IRENAEI DE SACRIFICIO MISSAE ſententia. Cap. 78.

Lib. 4. cap. 32. IRenæus Eccleſiam ab Apoſtolis oblationem accepiſſe,& Apoſtolosà Chriſto atteſtatur.

teſtatur. Huius hæc verba ſunt. Sed & ſuis „ diſcipulis dans conſilium primitias Deo of- „ ferre, ex ſuis creaturis, nō quaſi indigēti, ſed „ vt ipſi nec infructuoſi, nec ingrati ſint, eum „ qui ex creatura eſt panis, accepit, & gratias „ egit, dicens. Hoc eſt corpus meum: & calicē „ ſimiliter, qui eſt ex ea creatura, quæ eſt ſecū- „ dum nos, ſuum ſanguinem confeſſus eſt, & „ noui teſtamenti nouam docuit oblationem, „ quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens in „ vniuerſo mundo offert Deo. De quo in duo- „ decim Prophetis Malachias ſic præſignifi- „ cauit. Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit „ Dominus omnipotens, & ſacrificium non „ accipiam de manibus veſtris, quoniam ab „ ortu ſolis, vſq; ad occaſum, nomen meum „ glorificatur inter gentes, & in omni loco in- „ cenſum offertur nomini meo, & ſacri- „ ficium purum. „

Iuſtini de ſacrificio miſſæ ſententia.

Ante Irenæum, Iuſtinus hunc Malachiæ locum non eſt aliter interpretatus aduerſus Iudæos quā Irenęus. De Hoſtiis, inquit, quę „ à nobis gentibus vbique offeruntur, de pa- „ ne Euchariſtiæ, & poculo ſimiliter Eucha- „ riſtiæ, tum prædicit, quum ait nomē ſuum „

Aduersus Triphonem „ gloria affici, à vobis autem pollui. Item alio „ loco, itáque omnia ſacrificia, quæ ſuo no- „ mine facienda Ieſus Chriſtus tradidit, in „ Euchariſtia panis & poculi, quæ in omni lo- „ co à Chriſtianis fiunt, præoccupatione vſus „ Deus ſibi grata eſſe teſtatur, quæ autem à „ vobis veſtríſque ſacerdotibus fiunt, impro- „ bat, his verbis. Sacrificia è manibus veſtris „ non accipiam, quòd ab oriente ſole ad occi- „ dentem, nomen meum gloria affectum eſt „ in gentibus.

Alexandri Martyris de Sacrificio miſſæ ſententia.

Epiſtola decretali. Alexander Martyr ante hos, hunc ſacrificandi ritum ab Apoſtolis ſe accepiſſe confirmat. Hunc ſi mendacij arguas, Euariſtum eodem crimine à te etiam alligari, & infamari oportebit, atque Ioannem Apoſtolum, quo cum Romæ fuit ſub Domitiano (vt ſcribit Tertullianus) nomine negligentiæ tibi ſuſpectum eſſe, aut ſceleris participem planè ſignificabis. Paulus nos docet ſacrificij corporis in Cœna fieri participes. Hoc tamen euenire non poſſe, niſi corporis facta eſſet oblatio & manducatio, certum eſt, vt intelligetur ex Chryſoſtomo in epiſt. ad

Lib. de præſcrip.

1. Corin. 10.

ad Corinth.

Tertulliani de ſacrificio teſtimonium.

Tertullianus quoque nos, cùm Euchariſtiã ſumimus, ſacrificij participes aſſerit fieri, qui ſacrificiũ corporis vnà comedimus. Alio loco Chriſtũ in ara ab Eccleſia ſacrificari docet. Vides ſacrificandi religionẽ à Chriſto & Apoſtolis cœpiſſe, quod etiam 9. canonum Apoſtolorum capite apertiſſimè probatur, De oratione.

Hæc tibi neganti incumbit mendacij refellendi munus, atque monſtrandi, quando hæc corruptio in Eccleſiam irrepſerit, quáque auctoritate tam altè radices egerit, vt nullis tempeſtatibus huc vſque reuelli potuerit, ſed vno omnium conſenſu ſanctiſſimè & religioſiſſimè exculta ſit. Hoc ſi à te perfici non poteſt, deſine eſſe tam iniurius, vt Eccleſiam de ſua poſſeſſione deiicere, atque ordinem naturę ſubuertere contendas, vt hæreſes veritati, id eſt, doctrinam Eccleſiæ, tuæ traditioni anteuertiſſe, infirmorum animis inculces.

CALVINIANOS AD VERBVM DOmini addidiſſe, non Eccleſiæ Epiſcopos. Cap. 79.

OPponis nullam ab Apoſtolis factam oblationis mentionem, non addendum eſſe ad verba Domini. Idcirco huius traditionis contemptum tibi liberum eſſe. Irenæus Apocalypſis interpres, non ignorauit, ei plagas additum iri, qui ad verbum Domini quippiam addiderit. Hic autem hanc oblationis religionem ſtudioſiſſimè tuetur. *Cyprianus. Epiſto.3. lib.2.* Cyprianus oſtẽdens ſacrificium Cœnæ perfici non poſſe, quin aqua vino miſceatur, citat hunc Pauli locum, ſi Angelus de cælo prædicauerit vobis aliud Euangelium, præter id quod dixi vobis, anathema ſit.

Hæc res argumento eſt, eos noluiſſe præter verbum Domini traditionum humanarum religione ſe obſtringere. Sed tu qui fidem Eccleſiæ derogas, audes contra verbum Domini metonymiam in commenti tui confirmationem aſſciſcere, cuius ante te nemo omnium meminit. Audes mandatum Domini de mãducanda carne ſua euertere, atque manducationẽ interpretari imaginariam eſſe neſcio quam carnis diuinæ in veſtras animas irradiatione Spiritus deriuationem. Audes præceptum Apoſtolis datum de carne manducanda, vt propoſitum aſſequa-

aſſequaris, transferre ad eorum animas, corpore, bono manducationis priuato, & expulſo. Audes corporibus, ſalutem carnis denegare. Sed ne id ſentiatur, corpora ad panis puri manducationem, vt ſalutem conſequantur, reſcribere, eſu diuinæ carnis (in qua ſolùm ſpes vitæ poſita eſt) eis vetito & interdicto, hoc animabus, (quibus reſurrectio nullius eſt vſus) attributo, & nihilominus tibi vis fidem adhiberi, irridenti & condemnanti, omnium anteactorum temporum perpetuã, & inuiolatam religionem, quod citra verbũ Domini, id eſt, cõtrà atque tibi perſuaſeris, in vſum venerit hęc religio, atque ab humana traditone profecta ſit. *In Catechiſmo.*

PATRES ECCLESIAE SVAM SENtentiã diuinæ non prætuliſſe. Cap. 80.

TAm obtuſi ergo ingenij, nulliúſque iudicij fuerunt Patres, vt ab humana traditione, Apoſtolicam diſcernere non potuerint, aut ſui tam obliti, vt ſuam ſententiam diuinæ prætulerint. Mihi mirum eſt, quum nulla extiterit Eccleſia, quæ doctrinam à te æditam & euulgatam redoleuerit, ſed omnes inſtitutæ fuerint hæſerínt-

que in ea quæ à te ſacrilegij, & idololatriæ notatur, quibus notis ſanctam & Apoſtolicam Eccleſiam agnoſcemus? Si hæc, quam diſſeminas Eccleſiaſticæ diſciplinæ abrogatio, vera ſit Chriſtianæ religionis inſtitutio, ac forma, mirum eſt, non poſſe vllum eius veſtigium oſtendi, aut vllo tempore Eccleſiam vllá extitiſſe, è qua formam à te traditam ſuſceperis. Perditam & corruptam Cœnæ inſtitutionem à te reſtitui perſuades. Sed quomodo propoſitum obtinebis, niſi & corruptionis fidem feceris, & formæ à te propoſitæ prototypum à quadam Eccleſia non corrupta, ſuſcepiſſe demõſtraueris? Cœnam Ieſu Chriſti, & Apoſtolorum fractionem panis obtrudis. At omnes quæ ſequutæ ſunt Eccleſiæ, ab ea forma ſe non deflexiſſe teſtificantur, ſed ſe facere, quod fecit, & tradidit Chriſtus. Hoc negas & qui tibi fidem non tribuit, vociferaris, in eum inclamas, hunc omnibus contumeliis & conuiciis laceſſis, irrides atque damnas. Nõ tamen animaduertis, hoc à te peccatum admitti, quòd nullam poſt Chriſtum Eccleſiam extitiſſe memorare poſſis, è qua hanc tuam doctrinam deprompſeris.

ECCLESIAM INVISIBILEM *visibilibus ſacramentis vſam non fuiſſe. Cap. 81.*

HÆc audiens Richerus, æſtuans pudore reſpondit: *In verbo Domini Eccleſiam eſſe conſtitutam, & in Christo intuendum eſſe, hominum religionem nihil ſe morari, & cùm Chriſti facies non ſit ſemper conſpicua, hinc poteſt colligi, non ſemper conſpicuam eſſe Eccleſiam, atque hominum oculis ſubiectam: Et vt Heliæ tempore ſic præualebat impiorum multitudo, vt oppreſſa eſſet Eccleſia: ſic etiam Chriſti tempore videmus abſconditum fuiſſe exiguum Dei gregem, quum interim impij Eccleſiæ nomen vſurpent.* At ſi abſconditus fuerit grex Domini, vt agnoſci non potuerit, miror cur imperauerit Dominus, quum frater in fratrem peccauerit, Eccleſia vt adeatur, atque fratris crimen deferatur. Quod ſi peccator Eccleſiam non audierit, ſit tanquam ethnicus, & Publicanus. Adiri non poteſt Eccleſia, quæ oculos hominum lateat: audiri nec etiam poteſt. Denique ſi nullo certo loco manſerit Eccleſia, ſi oculis hominum ſubiecta non fuerit: nuſquam adminiſtrata fuêre Sacraméta ſecun-

Caluin. Antido. Triden. Concil.

Matth.18.

dum verbum Domini. At è similitudine Heliæ,& oppressionis veteris Ecclesiæ, qua defectionem vestram confirmatis,compertum habeo, nulla vnquam tempestate tam corruptam, atque oppressam fuisse Ecclesiam, quin reliqui fuerint plerique, penes quos resideret rectæ religionis cultus, ceu seminarium, vnde verbum posteritati propagaretur. Sic ergo Christi tempore, non affligi potuit Ecclesiæ grex, vt penitus supprimeretur, & obrueretur verus cultus Christianæ traditionis.

SINE SEMINE AVT TRADVCE NON potuisse Caluinianam doctrinam, si vera sit ad hæc tempora propagari. Cap. 82.

SI hic noster quem respuis, est ab eo alienus,ostende è quo semine enatus sit nobis,& vnde semẽ tuæ veræ religionis exceperis,aut quo traduce ad te hæc bella tua religio peruenerit. Huic rei si non satisfeceris,vide ne ex animis hominum eam euellas opinionem,quam de tua sapientia imbiberunt:& pro ea, quandam stultitiæ & arrogantiæ suspicionem excites, & iniicias, dum credi cupis, verbum Domini ab Apostolorum

ſtolorum temporibus, tenebris obrutum, & immerſum nunc primùm mundo erutum à te, & oſtenſum eſſe. Hac enim ratione naturæ ordinem peruertis, tenebris lucem ſucceſſiſſe ſignificans: atque oſtentans ineſſe tibi plus intellectus, & ſapientiæ, quàm cæteris omnibus qui ante te vixerint. Vir modeſtus non debet in tantam ſui opinionem efferri, vt aliis bonam mentem neget. Non enim ea lege cuiquam datur Spiritus, vt alij nemini ſe hic communicet, qui ſupra modum inflatur ferè fit, vt dehiſcat, atque hâc & illac perfluat.

ERROR CALVINIANORVM, corporis Christi adorationem negantium. Cap. 83.

HIs rebus expeditis tranſibo ad reliquam tui diſcipuli traditionem. Vt à Trinitate exordiamur, effecit vt ſuam fidem valde ſuſpectam haberemus. Aſſenſit quidẽ per Chriſtum ad Deum Patrem nobis aditũ patere: ſed negauit perſonæ Chriſti ſupplicandum eſſe, ne humanitatem eius, honore diuino afficeremus. Quamobrẽ preces Eccleſię ad Chriſtum inſtitutas abrogauit. Pro

quibus preces à te pręſcriptas & æditas, ſta-
tis diebus nobis indixit:obnixè nos obteſta-
tus,vt quum precibus publicè aut priuatim
operam daremus,ſumma diligentia cauere-
mus, ne aliò, quàm ad Deum Patrem ani-
mum intenderemus. Vnum à tuis precibus
immutandum eſſe ſibi putauit. Tu ad Deum
per filium eius accedis, hic per infantẽ Dei
Chriſtum accedebat:Hoc quum plures mẽ-
ſes obſeruaſſem,admiratus,quod ab hac pre-
candi forma nõ decederet, Gulielmum Au-
traccum,quo familiariſſimè vtebatur,ad me
venire iuſſi, ſi poſſem intelligere, quid eſſet
cauſæ cur Richerus filium Dei coæternum,
infantem appellaret: An cum illis conſenti-
ret, qui credidiſſent eum eſſe cœpiſſe, cùm
ex Spiritu Sancto conceptus eſſet de Maria
virgine? Quum hac de re poſſem nihil expri-
mere,queri cœpi me in eum hominem in-
cidiſſe(quum nationem infidelem Chriſtia-
na religione initiare & imbuere ſtuderem)
qui tam eſſet alienus ab Eccleſia,quæ Chri-
ſtum Deũ quotidie adorari, gloria & æter-
nitate affici præciperet, atque in hanc rem
poſt pſalmorum recitationem addendum
cauiſſet, Gloria Patri & Filio & Spiritui ſã-
cto.

cto. Sicut erat in principio, & nunc & semper, & in secula seculorum, vt expressiùs celebretur eius deitas æterna, atq; religiosiùs & maiori animorum deuotione, & fiducia peteremus, vt nostri misereretur, quem cultum à vobis esse reiectum dolebam. Addidi me quidem non improbare, quod precibus adeatur Pater per Filium, secundum Ecclesiæ disciplinam, quæ omnes orationes claudit hac Filij mediatione per Christum Dominum nostrum: sed adiungit qui tecum viuit & regnat in vnitate Spiritus Sancti Deus per omnia secula seculorũ. Quam rem de vestra ademistis mediatione. Arriũ meditationem Filij nõ abiecisse, sed Patri in Filio gloriam dedisse, atque cum Ecclesia cecinisse gloriam Patri in filio. In eo tamen Ecclesiã non acquieuisse, sed exegisse, vt gloriã Patri, & Filio, non in Filio exprimeret, & pronunciaret: vt Filium ęqualem Patri confiteretur. His de rebus Petrum meo nomine moneret: vt aut rationem redderet, cur se ab Ecclesia diuelleret, aut eius se religioni, & constitutionibus accommodaret. Præterea vt omni se hæreseos suspicione liberaret, atque vt se purgaret, diebus dominicis sym-

bolum Niceni concilij recitaret.

SI CHRISTVS ADORETVR CALVINIANI diuinitatem ab humanitate distingui oportere docuerunt. Cap. 84.

AVtraccus mandata conficit, addítque de suo quæ ad rem facere sibi visa sunt. His expositis, ira Richerus incenditur, seq́ue ad Pontanum proripit, queruntur inter se æquum non esse me, qui eos in sua religione interpellem. Venisse vt nos instituerent & instruerent, Me contrà quid colant & credant, ipsis præscribere. Non ignorare se, quis cultus Deum deceat, vnum esse Deum non tres, honor quum Christo exhibetur, oportere diuinitatis ab humanitate fieri distinctionem, ne creata caro pro Deo adoretur, Christú verbum in trinitatis vnitate contineri, hunc adorari in Patre, cùm Deus Pater adoratur. Postridie Richerus in concione, hoc ipsum sui purgandi causa repetiuit, de cæteris rebus siluit. Eram eis pollicitus, me eos in sua religione non impediturum, tantisper dum naues nostræ redeunt, quibus à te responsum de rebus omnibus expectabant. Quamobrem aliud agen-

agendum mihi non proposui, quàm vt me, meósque à Richeri concionibus auerterem, & continerem. Sed paulò pòst noua lis oborta est.

CHRISTVM MVNDVM NON IVDIcaturum, sed Patrem in Filij persona affirmant Caluiniani. Cap. 85.

CVm Richerus in iudicij mentionem incidisset, negauit Iesum Christum, mortuos iudicaturum, sed Patrem in eius persona, neque Filium fore, qui apparebit in iudicio, sed Patrem. Hoc à fide nostra prorsus alienum esse ex scripturis iudicaui. Nam scriptum est, Sicut Pater suscitat mor- „
tuos & viuificat, sic Filius quos vult viuifi- „ Ioan. 5.
cat. Hic Pater non viuificat in Filij persona, alioquin nulla fuisset Patris ad Filium comparatio. Item neque Pater iudicat quēquam „
sed omne iudicium dedit Filio, vt omnes „
Filium honore afficiant, sicut honorificant „
Patrem. Qui Filium honore non afficit, non „
honorificat Patrem. Si Pater in Filij perso- „
na appareat, non scriptum esse debuit, vt honor Filio exhiberetur, sicut Patri exhibetur. Nam persona quæ apparebit non esset Filij, sed Patris. Præthereà si Pater in Filij per-

ſona appareat, nulla erit imago Patris, Filius non eſt qui ſedet ad dexteram Patris, ſed Pater ipſe ſibi ad dexteram ſuam aſſidet in
„ Filij perſona. Nec Filius dicturus eſt. Veni-
„ te benedicti Patris mei in regnum quod vo-
„ bis eſt paratum. Scriptum eſſe non debuit.
„ Sicut audio, iudico, & iudicium meum ve-
„ rum eſt, quia non quęro voluntatem meam,
„ ſed eius qui miſit me. Non enim Filius miſ-
ſus eſſet: ſed Pater in Filij perſona.

Richerus his rebus ad ſe delatis, magna ira excanduit, Reſpondit, in quaque eius propoſitiuncula me offendere. Queritur me eſſe in reprehenſionem procliuiorem, neque admodum conſiderare, quem ſpectet hæc mea reprehenſio, quóue pertineat. Te citat hominem huius ætatis omnium in ſcripturis Sanctis longè doctiſſimum, ædit precum tuarum formulam, quibus Eccleſiæ tuæ nomine Deo ſupplicas, his verbis. *Donec appareas in iudicio in perſona Filij tui.*

DEVM IN FILIO REDEMPTIONEM feciſſe, atque propterea mundum iudicaturum tradiderunt Caluiniani. Cap. 86.

His

HIs dictis confirmatus. *Apparebit (inquit) Deus in Filij persona, hoc sancto viro teste omnium post Apostolorum memoriam in scripturis exercitatissimo.* Postridie in concionem prodit hoc scuto tectus, eámque disceptationem aggreditur, & tractat pluribus verbis. *Non dubitate (inquit) Patrem in persona Filij iudicaturũ, sicut enim in Filio fecit omnia, iudicium quoque facturus est. Is in Filio redemit mundum. nam teste Paulo, Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Quos ergo redemit, iudicabit. Videte quò pertineat hoc Ioannis dictum. Pater in me & ego in Patre. Philippe qui me videt, videt, & Patrem meum.* His multis locis vsus est, quibus putauit sententiam vestram posse confirmari.

Ex Tertulliano aduersus Praxeam locorum aliquot expositiones.

Post concionem, qui hæc audiuerant, ad me detulerunt. Dolui hanc mihi offerri molestiam, atque contradicẽdi occasionem, ne viderer studio quodam potiùs, quã ratione venire ad reprehensionem. Sed perspiciens in quibus periculis nostri versarentur, dissimulare non potui, respondi me inire in ma-

ximam admirationem, quòd hanc insaniam tanto temporis interuallo sepultam, è tenebris viderem erui, & exuscitari. Produxi Tertulliani disputationẽ aduersus Praxeã, eósque locos, quos Richerus in suum deliriũ
„ intorserat, religiosissimè explicatos. Pri-
„ mùm (inquit) ego & pater vnum sumus. Hîc
„ ergo iam gradum volunt figere stulti, imò
„ cæci, qui non videant, ego & pater duorum
„ esse significationem: Dehinc in nouissimo
„ sumus, non in vnius: Si enim dixisset vnus
„ sum, potuisset adiuuare sententiam illorum:
„ vnus enim singularis numeri significatio vi-
„ detur. Vnum dixit plurali verbo, quod non
„ pertinet ad singularitatem, sed vnitatem ad
„ similitudinẽ, ad coniunctionem, ad dilectio-
„ nem Patris, qui Filiũ diligit, & ad obsequiũ
„ Filij, qui voluntati Patris obsequitur: Vnum
„ sumus duos ostendit, quos æquat & iungit.
„ Deinceps si non facio opera Patris mei, noli-
„ te credere: si verò facio, & mihi credere non
„ vultis, vel propter opera credite. Scitote
„ quod ego in Patre sum, & Pater in me. Per
„ opera ergo erit Pater in filio, & filius in Pa-
„ tre. Et ita per opera intelligemus esse vnum
„ Patrem & filium: adeo totum perseuerabat
indu-

inducere, vt duo tamen crederentur in vna »
vnitate. Paulò pòst. Cæterùm ſcimus Deum »
etiam intra abyſſos eſſe, & vbiq; conſiſtere, »
ſed vi & poteſtate, filium quoque vt indiui- »
duum cum ipſo vbique. Tamen in ipſa œco- »
nomia Pater voluit filium in terris haberi, »
ſe verò in cœlis. Paulò pòſt: & peruenimus »
iam ad Philippum, qui ſpe excitatus viden- »
di Patris, nec intelligens quomodo viſum »
patrem audiſſet. Oſtende nobis (inquit) »
Patrem, & ſufficit nobis: & Dominus, Phi- »
lippe, tanto tempore vobiſcum ſum, & »
non cognouiſtis me? Paulò pòſt: & appa- »
rere iam poteſt, quomodo dictum ſit, qui »
me videt, videt & patrem, ſcilicet quo & »
ſuprà. Ego & Pater vnum ſumus, quia e- »
go ex Deo exiui, & veni: & ego ſum vnà »
cum eo. Nemo ad Patrem venit, niſi per »
me, & nemo venit ad me, niſi Pater eum »
adduxerit, & omnia mihi pater tradidit, & »
ſicut pater viuificat, ita & filius, & ſi me co- »
gnouiſtis & patrem cognouiſtis. Secundum »
enim hæc vicarium ſe patris oſtenderat, »
per quem & Pater videretur in factis, & »
agnoſceretur in filio. »

DEVM IN PERSONA FILII IN IVdicium non appariturum ex Augustini auctoritate. Cap. 87.

EOdem quo exposuit Tertullianus modo, Deus erat in filio, mundum reconcilians sibi: non in eius persona: est enim alia persona Patris, alia filij. Nam si in eius persona fuisset, sic vt vna esset tantùm persona, & non duæ distinctæ, filius non dixis-
» set. Pater in manus tuas commendo Spiri-
» tum meum. Deus meus quare dereliquisti
» me: Pater ignosce illis. Quantum ad iudi-
August. cium attinet, proposui. ea de re Augustini
» sententiam. Ioan. cap. 5. Forma igitur serui
» videbitur in iudicio, occulta erit forma Dei.
» Si occulta sit non apparebit. Occultus erit
» in seruo filius Dei, apparebit filius hominis,
» qui potestatem dedit ei iudicium facere, &
» quia ipse solus apparebit in forma serui. Ideo
» superiùs dixit. Pater non iudicat quenquã:
» sed omne iudicium dedit filio, quia per eius
» formam iudicium futurum est, quam non
» habet Pater. Augustinus superiùs dixerat:
» resurgunt nunc in mẽte, per verbum filium
» Dei, resurgent tunc in carne, per verbum
» Dei carnem factum, filium hominis. Neque

enim

enim ad iudicium viuorum & mortuorum Pater ipse venturus est. Nec tamen recedit à filio pater. Quomodo ergo non ipse venturus est? quia non videbitur in iudicio, videbunt in quem pupugerunt. Ex his manifestum est, non appariturum Patrem in persona filij in iudicio, vti vos precibus vestris exposcitis. Nonnulli ex tuis discipulis Augustini auctoritate adducti, è suis precibus hunc locum deleuerunt, atque pro eo dicendum esse sibi putauerunt, donec filius tuus appareat in iudicio.

Cur Patris non Filij futurum esse iudicium Caluiniani putauerint.

Hoc intelligens Richerus, post duos circiter menses apparitionem hac interpretatione temperauit. *Non apparebit* (inquit) *in essentia, sed in potestate. Quamobrem Patris iudicium dicendum est, non filij: vti si quis Regio nomine ius dicat, huic non est attribuenda iurisdictio, sed ei cuius in ministro potestas reluxerit.* Quasi vero inter essentiam & virtutem Dei sit differentia, & altera alteri accedat. Suam opinionem confirmabat hoc Actorum loco à te in vulgarem nostram linguam verso. Statuit diem in quo iudica- » Actu.17.

„ turus eſt orbem in æquitate, per vnum ho-
„ minem, quem à mortuis ſuſcitauit. *Si pater*
„ (inquit) *per hominem iudicat, nónne qui per alium facit, per ſe ipſum facere videtur?* Multis alijs verbis nobis inſultabat, quaſi ſtupidis, & iudicio captis. Sed vereor ne dum Monarchianorum hæreſim effugit, prçceps in eorum inſaniam feratur, qui filium Patri fecerunt inæqualem. Hic enim non ſolùm minorem Patre filium oſtendit, ſed ea proportione, quæ eſt miniſtri ad Regem.

REPREHENDITVR CALVINIANA verſio cap. 17. Actorum in iudicij mentione. Cap. 88.

VT eam opinionem refellerem, adhibui codicem Græcum, per quem errorem tuum deteximus. Lucas ſcribit in viro
„ futurum eſſe iudicium, quem Dominus exu-
„ ſcitauit à mortuis, non per vnum hominem,
„ (vti vertiſti, & docuiſti) qui error non parui momenti eſſe mihi videtur. Non inficior ab eo viro, quem Dominus Deus excitauit à mortuis futurum eſſe iudicium, ſed eo modo quo ſuprà demonſtrauimus ex Tertulliani & Auguſtini ſententia: non enim poteſt

teſt filij diuinitas à Patre ſeparari, aut Patris à filio. Sed confuſionem perſonarum nego, vicariam poteſtatem quam filio exemplo Regij miniſtri tribuitis. Nec me mouet quod filio Patrem dediſſe iudicium opponitis. Non enim hanc iudicij poteſtatem factam eſſe filio, humano more exiſtimo, quòd poſt natiuitatem hanc adeptus ſit, ſed intelligo hanc obtinuiſſe, vti de eius vita ſcriptum eſt. Sicut Pater habet vitam in ſemet- „
ipſo, ſic dedit filio habere vitam in ſemet- „
ipſo. Non quod filius genitus ſit ſine vita, atque ei poſteà vitæ facta ſit acceſſio, ſed eſſe genitum, vitámque datam vnam atque eandem rem fuiſſe: Sic datam ei vitam, poteſtatem, & generationem vnam & eandem rem. Qua ex re tua verſio multò mihi viſa eſt à religione noſtra remotior. Dum enim oſtendis Deum per vnum hominem iudicaturum. Vis huius propoſitionis (per) videtur ei iuriſdictionem tribuere, qui naturaliter eam non habeat, quam dubitationem ſuſtuliſſes, ſi Lucæ lectionem non inuertiſſes. Quum in Chriſto iudicat Deus (vt affirmat Lucas) iudicem Deo æqualem eſſe probat, vnúmque illi, & proprium eſſe iu-

dicij ius, & poteſtatem cum Patre. Auges tamen eam quam adnotauimus abſurditatem, per vnum hominem iudicium futurum eſſe dicens. Quum Lucas virum exprimit, non addita vnitatis nota, non excludit ab humanitate diuinitatem. Qui enim affirmat Chriſtum hominem eſſe, non errat, eſt enim ſimul Deus & homo. Sed qui vnitate eum definit, ab eo videtur diuinitatem detrahere, & aſſerere, eum nihil eſſe aliud, quàm hominem: atque ſanctitatem illi eo modo obtigiſſe, quo Enoch, Moſi, Eliæ, Ioanni, & pleríſque aliis, aut eis aliquanto excelluiſſe. Huc illatum & additum veſtrum panis puri ſignum, hanc auget coniecturam. Nam ſi in hac eſtis ſententia, vt purus homo ſit Chriſtus, elegantiſſimè & aptiſſimè huius ſubſtantiam pane puro ſignificare videmini: Quum vtraque ſubſtantia foret diuinitate vacua.

IN ECCLESIA NEMINEM AVCTORItate excellere contendunt Caluiniani. Cap. 89.

NOn defuit nobis in rebus plurimis diſcordiæ occaſio, quũ funditùs Eccleſiaſticam diſciplinam ij tui Miniſtri euertere,

tere, aboleréque contẽderent, atque nos ad nouam quandam regulam adigerent. In eadem ſede, contra omne vetuſtatis exemplũ, alternatim duo pari prærogatiua ſacerdotio fungebantur. Vbi vnus hebdomadæ ſpatio miniſterio functus eſſet, cedebat alteri, vt hebdomadatim eſſent Sacerdotes & Diaconi. Damnant manuum impoſitionem. Tradunt in Eccleſia neminem auctoritate reliquis excellere, quòd omnes Chriſtiani, regale ſint ſacerdotium. Sibi omnes perſuadent, ſe eſſe religionis ſcientia præditos, antequam literas didicerint, quòd eam Dominus paruulis reuelauerit, non ſapientibus. Suntq́ue omnes perfecti Theologi, ſine literis & doctrina. Quę res, memoriam mihi refricauit eorũ, quæ à Tertulliano ſcripta ſunt aduerſus hæreticos. Aliud in eorum diſciplina obſeruatione non indignum adnotaui. Si ſe ad eos conferat aliquis, qui bene in Eccleſiam Romanam debacchetur, atq; in Miniſtros eius exquiſitis & affectatis conuiciis inſultet, miſſam execretur, Euchariſtiam idoli nuncupatione inſigniat, ad latrinas proficiſcens ad miſſam ire proclamet, ſordes terſurus corporale poſtulet, Papam

Antichristũ nominet, Principes qui chrismate inficiuntur, signum à bestia accepisse, atque de execrationis poculo ebibisse dixerit. Dies festos, quadragesimam, cæterámq; Ecclesiæ disciplinam ludibrio habuerit, hic fidelis loco habebitur, & summis laudibus efferetur, vitæ eius nulla ducta ratione. Vbi enim eorum quispiam crimen perpetrasset, infirmitatis humanæ habendam esse rationem ostendebant, atque gratiarum esse diuisiones. Sic mortem euasit, qui nepoti proprio stuprum intulisse Richero tuo, & Pontano delatus & conuictus est. Sic excusatus Tourettus vester, qui literas nostras corrupit, qui contempta sacramenti religione stationem deseruit, atque ad religionis apostatas transfugit: excusati qui cum infidelibus fornicati sunt: vt eorum in mentem mihi venerit, quæ à Tertull. hæreticis obiiciebantur, eis negocium esse, non erudiendi aut instruendi, sed Ecclesiam euertendi. Ad hoc enim opus se humiles solum & blandos præbuerunt.

Tertull.

PLVRES SACRAMENTARIORVM secta inter Caluinianos. Cap. 90.

Insu-

INſuper de religione parum illis cōſtabat. Vix duo reperti ſunt, quibus vna eſſet ſententia. Ex iis quos Pontanus aduexit nouem Sacramentariorum ſectæ emerſerunt. Fuerunt qui modis omnibus tecū contēderent, atque affirmarent, quanuis Euchariſtia non immutetur, nec tranſeat in carnem & ſanguinem, ſed pura panis & vini remaneat ſubſtantia, animam tamen verè paſci corporis, & ſanguinis ſubſtātia, vi promiſſionum Spiritus Sancti opera, & infuſione communionis diuinæ carnis.

Alij Richerum ſequuti negant materialis carnis communionem in animas Spiritus irradiatione tranſmitti poſſe, tuámque ſolis ſimilitudinem irrident. Affirmant tamen realem & non corporalem Chriſti ſubſtantiam in animas permeare, vi diuini Spiritus, eámque ſubſtantiam inuiſibilem eſſe ſpeciem, inſtar Platonicarum Idearum, vt qui manducare ſe credat, & cogitet, manducet.

Alij tranſſubſtantiationem admittūt, ſed hac lege, vt ad integram panis ſubſtantiam, addatur Chriſti corporis ſubſtantia. In quā ſignificationem (trans) interpretentur præ-

ter ſignificare:quaſi tranſſubſtantiari denotet,præter panis ſubſtantiam, diuinæ carnis adiici ſubſtantiam,quaſiq́ue ſubſtantia carnis ſigno ac figuræ ſit accidens:ſicut Euchariſtia cõſtet tribus rebus,propria panis ſubſtantia, & corpore Chriſti conſtante duabus rebus, terrena & cœleſti. Interim non cogitantes ſe non manducare corpus Domini paſſum pro nobis : aut ſi id credant in hanc inſaniam ſe incidere, vt oſtendant ſe credere Chriſti corpus affixum cruci, non fuiſſe carneum, ſed pane triticeo conſtitiſſe.

Alij negant vllo modo edi ſubſtantiam corporis & ſanguinis,aſſerentes hæc verba, hoc eſt corpus meum,panem non ſpectaſſe, ſed corpus:vt quũ dixit, deſtruite templum hoc.

Alij concedunt corpus, & animum nutriri corpore Domini ,non quod verè manducetur,ſed hoc fieri imputatione per fidẽ: atq; eo modo Cœnam nihil eſſe aliud,quàm memoriale & teſtimonium.

Alij manducationem non eſſe neceſſariã, ſed fidem : quòd manducare nihil aliud ſit quàm credere.

Alij ſi corpus Domini ad Cœnam afferatur,

tur, capi & manducari: aliter accipi nihil posse. Alij transsubstantiationem negant, admittentes transconditionationem.

Alij cum Spiritu nos vique carnis, non cũm ipsa carne participare.

Nemo est eorũ omnium, qui non ita sit in sua sententia pertinax & obfirmatus, vt pro ea tuenda mortem oppetere non sit paratus.

NONNVLLI EX CALVINIANIS preces publicas respuunt. Cap. 91.

Efluxit aliud commẽtum non minus perniciosum, inuenti sunt, qui respuant preces publicas, huc præceptum Domini detorquentes, vt secedendum eis sit in conclaue, qui ad orationem se accingunt, atque occluso hostio orandum. Omnes vno dempto Christum adorari debere negant: Sed per hunc Deum Patrem adeundum prædicantes.

Reliquis ferè in rebus tecum conuenere, missam odio maximo prosequuntur, & condemnant: Dies festos præter Pascha, Pentecostem, & Natalem Domini abrogantes.

De diuortio, non absimilem habent opinionem, affirmant viua relicta, alteram du-

ci licere. Huius odor doctrinæ nonnullos iam ad nos ex Francia pellexerat, in ſpem noui matrimonij, qui mea cognita ſententia, pedem retulerunt.

Inuenti ſunt, quibus non placeat tua prædeſtinationis doctrina, quòd viſa ſit è Manichæorum, atque Turcarum ſchola profluxiſſe.

Longum eſſet ſingula quæque perſequi, quæ mihi ab Eccleſia cognita ſunt eſſe aliena: Quare in aliam occaſionē hoc reijciam.

PRIMI LIBRI FINIS.

N. VILLAGAGNONIS ADVERSVS CALVINI DE SAcramento Euchariſtiæ traditionem: LIBER SECVNDVS.

IOANNI CALVINO NICOLAVS Villagagno S. ET P.

CVM tuis diſcipulis nonnulli ad nos aduecti ſunt, qui à tua doctrina in Lutheranã animum deflexerant: qua è re effectum eſt, vt ſæpè inter eos quæſtiones inciderint, dum alter alteri præſtare & preferri ſtudet. Hoc non incommodè mihi viſum eſt accidiſſe: ſpem iniecit fore, vt diſceptando vtraque doctrina fieret illuſtrior, quamobrem per me factum eſt, vt non minori licentia quæſtiones ſuas agitarent atque diſputarent, quàm ſi ad Geneuam manſiſſent. Ei rei quum decem menſium ſpatio operam impenderint, tuam doctrinam planè perſpectam habui. Hoc vbi fa-

ctum est, comperi ministros tuos ad eam rem, quam mente agitaueram, esse minus idoneos, mihíque esse faciendum putaui, vt meum consilium in aliud tempus & occasionem reiicerem, ne pro luce quam miseræ Genti afferre decreueram, tenebras profundißimas offunderem, vt quum Dei prouidentia ad eos lux veritatis aliquando affulserit, ad eius conspectum, institutione vestra impediti, fierent obtusiores. Hac re cognita, tui ministri nauem oportunam nacti, se ad te receperunt. Proficiscenti Richero significaui, à se nobis in concione esse multa tradita, quæ religioni tuæ aduersari mihi videantur, de quibus te certiorem facere decreuissem. Proinde exponeret, an se vellet à quibusdam reuocare, de quibus reticerem. Sed hoc responsum tuli, omnium, quæ nobis seu scripto, seu sermone reliquisset, optimè meminisse, atque nihil eorum esse quod ad te deferri nollet. E tuis scriptis omnia à se deprompta. Qua è re reprehensionem tuam non vereri. Adiecit esse mihi tuorum librorum copiã, è quibus possem de hoc cognoscere & iudicare. Ac vt operæ & laboris in eam rem minus insumerem, ad tuam Sacramentorum resolutionem, & Catechismum reiecit. Huius sequutus consilium, eo me studio ad

ad librorum tuorum lectionem applicui: vt nullum locum, vbi de hac, quam in manibus habemus materia tractaueris, à me prætermissum esse putem. Euolutis libris tuis, ad scriptores Ecclesiasticos me contuli, quorum libros quam fieri potuit diligentißimè legi. Atque summa animi contentione, locos omnes perscrutatus sum, quos in tuæ doctrinæ cōfirmationem adducis, an cum ipsa conueniant, vti his libris exponere constituimus: & vt à metonymia exordiar.

ANimo comprehendi. *Panem corpus Domini tibi significare, vinúmque sanguinē: quod ex panis esu docearis, quam vim habet panis nutriendis corporibus ad sustinendam præsentem vitam, eandē corpori Domini inesse, ad alendas spiritualiter animas vestras.*

Hoc dogmate, nos vocas in multarum rerum considerationem, qualiter panis materia, diuini corporis figura esse possit: Quæ sit panis vis, & proprietas, quæ corporis: quomodo hę se respiciāt, quomodo animę spiritualis essentia, corpus naturale, & carnem manducare possit & capere, quomodo hanc viuificare possit corpus Domini, quum ipsa non sit moritura.

EX CALVINIANA CIRCVNCISIOnis ſimilitudine, manducationem Euchariſtiæ, non ipſam Euchariſtiam debere vitæ ſignum eſſe. Cap. I.

VT certo ſtatuamus, hunc Domini ſermõem, Hoc eſt corpus meum, figuratũ eſſe: ſententiam tuam circunciſionis ſimilitudine confirmas. *Quæ circunciſio quãuis fœderis ſit ſignum, non fœdus ipſum, hanc capi tamen in ſcripturis probas pro fœdere:* E qua ſimilitudine tu nobis autor es, panem à Domino vocatum eſſe corpus. quòd ſignũ ſit corporis. Hoc vt expediamus, tria in tua ſimilitudine inſpicienda eſſe mihi propoſui: præputium, circunciſionem, & fœdus. Horum trium, tibi placet circunciſionem fœderis eſſe ſignum. Tria itidem erunt in Cœna nobis conſideranda: Euchariſtia, huius manducatio, & vita. Horum trium, manducatio circunciſioni reſpondet: Vtrumque enim nomen eſt verbale actionem ſignificans. Qui ergo manducationem vitæ ſignũ eſſe crediderit, tuo iudicio non fallet opinionem. Ex te docemur pręputium fœderis ſignum eſſe non poſſe, quum fœderis ſignificationem, circunciſioni attribuas. Dicemus

mus ergo Euchariſtiam, quam præputio reſpondere oſtendimus, nobis nec vitæ ſignũ eſſe, niſi tuã ſimilitudinem transgrediamur, ſed ſigni partes, manducationi tribui oportere. Quum ita ſit, quũque manducatio ſignificet in vitam æternam alimentum: in Euchariſtia quæ manducatur, ineſſe vitæ æternæ effectum (vt Cyprianus in Cœna docet) iudicaui. Nam mãducatio, vitæ ſignum eſſe non poſſet, niſi in re manducata ineſſet facultas vitæ. Vti nec circunciſio fœdus enũciaret, niſi præputij amputatione initum eſſet fœdus. Quòd ſi Euchariſtia, vitã æternam nobis ſuppeditet, hæc nihil aliud eſſe poteſt quàm corpus Domini. Is enim ſolus vita eſt & reſurrectio. Atq; affirmandũ eſt, tuam metonymiam ad hũc ſermonem, Hoc eſt corpus meum, non pertinere, ſed panem effectum eſſe corpus, ex verbi omnipotentia, infuſione Diuinæ eſſentię, vt docet idem Cyprianus. *Eodẽ loco.*

A CORPORIS FRACTIONE METOnymiam Caluini impugnari. Cap. 2.

POſſum quoq; verbis Apoſtoli comprobare, pane corpus Chriſti ſignificari non

1.Corin.11. posse.Hoc est(inquit)corpus meũ quod pro vobis frangitur. Fallax esset significatio, si corporis fractionem extra Eucharistiam indicaret.Nam scriptum est,os non cõminuetis ex eo.Præterea præsens tempus, præsentem fractionem ostendit,& κλώμενον (qua voce vtitur Apostolus) non fractionem solum significat,sed rem frustulatim concisam: vt necesse sit Apostolum,ad aliud corpus non spectasse, quàm ad Eucharistiam frustatim distributam,vt omnes carne Christi satiarẽtur. Hoc etiam intelligi potest ex Mathæo & Marco, qui Eucharistiæ fractionem hoc ipso vocabulo enunciant.Huc quoq; afferri potest,quod de calice docuit Paulus dicens. Calix benedictionis quẽ nos benedicimus, nonne cõmunicatio sanguinis est? Si verbũ (est)significat,non quidẽ est,sed significatur corporis communicatio, multi non sumus vnus panis,sed contra Pauli sententiam vnũ panẽ significamus.Insuper expone à quo didiceris vini potationem,veri sanguinis effusionẽ significare,aut cõuersa ratione sanguinẽ effusum,vinum testamenti representare. Hoc si pręstare nõ possis,desine nobis molestus esse,ꝗ catholicã sentẽtiã prosequamur.

AB IPSA CALVINIANA SIMILITVdine probatur corpus Domini in Cœna non esse significatum. Cap. 3.

SEd ex tua ipsa similitudine approbare possum pane non significari corpus Domini: Nam vt à te assertum est panem, diuini corporis esse signum, quasi huius te sententiæ pœniteat, protinus panis virtutem cum corporis virtute comparas, subiiciens,

Nempe hinc docemur quam vim habet panis nutriendis corporibus ad sustinendam præsentem vitam, eandem corpori inesse ad alendas spiritualiter animas.

Video virtutem cum virtute hîc à te conferri non substantiam cum substantia, quãuis de corporis diuini substantia nobis controuersiam moueris. Peccas ergo cùm à substantia ad huius virtutem animum nostrum transmittis. Sed ad errorem hunc, hoc quoque accedit incommodi, quòd doceas panis virtutem, vnã cum corporis diuini virtute rem esse, hoc vno excepto, quòd panis virtus, in temporarium carnis alimentum à te insumitur: Christi verò virtus est animæ, ad suam æternitatem cibus. Mirum est te non sensisse, quæ in hac tua similitudine, se

dissimilitudo proferat. Corpus tuum sine panis substantia virtutem panis non comedit. Itẽ nec corpus tuum vesci potest nisi reuera manducet, fide enim non pascitur. Anima verò, sola diuinæ carnis virtute, seorsum ab ipsa carnis Christi materia, & non manducando, sed fide sola pascitur. Deberet tamen si eo modo spiritualiter nutriatur, quo corpus naturaliter, eo etiam modo cõedre, quo edit corpus: & quemadmodum seorsum à panis substantia, nulla est ad nutrimentum pani facultas, sic vt simililudini tuæ relinquatur locus, vita diuini corporis, non debet seorsum à corpore nutrire. Prætereà cùm tibi perspectum sit, virtutem panis, nõ esse materiam, sed in ipsa insitam manere, mirum mihi est, quî in animum tuum inducere potueris, vt Lucas aut Matthæus volentes diuini corporis virtutem cum panis virtute comparere, dixerint: Hoc est corpus meum, non autem, hoc est corporis mei virtus. Si à substantiarum qualitatibus & virtute tibi sit liberum, verbi Euangelici pro arbitratu tuo interpretationem contexere, ab ipsis, vnusquisque poterit secundum ingenij sui deprauationem, prauam quanque

quanque ſententiam elicere. Atque excuſari poſſet ille,qui commentum tuum ludens, ita arguebat,ſi vini virtus cum ſanguinis virtute conferri debeat, cùm dixit Mathæus hic eſt meus ſanguis, itáne poterit intelligi, vt quum ea ſit vini vis, vt qui paulò liberiùs potationi indulgeat,in mentis inſaniam incidat, ſic qui paulò ardentius Chriſti Caluiniani ſanguinem hauriat, & amplexetur, mente capiatur.Si hanc à qualitatibus interpretandi licentiam permiſeris, infinitis te captionibus obſtringes,& ad ſcripturæ corruptionem, viam latiſſimam concinnabis. In ſententiam tuam de hac ſimilitudine deſcenderem,ſi Eccleſiæ religionem ſequutus dixiſſes,ſic homines perfectos diuinę carnis vera manducatione ad æternitatem educari, vti ad tempus pane corpora nutriantur. Sed mãducationis tui corporis ad non manducationem,ſed fidem animæ, inepta mihi comparatio & ſimilitudo viſa eſt. Prætereà adhærere cùm tibi cupio, me cogis à Pauli ſententia diſcedere docentis: azymi panis, „
id eſt. Paſchatis noſtri immolati manduca- 1.Corin.10.
tione, mortem Domini nunciari. Tu verò „
mortis nũtiationem figura tua reiicis,téque

ad ſolum animæ cibum conuertis, quamuis vtrumque Paulus effectum, in conſiderationem adducat. Ad hoc quidẽ tui Apoſtoli reſponderunt, ſed mihi non ſatisfecerunt, *Te in Chriſtum mortuum credendo, hũc manducare, opúſque fidei eſſe manducationem.* Sed tuam ſimilitudinem ſic diſſoluunt prorſus ac diſſipant. Non enim ampliùs ſignificatur corpus, nec panis manducatione fides: nam ſi dici poſſet quam vim habet panis manducatus ad corporis alimentum, eandem vim habet fides ad animæ cibum, hoc tamen ſignificare non poteſt panis, nec ſermo Domini (Hoc eſt corpus meum) eam fidei ſuppoſitionem figurare.

Item è multis fidelibus in vnũ corpus coitionem (cuius rei ſymbolum ac ſignum eſt Euchariſtiæ manducatio) tuus panis referre non poteſt. Vide an poſſis bona ratione dicere, quam vim manducatus panis habet ad ſuſtinendam carnis vitam, ſic multarum animarum in corpus Chriſti non manducatum, ſed mortuum creditum, fieri cõmunionem, ídq; ſignificet, Hoc eſt corpus meum.

Rurſus hæc nobis difficultas occurrit, quòd panis à te manducatus, neceſſariò in

carnem

carnem tuam(si te nutriat)conuertitur. Eucharistia verò nostra, nos in se transmutat, non mutatur Augustino teste dicente. Cibus sum grandium tu me non mutabis in te, sed in me mutaberis. Ideóque contra Pauli sententiam non estis vnus panis vnius panis manducatione,sed multi panes in vos mutati,multa fiunt corpora.Prætereà quæ tui panis portio maior insumitur, nutrit amplius. Eucharistiæ verò quantulæcunque partes æqualiter nutriunt. Non enim plures particulæ,à se tãquam plures differunt,sed quod totius corporis vna est,hoc & cæteræ:vt elegantissimè docet Guimundus in Berengarium sententiam tuam oppugnans, Et omnes,inquit,simul iunctę,idipsum singulę totum Christi corpus, separatæ sunt: nec vna portio minor esse creditur quàm illud,quod ante fractionem erat integrum. Vide an id miraculũ virtus tui panis significet? Quũ hæc infidelibus non pateant manducantibus, sed à solis fidelibus mente cernuntur, ad eorum animos excitandos, sursum corda, & à carnis sapientia in diuinam sapientiam & clementiam erecta habere hortatur Ecclesia. Vide an mille panis partes,effigie

August con fess. libr.7. cap.10.

differentes, vnus æqualíſque cibus dici debeat, milléque totidē manducantes idipſum omnes fiant, quod ſumit vnus? vt de Eucha-
Auguſtinus riſtia tradit Auguſtinus in Ioannem, in tuæ ſententiæ confirmationem à te vſurpatus:
» Et nos, inquit, ipſius corpus ſumus per mi-
» ſericordiam ipſius, & quod accepimus nos
» ſumus. Quod ergo accepimus panis non eſt, ſed è pane effectum corpus Domini vi verbi, quod omnibus vnum & idem eſt corpus: Nam vt diximus, qui panem manducat ipſe nō efficitur panis, neq; plures particulæ, vna & eadem eſt particula, neque plures communicantes in vnam eandemq; particulam mutari poſſent, ſed potius plures particulæ, diuerſa pluráque efficerentur corpora. Ergo in hoc eſt tranſſubſtantiatio neceſſaria. Paulò ſuperius Auguſtinus dixerat.
» Hunc itaque cibum & potum ſocietatem
» vult intelligi corporis & membrorum ſuo-
» rum, quod eſt Eccleſia. Huius rei Sacramen-
» tum, id eſt, vnitatis corporis & ſanguinis
» Chriſti, alicubi quotidie, alicubi certis in-
» teruallis dierum in Dominica menſa præ-
» paratur, & de Dominica menſa ſumitur.
Has omnes ſententias cum tuæ figuræ analogia

logia conferre debuisti, & considerare, an cum ea rationem habeant, antequam ab Ecclesiæ religione ad tuam nos traducere contenderes.

CONFIRMATIONIS NOMEN, *figuræ corporis Domini non conuenire. Cap. 4.*

ALio nomine tua doctrina à metonymię somnio me reuocat. Tibi est opinio, *Corporis diuini communionem (quā Baptismo ac Euangelio habueris) in Cœna confirmari.* Si hoc probemus, expone quis tibi confirmator esse videatur? quæ erit confirmatio? quæ res confirmationis instrumentum? Si panem confirmationis instrumentū esse mihi persuaserim, tibi repuguabo in tua Cœna dicenti, *Panem instrumentum esse, quo tibi corpus offeratur:* Non enim potest oblationis simul & confirmationis instrumentū esse. Nam oblationis confirmationem præcedit confirmatio. Sit tamen instrumētum confirmationis, huius manducatio videtur confirmatio dici debere. Hoc tamen ab hac opinione me deterret, quòd confirmatio sit opus & motus confirmantis, confirmans

autem non debet is esse qui confirmationis capit beneficium. Hoc tamen loco tu qui manducas, qui confirmationem facis, beneficium accipis, agens es & patiens. Sed hoc missum faciamus: indica quomodo panis esse tibi possit confirmationis instrumẽtum, & Christi figura corporis, dicentis: Hoc est corpus meum.

PANEM TESTIMONIVM AVT TEstem non esse confirmationis, & corporis Christi figuram. Cap. 5.

NOn solùm autem confirmationis titulo panem tuum adornas, sed & testimonij nomine: in eam rem hoc à te sciscitabor si panis tibi sit testimonium, quis erit testis? si panis testis aut testimoniũ fuerit, quomodo & simul Christi corporis figura esse potest? sed si testis est, quis hoc vtetur teste? tu ne in tuam vtilitatem proferes, an à Christo produci iudicabimus? at Christi non est, vt proferat testimonium simul & beneficium. Si verò testimonium tu producas, cui fidem facturus? Christo ne? at scrutator cordium teste non eget: si animã tuam respiciat, testimonium inane futurum est

eſt. Nam facti ſui nemo teſtem poſtulat. Si communicantes, ac conuiuas teſtimonium ſpectarit, falſum eſſe poterit: ſi enim tibi deſit fides, nihil ab anima tua ſumitur. Hæc tua philoſophia tam abſtruſa eſt, vt ad eam non poſſim ingenij mei viribus penetrare.

EVCHARISTIAM PANEM DICI, quamuis ſola ſpecie tenus panis exiſtat. Cap. 6.

OStendimus Euchariſtiam meritò vitam æternam vocari, quod hæc, ſub temporarij alimenti effigie, ſit æternæ vitæ ſubſtantia, quamuis eius ſpecies longè diſtet ab æternitate. Sicuti carnem ſuam Dominus panem cœleſtem vocabat, etſi non cœleſti ſolùm re, ſed etiam terrena conſiſteret: ſed quia ſub hominis communis ſpecie latebat caro, in qua plenitudo diuinitatis inhabitat corporaliter: hanc, propter verbum Domini, ſpecie non excluſa, panem cœli nominabat. Sic quamuis Sacramēti effigies, res nō ſit diuina, ſed diuinæ velamen carnis, totam Euchariſtiam Sacramētum vocat Eccleſia, tametſi ſola huius ſpecies, ſigni, id eſt, Sacramēti nomine, propriè diffiniri debeat. Coloſſ. 2.

Cõtra Adamant. Manichei discri. cap. 12. Augustinus hãc in rem dixit, Dominus non dubitauit dicere, Hoc est corpus meũ, quũ daret signum corporis sui: Non quòd docere vellet, rem Sacramenti, signum esse, sed quia signo, id est, effigie panis, res diuina obuoluta sit, non exclusa specie, totum Sacramenti corpus, dici posse Sacramentum, vir Sanctus ostendebat, vti hominis communis species, qua Deus homo obtegitur, Deus non est, hac tamen non seclusa, Diuinum corpus totum, Deum appellamus, sicuti verbum caro factum, non solam carnem, sed & animam comprehendit. At, qui è religione veritatem eripuerunt, hanc Augustini sententiam aliorsum atque is intellexerit, interpretati sunt, credentes in signi appellationem rem venire, quę pro peccatis passa sit, quam panis species obtegit. Hoc tamen is eo ipso loco ab exẽplo sanguinis brutorum inficiatur, quem sanguinẽ Moses animam vocat, quanuis sanguis anima non sit, sed animę sedes & velamen, animáque bruti, vt ait Augustinus, lateat in sanguine, non secus ac sub Sacramento, veritatis latet corpus. Cyprianus. Ante hunc Cyprianus in Cœna hoc docuerat his verbis. „ Sicut in persona Christi huma-

humanitas videbatur, latebat diuinitas, ita »
Sacramento viſibili, diuina ſe infundit eſſen- »
tia, vt eſſet religioni circa Sacraméta deuo- »
tio, & ad veritatem, cuius corpus Sacramé- »
ta ſunt, ſyncerior pateret acceſſus. Ad docé- »
dam ergo duplicē vna ſub ſpecie Ieſu Chriſti naturam, indifferenter hunc Deum & hominem vocat ſcriptura, etſi infirmitatis humanæ actiones, à diuinitate longè remotæ ſunt: vt quum quis mortuum Filium Dei dicit, non mentitur (etſi diuinitas nec mori nec pati poſſit) propter ineffabilem tamen carnis & Spiritus vnitatem, verũ eſt, Deum Filium Dei paſſum eſſe, ſe ipſum etiam exinaniuiſſe, qnamuis ſerui forma tenus exinanitus fuiſſe dici poſſit: & qui peccatum non fecit, in ſimilitudine inuentus vt homo, factus pro nobis maledictũ, piaculum, ac execratio tamen dictus eſt, quanuis ab eſſentia peccati longiſſimè remotus fuerit: ita ſignũ ac Sacramentum dici poteſt Euchariſtia, quamuis ſola eius effigies id nominis propriè ſuſtineat. Hinc eſt quod panem fregiſſe dicti ſint Apoſtoli, myſticam noſtrã benedictionem frangentes, quod ſpecie tenus, hæc, panis dici poſſit, vti ſpecie tenus male-

dictus pepēdisse dictus est. Si ad eam, quam doces Analogiam referri debeat Sacramentum, vt è panis communis virtute, intelligatur carnis diuinæ virtus, ad nutriendas spiritualiter animas, frustrà & Eucharistia & mysticæ benedictionis nomen panis obtinet: frustrà enim adhibetur benedictio aut gratiarum actio, vt quod panis natura citra benedictionem significat, figuret.

SACRAMENTI EVCHARISTIAE, ET Baptismi non eandem esse rationem. Cap. 7.

HInc ęstus disputationis nos auexit in Baptismismi considerationem. Ab huius exemplo ac definitione Richerus ostēdit. *Eucharistiæ substātiam, in se nobis gratiam non exhibere, sed eius exhibitæ signum esse, sicuti lauacri corporei Sacramentum, lauacri animæ signum est.* Sed in hac similitudine valde mihi falli visus est. Differentiam esse inter Baptismū & aquam, qua Baptismus conficitur, & inter Eucharistiam, & huius mādu-cationem considerare debuit. Baptismus enim non est aquæ substantia, sed lauationis actio. Culpa ergo nō vacabit, qui vnum pro altero vsurpauerit. Similiter qui manducationem

tionem pro Euchariſtia accipiet, peccabit. Quũ ergo Baptiſmum, id eſt, lauacrũ corporis, lauationis animę ſymbolum dixeritis, vobis non reſiſtam, ſed rationem non habere demonſtrabo, ſi aquæ eam ſignificationem adſcribatis, quæ lauationi propria eſt. Vt ergo ad Richeri propoſitum redeamus, Sacramentum cum Sacramento conferentis: ſicuti nõ negamus lauacrum corporeum Spiritus lauacri ſignum eſſe, ſic non inficiabimur, corporeum alimentum Spiritus alimenti eſſe ſignum. Sed quia animæ lauatio, Spiritu perficitur, & Spiritus incorporea eſt ſubſtantia, ipſe Spiritus aquæ materia figurari non debet. Sic Spiritus alimentum, quãuis alimento corporeo figurari poſſe dederimus, negamus tamen, hoc panis materia figurari poſſe. Peccare ergo vos, quum manducationem, vitæ ſignum eſſe dicere debeatis, qui has partes cibo, cuius eſt manducatio, tribuatis. Cibus enim, veritas alimenti, ſimul & figura dici non debet. His oſtenſis fateor Baptiſmum corporis, Spiritus lauationem non exhibere, ſed ſignificare. Sic nec Euchariſtiæ manducationem veritatem eſſe vitæ, ſed quemadmodum aquæ

materia lauationem præſentem exhibet, vt ipſa ſine aqua confici non poſſit: ſic Euchariſtiam, vitam exhibere, vt hæc abſque Euchariſtia exhiberi nõ poſſit. Adiungam, corpus Chriſti diuinũ, duabus naturis præditum eſſe, terrena & cœleſti, indiſſolubili vnitate cohærentibus, eámq; ob rem, communicantis corpus & animam nutrire, quapropter illius manducationem, ad animę & corporis reſurrectionem ſignum eſſe. Aquã verò vna natura conſtantem, nõ poſſe aliud quàm corpus lauare. Peccare ergo qui ſubſtantias, quibus actiones efficiuntur, inuicem ſibi penitus reſpõdere dixerint, quamuis actiones inter ſe non immeritò conferri poſſe dixerimus.

NON EANDEM PENITVS ESSE rationem Sacramenti in genere, quæ eſt Sacramenti in ſpecie. *Cap.* 8.

PRæthereà hunc quoq; in errorem incurritis, quum pane puro diuinum Chriſti corpus figuratis, quòd vna & ſola panis natura, duplicem carnis naturã repreſentare non poſitis. Vetuſti Eccleſiæ ſcriptores ſanguinem Virginis naturalem, ante verbi incar-

incarnationem, azymo pane figurauerunt, ſed poſt incarnationẽ, citra blaſphemiæ ſuſpicionẽ, hunc figurari non poſſe docuerũt, ne cum Ebioneis conſentire viderentur, diuinitatem carnis negantibus: vti ex Baſilio ſuperiori libro diximus. Ex his intelligi poteſt quatenus & quem locum ſimilitudini Sacramenti ad Sacramentum relinquamus. Hoc inſuper adiiciemus differẽtiæ. Et quia communi definitione Sacramentum, inuiſibilis gratię ſignum eſſe viſibile dicitur, exponemus quæ vtriuſq; Sacramenti gratia ſit inuiſibilis, vt quid vtrique proprium ſit agnoſci poſſit. Certum eſt Baptiſmum corporei nihil exhibere, ſed gratiam in eo exhibitam, totam Spiritu conſtare: Communionis autem Sacramentum, corporis & Spiritus alimentum eſſe. Quamobrem in Baptiſmo ſolæ gratiæ quæ ex diuino corpore prodeunt, Spiritus infuſione ſuſcipiũtur: in Cœna autem, præter eas gratias, quarum Baptiſmus miniſteriũ eſt, corpus ipſum vnà cum gratiis, in hominis alimentum datur. Gratia ergo inuiſibilis quam Euchariſtiæ Sacramentum figurat, corpus eſt Domini, omniáque quę ad corpus attinent. Baptiſmi

autem inuiſibilis gratia, ſola ſunt bona, quæ Chriſti corpori propria eſſe diximus. Quare neceſſe non fuit aquæ ſubſtantiam immutari, Euchariſtiæ autem hoc penitus fuit neceſſarium, quum aliter caro manducari re vera non potuiſſet: vnde à Domino effectum eſt, vt propter horrorem fugiendum, ſub aliena & communis alimenti ſpecie, caro tecta ſit: aqua verò non. Cõcludemus ergo ſecundum Apoſtolum, Baptiſmum non aquam, figuram eſſe mortis: & manducationem Euchariſtiæ, vitæ eſſe figuram. Conſequẽter aquam, materiam eſſe lauationis, & Euchariſtiam, vitæ ſubſtantiam dici debere, & ſicut abſque aqua perfici non poteſt lauatio, quidquid fide valeatis, ſic abſq; Euchariſtiæ manducatione, dari vobis vitam non poſſe.

EVCHARISTIAM RE COELESTI AC *ſignata nõn poſſe conſiſtere, ſi extra Euchariſtiam eſſe illa conſiderantur. Cap. 9.*

ADmiratus ſœpè ſum te tantæ lectionis, acuminis ingenij, & eruditionis virum, huc lapſum eſſe, vt doceas rem ſignatã, ſacramenti Euchariſtiæ ſigno iunctam eſſe, ſimul

ſimul & doceas corpus Domini, (quæ tibi res ſignata eſt) ſeorſum à Sacramento manducari, quod ineſſe nõ poſſit in Euchariſtia. Hæc certè imaginaria coniunctio eſt, hoc enim ſi verum eſt, Chriſti corpus nõ magis quàm mors, aut quæuis res alia Sacramento coniungitur, nam infidelium mãducationi mortem eſſe coniunctam certum eſt. Poſſet quidem Spiritu, & conſenſu fideque vobiſcum intercedere Spiritus cõiunctio, ſi Chriſti membra eſſetis, qui enim Chriſti eſt, hic eius habet Spiritum: ſed carne cũ Chriſto te coniungi hac ipſa ſeparatũ, non credo. Ideò verò fieri coniunctionem putas, quòd credas, *Vnà, pariterque quum à vobis manducatur panis, ab anima veſtra fide Chriſtum mãducari.* Sed qui cõmunionem carnis & Spiritus prædicarũt, hanc nobis fidei ſolius, quã traditis opinionem præciderunt. Docent enim myſticam noſtram benedictionem, & gratiarum actionem, duabus cõſtare rebus, terrena & cœleſti, cum panis & vini ſpeciebus. Conſiſtere autem vocabulum, res eas quibus conſiſtit benedictionis corpus, ſeorſum eſſe à Sacramento non patitur: omnis enim res, illarum naturam & veritatem in

ſe continet, ex quibus conficitur & conſiſtit. Sacramentum ergo cõfectum ex ſpecie, & Chriſti corpore, veritatem continet corporis, vt ſi alteram ſubduxeris, Sacramẽtum deſtruas. Hoc etiam ab opinione tua me demoratur, quod incertiſſima ſit tua coniunctio. Illa enim hanc conditionem admittit, ſi fide ſit præditus, qui ad conuiuium accedit: Qui enim ſine fide mãducarit, hunc tradis panem purum manducaſſe: ſicque fide fit coniunctio, non verbo Domini. Præterea negas panis vllam eſſe benedictionem, ſed hunc vſu ſolo ac opinione ſanctum eſſe doces. Hoc inſuper in tua doctrina reprehenſioni ſubiectum eſſe comperi, quòd non eodem in Cœna modo, vos imbui gratia oſtẽdatis, quo in Baptiſmo perfundimini. Verbo enim ac lauacro, ſpiritus vobis infunditur, quem Spiritum alterutro neglecto infundi negat Eccleſia: in Cœna autem, nec verbum accerſitis, nec manducationis neceſſitatem adhibetis. Hoc etiam peccatum intercedit, quòd tu carnis infuſionem non probas, ſed eius communionis deriuationem, quæ quoniam non conſiſtit ſubſtantia, infundi nec traduci poſſe alio loco docuimus.

NOSTRAM GRATIARVM ACTIOnem figuram esse non posse, sed veritatis corpus. Cap. 10.

EX his rebus cognosci potest, cui vanitati tua doctrina innitatur, cùm doces. *Signum tuum, re signata aut sua veritate non esse vacuum, in Cœnáque tibi verè corpus exhiberi, atque à te realiter, sed non corporaliter manducari.* Hoc enim fieri non posse docuimus, si seorsum à signo res signata comedatur. Conficitur enim signo & re signata Sacramentum, hócque veritatis esse corpus tradiderunt Apostoli. Ex quo nul- »
li participari licere, nisi qui hæc esse vera »
crediderit, Baptismóque tinctus fuerit, do- »
cet Iustinus Martyr. Si tamen sola fide veritas manducari posset, & Eucharistia eius *In Apolo. 2.*
esset figura: fidelibus catechumenis nihil obstaret, quo minùs reuera ante Baptismum corpore Domini vescerentur. Itaque mirari non desino, quomodo in animum tuum inducere potueris, vt cibum nostrum Eucharistiam nominares, quum credas eam esse figuram, & metonymia tenus corpus Domini dici posse. Atque vt id faciliùs persuadeas, neges ad panem gratiarum actio-

nem ſpectaſſe, ſed eam tranſitum fuiſſe ad reputandum myſterium. Si ita habeat, certè culpa vacare non poteris, qui hunc cibum, gratiarum actionem ac benedictionem eſſe tradideris. Cur enim eam appellationem ſuſtinebit, ſi ad cibum gratiarum actio non pertineat. Huc animum applicans, quum te viderem tanto metonymiæ deſiderio teneri, iniui in rationem, qua in tuam gratiam, metonymiam tuam admitterem: ſed priùs negare te conuenit, cibum noſtrum figuram eſſe & affirmare verum eſſe corpus per metonymiam, ideò quòd gratiarum actione creatum hoc, effectúmque fuiſſe creditum ſit, ex qua re gratiarum actionis nomen obtineat, ab eius effectu. Vt hoc tibi faciliùs perſuaderem, putaui oſtendi tibi oportere, Filij Dei, non hominis puri, opus & actionem gratiarum, eam fuiſſe: opus autem verum & actionem omnipotentis, qui figuram vocauerit errabit. Veritatis enim ſubſtantia eſt Dominus, & in Dei ſermone conſiſtit diuina gratiarum actio, ſermóque Dei eſt veritas. Quum ergo cibus hic gratiarum actionis nomen habeat, non magis figura eſſe poteſt, quàm propriùs & efficax

efficax Dei ſermo. Si à tuis verbis & gratiarum actione, verbum Dei actionémque eſtimaueris, non es apud me fidem habiturus: tua enim verba, ventus aërque ſunt, at verbum Domini manet in æternum, eſtque veritatis ſubſtantia: quamobrem hæc præterire non potuit. Quum dixiſti gratiarum actionem tranſitum quendam fuiſſe ad reputandum myſterium, Euchariſtiam illam non fuiſſe, ſed tui obllitum te, ac humano ingenio loquutum eſſe demonſtras. Si hoc Richero tuo excidiſſet, in Idearum ſuarum gregem conferri potuiſſet: ſed te indignus eſt error. Non enim hominum eget Dominus commendatione Deus, ad ſua myſteria reputanda, ſatis eum commendat miraculi nouitas, ac diuinitas. Qui ſcire volet quorſum in creatura fuerint actæ à Domino gratiæ, hoc ab his verbis, hoc eſt corpus meum, conſequi poterit. Quum enim gratiarum actionem mox inſequuta hæc verba ſint, documento ſunt non aliò gratiarum actionem ſpectaſſe, quàm ad corporis creationem. Hoc ergo documentum, ſi veræ & nouæ creationis Symbolum eſſe dixeris, non rem ipſam conſecratam, in tuam ſen-

tentiam adduci me patiar: ſed huc dimitti non potero, vt ſanctiſſimam gratiarum actionem, ſymbolum ac figuram eſſe mihi non veritatem ipſam perſuadeam.

COENAM FVTVRI BENEFICII CONfirmationem eſſe non poſſe. Cap. II.

ALiud mihi ſuggerit tua doctrina quod admiratione me afficit maxima: In tua Sacramentorum reſolutione nobis auctor es, *Cœnæ vtilitatem, ad tempus manducationis reſtringi non debere: plerumque enim euenire, vt is cui propter ſuam negligentiam, Cœna minimè profuerit, aliquanto pòſt tempore fructum inde accipiat.* Si ita habeat, quomodo tibi confirmabit Cœna, quod ſis poſt eam ſuſcepturus? ſed ſi vtilitas ad tempus manducationis reſtringi non debeat, cur ad id temporis damnationem reſtringemus? qui enim manducat indignè, iudicium ſibi manducat & bibit.

MANDVCATIONEM AGNI IMMAculati, & azymi panis, figuram eſſe non poſſe. Cap. 12.

NVnc conuertam orationem ad figurã, cuius nomine fingitis Auguſtinũ Eucharistiam

charistiam suspectam habuisse, cùm dixit celebrationem Sacramenti corporis, passionis esse figuram. Nam inficior Ecclesiam tradidisse vt qui corpore Domini vescitur, sicut agnum immaculatum,& azymum panẽ comedit huius mãducationem sibi figuram esse persuadeat vitæ suæ reformandæ, atque mensæ nõ adeundæ,quin malitię fermentum priùs diligenter accuratéque sit expurgatum, vt noua sit conspersio. Hactenus ergo figuram admittam, vt Eucharistiæ mãducatio,non ipsa Eucharistia,immutandæ vitæ figura sit.Hoc addã, qui corpus sacrificatũ comederit, persuadere sibi debere, non in finem hunc,ad pastum humanæ carnis admitti, quod eius vulgo manducandæ morem & licentiam Iesus indulgeat. Alioqui(vt scribit Augustinus) facinus & flagitium præcipere Dominus iudicaretur: sed hæc diuinæ carnis manducatio nobis figura est,instructio, & speculum vitæ nostræ immutãdæ,sicut caro nostra, in corpus Domini,cœlestis carnis edulio immutatur: atque vt animo reputemus, sicuti nos reficimur alimur,ac conuertimur in carnem, quæ per passionem,labores,ærumnas, & perpetuam

Augustinus De Doctrina Christi. lib.3.

Eodẽ loco.

vexationem,atque agitationem intrauit in gloriam, nos quoque earum rerum quas in ſuo corpore pertulit Chriſtus, debere fieri participes: atq; menti noſtræ (vt inquit Auguſtinus) recondere, & recolere Chriſtum noſtra cauſa tot labores exãtlaſſe. Nõ quod interim panis ſubantia ſignum ſit corporis: nam ſimul figurare non poteſt corpus, & ea quæ à nobis ſunt demõſtrata, quæ ſequũtur corporis manducationem: Neque etiam dicit Auguſt. eum eſſe figuram, ſed veræ carnis manducationem figuram eſſe noſtræ vitæ immutandæ.

PANEM, EXEMPLAR MEMBRORVM Chriſti corporalium eſſe. Cap. 13.

In Epiſt. ad Magum.

CYprianus, & vetuſti Eccleſiæ ſcriptores panem membrorum Chriſti corporalium ſignum & exemplar nuncuparũt, „ his verbis. Quando Dominus corpus ſuum, „ panem de multorum granorum adunatio- „ ne congeſtum vocat: & quando ſanguinem „ ſuum, vinum vocat, de botris atque acinis „ expreſſum, populum noſtrum indicat com- „ mixtione adunatæ multitudinis copulatũ. Non potuit vir diuinus, elegantiùs nec concinniùs

cinniùs vnitatis Ecclesię, cum Christo effigiem cõplecti, quàm hac similitudine. Nã sicut vera farinæ coitione, & mixtura (non spirituali aut phantastica) fit panis aggregatio, ita vera & naturali insitione, atque communione nostræ substantiæ cũ Christi substantia (non intellectuali & imaginaria) vnum cum eo corpus efficimur, eius corpus mãducantes. Ad huius rei antitypon, id est, exemplar similis formæ, non esse necessarias diuinæ preces anaphoræ, docuit Epiphanius, aduersus Gregorium sequutus Basiliũ & Eustachium: sed vbi accesserit consecratio, panis antitypon esse definit, atque fit diuinum corpus.

Sess. 6. secũdæ Synodi Nicenæ.

» »

PANIS PVRI SVBSTANTIAM, esse non posse imaginem diuini corporis. Cap. 14.

NOn minùs falli mihi visus es, asseuerans panem tuum præseferre imaginem Christi corporis: neque memini ante te, eo se errore induisse quenquam, præter vestrum Gregorium Neocesariensem, qui tamen à te longissimè dissidet. Quum is suã illam imaginationem defenderet, asserebat

Sess. 62. synodi Nicenæ.

panem fieri Sanctum, sacra sacerdotis anaphora: qui postquam diuinum corpus diuinæ essentiæ infusione effectum esset, corporis Domini gereret imaginem: huius verba subiecimus: Exultent & lætentur quicunque veram Christi imaginem syncerissima mente facientes, desiderant, & venerantur, & ad salutem animi & corporis afferunt: quam ipse Dominus noster Deus, summus Sacerdos, ex nobis integrè massam assumens, circa passionis tempus, in typum & recordationem efficacissimam, suis sacerdotibus & mystis tradidit. Nam quum se sponte morti offerret, gloriosæ inquam illi, & viuificanti, sumens panem, benedixit, postquam gratias egisset, & fregit, tradénsque discipulis dixit, accipite & manducate, in remissionem peccatorum, hoc est meum corpus: similiter & calicem tradens, dixit: hic est meus sanguis: hoc facite in mei memoriam. Ecce igitur viuificãtis corporis illius imaginem, quæ honorificè & gloriosè exhibita est. Quid enim aliud in his egit Christus Deus? non sanè aliud, quàm vt ostenderet, & exhiberet nobis hominibus apertè mysterium illud in dispensatio-

ne ſecundum illum operatum. Quia quem- „
admodum id, quod è nobis aſſumpſit, ma- „
teria ſola eſt ſubſtantiæ humanæ, iuxta om- „
nia non perfectè expreſſa: quæ per ſe exi- „
ſtit perſona: ne adiectio in diuinitate acce- „
dat: ita imaginem totam electam, videli- „
cet panis ſubſtantiam, mandauit apponi. „
Quemadmodum igitur, ſecundum natu- „
ram Chriſti corpus (vtpote quod à Deo eſ- „
ſet) Sanctum eſt, ſic & poſitione, imago eius „
Sancta: vt quæ per quandam ſanctificatio- „
nem, ipſa Dei gratia manet. Hoc enim vt „
diximus Dominus Chriſtus tractauit, vt ſi- „
cuti carnem quam aſſumpſit, propria ſecun- „
dum naturam ſanctificatione, ex ſua vnitio- „
ne deificauit: ſimiliter etiam panem Eucha- „
riſtiæ, veluti veram imaginem naturalis car- „
nis, per Sancti Spiritus aggreſſionem ſancti- „
ficatam, diuinum corpus eſſe voluit, illíque „
ſic placuit: medius autem Sacerdos venit, „
qui ex communi Sanctum id facit, ſacra il- „
la ſua anaphora. Cæterùm iuxta naturam „
animata & intelligibilis caro Domini per „
Spiritum Sanctum diuinitati iuncta eſt. Eo- „
dẽ modo, & à Deo tradita imago eius car- „
nis, panis ſcilicet diuinus impletus eſt Spiri- „

„ tu Sancto, cum poculo quoque sanguinis
„ lateris eius viuificantis. Non vobis hic autor suspectus esse debet, quum ad tollendas imagines hoc præcipuè vtimini.

PROBATVR NOMEN IMAGINIS PAni non conuenire. Cap. 15.

MInùs ineptum est, diuino huic pani nomẽ imaginis Christi imponi, quàm vestro diuinitate prorsus experti & vacuo: hãc tamen appellationem ferre non potuit Ecclesia, vt ostendit Epiphanius inquiens: Nemo vnquam Sanctorum Apostolorum (qui tubæ sunt Spiritus Sancti) aut

Epipha. ad versus Grego. seß.6..2. synodi Nicenæ.

„ gloriosorum Patrum nostrorum, incruen-
„ tum nostrum sacrificium, in memoriam pas-
„ sionis Christi Domini Dei nostri, & totius
„ suæ dispensationis factum, imaginem cor-
„ poris illius dixerit. Nam is qui accepit à Do-
„ mino, sic non dicit, aut confitetur, sed au-
„ diunt eum sic dicentem Euangelicè. Nisi
„ comederitis carnem Filij hominis, & bi-
„ beritis eius sanguinem, non intratis in re-
„ gnum cœlorum: & qui manducat carnem
„ meam, & bibit meum sanguinem, in me
manet, & ego in eo. Et cùm accepisset panem,

nem, & gratias egiſſet, fregit & dedit di- »
ſcipulis dicens: accipite, edite, hoc eſt cor- »
pus meum: & accepto calice, cùm gratias »
egiſſet, dedit illis dicens: bibite ex hoc om- »
nes, hic eſt ſanguis meus, noui teſtamenti, »
qui pro multis effunditur in remiſſionem- »
peccatorum. Non autem dixit ſumite, edite »
imaginem corporis mei: paulò pòſt. Legas »
quoúſque voles, nunquam inuenies, neque »
Dominum, neque Apoſtolos, neque Pa- »
tres, incruentum illud ſacrificium quod à »
ſacerdote offertur, imaginem dixiſſe, ve- »
rùm ipſum corpus, & ipſum ſanguinem. »

DVABVS REBVS CONSTARE MANducationem vitæ æternæ, cibo corporis, & opere fidei. Cap. 16.

AB imaginaria panis tui contemplatione in interiorem tuam doctrinam me promoues docens, animam tuam verè ali corpore Domini in ſpem vitæ æternæ, quarè de vera carnis manducatione differentes, diximus duabus rebus conſtare in vitã æternam manducationem, cibo vitæ, & opere fidei. Cibus vitæ, ſubſtantia eſt corporis Domini, quæ & corporaliter mãducari debet,

fides bonáq; conſcientia operatur & efficit, ne manducanti pereat vita manducata: ſed ei in vitã æternã maneat: Neq; in alterutro ineſt facultas æternitatis, quicquid vobis videatur, huc dictum hoc Auguſtini detor-
» quentes & applicantes: Quid paras dentem
» & ventrem, crede & manducaſti. Nõ enim à fide repellebat manducationem vt putaret fidem fungi, atque implere vicem manducationis. Sed in hanc ſententiam hoc dictum inferebat, vt oſtenderet fide mãducari oportere, nõ cibum ſolum, ſed cibum qui non pereat, ſed qui maneat in vitam æternã. Hoc ipſum ergo ne pereat, nõ manducatur nec manducatione acquiritur, ſed fide. Hu-

In Ioannis 6. caput.

„ ius ſunt hęc verba: Dixerũt ergo ad eũ. Quid
„ faciemus vt operemur opera Dei? dixerat e-
„ nim illis operamini eſcam, nõ quæ perit, ſed
„ quæ manet in vitam æternam: Quid facie-
„ mus (inquiunt) quid obſeruãdo hoc pręcep-
„ tum implere poterimus? reſpondit Ieſus, &
„ dixit eis. Hoc eſt opus Dei vt credatis in eũ
„ quem miſit ille. Hoc eſt ergo manducare ci-
„ bum, non qui perit, ſed qui permanet in vi-
„ tam æternam: vt quid paras dentem & ven-
„ trem, & crede & mãducaſti. Si dixiſſet Au-

guſtinus,

gustinus, credere esse cibum manducare, nō facta æternitatis mentione, ad reprehensionem in vobis minus esset loci, & qui in superiorem Augustini sermonem animum defixisset, opinionis huius culpam ei non impegisset: De his enim verba faciens, qui sperarent huiusmodi cibum sibi à Domino datum iri, qui famem corporis in æternum depelleret, atque sitim restingueret, huius cupiditatis errorem detegit, ostendens de temporaria vita Dominum non esse loquutum, neque à se spem abiici, ea vi & virtute cibi præditi, vt perpetuam corporis esuriem expleret, sed vitæ immortalis escam credentibus promitti, nullúmque cibum dari posse, qui sine fide, ea vi, & facultate polleat.

QVI TRADVCTIONEM CARNIS diuinæ à Spiritu fieri fateatur: hunc, carnem esse verè cibum negaturum. Cap. 17.

MAnducatione corporis à te damnata, animum adiecisti ad nescio quam carnis communionis traductionem. Scribis enim, *Vi Spiritus communionem carnis*

in nos traduci, non manducari carnem. Sed si hãc admiſerimus, nũ & iam improbis, mortis communionem infundi credemus? Quo applicabimus hunc Chriſti ſermonem, Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè
Pſal 77. eſt potus? Cibus homini non eſt, niſi manduceretur, nam panem Angelorum mãducauit homo: ſed quod irradiatur, aut irradiatione traducitur, non commeditur, hoc tamen authoritati tuæ condonarem, niſi huc eſſet mihi corruendum, vt crederem eos duntaxat manducare carnem, & bibere ſanguinem Domini, quos tetigerit Spiritus irradiatio. Ei tamen negandus eſt Apoſtolus, qui ſibi hoc perſuadeat: Quicunque (inquit) manducauerit panem hunc indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.

QVI INFIDELI CARNIS MANDVcationem negauerit, ab eo iudicium manducari poſſe etiam negabit. Cap. 18.

AT quum corporis diuini manducationem ſuſtuleris, ſed in eius locum Spiritus irradiationem & fidem ſubſtitueris, qui fidem non habuerit, nullo modo tibi man-

manducat,aut contingit corpus Domini,ex quo mortem ſibi conſciſcat. Sed quoniam indigna manducatio non ſola infidelitas,ſecundum Paulum mortis iudicium parit,neceſſe eſt,vt qui panem & vinum diuinitate, viq́; omni, atque virtute vacuũ comederit, certam ex eo cibo ſibi ſtruat perniciem,certámque ſuam damnationem & iudicium manducet,& bibat, vnde concludendũ eſt, panem purum eſſe noſtrum iudicium: ſed ſecundum ſcripturas, iudicium noſtrũ Dominus, iudicium noſtrum à Domino, ego veni in iudicium. Si verò pura panis ſubſtãtia iudiciũ parit,nihil obeſt quominus hæc eadem ſit ſalus & vita:eius enim eſt ſeruare cuius eſt perdere. Tu tamen id non recipis, vis panem fidelibus nihil eſſe niſi ſignum: Apoſtolus verò Euchariſtiam eſſe iudicium homini infideli teſtatur. *Ioan.9.*

SI PANIS SIGNVM SIT VITAE HOmini fideli, eſſe itidem ſignum iudicij infideli debere. Cap. 19.

HÆc mihi conſideranti inceſſit admiratio maxima,qua ratione adduci potueris, vt credas, corpus hominis panem

tuum indignè manducantis (in qua re anima cum corpore non communicat) iudicium animæ ſuæ comedere: Corpus verò fidelis, fide panem eundem manducantis, animæ ſuæ ſalutem non manducare, ſed ſi quid boni ad animam perueniat, proficiſci ex Spiritus Sancti irradiatione. Quam nobis cauſam tantæ differentiæ prætendes? inſpirari deberet damnatio, ſi ſalus & vita inſpiretur: Iudicarem ergo, ſi Euchariſtia nihil ſit, niſi ſignum vitæ, non debere Paulo, infidelium certum eſſe iudicium: Qui manducat (inquit) indignè panem hunc, iudicium ſibi manducat, non dixit ſignum iudicij: Hæc ſententia à tua religione me prohibet: & ſuadet Euchariſtiam Eccleſiæ, non magis vitæ ſignum eſſe, quàm iudicij, & perditionis: ſed eſſe vtriſque verum Domini corpus, his quidem odorem mortis in mortem, illis odorem vitæ in vitam eundem ſemper Chriſtum.

Cyprianus in Cœna.

OMNES APOSTOLOS EODEM CIBO à Ieſu Chriſto paſtos eſſe. Cap. 20.

Cap. 22.

APoſtoli eundem omnes cibum Luca teſte comederunt, ſed Iudæ, qui illota veſte

veste se in conuiuium ingesserat, vitæ cibus in mortis iudicium versus est, reliqui vitam fide conseruarunt. Quæ differentia non accidit, è cibi vitio, sed eorum voluntate & electione, qui ad vitæ conuiuium vocati, in hanc se, aut illam rem obtulerunt.

SI EVCHARISTIA INFIDELI IVDICIJ signum sit, notam aliquam apponi debere, vt intelligatur quando mortis & quando vitæ signum sit. Cap. 21.

HAc de re mihi differenti, discipuli tui responderunt. *Panem non esse iudicium, sed ei hoc nomen per metonymiam inditum, quod iudicij nota sit & significatio: ideo autem parari infideli iudicium, non quòd panem ederit, sed quod Sacramento abusus fuerit, & gratiam oblatam respuens, nihilominus panem, oblationis testimonium & instrumentum polluta conscientia manducarit.* In hoc autem ij esse suprà magistrũ discipuli mihi visi sunt: Metonymiam à te confictam, & nunc primùm æditam, vt vitam significet, cõfirmet, & obsignet (his rebus non contenti) ancipiti excudunt imagine: obliti tamen indicare, qua nota eam distinguant, vt intelligatur,

quando mortis, & quando vitæ ſignum ſit,
aut quãdo hic ſermo(hoc eſt corpus meum)
locum habeat, quum viciſſim Chriſti vi-
tam, viciſſim diabolum aut mortem, vobis
figuret. Si Euchariſtiam, ſigno duplici, pu-
ta vitæ & mortis conſignetis, Baptiſmus (a-
blutionis ſignum à vobis nuncupatum) non
minùs inquinamenti, quam ablutionis, con-
tra huius naturam, ſignum habebit inſcul-
ptum, vtrumque tamen ſignificare non po-
teſt: Circuncíſio non erit magis ſignum fœ-
deris, quàm inimicitiarum.

SI DISTINCTIONE, PANIS SACER fuerit ſecundum Caluinianos, infideli Euchari-ſtiam ſacram eſſe non poſſe. *Cap. 22.*

PRæterea intellectu non aſſequor, quo-
modo Sacramento abuti poſſitis, qui ſa-
crum panem non edatis: is non niſi fide,
vſu, atque diſtinctione, à vobis ſacer eſſe pu-
tatur, non ſolenni aliqua benedictione, aut
precibus adhibitis. Qui ergo hunc ſine fide
comederit, non ſacrauit, vt Sacramento a-
buti potuerit. Quicquid ergo elaboratis, &
exquiſitis commẽtis, tui nobis illudant, huc
ſemper reuoluuntur, vt Apoſtolum negent:

Aſſerunt

Asserunt iudicium non manducari, sed comparari, non quidem ab indigno esu diuini corporis, sed quòd respuentes oblatum sibi corpus dedecore afficiunt. Apostolus autem tam apertus est, vt nulla tergiuersatione, aut disertis commentis obscurari possit: Qui (in- ,, quit) ederit panem hunc indignè, iudicium ,, sibi manducat & bibit, non discernens cor- ,, pus Domini. Non manducatur corpus recusatum, sed manducatur corpus sumptum, illota veste & sordida.

SI EVCHARISTIA DIVINO CORPORE vacua, testimonium sit manducationis, hanc corpus non offerre. Cap. 23.

SI in Eucharistia, non insit corpus & sanguis Domini, auctoritate tua impedior, ne in ea corpus Domini vobis offerri credam. Tradis pluribus locis Cœnam esse gratiæ confirmationem, testimonium, & ratificationem, quibus rebus approbatur, te ante Cœnam id obtinuisse, quod ibi cõfirmatur, & ratificatur, sed ita, vt egeas confirmatione: Non ergo offertur tibi capiendum, quod affers, vt confirmetur. Nũquam à me sinam extorqueri, vt assentiar, oblationis & cõfir-

mationis vnam esse & eandem actionem, atque oblationem, ac rei oblatæ testimoniũ inter se nihil differre, aut Eucharistiam instrumẽtum esse, quo tibi corpus, & sanguis offeratur, eámque simul esse corpore & sanguine vacuam, esséque confirmatoris figuram, & confirmationis instrumentum.

SEORSVM AB EVCHARISTIA diuinum corpus offerri omnino non posse. Cap. 24.

DEnique nõ potest animus meus impelli, vt credam vllo modo tibi Christum offerri posse, si seorsum ab Eucharistia hunc animæ tuæ porrigi putaueris: corporeum enim, & materialem esse cõcedas necesse est, vt porrigatur, aut distribuatur: alioqui distribui nõ posse, ipsa vocabuli proprietas satis indicat. Fieri enim sine motu non potest corporis distributio. Item manducari porrectum necesse est, ex præscripto Domini: Accipite (inquit) & manducate, nec sine motu manducari ac capi etiã potest. Frustra ergo à Domino animæ tuæ fieret sui corporis oblatio, nisi hoc modo accipiatur, quo se edendum profert, & porrigit: vt tam obla-

tioni

tioni motus quam manducationi adhibeatur: At incorperea animæ essentia, non est corporei capax cibi, nec capere nec manducare potest.

SI SPIRITVALIS ANIMAE SIT receptio, sed distributio realis fuerit, aliter recipi quàm oblatum sit corpus. Cap. 25.

SI spiritualis & intellectualis animæ est tua receptio & manducatio, sed re vera verum corpus ei Dominus edẽdum porrigat, cum distributione & porrectione, receptio & manducatio nullo modo conueniunt: vt ergo conueniant decet, vt Dominus intellectu & fide tua se distribuat, sicut is sine motu, sed fide ab anima recipitur, & voratur, vtque contra naturam distributionis, se sine motu distribuat. Cæterum si fide careas, nihil est quod doceas, Christum se animæ manducandum exhibere ac distribuere, quum vis distributionis penitus in te sita sit: nec etiam ex eo certa tibi strui posse pernicies credi potest, quum animæ tuę, nec oblatum corpus nec indignè ab ea manducatum sit: ex qua re (vt ais) dedecore afficiatur: Affici enim dedecore indignæ man-

ducationis, non poteſt corpus non manducatum, ſed recuſatum: Aut dicendi ſunt iudicium æquè ſibi manducare, Dominúmq; dedecore afficere, qui ſe à menſa auertũt & abſtinent: vt ij qui accumbunt, non habentes veſtem nuptialem, aut qui indignè manna comederunt, iudicium ſuum mãducaſſe.

ANIMARVM NON ESSE FACTAM mentionem, cùm manducandæ carnis præceptum fieret. Cap. 26.

VNum mihi prætereundum hîc eſſe non putaui, tradidiſti, *Vbi à corpore tuo ſignum voratur, ex Chriſti pollicitatione, animam tuam, corporis Chriſti ſubſtãtia, ſimul fieri participem, ſpirituali carnis eius communionis traiectione: atque in te Chriſtum inhabitare.* Sed ſola carnis traiecta communio, inhabitare deberet, non autem Chriſtus non traiectus: denique Euangeliis Eccleſiæ hoc Chriſti promiſſum non approbabis. Animarum nulla omnino mentio facta eſt, quum manducationis ſermo eſſet: Chriſtus Ieſus Apoſtolos nõ animas alloquutus dixit, „ Accipite & edite, hoc eſt corpus meum, panem in quo gratiæ actæ ſunt diſtribuens.

SI PRAESCRIPTA A DOMINO CARnis suæ manducatio, ad animam non ad corpus spectasset, hoc à Domino expressum fuisse. Cap. 27.

SI coniectura augureris, hunc sermonem, eam quam obducis interpretationẽ, aut additionem recipere, rationem reddere debuisti, cur hęc pollicitatio à Domino prętermissa sit, quam expressam oportuit: Scriptum est: Væ per quem scandalum venit. Si seorsum à pane non manducando, sed credendo corpus Domini manducetur, discipulis Dominus causa fuit scandali, iique excusandi fuerunt, quod verba eius non capientes, abierint: nec culpa vacauit Dominus, qui duarum rerum differentium, quum à se mandatum fieret, hoc vno concluserit manducandi vocabulo, diuersa significatione, vna propria, quæ corpus respicit: altera impropria quæ animam: qui si dixisset, non futuram re vera corporis sui manducationem, sed solius panis, atque credendo corporis communionem in animam Spiritus irradiatione traduci: intellexissent discipuli, sicque in desertionis crimen non incurrissent.

QVVM VNVM, ET VNA DE RE PRAEceptum fuerit, peccare qui rem à Domino vnitam separant. Cap. 28.

ITem quemadmodum rerum differētium, puta panis, & carnis, propositam à Domino manducationem, æquum fuit propriis distingui vocabulis, sic corpori & animæ, quid cuique conueniret, distinctè expressum oportuit: hoc quum effectum nō sit, sed vnum in vnam rem præceptum fuerit, magnum in se crimen admittit anima, quę rem à Domino vnitam, diuellere nititur: vt quod sibi cum corpore ad salutem est commune, vni sibi arroget, & arripiat, se, corpúsque hoc modo vita defraudans: Non enim corpus, nisi carnem Domini, re aut desiderio manducauerit, in vitam exuscitabitur, vti scri-
„ ptum est: Nisi manducaueritis carnem Filij
„ hominis & biberitis eius sanguinem, non
Ioan. 6. habebitis vitam in vobis, in quo valde peccatis, quòd nullo modo carnem, quasi non viuificam, vobis manducandam proponatis: sed Christum soluentes, Spiritum qui suscitauit Iesum à mortuis (opinione) spreta carne, hauriatis, quæ caro etsi verè est vitæ particeps, veréque vitam continet, eius tamen

men manducandæ religionem inuentionibus veſtris conculcatis. At vt Dominus nobis teſtatum relinqueret, de corporibus corruptioni obnoxiis fuiſſe ſibi ſermonem, ſubiunxit, Qui manducat carnem meã, & bi- „
bit meum ſanguinem, habet vitam æter- „
nam, & ego ſuſcitabo eum in nouiſſimo die. „
Reſurrectio propriè ad corpus attinet, non ad animam, quæ immortalis eſt. Demum vt Dominus omnem nobis tolleret de corporea mãducatione dubitationem, ſuorum animis inculcauit, carnem ſuam verè eſſe cibum, & ſanguinem verè eſſe potum: Caro (inquit) mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Si tamen irradiatione Spiritus, carnis & ſanguinis communio, in animam tuam traducatur, non poſſunt dici hominis cibus aut potus.

CHRISTVM ESSE VERE CIBVM quoquomodò edatur vel non edatur. Cap. 29.

HOc vt faciliùs explicetur, conſiderandũ eſſe cenſeo, Ieſum Chriſtum quantum in ſe eſt, ſemper eſſe verum, & ſalutis cibum, quoquomodo edatur, aut omnino

non edatur. Vſus enim perfectionis nullam illi facit acceſſionem: Quemadmodum infidelitas latronis, meritum paſſionis non fecit irritum, nec effecit fides alterius, vt paſſionis meritum eſſet auctius, ſic dignitate aut indignitate conuiuarum, ad Euchariſtiam adiici, aut addi nihil poteſt. Duplex ergo eſt ratio veri cibi manducandi: vna manducantem reſpicit, altera veritatem ſpectat manducationis. Hæ ſunt partes huius, qui ſe ad eſum veri cibi accingit, vt ſe probet, vt vera conſcientia cibum verum admittat, Apoſtolorum exemplo: aut ſibi non plus afferet bonæ rei manducatio, quàm optimi vini potus, febre laboranti: non quòd vini naturam mutet ægrotatio, ſed quia quod bonum eſt, vtenti malè, non prodeſt.

VERE MANDVCARE DICITVR QVI nec veriùs nec meliùs mãducare poßit. Cap.30.

EA pars quæ in manducationis veritate conſiſtit eſt, vt ita manducetur, vt nullo modo veriùs, aut meliùs fieri poſſit. Qui fide tantùm, & credendo mãducat, verè manducare non eſt putandus, quum re vera debuerit & potuerit etiam mãducare:

ſic

ſic eius viri, qui carnem manducauerit, ſed ſine fide, imperfecta erit manducatio, quoniam fides adhibita non fuerit. Beatus latro, ſi Chriſtus Dominus, fide & opinione, & non re vera ligno appenſus fuiſſet, hinc ſalutem non eſſet conſequutus. Sic quanuis re ipſa affixus, & mortuus ſit Dominus, quum fides infelici latroni defuerit, vera redemptoris mors ei nihil profuit. Iudas pacis oſculo Chriſtum Deum veram & vnicam pacem, atque vitam eſt exoſculatus, hoc tamen pacem & ſalutem ei non attulit, quum ſine fide, & conſcientiæ ſanctitate, oſculum admotum ſit: Nihilo plus adiecit ei vera pedum à Domino lauatio, cùm ad eam bona mens, non eſſet adiuncta: qui pedes & manus Domini foderunt, inque caput eius ſpineam coronam impoſuerunt, quanuis vero & vitali ſanguine tincti, & aſperſi fuerint, non tamen mortẽ euaſerunt. Nec propterea deſiuit verus & vitalis eſſe ſanguis, quòd ex eo damnationẽ grauiorem acceperint: ſic eis qui Sanctam Euchariſtiam indignè mãducant, hæc non ideò deſinit eſſe corpus Domini, quod vitam indignis non concedat: ita enim prodeſſe poterit, ſi verè man-

ducetur. Iudas manu Domini buccellam in suam perditionẽ suscepit, hæc Serapionem Alexandrinum, manu pueri porrecta maximis doloribus liberauit. Sed frustra verba terimus, quum nec verè nec falsò à vobis manducetur, sed vitam, quæ in Deo Patre residet, Spiritu per fidem in vos infundi doceatis.

Euse Cæ.

SICVTI TOTVS CHRISTVS IN HOmine manducante mansurus est, ita totus homo in eo mansurus, & ideò totus manducaturus. Cap. 31.

VT Dominus exponeret, quid sit verè corpus manducare, sermoni suo subdidit, Qui manducat verè meã carnem, „ & bibit meum sanguinem in me manet, & „ ego in illo. Is qui carne constat & anima, „ quum dixit me, totum se demonstrauit. Rursus, quum dixerit, qui manducat, non dubium est, hominem integrum designasse, non ipsius animam, vt ad eam diuini corporis manducatio respiceret. Quum ita se habeat, non credendum est corpus hominis manducantis, excludi à carnis diuinæ manducatione. Nunc dispiciamus vnde fit in

in diuino corpore manſio.

SINE MANDVCATIONE CORPORis diuini, non fieri eius in aliquo manſionem. Cap. 32.

QVi manducat (inquit) carnem meam, in me manet, & ego in eo. Ergo ex vera manducatione corporis, in homine re vera fit vitæ manſio: nec ipſa fieri poteſt ſine manducatione. Quæro nunc, quum totus homo, totum Chriſtum debeat manducare: cur ad animam hominis, contra verba Domini, manducationem reſtringetis, vt in corpore non manducante, maneat Chriſtus non manducatus? Si anima ſola Chriſtum edat, hæc ſola in Chriſto manſura, & in ea Chriſtus eſt manſurus: hæc ſola templum Dei erit. Quod ſi in anima maneat Chriſtus, hunc euacuari corpore conuenit, & in animam redigi: vt in ea ineſſe poſſit & manere, aut is animo non re vera manebit. Nulla enim potior eſſe ratio oſtenditur, vt hominem manducaturum ad animam redigatis, quàm edendum Domini corpus. Quod ſi totus homo in Chriſto ſit manſurus, manducationis beneficio, nihil eſt cauſæ, quo-

minùs totus homo, totũ Chriſtũ manducet.

EO MODO QVO A PATRE MISſus eſt filius, hunc manducari oportere. Cap. 33.

CHryſoſtomus, Hylarius, Cyrillus, & qui Euangelium Ioannis interpretati ſunt, intellexerunt neceſſitatem imponi nobis corporis diuini manducandi, atque ſubſtantiæ noſtræ cum diuina miſcendæ: vt in eo maneamus, & is in nobis maneat: vti cõſequens Chriſti ſermo, exemplo manifeſtiſſimo declarat: „ Sicut miſit me viuens Pater „ & ego viuo propter Patrem, & qui me mãducat, & ipſe viuet propter me. In hanc ſimilitudinem animum defigamus. Miſſio filij à Patre, cum manducatione comparatur: eodem enim modo viuit propter Chriſtũ, qui hunc mãducat, quo viuit Chriſtus, propter Patrem à quo miſſus eſt. Si ergo re vera totus Chriſtus non credendo miſſus eſt, is totus ab homine toto, re ipſa, non ſola fide, eſt ad vitam manducandus. Sed ſi anima ſola Chriſti, à Patre miſſa eſt, anima ſola Chriſtiani manducare debet. Quo enim modo res miſſa viuit propter mittentem, res manducans,

Ioan. 6.

ducans, viuit propter viuificantem manducatum: item nisi eo modo edatur filius, quo missus est à Patre, non viuificabit edentem.

Ex Chrysostomo, quo modo in nobis maneat Christus.

Audi quid ea de re scripserit Chrysost. „ Ne obscurè (inquit) in parabolis loquutum „ arbitrarentur, sed scirent omninò esse ne- „ cessarium vt corpus comederēt: inquit, qui „ manducat carnem meam, & bibit meum „ sanguinem, in me manet, & ego in eo: quod „ dicit, vt cum ipso admisceri se ostendat. Si e- „ nim in me manet, qui me sumit, & ego vi- „ uo, hunc & victurum esse perspicuum est: „ Caro Christi animæ admisceri non potest, „ sed corpori: Paulò pòst. Homil. 41. Vt Chri- „ stus maiori nos charitate astringeret, & vt „ suum in nos desiderium ostenderet, non se „ tantùm videri permittens desiderantibus, „ sed tangi, & manducari, & dentes carni suæ „ infigi, vt sui desiderio omnes impleret. Pa- „ rentes sæpenumerò liberos suos aliis alen- „ dos dederunt, ego autem mea carne vos alo, „ me vobis exhibeo, vester esse frater volui, „ & communicaui carnem meam, propter „ vos, & sanguinem, & per quam vobis con- „

In Ioan. cap. 6.

iunctus ſum, eam vobis rurſum exhibui. A-
„ nimæ tuæ carnem edendam exhibere non
potuit, non enim ex anima carnem accepit.
„ Item, vt autem non ſolùm per dilectionem,
„ ſed re ipſa in illam carnem conuertamur,
„ per cibum id efficitur, quem nobis largitus
„ eſt. Quum enim ſuum in nos amorem indi-
„ care vellet, per corpus ſuum, ſe nobis com-
„ miſcuit, & in vnum nobiſcum redegit, vt
„ corpus cum capite vniretur.

SANGVINEM EFFVSVM IN PECCAtorum remißionem bibi oportere. Cap. 34.

IEſum Chriſtum hominis cibum eſſe, non animæ ſolius, vel te teſte oſtendi poſſe puto: *Doces bibendum eſſe ſanguinem effuſum in remißionem peccatorum: vt fructus, qui ex effuſione ad nos peruenire debet, ſentiatur.* Vt ergo comperiamus, quis carne, & ſanguine veſci debeat, contemplemur ad quem redeat mortis beneficium. Hæc ſunt Chriſti verba, hoc eſt corpus meum: tametſi à propria ſignificatione hæc detorques, tu tamen conſequentia, quod pro vobis datur, pateris ſuam ſignificationem ſeruare. Videamus quos alloqueretur Dominus,

nus,animas,an homines, & pro qua re morti ſe is obtulerit: Panis (inquit) quem ego » dabo caro mea eſt, pro mundi vita. Mun- » dus non conſtat animabus, ſed hominibus: Ioan. 6. Quum pro hominibus paſſus ſit Dominus, & ſecundum te ij demum mortis fructum capiant, qui carne & ſanguine veſcantur, non æquum eſt, à corpore animam dirimi, vt hanc ſolam Chriſti vita nutriat.

SI SOLA ANIMA BIBAT, HANC PECcati ream conſtitui debere. Cap. 35.

SI ad animam caro, & ſanguis Domini pertineat, non ad hominem, hanc ſolam peccati ream fieri neceſſe eſt. Nam ſanguinis effuſio facta eſt in remiſſionem peccatorum: At homini peccatum imputari ab Eccleſia receptum eſt. Beatus vir cui non Pſal. 31. imputauerit Dominus peccatum. Beati » quorum remiſſæ ſunt iniquitates: Si homi- » ni peccatum imputetur, non video quid ſit cauſæ, cur animæ ſolæ bibant effuſum in remiſſionem peccatorum ſanguinem: aut qui potum reſpuit, cur Spiritus irradiatione à te excogitata, & peruulgata, in eum ſanguis pro peccato traiiciatur.

CVM CORPORIS SIT REDEMPTIO, redemptionis cibum, ad corpus redemptum ſpectare. Cap. 36.

Matth.18. MAthæus docet Chriſtum Dominum veniſſe, quod perierat ſaluare. Ouis quam ſuper humeros ad ouile retulit Paſtor, perierat, pro ea animam ſuam Dominus poſuit, ea eſt quam ipſe paſcit: Ouis terreſtre corpus eſt, terreſtre ergo corpus eſſe debet, quod corpore & ſanguine Domini paſcitur: In hanc ſententiam Apoſtolus ad Romanos auctor eſt, corporis eſſe redemptionem, & ſecundum te, ad hunc pertinet cibus diuini corporis, ad quem ſpectat redemptionis beneficium. Cyprianus hoc in Cœna probat manifeſtiſſimè, his verbis. Et nos (inquit) quum caro eſſemus & ſanguis, corrupta & infirma corporis animæque natura, reformari non poteramus, neque ad Dei ſimilitudinem reuerti, niſi morbo inueterato imponeretur malagma conueniẽs, & in deſperatæ infirmitatis curatione, contraria remouerentur contrariis, & ſimilia ſimilibus conuenirẽt. Hinc docemur, carnis noſtræ corruptionem, atque infirmitatem curari non poſſe, niſi contraria remoueantur

Ad Rom. cap.8.

Cyprian.

ueantur contrariis,& ſimilia ſimilibus conueniant .Contrarium autẽ carnis corruptæ, eſt Chriſti caro incorruptibilis: at videamus quî in corruptionis malum inciderimus. Adamus fructum vetitum, nõ huius ſignum, ore & animo comedit,eſu cuius,gratia excidit immortalitatis:& quod voluntatis libertate ſibi malum aſciuerat, in ſuo ſemine naturale nobis ac neceſſarium factum eſt.Ergo in huius ſubſtantia neceſſariò mortem oppetimus, ac ſeorſum ab eius carne,in nos morti nullæ ſunt vires : nam in Adami carne mors ineſt corporaliter. Vt autem hoc carnis vitium auferatur, contraria ſecundum Cyprianum expelli natura neceſſe eſt: eóque modo expelli quo ſucceſſerit: vt natura vitæ, eum locum in nobis teneat, quem mors occupauerit. Videamus autem quæ *Ioan. 11.*
ſit vitæ natura, & vbi ſit. Ego ſum reſurre- »
ctio & vita (inquit Chriſtus) vitam ſeor- »
ſum à carne non deſignans, ſed vt doceat, non ſecùs vitam in carne ſua regnare, atque mors in Adami carne vigeat, ac inhæreat, dixit qui manducat carnem meam habet vitam:quo ſolo modo, re ipſa vitam habituri ſumus. Vt ergo contraria contrariis

curentur, & ſimilia ſimilibus conueniant, ſicut manducatione interitum ſibi peperit Adamus, mortémque in ſe habuit, ita cibo à nobis vitam repeti oportuit, vt noſtra in vitam manducatio, Adami voracitati reſpondeat: Et vti cõtra mandatum de fructu, in mortem manducauerat: Sic de fructu vitæ, in remedium infirmitatis noſtrę manducemus: Item ſicut nõ animo ſolo, ſed & corpore, Adamus in totius hominis perniciem comedit, ita non animo ſolo, ſed & corpore, vitam comedat homo, vt qui totus manducatione periit, manducatione totus, vitæ reſtituatur. Et ſicut infidelitas & rebellio, ſine manducatione hominem non perdidit, ita nec ſola fides, ſine vitæ manducatione conſeruet. Et quamadmodum in Adami carne ineſt rebellio corporaliter, ita Adami iuſti iuſtitia ſit in corpore noſtro, manducationis beneficio ac miniſterio: non imputatione, ſed re vera. Et quemadmodum hac maledictione (terra es, & in terram ibis) perieramus, benedictionem myſticam comedẽtes reſtituamur. *Ergo* (*inquiunt*) *ſi efficeris vna cum Chriſto ſubſtantia, fies Ieſus Chriſtus, & in carnem affectam gloria conuerteris.* Ne te turbet

turbet hæc noſtra ſententia, apponam quid hac de re conſequutus ſim. Chriſti caro eſt incorruptibilis, inconuertibilis, & immutabilis ſicut huius diuinitas. Hæc ergo manducata in tuam ſubſtantiam corruptibilem non mutatur: ſed verè ſumpta hanc immutat, ac in ſe conuertit, non perſonali ac corporali trãſitione, vt quod eras ſecũdum carnem, eſſe deſinas, vt Chriſti perſona efficiaris. Non enim (exempli cauſa) matris tuæ perſona efficeris, nec eius affectibus & dolore afficeris, quamuis eius ſis caro, carniſq; naturam eius ſis adeptus. Sed ſecundum Spiritus participationem (vt ait Cyprianus) *Cyprianus.* in Chriſtum tua fit immutatio: huius enim virtute, carnis tuæ vitium morſque abſorbetur, naturámque diuinæ carnis adipiſceris, quæ te ad æternitatem nutrit ac fouet, ſicut vnuſquiſque carnem ſuam.

Chriſti tibi natiuitas exẽplum quoq; eſſe poteſt: Mariæ coagulũ Spiritus interuentu non fuit exinanitũ, ſed Spiritus participatione diuinum effectũ eſt vt duplici natura eſſe inceperit diuina & humana: ſic inconuertibilis caro à nobis manducata, dans nobis Spiritus & naturæ ſuæ participationem,

carnem noſtram ad diuinam naturã trahit, & tranſmutat, atque (vt Petrus ait) diuinæ nos efficit conſortes naturæ. Diuinus noſter
Dionyſ. Dionyſius docuit de Euchariſtia differens,
» nos genere ſecundum carnem ac ſubſtantiã
» nihil à Chriſto differre, carníſque ſubſtãtia,
» hunc in nobis eſſe totum: culpa tamen ac
» mortis natura, ab eo nos differre. Si ergo carnis immortalis manducatione, diuinæ carnis naturam adipiſcimur, vt idcirco culpa eraſa & ſublata ſit: atque in eius locum Chriſti iuſtitia vitæque natura ſit inſita: eueniet vt ſublata differentia, planè eiuſdem ſubſtantiæ efficiamur, vnúmque cum illo eſſe, carne & Spiritu incipiamus, atq; in Deum, mortis adempta natura, tranſeamus: patibili tamen manente ſubſtantia, vti vitæ Deitatíſque præſentia, caro Chriſti in conceptione, à paſſionis natura minimè exempta eſt: ſicque efficimur os ex eius oſſibus, caro ex eius carne, quod ſine diuinæ carnis manducatione contingere nobis non poſſe, antiquorum lectione edoctus ſum.

Tui neceſſitatẽ mihi obiecerũt, quę & ſi à mãducatione Chriſtianũ arceat, non tamen eos à vita ac æternitate repellit: ſed hoc à me reſpon-

reſponſum tulerunt, Si deſiderio id manducant, quod re ipſa comedi in miſſa tradit Eccleſia, eorum voluntatem ac deſiderium, verè manducationis locum obtinere: ſed vos qui carnem eſſe viuificam negatis, eámque vt nihil profuturam reſpuitis, qui ſolum Spiritum qui Chriſti carnem ſuſcitauit, fide ac deſiderio hauritis, nullo modo vitam manducantes, nullo etiam modo in vobis vitam futuram, ac manſuram eſſe, confirmaui, propter expreſſum Domini verbum: Niſi manducaueritis carnem Filij hominis, „ & biberitis eius ſanguinem, non habebitis „ vitam in vobis. Differentia ergo eſt inter „ vos, qui à carnis & Spiritus manducatione abſtinetis, ſed fide Spiritum ſeorſum à carne amplectimini, & eos qui carnem cum Spiritu, vitam ſuam, quantum in ſe eſt, fide ac deſiderio corporaliter manducant.

Id ipſum Cyrillus libro 10. cap. 13. manifeſtiſſimè atteſtatur, Arriani cuiuſdam cauillationem expugnans, diuidentis naturam Dei Patris & Filij ad ſimilitudinem vitis & agricolæ, vt diuerſi eſſent non minùs quàm Agricola & vitis: quaſi diuina ea verba, nõ

ad humanam naturam, sed diuinam tantùm referrentur: quasíque per fidem & charitatem, non autem per naturalem carnis communionem Christo vniremur. Hæc sunt eius verba. Hæc (inquit) ille astutè simul atque impiè, aliáque eiusmodi euomuit, nos autem Patrum & Eccclesiæ fidem sequentes, loci huius sensum rimati sumus. Et paulò infrà: agè pauca de hoc dicamus, ac peruersè ab eo sacrarum literarum sensum exponi ostendamus: non tamen negamus recta nos fide, charitatéque syncera, Christo spiritualiter cõiungi, sed nullam nobis coniunctionis rationem secundum carnem cum illo esse, id profectò pernegamus. Idque à diuinis scripturis omnino alienum dicimus. Quis enim dubitauit Christum etiam sic vitem esse, nos verò palmites, qui vitam inde nobis acquirimus? Audi Paulum dicentem: Quia omnes vnum corpus sumus in Christo, quia etsi multi sumus, vnum tamen in eo sumus, omnes enim de pane vno participamus. An fortassis putat Arrianus, ignotam nobis mysticæ benedictionis virtutem esse, quæ cùm in nobis fiat, nónne corporaliter quoque facit communicatione carnis Christi,

Cyrillus.

Chriſti, Chriſtum in nobis habitare? Cur „
enim membra fidelium membra Chriſti „
ſunt? Neſcitis (inquit) quia membra veſtra „
membra ſunt Chriſti? Membra igitur Chri- „
ſti meretricis faciam membra? abſit. Salua- „
tor etiam: Qui manducat carnem meam „
(ait) & bibit ſanguinem meum, in me ma- „
net & ego in eo. Vnde conſiderandum non „
habitudine ſolùm, quæ per charitatem in- „
telligitur, Chriſtum in nobis eſſe, verum- „
etiam & participatione naturali: Nam quē- „
admodum ſi quis igne liquefactam ceram, „
alij ceræ ſimiliter liquefactæ ita miſcuerit, „
vt vnum quid ex vtríſque factum videatur, „
ſic communicatione corporis & ſanguinis „
Chriſti, ipſe in nobis eſt, & nos in ipſo. Non „
poterat enim aliter corruptibilis hæc natu- „
ra corporis, ad incorruptibilitatem & vi- „
tam traduci, niſi naturalis vitæ corpus ei „
coniungeretur. Non credis mihi hæc dicen- „
ti, Chriſto, te obſecro, fidem præbe. Amen, „
amen (inquit) dico vobis, niſi manducaue- „
ritis carnem Filij hominis, & biberitis ſan- „
guinem eius, non habebitis vitam in vo- „
bis. Qui manducat carnem meam, & bi- „
bit meum ſanguinem, habet vitam æter- „

„ nam, & ego suscitabo eum in nouissimo die.
„ Audis apertè clamantem, non habituros
„ nos vitam, nisi sanguinem eius biberimus,
„ & carnem manducauerimus: in vobis au-
„ tem ipsis dicit, id est, in corpore vestro. Vi-
„ ta autem iure, ipsa vitæ caro intelligi po-
„ test, hæc enim nos in nouissimo die suscitat:
„ & quomodo, dicere non grauabor, caro
„ vitæ facta vnigeniti caro, ad virtutem vitæ
„ traducta est. Non potest igitur morte supe-
„ rari, propterea in nobis facta, interitum à
„ nobis expellit. Non enim abest ab ea vnige-
„ nitus Dei Filius, vnde quia vnus est cum
„ carne sua: Ego (inquit) suscitabo eum. Cur
„ igitur secundum carnem palmites nos dici
„ pernegat? An non conuenienter dici potest,
„ vitam humanitatem eius esse, & nos palmi-
„ tes propter identitatem naturæ? Eiusdem
„ enim naturæ vitis & palmites sunt, ita &
„ spiritualiter & corporaliter nos palmites, &
„ Christus vitis est. Ex his probatur nos non
tantùm per fidem & charitatẽ Christo con-
iungi, sed corporaliter per corporis, & san-
guinis in Sacramento communionem: quo
quidem non solùm Spiritu, sed corporali-
ter in nobis, hoc est in carne nostra habitat:
vt

vt hac etiam ratione cum illo in vnum corpus coaleſcamus, & carnis reſurrectionem mereamur, ideóque communicatio illa nobis neceſſaria videatur.

Ab hac fide reuocabātur hoc cap. 6. loco. Spiritus eſt qui viuificat, caro non proeſt „ quicquam: Hinc exiſtimabant Chriſti car- „ nem, ad noſtram viuificationē non prodeſſe, ſed Spiritum Sanctum quem in Baptiſmo ſumpſimus, citra carnis manducationem. Vt ex his nos retibus expediremus quæſiui, quæ caro non prodeſſet, quíve Spiritus viuificaret? non enim dixit Dominus, caro mea non prodeſt quicquam, ſed caro: neque dixit Spiritus paracletus viuificat ſed Spiritus. Quæſiui ergo num putarent Chriſtum ante ſuum Baptiſmum viuificationis facultate fuiſſe præditum: an verò crederent eam facultatem illi obtigiſſe, datámq; eſſe à Spiritus perſona, quem vidit Ioannes quaſi columbam deſcendentem? Scriptum eſt: Sicut Pater habet vitam in ſemetipſo, ſic & dedit „ Filio habere vitam in ſemetipſo: An eum „ putarent poſt Baptiſmum, an antè ab æterno vitam habuiſſe in ſemetipſo? Non dubium ſanè eſt ab æterno habuiſſe, idémque

esse,genuisse Filium ab æterno,vitámque ei
dedisse. Quum ita habeat, certum est verbũ
Dei Patris coeternum,homousionq́; , Spiri-
ritum esse viuificatorem : atque eam pleni-
tudinem diuinitatis,quæ in eius carne cor-
poraliter inhabitat (quæ non passa est san-
ctum videre corruptionem)carnis fuisse vi-
uificatricem:Insuper quũ Spiritus vitæ,car-
nem mortuam viuificauerit,certum est vni-
tate indiuidua eum cum carne cohæsisse, ac
vnitum esse , vt qui carnem manducauerit
hunc vna cum carne,& in carne manduca-
rit. Hoc cognito videamus de carne quæ
non prodest ad viuificationem,an ea sit quæ
vita ac Deitate plena est : an verò tua sit , &
communis. Verba sequentia de hoc nos do-
cere possunt. Verba quæ ego locutus sum vi-
,, ta sunt, Spiritus sunt. Quæ verò verba sunt
,, quæ loquutus erat?num hæc esse tibi viden-
tur : caro mea verè est cibus , sanguis meus
,, verè est potus,qui manducat meam carnem
,, & bibit meum sanguinem habet vitam , &
,, ego suscitabo eum in nouissimo die ? Caro
,, ergo & sanguis verba sunt quæ loquutus
fuerat:& verba illa Spiritus & vita sunt. Er-
go Christi caro Spiritus & vita ad viuifica-
tionem

tionem prodest quod si non habet à carnis substantia, habet à Spiritu vitæ, qui in carne est corporaliter, quem seorsum à carne homo mortalis manducare non potest. Caro ergo, nostra vita est, nam & vebum (cuius substantia Deus est) caro factum est. In hanc me adduxit Tertullianus sententiam libro de Trinitate. Certè mihi ex animo dolet, huc me, qui ab ineũte adolescentia militiæ operam dare nõ intermiserim, redactum fuisse, vt de re tam sancta, atque ardua, tecum mihi sit conferẽda manus: sed coactus tuorum improbitate huc descendi: Hi enim suis traditionibus & affectatis concionibus (vt bilem mihi mouerẽt) sanctam Christi carnẽ proterere, ac contaminare non desistebant, quanuis eos sæpè deprecarer, atque ostẽderem post Apostolorum memoriam extitisse neminẽ tam nullius iudicij, vt ausus sit carni Die Christi hanc iniuriam infligere, vt ad viuificandum nihil prodesse tradiderit, nisi quatenus fides nostra in eam recubuerit.

Tertull.

Cyrillus hunc Ioannis locum explanans, dicit, carnẽ hoc loco Spiritum à Domino vo- „
catam esse. cap. 24. libri 4. & cap. 23. Nã quo- „
niam (inquit) cum viuificante verbo, caro „

Cyrillus.

» coniuncta eſt, tota eſt effecta viuifica. Paulò
» pòſt: quanuis ergo natura carnis, vt caro eſt,
» viuificare nequeat, facit tamen hoc, quia to-
» tam verbi operationem ſuſcepit. Corpus e-
» nim eſt nõ cuiuſuis hominis, cuius caro pro-
» deſſe quicquam non poteſt: nõ enim Pauli,
» aut Petri, aut cæterorum, ſed ipſius vitæ &
» Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti corpus, in quo
» Deitatis plenitudo corporaliter habitat, fa-
» cere hoc poteſt. Quas ob res caro quidem
» cæterorum omniũ quicquam verè nõ pro-
» deſt: Caro autem Chriſti, quia in ipſa vnige-
» nitus Dei filius habitat, ſola viuificare po-
» teſt. Spiritum verò ſeipſum appellat, quo-
» niã Deus Spiritus eſt. Nec iſta dicimus, quia
» Spiritum Sanctum in propria perſona ſubſi-
» ſtere non putemus, ſed quia ſicut factus ho-
» mo filiũ ſe hominis appellat, ſic ſe à proprio
» Spiritu Spiritum nominat. Non eſt enim
» alienus ab eo Spiritus ſuus. Ita hunc Pauli
» locum explanans: Si Spiritus Dei habitat in
» vobis, corpus quidẽ mortuum propter pec-
» catum, Spiritus verò viuit propter iuſtitiã.
» Ecce (inquit) rurſus cũ Spiritum Dei habita
» re in nobis dixerit, ipſum Chriſtũ in nobis
» eſſe affirmauit. Non enim ſeparatur à Filio
Spiritus

Spiritus eius cuius ſubſtantialis eſt, quam- „
uis propria hypoſtaſi ſubſiſtere verè creda- „
tur. Idcirco indifferētèr modò ſe ipſum, mo- „
dò Spiritum nominat. Alio loco: audiāt hæc „
qui ex arrogantia nondum Chriſti fidē ſuſ- „
cipere volūt, niſi mādùcaueritis (inquit) car- „
nem Filij hominis, & biberitis eius ſanguinē „
non habebitis vitam in vobis. Nō enim poſ- „
ſunt ſanctificatione beatæ vitæ fieri partici- „
pes, qui per myſticam benedictionem (hoc „
eſt Sacramentum) Ieſum non ſuſceperunt: „
vita enim ſecundum naturā ille eſt, qui ex „
viuo Patre genitus eſt, ſed nō minùs corpus „
quoque viuificat. Coniunctum enim ineffa- „
biliter eſt Filio Dei, à quo vniuerſa viuificā- „
tur. Idcirco corpus ſuum dicitur, & vnus cū „
eo eſt, hoc eſt, in vnitate perſonæ, quoniam „
igitur Saluatoris caro verbo Dei, quod natu „
raliter vita eſt, coniuncta, viuifica effecta eſt: „
quando eam comedimus, tunc vitam habe- „
bimus in nobis illi coniuncti, quæ vita effe- „
cta eſt.

Paulus neceſſariam diuinę carnis mādu-
cationem viſus eſt tradere, vt priſtinum vi-
tæ ſtatum eo recuperemus modo, quo ami-
ſimus: Quoniam (inquit) per vnum homi- „ 1. Cor. 15

„ nem mors, & per hominem Iesum resurre-
„ ctio mortuorum, & sicut in Adam omnes
„ moriuntur, ita in Christo omnes viuifica-
„ buntur: & alibi. Sicut per vnius delictum in
„ omnes homines in condemnationem, sic &
„ per vnius iustitiam in omnes homines in iu-
„ stificationem vitæ: sicut enim per inobe-
„ dientiam vnius hominis peccatores consti-
„ tuti sunt multi, sic per vnius obediētiam iu-
„ sti constituuntur multi.

Vide an Pauli sententia ac similitudine, tuam doctrinam tueri possis: carne morimur propter pomi corporalem mādicationem, Spiritu tibi in Christo viuificamur sine mā-ducatione: vitam amisimus quod re ipsa caro sumus ex Adami carne: tuo iudicio vitæ restituimur in carne Christi, non quòd verè simus eius caro, sed voluntate. Delictum Adami in carne nostra inest corporaliter, ideóque in maledictum incidimus: Christi obedientia, imaginatione tibi tenus, ac desiderio nostra est. Mirum mihi fuit hæc cogitanti, quomodo hanc vocem (sicut) è libro tuo non deleueris, frustrà tibi locum occupat: Nam si tibi adhæreamus, hac in Pauli similitudine, nihil video dissimilius: contra verò, s

rò, si Ecclesiæ manducationem, ac inueteratam religionem admiserimus, nihil omnino est similius: manducatione enim diuinæ substantiæ in hanc ipsam conuertimur: sumúsque vna cum Christo substantia, os ex eius ossibus: vt non magis peccatum ac rebellio in nobis esse potuerit corporaliter, quàm iustitia ac obediētia iusti sit in nostra carne corporaliter. Dionysius Areopagita ad hanc pręcipuè religionis sentētiā, Paulí- que similitudinis intelligentiam me adduxit. Nos (inquit) per negligentiam nostram, „ atque desidiam, diuinis destituti muneri- „ bus, paratis atque in id institutis bonis, in an- „ tiquum statū dignitatémque reuocat: per- „ fectáque nostrorum assumptione, exactissi- „ mam propriorum munerum participatio- „ nem, tradit: & tandem nobis Dei, diuino- „ rúmque communionem largitur. Huc affer, „ quod ex Cypriano paulò superiùs diximus, & considera nos omnes, corpore ac anima viciatos, non potuisse primitiuæ integritati restitui, & vt ait Cyprianus, ad similitudinem Dei reuerti, nisi vt Dei Filius, humanitate nostra assumpta, eáque à se purgata, per hoc Sacramentum eam nobis restitueret, eo

De Sacrato Euchari- stiæ.

addito,quod è suo inseruisset:Paulò pòst ad-
» iūgit Dionysius: Describit in his fermè sen-
» sibiliter,in conspectum dans Christū Iesum,
» nostram spiritualem (vt in imaginibus) vi-
» tam, ex diuinitatis occulto (perfecta, & in-
» cōfusa nostrę mortalitatis assumptione)cle-
» mentissimè proprietatem ex nobis accepis-
» se,atque ad diuisibile nostrum,sine immuta-
» tione sui,ex vnitate naturali processisse,per-
» que hanc beneficam clementiam ad partici-
» pationem sui,suorúmque bonorum inuita-
» re genus humanum,si tamen ipsius sacratis-
» simæ inseramur vitæ,ipsam quantum fas est
» imitando,sicque veraciter consortes Dei di-
» uinorúmque participes fieri.Ex his locis cer-
tò constitui potest ac decerni, Cœnam à
Christo ideò fuisse institutā, vt nos in suam
carnem & os mutaret:illúmque ideò nostrā
assumpsisse, vt vicissim eandē quæ abundet
vita, restituat, & nostro mortali corpori ad-
misceat, vt ad immortalitatem restituat, &
Leo I. Pa. restitutam tueatur. Leo primus Papa in ser-
» mone decimo quarto: Non aliud(inquit)a-
» git participatio corporis sanguinis Christi,
» quàm vt in id quod sumimus transeamus,&
» in quo mortui & sepulti & cōresuscitati su-
mus,

mus, ipſum per omnia, & Spiritu & carne „
geſtemus, dicente Apoſtolo: mortui enim „
eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chri- „
ſto in Deo: cùm enim Chriſtus apparuerit „
vita noſtra, tunc & vos cum Chriſto appare- „
bitis in gloria. Naturalẽ carnis noſtræ, cum „
Chriſti carne, Sacramenti miniſterio com-
munionẽ, tam apertè docet Hylarius lib. 8. *Hylarius.*
de Trinitate, vt mirari ſatis non poſſim, quo-
modo ad tropicam illam manducationem
animum tuum proclinaueris. Hæc (inquit) „
vitæ noſtræ cauſa eſt, quòd in nobis carnali- „
bus manẽtem per carnem Chriſtum habea- „
mus, victuris nobis per eum ea conditione, „
qua viuit ille per Patrem: ſi ergò nos natura- „
liter ſecundum carnem per eum viuimus, id „
eſt, naturam ſuæ carnis adepti, quomodo nõ „
naturaliter ſecundum Spiritum in ſe Patrem „
habeat, quum viuat ipſe per Patrem? Vide tã „
conſtanti religione eo tempore creditũ fuiſ-
ſe Chriſtum, in nobis, nóſque in eo eſſe natu-
raliter, vt à noſtra vnitate, Chriſti cum Patre
vnitatem, aduerſus Arrium comprobaret:
Addit Hylarius. Hæc autem idcirco à nobis „
commemorata ſunt, quia voluntatis tantùm „
per Patrem & filiũ, vnitatem hæretici men- „

» tientes, vnitatis nostræ ad Deum vtebantur
» exemplo, tanquam nobis ad Filium & per
» Filiũ ad Patrem obsequio tantùm & volun-
» tate religionis vnitas, nulla per Sacramentũ
» carnis & sanguinis, naturalis cõmunis pro-
» prietas indulgeretur, quum & per honorẽ
» nobis datum Dei filij, & per manentem in
» nobis carnaliter Filium & in eo nobis car-
» naliter & inseparabiliter vnitis, mysterium
» veræ ac naturalis vnitatis sit prædicandum.

QVVM PER ADAM MORS IN hominem totum peruaserit, per Christum in totum hominem vitam peruenire. Cap. 37.

Tertullianus Pauli locum à nobis productum declarãs, exemplum (inquit) non » componitur ex diuersitate, sed ex parili- » tate: homines carne viuificantur in Christo, sicut in Adam carne moriuntur. Consideremus quomodo carne in Adam moriamur, vt hoc exẽplo discamus, quomodo in Christo Domino nostro, carne viuificemur. Non te puto in hac esse sententia, vt statuas in Adam mortem obire nos, quòd credamus ex eo nostram constare substantiam: sed

De Trinitate.

ſed potiùs quod re vera hac ſubſiſtamus, effecti os,ex eius oſſibus,& caro ex eius carne, ſic vt ſimilitudini relinquatur locus:in Christo non viuificabimur,niſi re vera,& nõ credendo, eius ſubſtantiæ noſtra admiſceatur, vt fiamus os ex eius oſſibus & caro ex carne: ſed quoniam fieri non poteſt, vt per humanam generationem id obtineamus,modum conſilio Patris & ſuæ ſapientiæ conuenientem adinuenit, vt ait Cyrillus, quo nos ſibi per myſticam communionem benedicens, & ſecum, & inter nos vnum corpus nos efficeret.

QVVM MORTI NATVRALI VIVIficatio opponatur,falsò hanc animæ attribui. Cap. 38.

QVum tu ſpiritualem viuificationẽ neges corpori,hanc propter cibum vitæ, animæ tribuens,maximo ſtudio ſcripturas perſcrutatus, nũ fortè eiuſmodi locutio ſeſe mihi offerret, qua tuam ſententiam comprobarem, nihil profeci: ſed quoties in viuificationis ſermonem incidi,reperi naturali morti opponi viuificationem,eãque ſeorſum à corpore,animæ nunquam adſcribi,

„ vt loco à nobis citato : ſicut in Adam omnes
„ moriuntur,ita in Chriſto omnes viuificabũ-
tur. Corpora in Adam mortua, in Chriſto
viuificari,hic teſtatur Apoſtolus : vt alio lo-
Rom.8. „ co.Spiritus qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum à
„ mortuis,viuificabit mortalia veſtra corpora:
1.Cor.15. „ Item corpus quod ſeminas, non viuificabi-
tur, niſi priùs mortuum fuerit. Irenæus hũc
„ locum explanans, Si mors mortificauit(in-
„ quit)vita adueniẽs viuificat hominem.Legi
& relegi, nullum ſcripturæ, locum reperi
quo hãc tuam viuificationis doctrinam ap-
probare potuerim:vt animæ ſeorſum à cor-
pore,in ſpem vitæ æternæ nutriantur. Pau-
1.Cap.5. lus ad Theſſalonicenſes in hoc eſt tibi cõtra-
„ rius : Deus pacis(inquit)ſanctificet vos per-
„ fectos, vt integer veſter Spiritus & anima,
„ & corpus ſine querela ſeruentur in aduen-
„ tum Domini noſtri Ieſu Chriſti.

*REPREHENDITVR CALVINVS DO-
cens ſigni vitæ communinem,non ipſam vi-
tam, corpori reſurrectionem daturam.*
Cap. 39

Corporalis Chriſti mãducatio corporis,
etiã ab huius proprietate, & virtute ap-
probari

probari poteſt: huic enim non ſolùm ad vitam, ſed corporis reſurrectionem facultas inſita eſt. Veruntamen animæ tuæ viuificationem aſtruendo illa tua ſpirituali manducatione, carnis reſurrectionem deſtruis, atque dum anima tibi curæ eſt, plaſma Domini negligẽti, vim reſurrectionis afficis iniuria, vt Valentini dogma confirmes. Vt tamen eam ſuſpicionem effugias, in ſpem reſurrectionis, inani quadam manducationis imagine, paſcis tuorum corpora. Vbi enim Euchariſtiã omni diuinitate exueris, atque animam tuam Chriſti ſubſtantia ſpirituali irradiatione & traductione depaueris: ne Valentino ſubſcribere videaris, corpori ſpẽ excitas, ſigni tui manducatione, his verbis: *Verum eſt, & eo quidẽ vſque vt corporum etiã reſurrectio illic nobis quaſi dato pignore confirmetur, quum & ipſa, vitæ ſigno communicent.*

Sed quo cũ corpus tuum communicet de ſigni tui manducatione tacuiſti: ſi velis cum Chriſto eam tibi eſſe ſigni communicationem, ridiculum dixiſſe putaberis: ſi cum anima tua, & tibi es contrarius, & doctrinæ tuæ oblitus, doces enim ſignũ, corporis eſſe cibum non animæ: Si hæc tua communica-

tio communicantes tecum reſpiciat, per iocum docere videberis, ei actioni vim ineſſe reſurrectionis mortuorum.

SI SIGNVM VITAM CORPORI DAturum eſſet, non debuiſſe dici Spiritus viuificans, vel qui viuificat, ſed ſignum viuificans. Cap. 40.

NE nimis vrgeam, aliud agamus: ſi tu in hoc ſpem ſalutis carnis tuæ conſtituas, quòd panem comederis ſignum vitæ,
Ioan. 6. cur in deſerto mortui ſunt Hebręi, quos Dominus manna tot annos depauit? Patres veſtri (inquit) manducauerunt manna in deſerto, & mortui ſunt: Item, nō Moſes dedit vobis panem de cœlo. Hic eſt panis de cœlo deſcēdens, vt qui hunc manducauerit, viuat in æternum. His verbis præceptor noſter à tua Philoſophia nos abducit, oſtendens ſigno nullam ineſſe vitæ facultatem, ſed hāc in eſu panis de cælo deſcendentis collocatam eſſe.
Ioan. 6. Scriptum eſt: Spiritus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quicquam. Si caro ſine Spiritu ad viuificationem non prodeſt, quomodo ſigno, Spiritu & diuinitate prorſus vacuo, audes tuos in ſpem reſurrectionis erigere & confi-

confirmare? Non dubitas carnem Chriſti à verbis Dei viuificationis facultatem accepiſſe: Quomodo ergo panis, niſi Spiritu Sancto impleatur, & fiat caro Domini, hanc quam prædicas, & obtẽdis vim, & naturam aſſequetur? Qui manducat carnem meam Ioan.6.
» & bibit meum ſanguinem, habet vitã æternam, & ego ſuſcitabo eum in nouiſſimo die. »
Vides reſurrectionem ei promitti, qui carnem, non qui ſignum comederit.

SPIRITVM SANCTVM PIGNVS ESſe immortalitatis, non fruſtulum panis. Cap. 41.

NOn minus aliena eſſe à veritate oppignoratio tua mihi viſa eſt: non legi ante te, quenquam tradidiſſe puram panis ſubſtantiã pignus eſſe reſurrectionis, aut æternæ vitæ, Apoſtolus Spiritui Sancto hoc muneris attribuit epiſtola ad Eph. Signati Cap.1.
(inquit) Spiritu promiſſionis Sancto, qui eſt »
pignus hæreditatis: Item ad Corinth.2. cap. »
1. Qui autem confirmat nos, & dedit pignus »
Spiritus, in cordibus noſtris. Nuſquã ſcriptũ »
inuenies (niſi apud te) vitã pane redimi, aut hunc tam precioſæ rei pignus eſſe panem.

QVI A NECESSITATE MANDVCAtionis excuſentur. Cap. 42.

QVi nos errare crediderit affirmãtes neceſſariam eſſe diuinæ carnis manducationem, vt vitam æternam habeamus, intelligat me non negare, deſiderium ac fidem, locum manducationis (ſi neceſſarium impedimentum intercedat) ſupplere poſſe: Sed qui tunc à Caluino me non diſſidere exiſtimauerit dicente, manducare ſe ſpiritualiter, is certè nec me, nec Caluinum intelligit: Caluinus enim nec opinione, nec fide, nec deſiderio, carnem ore manducandam eſſe ad ſalutem docet, ſed in manducationis locum, fidem ſubſtituit: vt fides in Chriſtum mortuum, ac à mortuis ſuſcitatũ, credenti conferat, quod manducatione carnis viuificantis acquiri docet Eccleſia: Hæc ergo inter nos differentia intercedit, quòd ille ore non manducari oportere arbitretur, ſed fructum fidei eſſe manducationem: ego autem, qui non comederit, vitam minimè habiturum intelligam: Si tamen per fidelem non ſteterit, quominùs ipſe manducet, íſque re verò non manducans, deſiderio tamen in Eccleſiæ fide comedat, viuificanti carni fidem

Inſtitutione de Cœna. 13

dem non derogans, hũc perinde façere non inficior, ac ſi manducaret, vti de pœnitentibus traditum eſt, qui ante tempus exomologeſi ab Eccleſia conſtitutum, naturæ conceſſerunt: quibus voluntas pro facto imputatur. Si ergo Caluinus ſubſtantiæ diuinæ manducationem corpoream admitteret: íſque voto mãducari ſatis eſſe doceret, quum per neceſſitatis impedimentum ab actu mãducationis prohibetur, me hac in re diuerſum non haberet: ſed quandiu in hac erit ſententia, vt Sacramenti ſubſtantiam, ſignum eſſe diuinæ carnis exiſtimet, carníſque eſum corporeum, nullius vſus eſſe doceat, fide manducare quum ſe dixerit, ludere mihi videbitur: Non enim poteſt fide manducare, quod manducatum nullo modo prodeſſe crediderit: quinimo ſi quis ſuorum fide deſiderióque ore Chriſtum manducaret, illum non alio haberet loco, quàm nos habet, qui re vera ad ſalutem manducari oportere ſtatuamus. Hæc ergo inter nos exurgit differentia, quòd iudicet eum verè carnem manducare, qui fide Chriſtum pro peccatis noſtris mortuum, & à morruis excitatum amplectitur: nos autem

non solùm id necessariò fieri ad salutem oportere confiteamur, sed ad eam fidem ita carnis accedere manducationẽ debere contendimus, vti ad fidem Baptismum adiungit Ecclesia. Peccant igitur largiter qui cõfictam & imaginariam Caluini manducationem, Patrum spirituali manducationi respondere dixerint: nam qui verè manna manducabant, ac Eucharistiam nostram, quam abumbrauit manna, desiderio pari manducabant, soli mortem euaserunt, nec id propter manna manducatum consequuti sunt, nam qui solam vmbram manducarũt, Domino iudice mortui sunt: sed nos ab Eucharistia ipsa vitam habemus, ac immortales sumus. Ergo Patrum manducatio cum fide Caluiniana, aut fides eius cum Patrum manducatione, æquari non potest: nam
Cypria „ manna ad salutem nihil profuit: Euchari-
in Cœna. „ stia verò vitæ æternæ effectum habet. Pręterea hoc addi potest differẽtiæ, quòd Eucharistiam nullo modo manducat, qui in panis creatura gratias actas fuisse negat: sed panẽ purum edit, & Patres Spiritum Sanctũ quẽ ad manducationem suam spiritualem Caluinus requirit, non acceperant.

Cæterùm

Cæterùm ſi hic locus, qui me manducat, ita intelligi debet, vt quum quis manducet credat, & manducare ſit credere: gratum facit Caluinus edacibus ac bibacibus, quô enim quis bibacior, hoc modo eſſe debet fidelior. Aliud velim edoceri, ſi manducant qui fructum fidei conſequuntur, quomodo pœnitentibus eſu Sacramenti interdixit antiquitas, quos tamen ab effectu fructuq; fidei non repellebat. Sancta ſanctis clamabat Diaconus, vt ſe pœnitentes poſt Euangelij lectionem à Sanctorum communione abigerent: Cur autem illis ad communionem non patebat aditus? Bona conſcientia effectúque fidei erant præditi, erántque cum fidelibus Spiritu coniuncti: ab Euchariſtię tamen, id eſt, Chriſti corporis communione pellebantur. Si fides, manducationis vicem ſupplere poſſit, aut præſtare, cur iubebat Paulus, vt qui ad communionem eſúmque Chriſti corporis accederent, ſe probarent, quum non niſi fidelibus Chriſtianis menſa proſtaret, quos ad menſam fides attrahebat? Si fidei effectus, vitæ ſit manducatio, infidelitatis effectus, manducatio iudicij eſſe etiã debebit: quamobrem improbi & infideles

Baptiſati, citra Sacramẽti manducationem, iudicium ſuum manducant & bibunt, cur ergo de his ſolis à Paulo dictum eſt, qui indignè cibum benedictionis manducant, iudicium ſibi manducare ac bibere? Hoc mihi mirum eſt: Tuo iudicio catechumeni fideles, tibi Chriſti carnem, abſque Sacramenti manducatione comedunt, eiſque Sacramẽtum nihil confert: Corinthij verò Baptiſati, infideles, quia fructu fidei carebant Chriſtum non manducabant: ſed indignè Sacramentum edentes, Paulo iudicium ſuum mãducabant & bibebant. Hoc ergo indignis præſtat panis ad mortem, quod ad vitam bonis nõ pręſtat, vnde tanta varietas? Duas eſſe res diſtinctas & differentes, quibus vitę manducatio perficiatur, docet Chriſtus, fidem & manducationem, eas ſeparatim nobis deſcribens: quæ res à tua ſentẽtia me deducit: Præterea tu docens manducationem effectum opúſque eſſe fidei, efficis vt iudicem, te tibi non ſatis conſtitiſſe: nam manducatio motus opúſque eſt mãducãtis: & qui manducationem facit manducat: fides ergo mãducat, non anima, contra tuam traditionem.

CHRI-

CHRISTVM NON EO MODO Baptiſmo exhiberi,quo in Cœna exhibeatur. Cap. 43.

NOn minus falli mihi viſus es, *Tradens re vera tibi Chriſtum exhiberi,tum Euãgelio,tum Baptiſmo : eum tamen à te non recipi totum , ſed ex parte tantùm*. Quum ſtatuas ſola fidei ratione de Chriſti carne te communicare,mirari deſij te credidiſſe, vos Baptiſmo de Chriſti corpore communicare, fieri os ex eius oſſibus, carnẽ ex eius carne : vti in Cœna id nos obtinere docet Eccleſia:eadem enim fide vtrumq; Sacramentum ſuſcipitur : Quia verò iſta opinio è tuo ſenſu videtur effluxiſſe, à nobis reiecta eſt, donec eam ſcripturæ teſtimonio approbaueris : Interim aduerſam hanc ſententiam uis obduximus : Baptiſmo nihil nobis dari orporeum , ſed ſolam Sancti Spiritus gra- iam , in Cœna autem , corpus Domini & mnia quæ ad corpus attineant exhiberi:ad uius rei ſuſceptionem Baptiſmo ac Euan- elij prædicatione præparamur : faceret e- im noſtra indignitas , vt caro quæ vita eſt n nobis non maneret manducata: quamuis ine fide & ab impuris manducari poſſit.

Hh

Quamobrem fieri poſſe negaui vt corpus Chriſti Baptiſmo verè manducetis.

BAPTISMO NOS COMPLANTARI *ſimilitudini mortis ac reſurrectionis Domini, vt ampliùs non ſeruiamus peccato: In Cœna autem effici corpus ipſum. Cap. 44.*

HAnc noſtram ſententiam tua protriuit auctoritas,tuis clientibus de ea mecum acriter dimicantibus,compluréſque Apoſtoli locos à te explicatos, contra me promouentibus, quibus hanc noſtræ fidei confeſſionẽ deiici poſſe arbitrarentur,in primis hoc epiſtolę ad Romanos telum emiſerunt.
» An ignoratis fratres,quia quicunque Bapti-
» ſati ſimus in Chriſto Ieſu, in mortẽ eius Ba-
» ptiſati ſumus: cõſepulti enim ſumus per Ba-
» ptiſmum in mortem:vt quomodo ſurrexit à
» mortuis per gloriam Patris, ita in nouitate
» vitæ ambulemus: ſi enim complãtati ſumus
» ſimilitudini mortis eius, ſimul reſurrectio-
» nis erimus: hoc ſcientes, quia vetus noſter
» homo crucifixus eſt, vt deſtruatur corpus
» peccati,vt vltra nõ ſeruiamus peccato. Huc
complures huius generis locos, ſummo ſtudio vndique conquiſitos deuoluebant, quibus

bus minori negotio nos opprimerent: vt e-
pist. ad Galatas: Quicunque in Christo Bap- »
tisati estis, Christũ induistis. Item ad Colos- »
senses: Cõsepulti in Baptismo, in quo & sur- »
rexistis per fidem operationis Dei, qui susci- »
tauit eum à mortuis. *Quid (inquiunt) pluri-* »
bus opus est? fide consepulti sumus, consurreximus cum Christo, in eum insiti sumus, in eo viuimus, ísque in nobis viuit: nam vita nostra in eo est abscondita. Quid, inquiũt, ampliùs à Cœna desiderari posse putas? nisi vt subleuandæ infirmitatis nostræ gratia, hæc nobis sit earum rerum, quas in Baptismo adepti fuerimus confirmatio, testimonium ac sigillum, quo omnẽ mortis metum propellamus? támque certò statuamus, verè insitos esse nos in diuinum corpus, eóque ali animas nostras spiritualiter, quàm sit perspicuum, corpora nutriri panis materialis alimento. His laqueis omnes ferè meos commilitones, ac mercede cõductos ceperunt, atque animis à nobis auerterunt. Huic autem cùm non deessem negotio, ac sigillatim appellarem, in quibus spei quicquam adhuc reliquum esse cognoscebam, & ostenderem ex veterum sententia, quàm sis ab Apostoli sentẽtia alienus, hos sanaui, ac in officio con-

tinui. Primùm adhortatus ſum cliẽtes tuos, vt ſeſe diligentes verborum ſcrutatores adhiberent, ne ſemper decipiantur ac decipiãt, ſentẽtiam Pauli apertam ac planam eſſe his, qui bona fide ad eam animum applicent: Si
„ enim (inquit) complantati ſumus ſimilitudi-
„ ni mortis eius, ſimul & reſurrectionis erimus. Hoc nõ ſignificat nos de Chriſti corpore cõmunicare, vt fiamus os ex eius oſſibus, caro ex eius carne, vt ſimus omnes in vnum conſummati, ſicut is & Pater vnum ſunt, vt vbi erit ille, & nos ſimus, vt hęreditatẽ æternam habeamus: ſed oſtenditur, nos peccato per lauacrum mortuos, complantatos eſſe ſimilitudini mortis eius, vt ampliùs peccato non ſeruiamus. At in Cœna, ſimilitudinis
„ nulla fit à Paulo mentio: Quoniam (inquit)
„ vnus panis vnum corpus multi ſumus, om-
„ nes quidem de vno pane, & de vno calice
„ participamus: magna inter hos effectus, intercedit differentia: hîc fimus vnum ipſum corpus Domini, re vera corpus manducantes. In Baptiſmo autem ſumus facti ſimilitudini mortis complantati, & per Baptiſmum lauamur in mortem: in Cœna verò corpus vitæ manducamus, nec ſolùm in vitam

tam manducamus, ſed vitam. Item conſepelimur Spiritu & habitudine cũ Chriſto per Baptiſmũ in mortẽ, vt in nouitate vitæ ambulemus, vt peccato mortui vltrà nõ ſeruiamus peccato. Per Cœnam autem non ſolùm Spiritu ac animo vnum cum Chriſto ſumus, ſed naturaliter ac corporaliter, id eſt corpore, non tamen modo corporali, corporis ſacrificati ſumus participes: vt naturã carnis eius adepti, Spiritu & corpore in eo viuamus, in eo maneamus, & is in nobis maneat, atque æternitatis ſemen caro noſtra ſubſtãtialiter cõtineat: deniq; hoc amplius in Cœna quàm Baptiſmo aſſequimur, quòd præter eã Spiritus gratiã, quam Baptiſmo cõſequimur, carnis diuinę mãducatio hoc nobis tribuat, vt re vera & naturaliter & corporaliter, in corpus, à quo gratiæ nobis affluunt, uniamur ac cõuertamur, vt nõ ſolùm à peccato mundati, vltrà non ſeruiamus peccato, atque idonei efficiamur ad ſeruiendum Deo viuenti, ſed cohæredes, & concorporales, comparticipes ſimus æternæ promiſſionis, in Chriſto Ieſu. Hanc ob cauſam ab antiquis accepimus, Eccleſiæ morem aliquando fuiſſe, vt è veſtigio à lauacro ad Cœnam tincti

perducerentur, vt credētes per benedictionis mysticæ ac Eucharistiæ manducationē, cum Christo naturaliter carne & Spiritu vnirētur, sicut solo Spiritu in Baptismo vniti fuerant: Hoc non magis obuenire nobis posse (vti existimas) sola fide credidi, quàm fide sola, Baptismi spiritualis gratiā cōsequi possis: sed id fieri lauacri corporalis opera, ad fidem accedente. Dionysius causis à nobis demonstratis, benedictionis Sacramentum, Baptismi consumatiuum appellauit: quod in eo, de carne ac Spiritu cum Christo naturaliter ac corporaliter participemus spiritualis carnis manducatione.

De cœlesti Hierarchia.

EX BAPTISMO CHRISTI *nostrum Baptismum metiri oportere.* *Cap. 45.*

HVc accessit hæc quoque ratio, quæ me à tua doctrina depulerit, quòd Baptismus Iesu Christi documento nobis esse videatur, quid è nostro, spe amplecti debeamus. Si à Spiritu Sancto, qui quasi columba in Dominum descēdit, de corpore suo cum Ecclesia Dominus communicauit, carnémque suam manducauit, non resistam tibi affirmanti,

firmanti, corporis Christi communionem, ita lauacro fieri, ac in Cœna fieri iudicemus: sed si ad carnis cum suis discipulis communicationem, lauacrum Domino nihil contulerit: sed ad Spiritus gratiam solam respexerit, cur expectabimus vt aliam, diuersámque nobis nauet operã, quàm Christo præstiterit? Itáque credo, spirituali ex Baptismo communione, interiorem hominem elui, Spiritúque Christum indui, exteriorem verò aqua mundari, vt homo à peccato mundetur totus: non autem re vera, ac naturaliter hunc fieri corpus Domini, os ex eius ossibus, corporis eius manducatione, sed ad hanc rem præparari, vti lauacro Apostolos ad corporis diuini manducationem à Domino præparatos fuisse scriptum est. In Cœna autem reali, externa, internáque diuinæ carnis manducatione, nos lauacro ac pœnitentia præparatos, in eum transire, coalescere, vitámque comprehendere: si modò Spiritum quem Baptismo susceperimus, conseruemus, nobísque conscientiæ non desit integritas: facit enim nostra impuritas, vt à Christo separemur, ac vt vita à nobis re vera manducata, in vitam æter-

nam non maneat.

COENAM BAPTISMI CONFIRMAtionem non esse. Cap. 46.

HAnc Cœnæ vtilitatem, tuis cliẽtibus de tuo confirmationis commento impugnãtibus, respondi: præcipitati iudicij te non posse reprehensionem vitare, qui cogitatione Baptismum tam imperfectũ nobis excuderis: vt is nõ solùm egeat cõfirmatione, sed infinitis confirmationibus, sigillis ac ratificationibus: Hoc esse argumẽto, nullum vobis ad Baptismi, Cœnarumq; vestrarum perfectionẽ, exitum patere: quum nullum confirmationibus, aut sigillis finẽ præscribatis. In rebus humanis hanc seruari legem, vt actus qui eget confirmatione, infirmus habeatur, & à confirmatione eius pendens valetudo, vna consumatur cõfirmatione, non eo numero quem in vestri Baptismi confirmationem insumitis.

CVR REPETITIS ACTIONIBVS SAcramentum corporis à nobis iteretur. Cap. 47.

NOs repetitis actionibus Missam, summa animorum deuotione celebramus: non

non quidem cõfirmationis gratia, ſed quia preces ac gratiarum actiones, grata eſſe Deo ſacrificia cognoſcimus, eáque ſola conficienda (vt ait Iuſtinus Martyr) in aridi humidíque noſtri cibi commemoratione mãdauit Deus Dei Filius, huic rei per legatum eius operam damus, Paſſionis quam pro nobis perpeſſus eſt Dominus, memoriam recolentem: & quoniam gratiarum actioni nullum finem ſtatui debere cognitum ſit, huius beneficij memoriã nos perpetuò tenere atteſtamur: vt Deũ, omnipotẽtis & clementiſſimi honore afficiamus, vt ſalutem illi noſtram prorſus acceptam referamus, vt redemptoris noſtri meritum continenti recordatione celebremus, vt vanitatem, ineptitudinem, perditionemque noſtram vltrò illi confiteamur, noſtra omnia illi deuoueamus, demum de oblatione ſacrificij noſtri ſalutaris, (quo apud Patrẽ gratius eſſe nihil cognouimus) gratias agentes proteſtamur, omni adempta noſtri fiducia, in redemptoris noſtri (qui offertur) merito, ſpem omnẽ ac ſalutis noſtræ certitudinem à nobis conſtitui. Præterea preces fundimus in eo vico, qui vt dona & ſacrificia pro nobis offe-

Aduerſus Tripho.

Ad Hebr. 5. rat, vocatus eſt, ne repellat ſupplices Deus, ad diuinæ maieſtatis ſuæ pedes prouolutos, ſed vt noſtrum ſit oblationis meritum: Inſuper quia nulla propter infirmitatem noſtram, à nobis peccandi fiat intermiſſio, & per peccata ex diuini corporis compagine reuellimur, & amputamur, vt nec fructum ferre poſſimus, nec vitæ beneficio potiri, quum tacti pœnitudine, odióque peccati perculſi, à peccato reſipiſcimus, ad diuinæ carnis medicinam profugimus, vt illius mãducatione caro noſtra, naturæ vitæ reſtituatur, reſtituta confirmetur, atque in Chriſti corpore coaleſcat.

DOCTRINAM VIVIFICANTIS SPIritus, carni viuificationis facultatem non eripere. Cap. 48.

AD euertendam noſtram de corporea cõmunione religionem, tui induxerunt aliquot Pauli ſententias, à te præpoſtera interpretatione contortas, quarum hæc
» eſt potiſſima: Spiritus qui ſuſcitauit Ieſum à
» mortuis viuificabit mortalia veſtra corpora,
» propter Spiritum inhabitantem in vobis.
Non dixit (inquiunt) propter carnem ſed Spiritum.

ritum. Hoc illis fuit argumento, manducatione carnis, ad vitam nihil profici: ſed Spiritu, quo Chriſtum induti, per Baptiſmum renouamur. Quaſi his verbis Apoſtolus carnis miniſterium abnegauerit: atque affirmatiua propoſitione, negationem neceſſariam ingeſſerit, negaueritque carnem Chriſti ad vitam valere. Miror vnde tanta vobis cum carne Dei Chriſti inimicitia interceſſerit, vt illi tam contumaciter vitæ facultatem eripiatis: Non inuitus ſanè conſentio, carnem quæ Spiritu vitæ vacauerit, ad vitam minimè prodeſſe, ſed Spiritum eſſe qui viuificet: Hunc autem eſſe intelligo, nõ perſonam ſolam quæ Baptiſmo in Chriſtum deſcenderit, vt non ante Baptiſmum ille eſſet vitæ facultate præditus: in ipſo enim vita erat, etiam ante omnia tempora: ſed affirmo eam diuinitatis plenitudinem, quæ in Chriſto corporaliter inhabitat, verbũ quod caro factum eſt, Spiritum eſſe eum, qui Ieſum ſuſcitauit à mortuis: qui mortuũ Chriſtum nec in ſepulchro quidem deſeruit: qui indiuidua & incomprehẽſibili vnitate carni vnitus eſt, ex quo ſimul & carne, vitæ in Chriſto conſiſtit eſſentia. Hanc autem vi-

uam carnis essentiam, nec infusione, nec in-
fluxione suscipere possumus, vt hæc in ani-
ma sola, per fidem inhabitans, à morte cor-
pus nostrum excitet. Nolo tamen putes me
hæc dicentem, negare Spiritum paracle-
tum esse viuificatorem, atque seorsum à car-
ne ad resurrectionem infundi posse, scio e-
nim cum verbo, hunc vnum esse substan-
tia, sed persona differre, alioqui Christus
in Christum dum à Ioanne lauatur descen-
disset. Quum ergo Paulus docet nos à mor-
tuis excitatum iri, propter Spiritum, qui
Christum à mortuis excitauit inhabitantem
in nobis, in animum meum non induco,
eum voluisse Christum soluere, vt docere
voluerit, seorsum à carne verbum Dei, in
nobis ad viuificationis facultatem inhabi-
tare, sed de toto Christo, quem Spiritum vo-
cauerit, propter Spiritus participationẽ in-
tellexisse: Legimus enim in scripturis, Chri-
stum non solùm spiritualem vocari, id est,
carne & Spiritu constantem, sed etiam Spi-
ritum. Cyrillus locum hunc Ioannis expla-
nans, verba quæ locutus sum Spiritus & vi-
Cyrillus. ta sunt, hoc apertè nos docet: Hæc Cyrilli
» sunt verba. Totũ corpus suum, viuifica Spi-
ritus

ritus virtute plenum esse ostendit: Spiritum „
enim hîc ipsam carnem nuncupauit: non „
quia naturam carnis amiserit, & in Spiritum „
mutata sit, sed quia cum summè eo coniun- „
cta, totam viuificandi vim hausit, nec turba- „
ri propter hoc decet: nam qui Domino con- „
glutinatur, vnus cum eo Spiritus est: quo- „
modo caro sua vna cũ eo appellabitur. Hu- „
iusmodi ergo est quod dicitur, putatis (in- „
quit) me dixisse viuificum natura sui terre- „
stre hoc corpus esse. Ego verò de Spiritu & „
de vita æterna locutus sum: non enim natu- „
ra carnis viuificum reddit Spiritum, sed Spi- „
ritus virtus, viuificam carnem efficit: verba „
ergo quæ locutus sum, Spiritus, id est, spiri- „
tualia sunt, & de Spiritu & vita, id est de vi- „
uifica & naturali vita sunt. Sed quod modò „
diximus, id iterum repetere non erit inuti- „
le. Natura carnis ipsa per se viuificare non „
potest, nec sola in Christo esse intelligitur, „
sed habet Filium Dei in se iunctum, qui cõ- „
substantialiter vita est. Quando ergo Chri- „
stus carnem viuificam ipsam appellat, non „
ita illi, vt sibi, siue proprio Spiritui vim vi- „
uificandi attribuit: Nam propter se ipsum „
Spiritus viuificat, ad cuius virtutem, per cõ- „

„ iunctionem caro cõscendit. Quomodo au-
„ tem id fiat, nec mẽte intelligere, nec lingua
„ dicere possumus, sed silentio atque firma fi-
„ de suscepimus: Spiritum autem Filium quo-
„ que à scripturis nominari manifestum est.
„ scribit enim Ioannes de Christo: Hic est qui
„ venit per aquam & Spiritum Iesus Chri-
„ stus, non in aqua solùm, sed in aqua & Spiri-
„ tu: Spiritus enim est, qui testimoniũ perhi-
„ bet, quia Spiritus est veritas. Ecce Spiritus
„ veritas nuncupatur, quum Christus apertè
„ dicat, ego sum veritas. Paulus, quoque in-
„ quit, vos nõ estis in carne, sed in Spiritu Dei,
„ siquidem Spiritus Dei habitat in vobis: si
„ quis autem Spiritum Dei non habet, hic nõ
„ est eius: si verò Christus in vobis, corpus
„ quidem mortuum est propter peccatum,
„ Spiritus autem vita propter iustitiam: Ec-
„ ce rursus cùm Spiritum Dei habitare in no-
„ bis dixerit, ipsum Christum in nobis esse
„ affirmauit: non enim separatur à Filio Dei,
„ Spiritus eius, cuius substantialis est: quam-
„ uis propria hypostasi subsistere credatur:
„ idcirco indifferenter modò se ipsum cor-
„ pus, modò Spiritum nominat, hactenus
„ Cyrillus.

NOS

NOS ESSE COMPLANTATOS SIMILITUDINI mortis Domini, non insitos in mortis similitudinem. Cap. 49.

VT Cyrilli nostramque religionem tui clientes refellerent, me ad Pauli doctrinam de nostra in Christo insitione, per Baptismum in mortem reduxerunt: & vulgarem versionem improbantes, de tua confligebant: *Insiti (inquis) sumus in Christo in similitudinem mortis, consepulti & cum ipso in similitudinem resurgimus, vt vitæ succum ab eo trahamus, & ex nostra natura in eius naturam emigremus.* Hac re, nihil nobis potius à Cœna præstari posse contendebant: Sed ex tua in mortis similitudinẽ insitione, ostendi falsum esse, vos è vestra natura in Christi naturam emigrare, nisi alia tibi sit opinio, ac ex verbis tuis colligi liceat: Et docui te, verba Apostoli corrupisse, eumque, insitionis in similitudinem, nullam mentionem fecisse, sed pro eo, ac dicere voluerit, nos complantatos similitudini mortis factos esse: ausus es dicere insitos corpori, in mortis similitudinem, contra Pauli sententiam, contraque tuam emigrationem. Nam si insiti sumus Christo in mortis similitu-

Commẽtario in Paul. ad Ro.

dinem, videris tradere, ſic te corpori diuino inſitum eſſe, vti mors illi fuerat inſita, ex ea autem ſimilitudine, omnem mihi confictæ emigrationis tuæ opinionem eriperes: vitam enim inſitam carni eius docet ſcriptura, non mortem, vti loco ſuo oſtendemus: Adiungis explanationis gratia, *Inſitionem non tantùm deſignare conformitatem, ſed arcanam connexionem, vt Chriſtus Spiritu ſuo carnem tuam vegetet: ſuámque virtutem in te transfundat.* Vide quî fieri id poſſit. Si illi inſitus eſſes in mortis ſimilitudinem, vel vt nonnullis placuit, per ſimilitudinem, hoc ſanè ſimilitudinis rationem excederet. Chryſoſtomus cui non inuitus in propria lingua cõcedere debeas, hanc dictionẽ σύμφυτοι, qua vtitur Apoſtolus, non enuntiauit, aut interpretatus eſt ab inſitionis ſignificatione, ſed complantatos eſſe nos ſimilitudini oſtendit, datiuumq; caſum intelligit: quaſi Apoſtolus dixerit, ſimilitudinem mortis Chriſti, ſubiectum eſſe, cui ſumus cõplantati, vt fructũ feramus. Hæc ſunt verba Chryſoſtomi:
Chryſo. ad Ro. ca. 6. „ Plantæ nomine, & fructum ex ea naſcẽtem „ clàm nobis indicat Apoſtolus. Nam quem„ admodum Domini corpus ſepultũ in terra,
fructum

fructum ſalutem vniuerſi orbis tulit, ita & „
corpus noſtrum in Baptiſmo ſepultum, iu- „
ſticiam profert, & bona infinita. Non eſt er- „
go quod te vexes tam diligenti naturæ inſitionis examine, quo te fatigaſti docendo.

Hanc inſitionis vocem eſſe teſtimonio, à vobis nihil requiri, quod ſtudio veſtráque induſtria præſtandum ſit: ſed inſitionem manu Dei factam prædicari, neque ab hac conſideratione, fidéque vos arceri, quòd inter arborum, veſtrámque inſitionem hæc occurrat diuerſitas, quòd ſurculus alimentum ducat à radice, fructus autem ſurculi propriam naturam retineat. In hac autem, non ſolùm vigorem, & ſuccum vitæ à Chriſto trahimus, ſed in eius naturam è noſtra emigramus.

NON VERVM ESSE, NIHIL A NObis requiri vt Chriſto inſeramur. Cap. 50.

HVc concurrunt multa quæ me ab hac tua contemplatione ſummoueant, ſed quia inſitionem quæ non ſit, ſuppoſueris, de ea confutanda non magnoperè laborandum eſſe mihi duxi. Dicam ſolùm mihi mirum videri, quod doceas. *Te inſeri in corpus Domini, ſed à te requiri nihil, quod ſtudio*

aut industria tua præstari debeat. Paulus iubet vt se fidelis quísque probet, antequam Domini mensam adeat: studium ergo adhibendum esse præcipit. Si putas te per Sacramentum Christi corporis inseri, perinde ac Baptismi Sacramento insereris, fides exigitur, fidem enim à te exigit Baptismus, quæ fides, tuum studium postulat. Cæterùm non intelligo quum prædicas insitionẽ fieri manu Domini, sine tuo studio: quomodo manũ eius admoueri tibi suspiceris: sic vt à te nihil præstetur, ídque contra insitionis naturam sine motu contingat, ex eo tamen succum trahas, ceu surculus è stipite, in quo sit insitus. Hæc doctrina me diuersum trahit, nec me finit explicare: A surculi (qui corpore cõsistit) comparatione, suspicor te docere corporis tui insitionem fieri, nõ animæ: corpúsque tuum, succum è Christi corpore trahere in Baptismo: nam surculi corporei, ad animã inepta esset ratio: attamen vbi fit à te mãducationis mentio, doces. *Animam tuam solam manducare spiritualiter, ac nutriri in spem vitæ æternæ:* Nescio quę huius possit esse tibi discriminis ratio, vt anima fide tantùm manducãdo & spiritualiter in Cœna nutriatur,

tur,in Baptiſmo autẽ corpus nulla fide,nullóque adhibito ſtudio inſitum non manducando ſuccum trahat è diuino corpore, ceu ſurculus è ſtipite? an id eo fit, quòd inſitio manu Domini perficiatur, manducatio autem fide accidat,abſque manus admotione?

AN FIDES EFFICIAT VT CHRISTI caro ſit viuifica. Cap. 51.

HOc etiam à tua ſententia me remoratur ac hæſitare facit: quod adiungis. *Carnem Domini ita demum eſſe viuificam, ſi in ea fides tua recubuerit.* Hac in re oſtendere mihi viſus es, ad nutriendum, carni Domini fide vim præberi. Nã niſi eius carni,tua fides adfuerit, tuo iudicio non erit viuifica: Rurſus quum dicis, *Poſt inſitionem non ſolùm te ſuccum ab oliua trahere, ſed ex tua natura in eius naturam demigrare:* Si nulla tibi inter hanc inſitionem & Cænæ manducationem interceſſerit differentia, animáque tua ſola, in Cœna nutriatur, hanc in Chriſti carnis naturam, ſolam demigrare docebimur, atque corpus noſtrum à vite reuulſum,alimentóque deſtitutum, areſcere neceſſariò: vt in ignem, ſecundum ver-

bum Domini mittatur: Ex his rebus conie-
cturam cœpi, te non ex animo hanc insitio-
nis prędicationem fecisse, quanuis tanta ele-
gantium verborum congerie, hanc adorna-
ueris. Quod si dixeris inter eam quæ in Cœ-
na, & Baptismo fit communionem, hoc in-
teresse, quòd in Cœna animæ pascantur, in
Baptismo corpora inserantur, derogas ca-
techismi tui doctrinæ, vbi doces.

Eam esse in Baptismo corporis Christi communionem, quæ in Cœna fit: hoc excepto quòd in Baptismo in parte fiat, in Cœna, plenissimè.

Sed dicendum esset potiùs, in Cœna in parte eam fieri: in Baptismo plenissimè.

SI NATVRAE CARNIS NOSTRAE IN Christi naturam transitione, nequitia extinguatur, fieri non posse, quin libertatis deprauatio extincta sit. Cap. 52.

IN tua Doctrina offendi hoc quoq; nomine, quòd intellexerim opinionem esse tibi, *Vbi noua creatura efficeris, vitium naturæ carnis tuæ, & nequitiam extingui ac melioris vitæ nouitatem tibi suscitari:* Ad hanc sententiã adhæsi, velut insperato ac improuiso oppressus casu. Qui ex Ecclesiæ scriptoribus

ribus, naturam noſtram in Chriſto renouari ac reformari enuntiauerunt, hac ex re, in ſpem emolumenti noui, nos quoque erexerunt: fidẽ fecerunt, voluntatis libertati nos reſtitui, cuius libertatis in Adami peccato iacturã fecimus: Tu verò ſempiternas ac implacabiles inimicitias eis indixiſti geríſque, qui in eam ſententiam deſcenderint. Legi quibus verborum contumelijs Piggiũ exceperis, eúmque qui prædeſtinationis tuæ neceſſitate expulſus à te eſt: Eo in opere patefacis, quàm fœlici, locupleti, ac artificioſo te ad conuicia ac maledicta ingenio natura effinxerit: te tamen vrgere non deſinam, cauſamq́ue exquirere, ſi in Chriſto, naturæ tuæ nequitia ac prauitas extincta & profligata ſit, cur non deſinis tam iniquus eſſe ac prauus, vt ſeditionibus ac factionibus rẽpublicã agitare nõ etiam deſinas: an te dicemus natum ad ſummã extremamq́; generis humani perniciem, vt propter prædeſtinationis neceſſitatem, ad ſanitatẽ redire nequeas, ſed tibi bene agendi libertatẽ à naturæ tuæ prauitate ac nequitia ereptam eſſe? Mirum eſt, ſi in Chriſto demutatus ſis, ſi eius naturã indueris, ex eo viuas ac ſubſiſtas, quonam

Dionyſius de Eccleſiaſt. Hierarch. de Eucha.

malo nõ sis tuæ libertati restitutus, vt possis resipiscere, ac bene agere: mirũ est quomodo carnis tuæ naturæque vitium ac libertatis deprauatio, cũ naturæ tuæ nequitia protrita ac pessundata nõ fuerit. Altè sanè effodit animum meum hæc cogitatio, sed ingenij acie eò penetrare non potui, vt comprehenderem cur libertatis seruitutem, peccandíque necessitatem, à naturæ tuæ nequitia discludas, vt in naturæ nequitia profligata, hæc libertatis deprauatio non contineatur.

CARNEM CRISTI NATVRA AC DEcreti necessitate mortalem non fuisse, quæ peccato contaminata non fuerit.
Cap. 53.

QVum affirmarem, à carne Domini secundum Irenæi sententiam, nobis causam, seménq; æternæ gloriæ promitti, non solùm quòd in Christum incarnatum crederemus, sed quòd eius carne nutriti fuerimus corporaliter, visus sum blasphemias locutus esse. *Quo modo (inquiunt) te in hoc blasphemiæ volutas cœno, vt terrestri elemento, ac materiæ creatæ, vim vitæ attribuas? non (inquiunt) carnis substãtiæ, sed ei cuius caro tẽplum*

plum est, vitam ac gloriam acceptam referamus. Produxerunt tuos in Ioannem commentarios: vbi auctor es, *Hoc minimè in Christi carnem competere vt viuificet, quæ per se non est immortalis: Non obstare tamen quãuis hæc virtus aliũde proueniat, quin aptè competat in eam hic titulus, quòd caro eius veluti canalis vitam, quæ in Deo Patre residet: ad nos diffundat: atq; hoc sensu dicatur viuifica, quòd vitam, quam aliunde mutuatur, nobis communicet: Cõmunicare verò intelligis, nõ motu aut corporea manducatione, aut substantiarum mixtura, sed quòd fide carnem morti datã amplexeris, ac in ea fides vestra recumbat, hancq; esse manducationem vestram, cuius os ac ventriculum fidem esse doceas:* His dictis fidem meam de tua impietate exauges, ac efficis, vt credã, nõ alia tibi diuinitate Christi carnem esse præditam, quàm qua tuam Eucharistiam metiris, vt vsu ac distinctione, nõ divinitatis infusione diuina sit: eaque ratione viuificationis titulum ei cõpetere, quasi titulo tenus Christi caro sit viuifica. Vt singula quæque membra tuæ doctrinæ excuteremus: primùm considerauimus an diuina Christi caro fuerit mortalis. Ego adductus

Euágelij auctoritate professus sum Christũ Dei Filium immortalem fuisse,in huius religionis probationẽ,tuis hoc obieci testimonium: Sicut pervnum hominem peccatum, & per peccatum mors in hũc mundum intrauit &c. Hinc pronũtiaui, carnem humanam morti non antè obnoxiam fuisse,quàm admissum fuerit peccatum, sed gratia immortalẽ extitisse: Quũ ergo homo, suo peccato immortalitatis gratia exciderit, Christus qui peccatum non fecit, nec est inuentus dolus in ore eius, qui de Spiritu Sancto conceptus est,ex virgine peccati cõtagione nõ polluta, quam natura vitam habuit, hãc dici non debet esse aliunde mutuatus. Hoc probat Ioannes, si hunc de hoc docentẽ audiamus: In verbo inquit vita erat, & verbũ caro factum est, id miraculi, cùm virgo cõcepit,certum est euenisse. Verbũ enim successit loco seminis viri, vt virginis coagulũ in Christum formaretur:ita tamen,vt vtraque substantia integra remanserit, vt quod ex Spiritu est,sit Spiritus,quod ex carne,caro. Quũ ita habeat, necesse est & carne immortalem fuisse.alioqui vnde putas mortis necessitatem in verbum incarnatum,à peccato

1.Corin.5.

cato

cato integrum irrepsisse, vt aliunde vitam mutuari debuerit? si dixisses Christum hominem immortalem quidem genere fuisse, quia peccatum non fecit, verbúmque caro factum est, sed carnẽ eius viuificationis virtute præditam non fuisse, nisi verbum caro fieret, ferri potuisses: scio enim carnem à se nõ viuificare, sed propter viuificantem Spiritum id posse, quamuis substantia ac genere immortalis fuerit, propter verbi vnionẽ, & ob peccati (vt ita loquar) carentiam: sed vtrumque negas, & immortalem genere ac à se fuisse viuificationis facultate præditam. Tui hoc me telo pupugerunt: *Si caro est viuifica, mori non potuit: At Christus sub Pontio mortuus est, ergo mortalis.* Scio mortuum fuisse, sed nego necessitate naturæ id accidisse: non mori enim poterat si voluisset, quemadmodum & Adamus non mori poterat, si voluisset nõ abuti libertatis arbitrio: sic quamuis Christus mortalis non erat vi decreti, ac mortis sententiæ in Adamum latę, potuit tamen vt homo mori assumptis sibi nostris infirmitatibus, ac peccatis, vt quod sibi mortis malum peccato plasma pepererat, propriæ vitæ damno, plasmatis opifex

detergeret,ac præſtaret:ſed vt Deus non ſolùm mortem non guſtauit, ſed à ſe corpus Sanctum ac diuinitate plenum viuificauit.

AB ADAMI CREATIONIS EXEMPLO *Chriſti natiuitatem à mortis neceßitate immunem fuiſſe. Cap. 54.*

VT carnis Chriſti immortalitatẽ clariùs oſtenderemus, quum Paulus dicat Adamum exẽplar Ieſu Chriſti fuiſſe, ab Adami generatione,caſuq́ue, hãc approbaui: Adamus abſque viri ſemine, manu Domini informatus eſt,ex terra virgine, integra & in-
Gene.2. corrupta, nondum enim pluerat Dominus
„ ſuper terram, nec eam erat operatus homo. Nullam ergo vitij neceſſitatem contraxit à Parẽtibus,vnde in mortis malum incideret:
„ ſed nec adhuc mors erat,quum inſufflauit in
„ Adami faciem ſpiraculum vitę, & factus eſt
„ in animam viuentẽ: vitalis ergo effectus eſt gratia, ac homo quia gratia viuebat antequam vlla mors eſſet, vitam à Deo habens, poterat non mori ad imaginem Dei creatus, præditúſque voluntatis arbitrio,ne qui ad Imperium factus erat, ſeruili neceſſitate contra voluntatem obſtringeretur. Ne tamen

men naturæ ſuæ elatus præſtantia, exemplo diaboli, in Dei contemptum illaberetur, ſed vt haberet in quo virium ſuarum faceret periculum, arborem illi Deus oſtendit, à qua abſtinendum eſſet, mortis in eum lata ſententia, ſi dicto audiens non fuiſſet. Si ergo in eo, quod ſibi à Domino præſcriptum fuerat, manſiſſet, nec à Domini mandato declinaſſet, liber à mortis periculo, vitam in ęternum producere poterat: ſed neglecto Domini mandato, in mortis neceſſitatem incurrit, quæ poſteritati, mortis natura effecta eſt, vt quod patri propria voluntate acciderat, filijs fieret naturale ac neceſſarium. Habemus imaginis creationem, ſupereſt vt expreſſam imagine veritatem, cum ea conferamus. Chriſtus Dominus noſter, verbum Dei abſque virili ſemine ex Maria, id eſt, terra virgine non ſolùm verbo, ſed verbum caro factum eſt: vt nullum à parentibus peccatum attraxerit, vnde in neceſſarium mortis iniret interitum: Quum igitur exemplar Ieſu Chriſti, immortalitatis beneficio fuiſſe præditũ docuerimus, vt ſi non peccaſſet, in ſuam poſteritatẽ eam traiicere potuiſſet, æquum eſt, vt quem imago futurum enuntiauerat,

vitalem quoque eum fuisse asseramus, vt si non abusus sit libertate, non mori potuerit.

CHRISTVM NON MORTVVM FVISse, quòd naturæ necessitate mortalis fuerit, sed quòd mori voluerit. Cap. 55.

QVidam tuorum in auctoritate tua nixus obiecit. *Me grauiter peccare in ea similitudine, quæ est ad Mariam Virginem, cum terra, è qua sumptus est Adamus, quòd Maria ex voluntate virique concubitu concepta, ab originis peccato non fuerit integra, terra vero ex origine non corrupta extiterit: Adiecit sibi videri opus omnino fuisse vt ita euenerit, si sordes nostras, ac peccati naturam à Christo elutam esse statuamus: non enim potuisse sordes nostras, in sua substantia detergere, si ab eis ac à natura nostra, peccati liber, ac immunis fuisset: Quamobrem sententiam nostram, nulla ratione subsistere, quum profiteamur Christum, substantiam nostram apprehendisse, quod dici nostra non debeat si nostra non sit, id est, à peccati natura immunis: hanc ergo quum à peccati natura vindicamus, ostendimus nostram non fuisse. Addebat se tamen fateri, quamuis natura peccati affectus*

fuisset

fuiſſet Chriſtus: nullum vnquam in ſe peccatũ admiſiſſe, ſed diuinitatis viribus adiutũ, naturam ſuperaſſe, neque ſuam ſententiam huc ſpectare, vt Chriſtum peccati reum faciat, ſed carnis ſolius naturam accuſare, quam moriens integritati primitiuæ reſtituit, vt in eum credẽtes, puritatis à ſe partæ, faciat participes: Hanc religionem non eſſe nouã, fuiſſe aliquando in Sorboniana ſchola diſputatã paßimq́ per Italiam à fratribus Dominicanis defendi. Hac ſpecie nonnullos in tuam ſententiam conuertit, vt putauerint carnem Chriſti, immortalem nõ fuiſſe, aut eſſe viuificam: Ego porrò ad huius dicti confutationem, ea ipſa quam obiecerat, vſus ſum ſententia. Si (inquam) mortalis à natura fuerit Chriſtus, & mortis neceſſitate decubuit, is non à ſe ipſo aninam ſuam poſuit: nõ pro nobis, ſed pro ſe mortuus eſt: non potuit enim vna morte, ſuæ naturæ eluendæ, ac noſtris ſordibus ſatisfacere: Ioãnes Baptiſta id etiam præſtare potuiſſet. *At (inquit) dici nõn debet carnem noſtram induiſſe, ſi peccati natura immunem induerit:* Hæc obiectio ex malè perſpecta ratione, profecta eſſe mihi viſa eſt: potuit enim & noſtram induiſſe, & non peccatricem tamen: noſtra

enim esse potuit subſtãtia, nõ culpa, aut peccati natura: nam noſtram induens ſuam illá fecit, ſuamq́ue faciens non peccatricẽ. Is enim (vt inquit Apoſtolus) euacuauit peccatum in carne, & alibi & ſimilitudine peccati eum fuiſſe prædicat, confirmans eam fuiſſe in Chriſto naturam ſine peccato, cuius natura eſt in homine peccatrix & mortalis: Quantum ad Mariæ integritatem attinet, error ille Hueticus, iam tam multos annos ab Eccleſia damnatus eſt, vt mihi mirum ſit, vos audere nunc, obductam tanto tempore cicatricem refricare, niſi ſit vobis animus, omnes quæ poſt Chriſtum fuerint hæreſes, in vnum manipulum colligendi, vt huius auctores effecti, nomen præ cæteris omnibus inſigne vobis faciatis. Non magni miraculi fuit res, Virginem à Filio Dei in matrem electam, à communi conceptionum lege exemiſſe, eámque in vtero præſeruaſſe, vt ipſa dignum Deo fieret habitaculum: Nulla ſanè dicendi copia mihi perſuadebitur, vt credam terram, èqua plaſmatus eſt Adamus, quæ matris Adami iuſti figura fuit, ei fuiſſe puritate diſſimilem, quam figuraret.

Rom.8.

CHRI-

CHRISTVM PECCATA NOTRA AD crucem tulisse, non quòd is natura esset pollutus sed eo modo quo Hircus Pontificis imprecatione pollutus, peccata populi deferret in solitudinem. Cap. 56.

HÆc dicens à nonnullis aliis exceptus sum, qui iisdem de rebus, diuersis tamẽ armis instructi, in contentionem me reuocarunt: *Quum (inquiunt) arbitraris, peccatum (dum carnem induit Christus) euacuatum fuisse, qui fieri potest vt peccatum euacuatũ cruci suffixerit? quod non est tolli nõ potest.*

Hoc telum scuto hostiæ pro peccato declinaui, docui hostiam in sacrificium offerri non debuisse, quæ non fuisset diligentissima Pontificis inspectione immaculata, integráque cognita, ac probata: qua re legitimè confecta, atque deinde oblata sine maculis hostia, lege præscribi, vt Pontificis imprecatione, ipsa peccatis populi inquinaretur, ac in peccatorum expiationem mactaretur: demum extra castra igni consumenda exportaretur: Ea figura Christũ pro peccatis nostris sacrificandum propositum fuisse: Proinde vt hæc impleretur figura, necessariò, absque vlla qualicunque peccati ma- Leuit. 16.

cula, Deo Patri se Dominum pro nobis obtulisse: alioqui non legitimum sacrificium futurum. Quum ergo scriptura hunc peccatis nostris obnoxium fuisse prædicat, vt
» Psalmo 29. Circnnderunt me mala quorum
» non est numerus, comprehenderunt me ini-
» quitates meæ, aliísque pluribus locis, planum fieri, non à carnis substantia ac natura, sed eo modo ab iniquitatibus nostris fuisse comprehensum, quo Hostia immaculata, peccatis alienis, post oblationem, Pontificis imprecatione ac execratione obstricta erat. Hoc & manifestiùs in Hirco emissario perspici: non enim fuisse inane spectaculum, distinendi aut decipiendi populi
» causa, celebratum. Postquam (inquit scri-
» ptura) Pontifex emundauerit sanctuarium,
Leui. 16. » & tabernaculum, tunc offerat Hircum vi-
» uentem, & posita vtraque manu super ca-
» put eius, confiteatur omnes iniquitates Fi-
» liorum Israel, & vniuersa delicta ac pecca-
» ta eorum, quæ imprecans capiti eius, emit-
» tet illum per hominem paratum in deser-
» tum, quumque portauerit Hircus omnes
» iniquitates &c. Planum est, Hircum affectum execratione, à populo conuulsum, ac in

ac in perditionem emiſſum, ſignificaſſe Ieſum Dominum, flagris, colaphis, omníque ignominiæ genere affectum, Sacerdotum ac magiſtratus ſententia damnatum, populi ferentem iniquitates, extra caſtra, id eſt, extra portam ac Eccleſiam immitti oportuiſſe: Igitur quum ad emiſſionem ac ignominiã ſimilitudo conueniat, neceſſe eſt eam quoque in oblationis, execrationis, ac peccati ratione conuenire, vt antè emiſſus extra portam non fuerit Chriſtus, quàm ſeſe immaculatum poſt tabernaculi ſanctificationem obtulerit: peccatáque noſtra ac populi, ſua ipſius imprecatione ſuſceperit. Hoc enim Hircus nõ immundus (vngulam enim findit ac ruminat) ſignificabat: Et quum Pontifex precibus ſuis populum ſanctificaturus, in Hirci viuentis caput, populi deuoluebat iniquitates, indicabat, quod ſe feciſſe Dominus oſtendit, dicens. Et pro eis ſanctifico me ipſum: non enim ſuo nomine egebat ſanctificatione, ſed eorum quorum laturus erat iniquitates: Præterea Hircus coccino circundatus, extra caſtra vi emiſſus, oſtẽdebat Chriſtum indutum purpura, extra caſtra ad ſupplicium raptum iri: Illis in re-

Tertul. aduerſus Iudæos.

bus,quum tanta conformatio intercedat,vt ea ſolennitas,compoſitio paſſionis, non eius figura videatur, errare docui qui credant, Chriſtum naturam carnis peccatricis, carni ſuæ inhærentem cruci ſuffixiſſe, ſed ſibi aſſumptam eo modo,quo Hircus emiſſarius à Pontifice peccatis affectus erat, in id oblatus: Qua in re probari etiam Chriſtum, ſe pro nobis obtuliſſe, antequam fieret holocauſtum, aut à noſtris iniquitatibus cõprehenſus eſſet, ne tum ſe obtuliſſe videatur, quum peccatis ac ſordibus eſſet inquinatus: Hæc videbantur ſufficere ad euertendam tuam de Chriſti mortalitate opinionem,atque eorum furorem compeſcẽdum,qui putent Chriſtum, non potuiſſe peccata noſtra expiare,ſi caro eius peccato fuiſſet immunis: ſed tanto noſtræ religionis odio tenebãtur, vt ne oblationem ſui corporis in Cœna Dominum feciſſe confiterentur (quum tamen inficiari vererentur eum in crucem peccata noſtra tuliſſe) naturam carnis eius accuſare potiùs quàm nobis aſſentiri voluerunt.

CARNEM CHRISTI ESSE VITAE FAcultate præditam & viuificam. Cap. 57.

His

HIs rebus expeditis superfuere, qui hoc Ioan.5.
Ioannis loco, Sicut Pater habet vitam "
in semetipso, sic & dedit Filio habere "
vitam in semetipso, defenderent: *Filium* "
vitam non à se, sed dono, eam habere: quúmque dono habeat, dici oportere, eam essentiam quæ corpori vitam dederit, esse viuificam, non eam materiam, quæ viuificata sit: Hanc obiectionem hac consideratione explicandam esse duxi, primùm vt quærerem, quæ sit differentia inter corpus Christi, & Filium Dei: vt intelligamus, an in corpore Filius Dei contineatur: an verò Filium Dei esse solùm Verbum simplex considerarent, antequam incarnatum fuerit: vt seorsum à carne verbum sit viuificum, atque vitam habeat in semetipso sicut Pater: an verò compositum carnis & Spiritus, Filium Dei Christum Iesum esse patiantur, vitámque habere, sicut habet Pater: Si hoc faterentur, negari non posse, carnem ea pollere viuificationis virtute, qua polleat ac prædita sit diuinitas, quanuis in se & non à semetipsa carne polleat, sed in carnem transfusa sit vita, quum verbum caro factum est. Qui hoc inficientur, Christum soluere. Hoc cognito, considerandum esse,

quid docuerit Ioannes pronuntians, Patrem dedisse Filio habere vitam in semetipso, sicut habet Pater: an ante incarnationem, an in ipsa incarnatione id euenerit, vt tunc quum incarnatus est, cœperit habere vitam in semetipso, an antè habuerit? Si antea habuerit, an intelligerent, ei vitam obuenisse per accidens, vt humano more genitus fuisset, antequam dono vitam haberet: an dedisse vitam & ab æterno genitum fuisse, vnam eandémque rem esse, vt natura non dono vitam habuerit? Si naturâ vitam habeat Filius sicut Pater: aut ipse Pater non habet à se vitam, aut Filius hanc à se etiam sicut Pater habere dicendus est. Quòd si à se vitam habeat, & Filij appellatione caro cõtineatur, errare qui à Spiritu carnem distinguant, vt seorsum à carne, filium Dei viuificationis honore afficiant, quòd à se caro vitam non habeat: non enim interesse quomodo caro sit viuifica, modò esse viuificam fateamur ac credamus: cùm solui non possit Christus. Hanc autem esse viuificam planum fecit Christus dicens. Qui manducat meam carnem, habet vitam: hanc verò non haberet, si extra carnem esset vita.

VITAE ESSENTIAM NOSTRAE CARni verè & re ipsa seorsum à carne Christi dari nobis non posse quin soluatur Christus, Cap. 58.

HAnc sententiam interpretatione tua adumbrarunt, quum autor es, *Carni Christi viuificationis titulum aptè competere, (quamuis per se non sit immortalis) quòd sit velut canalis, per quem vita quæ in Deo Patre residet, in vos diffundatur.* Tu multus es in canalibus, sed malè tibi cohęres, in tua Institutione, Spiritus Sanctus canalis tibi est, quo Christi carnis communio in te deriuatur: nunc tradis mutata sententia, *Carnem Christi esse tibi canalem, per quem vita quæ in Deo Patre residet, in te diffundatur.* Valentinus ille priuilegio hæreticus, virginem Mariam canalem fuisse somniauerat, quo cœlestis caro Christi ad nos descēdit: Quoniam præter hunc, neminem legerim extitisse, quem hic canalismus delectarit, ab eius schola te putaui canales tuos deprompsisse, sed videamus quàm infeliciter. Iesus Christus se resurrectionem ac vitam esse pronuntiauit: Hunc ita loquentem non dubium est affirmasse, vitæ essentia, corpus suum esse prædi-

In Ioā. c. 6.

De Cœna ar. 20.

Cō. in Ioā.

tum, nam ipſe conſtabat terra, anima, ſpiritu, & filio Dei verbo æterno, quibus verus Chriſtus perficitur: hócq; cōpoſitum, propter ineffabilem diuinitatis coniunctionem, eſſe vitam & reſurrectionem, non autem verbum ſeorſum à carne, vt re ipſa eam vim habeat ad noſtram carnem, quam habet compoſitum. Si autem diuerſum cenſeas, ac iudices dicentem, Ego ſum vita, loquutum eſſe de verbo ſeorſum à corpore, vt interiorem & exteriorem filium Dei demonſtres, ſicuti Paulus hominem diffinit, quum tu huic opinioni me ſcripturæ teſtimonio cōfirmaueris, fieri poteſt vt fidē facias: Quòd ſi te ab hac inſania declinaueris, atque Chriſtum vnum eſſe, duplici natura fatearis, obſiſtere nihil video, quominùs Chriſti carnem, vitam, non huius canalem eſſe certò conſtituamus. Miror ſi alia res à vita, caro Chriſti eſt, cur Iudæis exprobrauerit Moſes, eos die ac nocte vitam ſuā pendētem vidiſſe, ſed non agnouiſſe, ſecundum te canalem ſolùm vitæ viderant pendentem. Paulus in-
» ſuper non debuit dicere, Filiū ſe exinaniuiſ-
» ſe, formam ſerui accipientem, Dominum
» gloriæ crucifixum fuiſſe, paſſum in ſepul-

chro

chro positum, canalis enim gloriæ tibi in se- „
pulchro iacuit. Petrus item post Esaiam lapsus est dicens, vitam è terra ablatam: canalis enim solus oblatus fuisset. Tu igitur malè subducta ratione, videris vitæ facultatem à carnis substantia eripuisse, quòd sit ceu canalis vitæ, eique ideo titulus vitæ inscriptus sit, quòd in eam credentes vitæ sint participes. *In Ioan.*

CHRISTVM IN CARNE ADORANDUM esse. Cap. 59.

NEscis quas nobis discordias tua hęc traditio concitauerit, contra me tuis obstinatè cōtendentibus, *Carnem Christi nulla esse diuinitate præditam, sed templum esse diuinitatis, ceu canalem: quamobrem omni diligentia cauendum esse, ne creatura, creatoris loco, templúmque pro diuinitate in ipso inhabitante adoretur:* Adeóq; res rediit vt Richerus scripto tradere non dubitauerit, *Non solùm nobis à corporis adoratione supersedēdum, sed eos hæresis crimen minimè vitaturos, qui sibi necessariò Christum adorandum proponāt: veruntamen nō peccare, qui Filium in Patre adoret, aut per Filium Patrem precibus adeat.*

PANIS SIMILITVDINE PROBARI, *seorsum à corpore Christi carnem considerari non posse.* *Cap. 60.*

AD hos refellendos tuam ipsius doctrinã vsurpaui, tu doces: *Vi panis materialis augeri ac nutriri corpora, eóque modo animas ali corpore domini in spem æternæ vitæ:* Secundum eam fidem, ex eis quæsiui, qua ratione vim panis, ab huius substantia reuellerent, vt seorsum à substantia, vi & vigore panis illi vescerentur. Prætereà si intellectu, vim alimenti à materia subtraxerint, an materia virtute sua spoliata, panis nomẽ seruatura sit? an verò à nutriendi facultate, panis nuncupationem obtinuerit, vt ea euacuata ac exhausta, panis appellationẽ amittat? Sic quo modo fieri intelligerent, si à carne separetur vita quam statuis, vt ipsa carо nuda, corpus Christi dici possit? nã vt ex tua similitudine diximus, seorsum à panis materia, vis panis nec nutrit, nec panis ipse hoc nomen habet. Quemadmodum ergo seorsum à pane, vim nutriẽdi, corpus tuũ nõ percipit, sic nisi fallit tua similitudo, necesse est, vt in sacramẽto, anima tua vim vitæ corporis

poris, ex ipſo quocunque modo percepto, ſuſcipiat, non ſeorſum ab eo, quaſi infuſam aliunde: certum eſt enim non minorem partem in corpore Domini, vitam occupare, quàm vis alimenti in pane poſſideat: atque vti citra vim altricem, ac virtutem, panis integer conſiderari non poteſt, ſic citra Dei Chriſti diuinam vitam, nec dignoſci corpus poſſe, nec ſubſiſtere. Hinc ſequi quod eſt à nobis ſuprà diſputatum: Quum vis ac vigor nutrimenti, à natura pani ſit inſitus, vt in ſe nutriendi vim habeat, ſic poſt incarnationem, carnem Chriſti, viuificationis habere facultatem, vt eo modo (ſi re vera manducetur & ſpiritualiter non ſpiritu ſolo) det vitam æternam, quo panis communis temporalem, ex quibus oſtendi, carnem Chriſti ſimul cum diuinitate, adorandam eſſe.

EO MODO CARNEM CHRISTI IN *ſe vitam habere, quo Adami caro in ſe mortem habuerit. Cap. 61.*

HÆc mihi videbātur tuos poſſe comprimere, ne eorum obſtinatio longius progrederetur, ſed ſententiæ tuæ reuerētia permoti, in noſtra ſententia non acquieue-

runt, ſed diſputationem in hunc locum extraxerũt, vt de morte corporis noſtri ſermo eſſet ineundus. Huc vbi perueniſſemus quæſiuerunt quæ mihi eſſet de Adami generatione ſententia: an per ſe mortalis fuerit eius caro, an aliũde mortem mutuata ſit? Qui ún que oſtendiſſent à peccato non à carnis natura mortis infelicitatem in carnem erupiſſe: eos viciſſim interrogare cœpi, vnde peccatum in hominem permanaſſet: Diabolum huius autorem accuſarunt: tum quæſiui an Diabolus in Adami voluntatem imperium habuerit, vt ille à Diabolo ad peccandum inuitus ſubactus fuerit, an propria voluntate à Domini præcepto ſe auerterit. Hoc poſtremum affirmantes, addiderunt. *Voluntatis libertatem, in anima, non in carne ſitam eſſe. Quare carni non magis imputãdum fuiſſe peccatum, quàm inſtrumento laudi aut vitio verti debeat opus artificis. Inde probari, ab anima peccatum, mortémque in carnem profluxiſſe: Ideóque aliunde non à ſe, mortis detrimentum, vitæq́ iacturam carni accidiſſe: Huc afferendum eſſe, quod authore Paulo doceatur, mortale à vita abſorptum fuiſſe, atque per contentionem, vitam in ſalutem deuoraſſe,*

quod

quod per contentionem, mors in interitum deuorauerat: ex quo credi oportere, eum in carne Christi, locum vitam obtinere, quem in Adami carne mors occupauerit: atque vti aliunde in carnem Adami mors iuuaserat, aliunde quoque in Christi carnem vitam perueniſſe. His & ſimilibus ſummo ſtudio conquiſitis argutiis, doctrinam tuam propugnabant. Ad hæc reſpõdi, propter peccatum, authore eodem Paulo, mori corpora: non propter animæ voluntatem. Item vnumquemque ſiſti ad tribunal Chriſti oportere, vt referat propria corporis: non animæ ſolius: ſiue bonum ſiue malum, prout geſſit. Item in Adamo morti nos eſſe obnoxios: Geſtamus autem carnem Adami nõ animam. Item Peccatum in mortali corpore regnare, non in anima: facta carnis mortificari oportere, non animæ. Sed vt paucioribus rem abſoluerem, Negaui à vobis probari poſſe, animæ fuiſſe tranſgreſſionem, è qua mors in mundum introiuerit. Sed hominis facti in animam viuentem: animámque carni ſic inſitam eſſe, vt penè ſit incertum, anima ne corpus, an corpus animam circũferat: tamque carnem dici hominem poſſe, quàm animam: vnde

Roma. 8.

Tertul. in lib. de Carnis reſurrect.

peccatum (quod fuit causa mortis) tam ob degustationē corpori, quàm animæ ob concupiscentiã attribui oportere. Denique Dominum authorem esse, è corde cogitationes & voluntates (quibus homo coinquinatur) exire. Cor verò non animæ sed corporis partem esse. Cæterùm expedirent, si caro à culpa remota sit, sed animę soli imputari debeat peccatũ, cur in simulacro carnis peccati (vt ait Apostolus) damnauit Dominus peccatum? Certè si animæ sit peccatum, non etiam carnis, frustra carnem Dominus apprehendit, vt in carne damnaret peccatum: satis enim erat in anima, animæ peccatum damnare. Item si animę peccatum sit, vnde vobis est peccatum originis, quum animã ab Adamo non habeatis? Tandem si à se caro mortalis non sit: sed ab animæ peccato, in eam miseriam incideris, quare non eodem malo tua defungitur anima? vt sit & ipsa mortalis? mirum est hanc non mori, quæ carni, mortis ac perditionis causa sit & origo.

SI ADAMI CARO NON FVERIT CAnalis, nec Christi carnem vitæ canalem esse posse. Cap. 62.

DIſputationis æſtus in canalis examẽ nos retulit: Vt mihi probaretur caro Chriſti, canalis ac vaſculi vice fungi: *Carnẽ à ſe inſipidam, orbatamq́ ſenſibus oſtendebãt, perq́ ſe nihil velle, nihil cupere, præſtaréue nihil poſſe: Hanc ob rem non immeritò canalẽ, aut inſtrumentum dici debere, nõ autem vitam aut vitæ partem, niſi continens pro contento accipiatur: vnde intellectu facile ſit, præceptum Domini de carne ſua manducanda, non huc ſpectaſſe, vt proponeret carnis materiam ore vorandam, ceu vitæ eſſentiam, animæq́ noſtræ cibum, ſed ad fidei manducationem nos vocari, vti ipſe ea de re ſermone à ſe inſtituto declarauit, his verbis. Verba quæ loquutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt, caro nõ prodeſt: neque ab hac fide deterreri debere, qui apud vetuſtos Eccleſiæ ſcriptores legant, carnem Chriſti eſſe viuificam. Hanc enim ita eſſe viuificam, ſi in ea fides noſtra recubuerit, ſique fide reſurrectionis teſtimonium cõplexi fuerimus: id eſt, ſi crediderimus Chriſtum pro peccatis mortuũ, reſurrexiſſe, vt nos mortis ac reſurrectionis ſuæ faceret participes, ſiq́ crediderimus perinde carnem noſtram à mortuis excitari poſſe, atque eius caro reſurrexit.* Hæc fuit prædicationis eorum ſumma. Sed ſi hoc

verum eſt(vt ſuprà diximus) Apoſtoli car-
Io. ca. 20. nem in Cœna non guſtarũt, nondum enim ſciebant ſcripturam, quia oporteret eum à mortuis reſurgere. Hos minori negotio refelli poſſe ipſis exiſtimaui, ſi iis armis vterer, quibus mecum decertauerant, vt me de ſententia deiicerent. Primũ me recepi ad mortis ſimilitudinem, de qua paulò ſuperiùs eſt à nobis diſputatum. Quum veſtra confeſſione vita mortis æmula ſit, eámque in Chriſti carne partem ſortita ſit, quam mors in Adami corpore poſſedit: ſi vita in Chriſti carne reſidet, velut in canale, quo hæc in vos non contactu quidem, ſed fide diffundatur, neceſſe eſt vt eo quoque modo mors, in Adamo reſederit, caróque eius fuerit ceu canalis, per quem mors in eius progeniem peruaſerit, non contactu quidem, ſed infidelitate, caróque mortis non fuerit particeps, ſed vaſculum. Si ita habeat vnde accidit vobis carnis interitus? Canalis (vt à Tertulliano hac de re diſſerente didicimus) aliunde

De Reſurrect. car.

in vſum venit, extranea omnino, ac aliena materia eſt ab ea ſubſtantia, cuius eſt canalis, nec eius rei penuria cuius eſt canalis afficitur, nec eius plenitudine fouetur aut reficitur.

ficitur. Prætereà cùm canalem exhauſeris, ei non infers exitium: ita nihil ſentit canalis: nec ſi vera ſit tua ſententia, Chriſti caro ampliùs ſentire dicenda eſt, paſſa non eſt: Nec noſtra caro morte deberet affici, vbi ex ea effluxerit vita. At videmus morte carnẽ noſtram deſtrui ac corrumpi, qua è re docemur, illam canalis aut vaſculi nomen malè ſuſtinere, ſed mortis eſſe participem.

QVEMADMODVM MORS ADAMI citra carnem eius, ad nos peruenire non potuit, ſic ſeorſum à carne, vitam Chriſti in nos infundi non poſſe. Cap. 63.

QVoniam intellectu nõ poſſum aſſequi, quomodo ſeorſum à carne tua, mors ex te, in tuam ſobolem infundi poſſit, gratũ mihi facies, ſi hoc nobis ſecretum retexeris, vt intelligã, ad eam rem, carnis cõtactũ nihil valere. Sed ſi huius dubitationis nullum exitum inuenias, nec poſſis oſtendere, mortẽ frui carne tua canalis vice, ſed inhærere carni, carnemq; mortis participem fieri: vt ſimilitudini tuæ relinquatur locus, ediſſere, cur caro Chriſti nõ ſit vitæ ea quo-

que cõnexione particeps, vt nec à vita, caro destitui, nec seorsum à carne re vera, vita infundi in vos possit, sed vti sine corporeo ministerio, mors è carne tua, in filios tuos non potest erumpere, sic sine sacramento, actionéque corporea, vita Iesu Christi in vos re ipsa diffundi non possit, vt si carnis materiã, ad mortificationem esse necessariam dixeris, carnis quoque Christi substantiam (vt re ipsa viuificet, sicut Adami mors occidit) nõ minùs esse ad viuificationem necessariam profitear. Præterea vti caro nostra, ex eo quòd peccatrix existat, morti obnoxia fuerit, sic carnem Dei Christi, quæ à peccato integra sit, interitum videre non potuisse, sed à se immortalẽ fuisse, resurrectionísque facultatem à Spiritus cõmunione suscepisse.

CARNEM CHRISTI AD VIVIFIcandum non minorem habere facultatem quàm ad iudicium habeat. Cap. 64.

APostolus propter substãtiã diuinæ carnis, indignè manducatã, iudicium à nobis mãducari docet, his verbis, Qui mãducat Eucharistiam indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Si substãtia indignè mãducata,

ducata, edenti mortem pariat, atque à ſe, abſque alio adminiculo, hanc habeat inſitam naturam, cur non erit hæc eadem à ſe vitæ facultate prædita, vt vitam conferre poſſit, ſpiritualiter manducanti? non quia bene credit qui manducat, ſed quia tali virtute à ſe polleat caro. Reſponſum tuli. *Pauli teſtimonio ſententiam tuam confirmari, atque oſtendi, vitam effectum eſſe fidei, non carnis manducatæ, carnemque non ea virtute præditam, vt à ſe viuificet: ſi enim in carne ineſſet ea facultas, non poſſet edentis infidelitate retardari, aut impediri, ſed in quancunque perſonam indifferenter vim ſuam exereret, ac emitteret*: In huius rei illuſtrationem, ſanguinem crucis propoſuerunt, *Quo carnifices aſperſi, non autem purgati fuerint: Iudam hoc etiam teſtari, qui oſculo ac contactu carnis Chriſti, in deteriorem hominem euaſerit. Proinde fidei vitam, infidelitati mortem, non autem ſubſtantiæ tribui debere: vti manifeſtiſsimè confirmauit Dominus dicens, Spiritus viuificat, caro non prodeſt quicquam.* Ne rem apertam non neceſſario ſermone tereremus, rogaui vt exponerent, quid docere voluerit Apoſtolus dicens, Chriſtum huic eſſe odorem mortis,

Inſt.ca. 20.

2. Corin.2.

„ in mortem, odorem vitæ in vitam eundem
„ ſemper Chriſtum. Item lapidem offenſio-
1.Petr.2. „ nis, & petram ſcandali poſitum in ſignum
„ cui cõtradicetur, in ruinam & ſalutem mul-
„ torum. Præterea vt quæſtionem hanc, autoritate tua decideremus, ad tuam ſanguinis cum vino ſimilitudinem, diſputationem noſtram retulimus: Tu doces: *Hac in re vinum cum ſanguine conuenire, eiúſque figuram eſſe, quòd vti vinum confirmat ac lætificat bibentem, ſic ſanguinem hauſtum fide, animam lætitia perfundere.* Valeat hæc tua imaginatio: tantùm vt vini naturam conſideremus. Qui febre correptus, vinum biberit, mortem certiſſimam verum eſt hunc bibiſſe, quamuis aſſeras, vini ſubſtantiæ, naturam hanc ineſſe, vt refocillet ac exhilaret: Item Sol cui vegetandi facultatem attribuis, corrumpit ac enecat alieno tempore corpora irradians: vnde hanc naſci putas differẽtiam? An iudicabis quas retulimus viuificandi, ac confirmandi facultates, ſoli, ac vino, à rebus quas afficiunt, obuenire? an in ſe has habere inſitas ac concluſas? Corpus mortuum odore tetro inficitur ac corrumpitur: an eam corrumpendi facultatem, à re mortua ſol tibi nan-

bi nanciſcitur? An verò hinc generari corruptionem concedes, quòd alieno tempore ſolis calor cadauer attigerit? Certum eſt rei mortuæ in ſolem nullas eſſe vires: neque vinum lætificandi facultatem à potatore ſuſcipere: ſed à ſe, ac in ſe eam continere naturam, ac virtutem: ſed virtutis naturæ differentiam, ab alieno vitio, aut valetudine deprehendi, ac dignoſci: Sic ſanguis quem tu vino figuras, vim ac robur viuificandi aliunde, hoc eſt, à veſtra fide ſibi non aſciſcit: nec amittit, quod ab indignis in interitum inſumatur: Non enim cibus vim altricem attrahit à manducante, ſed in eum agit, ac vim ſuam inſtillat. Si ergo vini ſubſtantiæ, ſua ineſt natura, ac proprietas: non autem à potatoris fide proueniat: cur à ſanguine Chriſti, cuius proprietatem cum vini proprietate comparas, vim detrahis: vt in ſe, atque à ſe viuificandi facultatem minimè cõtineat: niſi credentis fides acceſſerit, tãquam ei vim ſit allatura fides? Hoc ſi ita eſt, à fide veſtra effectus vitę, ac efficacitas diuinę carni enaſcitur: ac contrà quàm fieri debeat, vos Chriſto fide veſtra, eam vitæ facultatem datis, quam ab ipſo accipere putetis.

IESVM CHRISTVM NON ESSE NObis secundam vitæ causam, eúmque causam non habere, quum ante omnes causas genitus sit, Patri coæqualis & cõsubstantialis. Cap. 65.

TAndem ira magna de hac doctrinæ tuæ parte confliximus, qua doces *notandum tres vitæ gradus à te recenseri: Primum (inquis) locum obtinet viuens Pater, qui est scaturigo, sed remota: sequitur Filius quem habemus veluti fontem nobis expositum, & per quem vita ad nos diffunditur. Tertia est vita quam ab ipso haurimus. Nunc tenemus summam, qua Pater penes quem vita residet, procul à nobis distat, Christus quasi medius statuitur, qui est secunda vitæ causa, vt inde ad nos perueniat, quod alioqui in Deo lateret.* Vnicæ vitæ in tres gradus distributionem ægrè admisimus, sed vbi id factum est, mirari cœpi, cur primum locum, non primum gradum obtineat scaturigo illa tua remota: & cui vsui hunc gradum destinaueris, quo per eum conscendi aut descendi oportere putes: an ad propatora aut bytum illum Valentini? Deinde quo interuallo Filius scaturiginem insequatur taces, an Patri secundus vitæ

In Ioannẽ. cap. 6.

vitæ gradus futurus eſt, per quem vita diffundatur?Si diffundatur ad nos, quis diffuſionem faciet, primus ne gradus in ſecundum? an Pater à primo in ſecundum gradũ vitam quæ in ſe ipſo reſidet, per Filium ſecundum gradum ad nos diffundet? An verò Filius idem ſecundus vitæ gradus, vitam quæ in Deo reſidet, quam à Patre accipit, in nos per ſe ipſum diffundet? Hoc ænigma tãta mihi obſcuritate propoſuiſti, vt contra hoc intellectum meum obtundam: deinde quum tertia eſt vita quam à Chriſto hauriamus, an tres vitas nobis obtendis, vt tertia ad nos vita hauſtu perueniat? ſed & verbũ hoc(haurimus) ingenium meum torquet: ſi vitam diffundat Pater, aut Filius, quomodo hanc etiam hauriamus?agit qui haurit, patitur qui infuſionem ſuſcipit, quomodo in diſiunctis agemus ſimul & patiemur? Sequẽs oratio non minori mihi eſt difficultati,

Nunc tenemus ſummam, qua Pater penes quem vita reſidet procul à nobis diſtat, ſequitur Filius qui eſt ſecunda vitæ cauſa, Reſidere vitam penes Patrẽ, aut in Patre(vt ſuperiùs docebam) animo non poſſum comprehendere: ſi reſidet, id fit per accidens, vt vnum

ſit Pater, alterũ in eo vita reſidens: durus certè is mihi videtur ſermo: Quum Pater vitæ ſit eſſentia, dici non debuit in ſe reſidere, aut penes ſe: noua enim eſt hæc loquendi ratio: ſed etiam non aſſequor, quomodo diffundi ad nos poſſit per Filium, vita in Patre reſidẽs: præſertim quum ſe vitam Filius nuncupet: ſi is vita eſt & Patris eſſentia, quomodo ſe ipſum per ſeipſum veluti canalem in nos diffundet, vt propterea ſecunda vitæ cauſa dici poſſit? Omnia (inquit Ioãnes) per ipſum
Cap.1. facta ſunt, ſecunda vitæ cauſa, quæ in omnibus continetur, per ipſum facta eſt: Ergo is per ſe ipſum factus eſt. Sed ſi ipſe ſecũda vitæ cauſa eſt, tanto interuallo à prima diſtat, quantum inter primum & ſecundum intermitti poteſt ſpatij: eáque proportione à Patre inæqualis erit, quæ eſt primi ad ſecundum, factus, non ab æterno genitus. Si dixeris de carne te intelligere, vt hæc ſecunda ſit cauſa, falſum eſt, ſi caro eſt veluti canalis, per quem vita in nos perueniat: non enim ſine verbo, vitæ cauſa eſſet caro. Et qui verbum à carne non excludet, fatebitur verbi incarnati, eam eſſe virtutem ac dignitatem, quæ
Ioã.17. „ ante incarnationem fuerit. Clarifica me (inquit)

quit) ô Pater gloria quam habui apud te an- „
tequam mundus fieret: si ergo idem est qui „
ab æterno fuerit, & nũc nobis secunda vitæ causa sit, quotã fuisse causam patri Adamo quum plasmatus est, iudicabis?

SI ADAMVS SECVNDA MORTIS causa nobis non fuerit, Christum secundam vitæ causam non esse.
Cap. 66.

IN hoc argumentũ, Apostoli sententiæ de Adami ad Christum similitudine, animũ meum subiit recordatio: is docet eo modo mortem in nos ab Adamo permanasse, quo iustitia ac vita à Iesu Christo emanarit. Si ergo Adamus, è prima quadam causa, mortẽ in sobolem traduxerit, ipse nobis secũda existens mortis causa: aliqua in parte ferendus es, docens, è Iesu Christo, secũda caussa, vitam tuam effluxisse: sed si tibi hęc stat sentẽtia, absolue nobis hanc dubitationem: vnde ad Adamũ prima mortis causa progressa sit. Si à Deo irrepsisse contenderis, mali ac peccati causam constitues Deum: Si à diabolo, volũtatis libertatem abnegabis: Si autem is sibi mortis causa peccato effectus est: prima non secunda causa dicẽdus erit: vt er-

go similibus similia conueniant, nõ tibi molestum esse debet fateri Iesum Christum, vitæ nostræ vnicam primámque esse causam, carnémque non minùs vitæ esse participem quàm ferrum ignitum caloris sit particeps. Prætereà quum mors in Adami carne infixa radices egerit, inq; solam carnem, vires suas emiserit, non habes rationem, dum à carnis substantia, vitam Iesu Christi reuellis, ne hãc necessariò manducandam ad remissionem peccati, carnisque nostræ medicinam proponamus. Iustinus martyr qui ob antiquitatem minimè tibi suspectus esse debet, quęstione. 44. Christianis proposita, dicit, car-
„ bonem quem propheta vidit immundis la-
„ bris inhærentem, Dominicæ carnis signi-
„ ficationem habuisse, quæ conscientiam eo-
„ rum qui ipsam edunt, ab omni scelere expiaret.

LIBRI SECVNDI.
FINIS.

N. VILLAGAGNONIS ADVERSVS CALVINVM Liber tertius.

SI VETVS TESTAMENTVM SANguine confectum exemplar noui fuerit, falsum esse Apostolos in nouo testamento sanguinem non bibisse.
Cap. I.

Euenimus in verborum Apostolicorum de consecratione interpretationem, tũc nobis magnas turbas tua testamenti traditio excitauit. Tradis *Cœnam in vino, id est, in figura sanguinis institutam fuisse, non in ipso sanguine.* Atque vt propositum assequaris quum videas sine sanguine, nouum testamentum (exemplo veteris) confici non debuisse, testamento propriam eripis significationem, huic fœderis imponens nomen, in fundendo san-

guine: Huius rei vini potum, qui in calice à Domino est in cœna distributus, signum fuisse doces, in eamq́ue rem, lectionẽ Euangelicam, exquisito verborũ artificio detorques, vt stultitiæ suspectos habeas, qui à te dissideant. Ego ex eo numero esse non recuso, sed meæ sententiæ rationem afferam, vt qui hanc lecturi sint, quàm iniquus sis æstimator diiudicent: Matth. Hic est sanguis
Cap.26. meus (inquit) noui testamenti, qui pro mul-
» tis effunditur. Tu verò. Hoc vinum est figu-
» ra sanguinis mei, noui testamenti: cum animo tuo non reputans, ostendi à te necessariò, vinum in remissionem peccatorum effusum fuisse, nisi te à propria linguæ, dicendíque lege eximas: atque nos cum tua noua doctrina, ad nouam loquendi rationem rescribas: vt substãtiæ demonstratæ, relatiuum proximè consequens, seruire desinat. Sed quæro ex te, credásne vetus testamentum, noui testamenti exemplar ac figuram fuisse? Hoc si non negaueris, cuius rei figuram esse credis effusum è cratere brutorũ sanguinẽ, quum à Mose testamentum institueretur, dicente. Hic est sanguis testamenti, quod mandauit ad vos Deus? Ego me tam obfirmato, constantique

ſtantíque animo fuiſſe, iam ab inita noſtra familiaritate, vitæque conſuetudine, teſtificor, vt à me paſſus nõ ſim extorqueri, vt crederem, illum ſanguinem, exemplar huius non fuiſſe, qui à Chriſto Ieſu diſcipulis eſſet in Cœna (nouo teſtamento) diſtribuendus, ſed verbo Domini, in hanc adductum me eſſe ſententiam, vt crediderim, Apoſtolos bibiſſe ſanguinem, non vinum, ſanguinis figuram: verbúmque ſubſtantiuum, eſt, actiuum, ac ſignificatiuum eſſe nõ poſſe, vt rem non demonſtratam, id eſt ſanguinem ſignificauerit. Aut dicendum eſſe, Moſem, vinũ non ſanguinem effudiſſe dicentem. Hic eſt » ſanguis teſtamenti quod mandauit ad vos » Deus: verbúmque ſubſtantiuum apud eum, amiſſa natura ſua, in actiuum tranſiuiſſe: proinde ſi ſanguis erat, qui in veteri teſtamento dedicando è cratere effunderetur, probari ſanguinem quoque fuiſſe, qui in cratere à Domino, fuerit nouo conficiendo diſtributus, aut exemplar falſum fuiſſe: Non enim debuit ſanguis, ex quo vetus teſtamentum factum ac firmatum eſt, rem diuerſam, id eſt vinum figurare, vt in vino, contra exemplar, nouum teſtamentum conſiſteret.

SI VINVM FVERIT QVOD IN COENA *biberunt Apoſtoli, nulla in re nouum teſtamentum veteri reſpondere. Cap. 2.*

QVamuis tamen hęc tam manifeſta ſint, vt citra inſaniæ ſuſpicionem impugnari non poſſint, tui hæc oppoſuere pugnantia. *Vetus teſtamentum exemplar quidem fuiſſe noui, ſed brutorum ſanguinem, huius ſignum fuiſſe, qui in cruce fuerit effuſus: quaſi poculum (quod idem à Luca, Paulóque nouum teſtamentum eſt in ſanguine) figuratum non ſit: quaſiq́; teſtamentum ſeorſum à calice, figurari potuerit: aut quaſi craterem teſtamenti noui, nullum ſignum anteceſſerit:* Cæterùm ad eorũ opinionem animum adiiciens, ſi poſſem intellectu conſequi, quomodo negato ſanguinis exemplo, nouum teſtamẽtum veteri reſpondere poſſet: fruſtra ingenium meum, eo labore exercuiſſe me reperi: ſed inueni vos, non ſolùm de teſtamenti celebratione, cum Eccleſia non conuenire, ſed nec de teſtamẽti nomine. Pręterea etſi vetus teſtamentum, ſine oblatione, ac ſacrificio, confici non potuit, video tamen vos, contumaciter teſtamento nouo oblationem eripere, ac negare.

Item

Item quamuis legis interdicto nunquam aditus in ſancta pontifici, niſi poſt oblationem ac ſolennes preces patuerit, tamẽ pontifici Chriſto, ſine oblatione fores aperitis, ac expanditis: denique tabernaculi ſanctificationem, aſperſionemq; ſanguinis (quæ teſtamenti veteris erat ratio párſque potiſſima) reiicitis, nihílque in nouo teſtamento reliquum facitis, quod veteris teſtamenti memoriam nobis renouet.

SI IN CRVCE TANTVM, NON Etiam nouo teſtamento celebrando ſe obtulit Dominus, oblationem contra legem factam eſſe, cùm tunc eſſet peccatis noſtris maculatus. Cap. 3.

SEd ne oblationẽ corporis repudiare tui viderentur, *Eam in ſola cruce factam confitebantur, non priùs incepiſſe affirmantes.*

Hoc recipere nolui, quoniam ſi hoc verũ ſit, cõtra legẽ id eueniſſe oporteat, nam extra portam paſſus eſt Dominus, id eſt, extra Eccleſiam: nec tabernaculum ſanctificauit, nec populum, nec vaſa teſtimonij aſperſit, ſi in cruce tãtùm oblationẽ factam fuiſſe credamus: eóque tẽpore quo eſſet noſtris pec-

catis maculatus essetque in aliena potestate, damnatus sententia iudicis, quam necessariò supplicium sequebatur, eo loco vbi Hostias cremari, non offerri lege oporteret: ęde nobis huius oblationis exemplum aliquod: Hircus exemplar Christi, postquàm fuit populi peccatis contaminatus, offerri ampliùs non potuit. Atteste Paulo, Christus Pontifex secundum ordinem Melchisedech sese obtulit immaculatum Deo: Id verò exẽplo Hostiæ pro peccato factum oportuit, antequàm Hostia populi peccatis onusta, extra castra in ignem inferretur: deniq; antequã is esset in aliena potestate, exteriori pontificio munere fungi debuit. Nam pontificibus qui sui iuris non fuerint, sacrificãdi ministerio, lege interdicitur. Hæc res Melchisedeci exemplo cognosci potest, qui sui iuris erat, quum Abrahæ obuiàm properauit, vt panem ac vinum oblatum à se, illi benedicẽns, impertiret. Hæc res testimonij loco à me sumitur, Iesum Christum, pontificio munere tunc functum esse, quum fratribus suis panem vitæ, vinumque vitis Sorech, bene precatus, porrexit: non autem eo tempore quo esset capite minutus, omnium nouissimus,

ſimus,vermis,& nõ homo,opprobrium plebis,execratio,atq; maledictum, cuius rei typus Melchiſedech,qui decimas accepit,eſſe non potuit:qui neque legitur aliàs vnquam põtificia vſus poteſtate,quã in panis & vini oblatione, dum Abræ benedictione bene precatus eſt,vt ſecundum eam functionem, de Chriſti oblatione ac officio iudicetur.

SI CALIX TESTAMENTVM QVEM biberunt Apoſtoli,figura fuit ſanguinis,non ſolùm legem violauit Dominus,ſed nouis figuris teſtamentum cumulauit.

Cap. 4.

ANimaduerti prætereà hoc à vobis peccatum admitti, quòd negãtes teſtamẽti ſanguinẽ,non ſolum affirmetis Ieſum Chriſtum legem teſtamentiviolaſſe,ſed nouis figuris, teſtamentum nouum cumulaſſe: Si enim poculum,quod idem nouum eſt teſtamẽtum in vino fuit,id eſt in ſanguinis figura,Dominus teſtamẽto ſuo finem figuris non impoſuit:ſed in vino, figura ſanguinis, teſtamentum inſtituit.Nam teſte Luca, Poculum eſt teſtamẽtum in ſanguine. Rurſus ſi ſanguis veteris teſtamenti figura fuerit:e-

ius,qui in cruce effusus est:mortis fuit figura,quæ non testamentum,sed ipsius fuit cõfirmatio,cõtra Pauli doctrinam.E qua hanc quoq; rationem excepi traditionis tuæ reprobandæ,quòd sanguis in cruce sit effusus

Hebr.9.

„ in redẽptionem nostram,vt qui vocati sunt,
„ promissionẽ accipiant hæreditatis: Sanguis
„ verò testamẽti,in remissionem peccatorum
„ effusus fuerit,vt emundet conscientiam, ab
„ operibus mortuis ad seruiẽdum Deo viuenti, vti superiori libro à nobis est demonstratum.Has res confundis, quamuis purgationem atque reconciliationem oportuerit redemptioni anteuertisse,nam expiatio in vetere testamento facta erat, antequàm Hostia foras in holocaustum, ac incẽdium importaretur. Vt traditionem tuam confirmes tui oblitus,sanguinis testamenti mẽtionem faciẽs,sanguinẽ vocas qui esset effundẽdus, tametsi in versione tua pręsentẽ effusionem non inficiaris. *Hic (inquis) est meus sanguis, qui effunditur,non qui est effundẽdus*:Præsens enim tempus atque effusio, futurã non annũtiat ac proponit effusionẽ:nisi apud Paulum gratiarũ actionis,ac benedictionis fractio,corporis in cruce fractionem prædicet.

Hoc

Hoc eſt,inquit,corpus meum quod pro vo- „
bis frangitur:mirum mihi eſt,ſi nõ erat præ- „
ſens ſanguinis effuſio, nullum ex Euangeliſtis extitiſſe,qui futuræ meminerit.

NIHIL ESSE DIFFERENTIAE INTER teſtamentum calicem,& teſtamentum in ſanguine, Cap. 5.

REplicas Lucam ac Paulum Matthæi ac Marci fuiſſe interpretes,quum dixerint, Hic eſt calix nouũ teſtamentum in meo ſanguine,id eſt fœdus in fundẽdo ſanguine: Matthęúmque ac Marcum affirmas noluiſſe ſanguinem demonſtrare,quamuis dixerint. Hic eſt ſanguis qui effunditur, ſed calicem, quẽ Lucas pro ſanguine ſubiecerit: atque vt lectoribus riſum moueas,ac facetiis religionem noſtrã eludas, oſtendis calicem trãſubſtantiari debuiſſe,ſi quę tranſitio verbis Domini pronunciatis interceſſerit: tua verba ſubiecimus. *Non dixit Chriſtus,hoc eſt meus ſanguis,ſed hic eſt calix meus,ergo ſecundũ eos, non modò vinum, ſed materiam ex qua conflatus eſt calix, tranſubſtantiari neceſſe erit in ſanguinẽ*, Tu irrides Tertulliani argutias,at ſanè affirmare non vereor has tuas,ad eas ni-

hil attinere. Hæc legens, non potui tuum ingenium non admirari, qui tanta constantia confirmes, ad verba Domini addendum esse nihil, ac detrahendum: tu tamen non solùm addere, ac corrigere audeas, sed non verearis mendacij Euangelistas infamare. Quid vanius, ac turpius Matthæo ac Marco ostendi poterit? si Dominus nõ dixerit, Hic est meus sanguis, sed hic est meus calix. Nullus omnium qui scripserint, Dominũ affirmat calicem suum dixisse, sed Lucas ac Paulus, Hic calix nouum testamentum, non meus calix. Alij duo quos arguis mẽdacij, Hic est meus sanguis, dixerunt. Præterea intelligere non possum, qua lege tibi liceat, secũdum Lucæ Paulique lectionẽ, Matthæum ac Marcum interpretari potiùs, quàm secũdum hos Lucam ac Paulum. Eodẽ enim iure credere mihi puto licere, Dominum nõ dixisse, Hic est calix, sed hic est sanguis, quo tu dixisse confirmas, Hic est calix meus, non, Hic est sanguis meus. Sed vtrunque à Domino dictum, eundem habere sensum credo, cùm nihil interesse videam, inter testamenti sanguinem effusum in remissionem peccatorum, cuius meminit Matthęus, ac Marcus: & sanguinẽ, in

in quo eſt teſtamentum, quem etiã Lucas ac Paulus, effuſum atteſtãtur, vt omnes pręſentẽ effuſionem indicarint, atque ex eo bibiſſe Apoſtolos. Non minùs ergo à Luca ac Paulo ſanguis teſtamẽti, quàm à Matthæo ac Marco deſignatus eſt, licet aliis verbis. Hac autẽ ratione nõ eiſdem verbis Paulum ac Lucam vſos fuiſſe iudico, vt oſtenderent teſtamentum confectum fuiſſe in ſanguine, quem in Cœna potãdo perfundebat Dominus, quẽque eundem potum dabat Apoſtolis, in vicẽ eius, quẽ Moſes in teſtamento vetere conficiẽdo effudiſſet, ac ſparſiſſet: hoc tibi eſſe nouum nõ debet, quum in Epiſt. ad Hebræos, pro eo ac teſtamentũ in ſanguine, ad Corin. *Hebr. 6.* dixit, hunc vocet teſtamenti ſanguinem, dicens, qui teſtamenti ſanguinẽ pollutum eſſe " *Hebr. 13.* dixerit: Item paſtorem magnum ouium in " ſanguine teſtamẽti: In quo teſtamento, oues ſuas paſtor pauit ſanguine. Vt minùs perſpicua ſit Apoſtolorum ſententia, ne poculum pro potu accipiatur, ſed pro vaſe: calicẽ expoſuiſti ποτηείῳ ſignificari, quod nõ improbarem, ſi in cęteris rebus vulgaris æditio hac te afficeret reuerentia, vt ab ea te nunquam auerteres, ſed in omnibus ferè locis hãc faſti-

dis:ex quo conjecturam feci,te calicem poculi loco suppoſuiſſe,vt oſtenderes,non potuiſſe poculum in diuinam tranſire ſubſtantiã,quin vaſis materia etiam trãſiret. Appello viros in lingua græca peritos,vt inter me, téque diiudicent,num rectiùs ποτήριον poculi, quàm calicis voce exprimetur,omnéſq; linguæ Latinę præceptores,vt decernant nunquid poculum, tam potum, quã vas ſignificare poſſit:vt apud Vergilium, Aulaï in medio libabant pocula Bacchi : vaſa libata non fuiſſe ſed pocula certum eſt: Item, Pocula ſi quãdo ſæuæ infecêre nouercę. Item Cicero, quum apud Verrem indultum potationi,ac conuiuas ad bibendũ maioribus poculis inuitatos prędicaret: Poſcunt(inquit)maioribus poculis: quũ ergo Theologi, poculũ affirmant trãſubſtantiatũ,nõ,vt iocaris,neceſſe fuit materiam, ex qua calix conflatus eſt, tranſubſtantiari, ſed ſolam potionem, vt ſit teſtamentũ in ſanguine, nõ in vino: eiúſque teneat locũ,quem ſanguinis aſperſio, in vetere teſtamento tenuerit. De cætero in ſententiam tuam animũ intendens,admiratione ſum affectus maxima,quòd te viderim,tã grauiter de viris Eccleſiaſticis quęri,qui ſanguinem

guinem Christi optimam Cœnæ partẽ, magno nostro malo eripuissent. Nam hæc ad vos iniuria nihil pertinet, qui de sanguinis præsentia, fidem Ecclesiæ derogatis: nihil enim vobis denegarũt quibus vinum in Cœna porrigatur. Huc te credo charitas, nostríque misericordia cõpulit, vt tam vehementer te noster cruciaret dolor: aut cùm homo sis, humani à te nihil alienum esse existimãs, aliena curare negotia, eáque quæ ad te nihil attinent, in animum tuum induxisti.

CREATVRAS INSENSIBILES A Christo citra suam iniuriam fuisse benedictas. Cap. 6.

OBstupui quum tui discipuli Dominum negarẽt ad creaturarum sanctificationẽ, vsum fuisse benedictione, aut gratiarum actione: sed hanc actionem ab eo factam fuisse, antequam panem discipulis distribuẽdũ sumeret. Cuius rei gratia te à vulgari versione dissidere ostendebant, ac vertere participium λαβὼν 2. Aoristi, quasi finiti præteriti significationem habeat. Primùm verò εὐχαριστήσας præteriti plus quàm perfecti: Hæc tua sunt verba: *Sumpto Iesus pane quũ*

benedixiſſet, fregit. Vt huius rei rationem intelligerem ad tuam Harmoniam à tuis reiectus ſum, vbi doces, *Quum finis priori conuiuio à Domino fuiſſet impoſitus: actas eſſe de more gratias: vt his quandam præparationem & tranſitum faceret, ad reputandum myſterium: Sic finita Cœna ſacrum panem & vinum guſtauerunt Apoſtoli, quia priùs expergefacta eorum fuit ſecuritas, vt toti ad tam ſublime Myſterium attenti eſſent.* Huic doctrinę nouæ & inauditæ, nouo item, & inaudito artificio lectionem Euangelicam accommodas. Marci præcipuè quem dixiſſe manifeſtum eſt, λαβὼν ὁ ἰησοῦς ἄρτον εὐλογήσας ἔκλασε: Hunc locum, cõtra omnem rationẽ ita vertis: accepto Ieſus pane quum benedixiſſet, fregit: vt Dominũ panem prehendiſſe, poſtquam benedixiſſet, oſtendas: id eſt poſtquam gratias (vt tibi videtur) egiſſet. Sed quum vnum Aoriſtũ per ablatiuum abſolutum efferas: nihil eſſe cauſę video, cur verbo plus quã perfecto, ſequẽtem enunties. Si id tibi licere contenderis, non tamen video, cur cõtrà atque ſcripſerit Apoſtolus, contextũ orationis interſcindas, vt ab eius ſententia recedas. Si dicere potuiſti, accepto Ieſus pane, quum benedixiſſet,

fregit:

fregit:non tamen per veritatem dicere tibi licuit:accepto Iesus pane quũ benedixisset: sed ex Apostoli sententia, potiùs tibi dicendum fuit:acceptum Iesus panem fregit,quũ benedixisset:vt ostenderes panem à Domino benedictum fuisse: Aut ne in fuci suspicionem incurreres,vulgarem versionem sequutus, dicere debuisti, accepit Iesus panẽ, & benedicens fregit: vt creaturam benedictio respiciat. εὐλογέω verbum actiuum est,accusatiuum casum regens,tamen vt propositum obtineas, illi suam actionem demis, & ad neutrum absolutum hoc redigis, dicens sumpto pane quum benedixisset quid ergo (bone vir) benedixisset. Tecũ in animo tuo reputa, an hoc loco id ferat linguæ Græcę ratio ac proprietas. *Ais Matthæum, & Marcũ vsos quidem fuisse benedictionis voce. Sed in calicis mẽtione deinde eos sui dicti fuisse interpretes, cùm gratiarum actionem subiiciũt.* Sic quamuis verbis conceptis benedictionem expresserint, non tamen rei alius, quàm gratiarũ actionis in mentem sibi venisse doces:Sed falsò affirmas, eos in calice gratiarum actionem subdidisse,quum calicis nullam mentionem habuerint, sed san-

guinis: Sententiam tuam Lucæ testimonio confirmas, qui in panis Sanctificatione gratiarum vtitur actione: Hic tandem est tuæ commentationis exitus, vt suadeas benedictionem, non aliud quàm gratiarum actionem significare: & vbi vbi scriptura benedicendi vocabulum vsurpet, in gratiarum actionem vestrum animum intendi oportere. Ego verò in alia sum prorsus sentētia: nego εὐλογεῖν vllo vnquam loco cùm accusatiuū casum regat, εὐχαριστεῖν significare, nisi vtriusq; rei vnum esse sensum, & significationem intellexeris. Sed contrà vbi εὐχαριστέω accusatiuo casui iungitur, pro εὐλογεῖν capi debere: vti apud Lucam & Paulum ἄρτον εὐχαριστήσας. Vt tamē ab hac sententia tuos discipulos abducas, ostendis hunc Aoristum neutri absoluti tenere locum: neq; casum vllum respicere: sed qui linguæ Græcæ vsum aliquē habuerint, comprobabunt hanc dictionem λαβὼν, Matthæo nō magis panem respicere, quàm εὐλογήσας, nisi hunc in alia quàm fuerit Lucas, fuisse sententia docueris: vt tamen hoc tibi testatius esse possit, lege qua voce sit vsus Lu-
Cap.24. cas apud Cleopam, panem fregisse Dominū enarrans: λαβὼν, inquit, τὸν ἄρτον εὐλόγησε: pro eo

ac

ac ἄρτον εὐχαριστήσας, in Cœna ante mortem expresserat: lege qua Marcus vsus etiam sit voce, vbi pisces paucos à Domino benedictos fuisse in turbarum alimoniam demonstrat, dicens καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα εὐλόγησε αὐτά. E quo probari potest benedictionem, ad panem pertinere, atque gratiarum actione, benedictionem significari, ostendíque cõtrà ac doceas, creaturas insensibiles, citra Christi indignitatem fuisse benedictas. Paulus in poculi mentione, manifestissimè hanc absoluit dubitationem Poculum vocat benedictionis quod benedicimus: sic vbi gratiarum actione, sacratum vinum Matthæus & Marcus prædicant, benedictionem Paulus memorat: quo authore contrà atque tibi videatur, gratiarum actione, henedictionem enuntiari, propugnare poterimus. Cap. 8.

AB IPSIVS DOCTRINA CALVINI probari necessariò, Christum in Cœna corpus suum obtulisse, atque sacrificium, id est, missam priuatam approbari. Cap. 7.

QVum tu creaturarum benedictione nobis interdixeris, mysterium Cœnę, tandem, panis porrecti manducatione

concludis, vt nihil Dominus Apostolis faciendum aliud quàm panem, vinumq́ue capere, mãducare ac bibere præceperit, omissa corporis oblatione, & consecratione: quamobrem religionis nostræ cultores, magni ac nefarij criminis reos facis, *quòd ex iis vnus se à reliquo cœtu separans, priuatim Cœnam peragat: Quid enim (inquis) minus consentaneum est, quàm distribui inter omnes panem, & seorsum ab vno vorari?* Sed si Cœnæ institutio non aliò pertineat, quàm vt manducetur manu prehensus panis: non vt fiat corpus, ac offeratur, fateor stultiùs dici nihil posse, quàm corpus ab vno seorsum edi, de quo inter se omnes participaturi sint: Id enim non est cibum communiter distribuere, sed furari. Veruntamen ab orthodoxis edoctus sum, Cœnæ longè alium esse vsum, atque tu nobis suadeas: non huius enim solius participationis effectus est, sed & sacrificij pro populo: id etiam è tuo sermone superiori colligi & iudicari potest. Affirmasti *tibi probabile esse Christum, more vetusto, in sacro Cœnæ conuiuio libasse: quod solennem scias in sacrificiis libandi ritum, à sanctis patribus obseruatum fuisse: vnde illud Psalmi 116. Calicem*

salutis

ſalutis accipiam, & nomen Domini inuocabo: atque aliter à Domino conuiuium quàm libando celebrari ritè non potuiſſe. Quum ita habeat, oſtendis in libationis antiquæ locum, dominicam libationem ſucceſſiſſe: quúnque ritè peragi non potuerit conuiuium, niſi more veterum libauerit Chriſtus, Cœnę conuiuium, ſacrificij conuiuium fuiſſe neceſſariò confiteris. Quum ita ſit, videamus quando antiqui libauerint. Hoc non niſi poſt Hoſtiæ pro populo oblationem, & ſolennes preces, factum fuiſſe palàm eſt. Quòd ſi Diuini conuiuij, ad ſacrificorum conuiuia ſimilitudo tua falſa non ſit, ac libatio oblationi ſucceſſerit, Hoſtiā quoque, ante Cœnæ, ſacrificiíque conuiuium, oblatam eſſe à Domino demōſtras, ac comprobas. Itaque dici non debet Dominus, ſacrum Cœnę conuiuium inſtituiſſe, niſi poſtquam more veteri, ſecundum legem, rei in conuiuium inſumptæ, præceſſerit oblatio, de qua re omnes inter ſe participarent, vt vnus panis, vnum corpus efficerentur omnes. His rebus cognitis conſideremus à quo Hoſtiæ frangendæ, inter antiquos fieret oblatio. Ego à te me ſpero conſequu-

turum, vt fatearis, ſolius pontificis id fuiſſe munus, non diſcumbentium omnium cuiuſque generis, quamuis ab eſu ſacrificij nulli repellerentur. Quum ergo offerendi munus ſit ſolius ſacerdotis, atque rei oblatæ cõuiuium, ritè peragi nequeat, niſi prior libauerit ſacerdos: quum ſecundum legem id pro viuis & mortuis fecerit Pontifex Chriſtus, qui id faciunt quod ipſe in ſacro conuiuio fecerit, errare dicendi non ſunt. Hoc ergo exemplo, vnus in Eccleſia omnium nomine offert Deo: libat ſuo nomine, præſentibus qui ſe probauerint, participãdam Hoſtiam diſtribuit: vt quiſque ſibi ſumat, edátque, non ille pro omnibus. Quod ſi mandatum Domini, vniuerſumque Cœnæ myſterium, ad manducationem ſolam, non etiam ad ſacrificium reſtrinxeris, myſterij dignitatem labefacis, & conturbas: Non enim manducatione poſſunt communicantes, ſacrificij ritè fieri participes, niſi (vt ſacrorum adimpleantur ſolennia) oblatio cum precibus anteceſſerit: Quum ergo quod fecerat Dominus, idipſum in ſui memoriam faciẽdum eſſe iuſſerit, eius rei nihil putauit eſſe à ſuis prætereundum, ac omittendum. Quam-

Quambrem qui inter nos vice fungitur Pōtificis, Simulac benedictione sacrum facit corpus, solus offert, manducátque oblatum, nisi ad mensam accubuerint alij, qui velint Hostiæ fieri parrticipes.

CORPVS IESV CHRISTI HOMINIbus non offerri, sed nec distribui, nisi sub speciebus. Cap. 8.

QVum à te fit oblationis mentio, nōnulli ex tuis discipulis existimarunt, tibi de oblatione cum Ecclesia conuenire, sed orationis tuæ progressus docet, te longè aliam habere sententiam. *Hisdem* (*inquis*) *verbis docemur qualis in Cœna oblatio tradita sit: Christus iubet suos accipere, ipse est igitur solus qui offert: quod ergo Papistæ offerre se fingunt, à contrario authore profectum est, & certè mira est anastrophe, vt mortalis homo dū Christi corpus accipere iubetur, sibi eius offerēdi partes arripiat.* Huc vsque nūquam sanè in animum induxi meū, vt putarim esse hominē in literis versarum, qui in hanc quam capis partem, offerēdi significationem verterit. Si Deo soli oblationem in sacrificium fieri debere nō inficieris: quî putas Deum Christū,

ſuũ corpus mortalibus Apoſtolis obtuliſſe? Sed ſi putas panis fuiſſe ſubſtantiam, quam Dominus manu illis porrexit: quomodo tibi excidit, vt dicas, Dominũ iuſſiſſe ſuos, corpus accipere? Tuo iudicio ſolum panẽ acceperunt. Sacerdotibus vitio vertis, quod offerre id ſe fingant quod accipere iubeantur: qua in re, hos idem offerre, quod manu capere enuntias. Quum ſecundũ te, is erat panis quem accipere iuſſi ſunt Apoſtoli ac mãducare: non ideo hunc offerẽtes, corpus offerre ſe ſed panem fingebant, aut tu corpus eos manu accepiſſe, non figuram vel inuitus confiteris. Ego equidem fateor Ieſum Chriſtum Dominum meũ, Apoſtolis diſtribuiſſe manducandum corpus, pro eis Deo Patri in Sacrificium à ſe datum: atque ad huius exẽplum ac præſcriptum, eiuſdem corporis oblationem à ſacerdote fieri, diſtributionémque, ſi qui velint ſacrificij eſſe participes: hoc tamen vocas in controuerſiam, quamuis dicas corpus eos accepiſſe, ac reprehẽdis quaſi Diabolicum inuẽtum: Vt ergo inter nos de hoc conſtare poſſit, conſideremus quid Lucas docuerit dicens: Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur: Hoc facite in mei

memoriam

memoriam: A Christo pontifice donum offerri pro nobis debuisse non negas: nam authore Paulo, pontifex assumitur vt offerat dona & sacrificia pro populo: sed ad quẽ donum dirigatur, videris in quęstionẽ vocare. Hebr. 5.

Iesus (inquis) docuit quibus offerret quum dixit accipite: Ego verò hac in re à te longissimè dissensi: institi Dominum docuisse, ei rei, quam proponis, porrectionis nomen rectiùs conuenire: porrigebat enim, ac manducari iubebat corpus, quod pro sumentibus dabatur: adeò vt cum porrectione oblatio cõcurrerit: Ergo tibi dicẽdus fuit Dominus docuisse, à quo, & quibus distribui debeat corpus Deo in sacrificium oblatum, ab eóque porrectum, qui põtificio munere fungitur: postquam prior secundum legem libauerit. Quam rem in eo impleri viro, eáque in re video, quæ à te, tanta animi offensione damnatur. Prætereà fieri non potest, vt sacrificij in Cœna effecti sint Apostoli reuera participes, nisi post oblationem Hostiæ, hæc illis manducanda distributa sit, vti Paulus docet. Videte Israel secundũ carnem, nunquid „ qui Hostias edunt, participes sunt altaris? Er- „ ratis ergo quum fide sola, non adhibita mã- 1. Corin. 10.

ducatione, eius rei vos putetis fieri partici-
pes, quam adhibita fide, manducari necesse
est,vt communicantes ea de re participent.

EX PRONOMINVM NATVRA DEmonstrari corpus Domini Apostolis porrectum fuisse manducandum,non eius figuram. Cap. 9.

SI animum ad actionem , verbaque Chri-
sti appulerimus,facilè fiet vt erudiamur,
an à sacerdote fieri debeat corporis obla-
tio,de quo sint participaturi cõmunicantes:
„ Accepit Iesus panẽ , benedixit ac fregit, de-
„ ditq; eis dicẽs, Hoc est corpus meum, quod
„ pro vobis datur. Attende, pro vobis datur,
inquit Lucas:Cui ergo?Deóne Patri in obla-
tionẽ sacrificij? igitur dedit eis,pro eis quod
tum dabatur Deo Patri in sacrificiũ munus.
„ Prætereà subiiciens : Hoc facite in mei me-
moriam , quid faciendum tuo iudicio man-
dabat? Quocunque te verteris,,huc tandem
tibi consistendum ac conquiescendum est,
vt sinas pronomen(hoc)propriam significa-
tionem retinere: Huc vbi te demiseris , non
fiet,quin à Domino dicente,Hoc est corpus
meum,fatearis aliquam substantiam demõ-

stratam

ſtratam eſſe: eámque ipſam, quæ pro ſumentibus dabatur: Hoc cognito conſidera quid præceperit Dominus adiciens, Hoc facite: Contendo, hunc non aliam rem faciendam demonſtraſſe, ac imperaſſe, quàm eam quæ à ſe pro nobis dari teſtaretur: exigit enim pronominis demonſtratiui ac relatiui proprietas, vt hoc ſtatuamus ac credamus. Si ergo velis ſubſtantiam quæ demonſtrata ſit, fuiſſe panis: inane fuit panis faciendi mandatum: Fruſtra enim faciendum panem præcipiebat Dominus, qui iampridem factus eſſet: Quum ita habeat, rem nouam faciendam curabat: quam ergo? mea eſt ſententia, vt è pane corpus quod pro nobis datur, in eius incarnationis memoriam faciendum imperauerit. Hoc tamen in animum tuum non potes admittere, vt è pane faciendum corpus præſcripſerit: ideóque ſuades mandatum, ad hanc vnam myſterij partem pertinere, accipite & edite panem ſignum figurámque corporis mei, omiſſa ac reiecta à te benedictionis, ac oblationis actione. Sed à tua ſententia hæc me ratio demoratur: quòd ſi ſolam capiendi, ac manducandi, actionem remotiſſimam reſpexerit manda-

tum, non propinquiſſimam dandi pro nobis: Illud facite, non hoc facite, dicere debuit Dominus, ex pronominis natura. Illud enim antecedens reſpicit longius. Integram deinde Lucæ orationem animo nobis expendentibus, emerſit & noua difficultas,
» cum ſuperiore coniunctiſſima. Accepit Ie-
» ſus panem, gratias egit, dedítque eis dicens,
» Hoc eſt corpus meum: inter vos conuenit, quam Dominus manu porrigeret ac demõſtraret ſubſtantiam, hanc panis non corporis diuini fuiſſe: hoc tamen approbans, non inuenio qui cum iungamus conſequentem orationis partem, Quod pro vobis datur: quin affirmemus quoque, panem pro nobis in mortem fuiſſe datum: nam relatiui natura eſt, vt proximum affectet, petátque antecedens corpus. Quod ergo pro vobis datur, non poteſt non referri ad demonſtratam proximè ſubſtantiam, vt quidquid demonſtrauerit pronomen (hoc) ſimul datum pro nobis fuiſſe confirmetis.

APOSTOLOS FACIENDI CORPORIS & ſanguinis, atque offerendi à Domino mandatum habuiſſe. Cap. 10.

His

HIs ostensis rebus in huius præcepti considerationem, Hoc facite, nos reuocat oratio. In hac vt exposuimus sententia es, vt actionem non substantiam spectet mãdatum, præterea hoc, non solùm in actionem intendi debere tuum iudicium est, sed vt prętermisso antecedente, ac relatiuo proximo, ad remotissimam capiendi ac manducandi actionem dirigatur. Verùm cum reliquis causis, me quoque à tua sententia vis, & natura pronominis repellit, quę (vti suprà demonstrauimus) poscit, vt cum substantia propinquissima coniungatur: At quia tibi placet ad actionem referri, tantùm apud me valet tua dignitas, vt hoc tibi donemus, modò ne pronomen (hoc) natura ac significatione sua exuas: si me ab hac æquitate non expuleris, non minùs libenter debes mihi concedere, vt Dominus, dicens Hoc est cor- »
pus meum, quod pro vobis datur, hoc facite, »
de oblatione facienda mandatum dederit Apostolis: dari enim pro nobis, instans erat actio, ac propinquissima: At eodem quod à nobis suprà disputatum est, nostra recidet (si hoc admiseris) contentio, nam pariter substantiam corporis fieri demonstrabis: da-

ri enim non poteſt corpus Chriſti pro nobis, niſi fiat priùs: à natura enim non habet panis, vt ſit corpus Domini: ſed prece myſtica fit nobis: vti docet Auguſtinus aduerſus Manichæum, quum eam coleret, quam tu propugnas, opinionem. Tam arcta ergo copula, inter ſe corporis effectio ac oblatio cohærent, vt à ſe diuelli non poſſint. Cyprianus ſolenni benedictione, verborúmque pronũciatione, creari quotidie corpus, ſanctificari, ac benedici diuidíque docuit in Cœna: Hoc probato, ſacerdos verbo omnipotenti facit corpus, atque offert, vt mandato Domini pareat: Verùm quoniam ex hominum te iudicio ac auctoritate exemeris: tecum de Apoſtoli ſententia cõgrediar, vt oſtendam, mandatum Apoſtolos habuiſſe corporis faciendi: Calix (inquit) benedictionis quem benedicimus nónne communicatio ſanguinis eſt? Benedici poculum ſine actione nõ poteſt: agit enim qui benedicit, fitque benedictum quod benedictionem recipit: Vnde ſequitur, è vino ſanguinem fieri, alioqui calicis benedictio eſſe non poteſt ſanguinis cõmunicatio, ſed vini. Quum ergo vini poculum, adhibita benedictione, fiat

Lib. 20. ca. 13. aduerſus Manichæos.

In Cœna.

fiat ſanguinis Chriſti poculum: quid mirum eſt, ſi faciendi mandatum, ad demonſtratam proximè ſubſtãtiam applicuerimus: vt præſcriptum eſſe à Domino iudicemus, corporis & ſanguinis faciendi, antequam manducetur ac bibatur.

TOTIVS DISPENSATIONIS SALVtis noſtræ memoriam in Cœna celebrari. Cap. II.

DE memoriæ celebratione fuit deinde nobis negotium: Fratres tui ad paſſionis tantùm memoriam, dictum Domini cogebant ac coarctabant: vt nihil extra paſſionem, memoria celebrandum edixerit Dominus: ego contrà cõtendebam, vim inferri verbis Dei, neque ſic ea capi oportere, quaſi præter paſſionem nihil eſſe memoria repetendum præſcripſerit, ſed ſecũdum veterum ſententiam, memoria corporis, incarnationem, omnémque ſalutis diſpenſationem contineri, reſurrectionem, atque aduẽtum. Ad huius rei confirmationem vſus ſum Gelaſij tui teſtimonio, quo tu Franciſci Regis aſſenſionem tibi cõcilias: Certè (inquit) » imago & ſimilitudo corporis & ſanguinis »

„ Christi in actione mysteriorum celebratur: Sed si passionis solius memoria est, non corporis faciendi : non potest Gelasij sententia subsistere. Audi ergo quomodo corporis similitudinem, cum mysterio Cœnę conferri posse intellexerim. Angeli nũtio, virgo Maria salutata, & benedicta, Spiritu Sancto in ipsam superueniente, eámque virtute altissimi obumbrante, de Spiritu Sancto concepit, & verbum caro factum est : Sic verbis Christi Dei, ab ipsomet pronunciatis, panis & vini creatura benedicta, fit corpus ac sanguis Domini. Item caro Christi, infusione diuinæ essentiæ diuina effecta, vt in ea inhabitet plenitudo diuinitatis corporaliter, desiuit esse communis. Ita tamen vt nihil eorum quæ homini accidere soleát, immutatum sit, sed peccato excepto, remanserit caro in suæ naturæ proprietate: id est, accidẽtibus : Sic panis, infusione diuinæ essentiæ, impletur Spiritu Sancto, atq; transitione in diuinã substantiam, desinit esse panis, sed fit corpus diuinum, tantùm vt nihil earum rerum quæ pani accidunt, immutetur, sed remaneat in naturę suę proprietate, id est, propriis accidentibus. Hæc memoria est corporis,

ris, quę panis cōſecratione nobis obducitur: Inſuper oblatione corporis & ſanguinis cōſecrati, ac mutati, Chriſti agni mors annuntiatur (authore Paulo) donec veniat. Lege enim, oblationem in ſacrificium, neceſſariò mors inſequitur. Hoſtiæ ſacratæ fractio, ac manducatio, mortem etiam approbat. Prętereà ſpes reditus, quã nobis excitat Paulus, donec veniat Dominus, reſurrectionis fidẽ facit: Hoſtiam enim cæſam, niſi reuixerit, redire non poſſe compertum eſt. His auditis rebus, Apoſtolis tuis in mentem nihil venit, quo me ab hac fide deturbarent.

DE SANGVINIS EFFECTIONE mortiſque nunciatione. Cap. 12.

SVcceſſimus in huius verbi biberitis conſiderationem: ſimiliter (inquit Paulus) & poculum poſtquam cœnauit dicens, Hoc poculum nouum teſtamentum eſt in » ſanguine meo, hoc facite quoties biberitis » in mei memoriam. Quid (inquam) facietis » in Chriſti memoriam? An putas Paulũ docuiſſe, vt quoties ſitis extinguendæ gratia, biberent Chriſtiani, mortem Domini annũcient? Huius hæc ſanè non potuit eſſe ſentẽ-

tia, aliud ergo faciendum edixit: Præterea vis actiua huius verbi biberitis, aliquid bibendum poscit: non potest absolutè capi: quid ergo bibetis? nunquid poculum sanguinis, virtute Spiritus sancti, in Christi corporis memoriam effectum? Hoc sanè rationem habet. Nam paulò pòst subiicit. Qui
„ calicem Domini bibit indignè, iudicium
„ sibi manducat & bibit: sanguinem ergo in sui memoriam, Apostolis faciendum Dominus impetrauit, antequam hunc biberent. Huius rei rationem exponit Apostolus dicés: Quoties enim biberitis hoc Domini poculum, mortem Domini annunciatis: nisi ergo adhibita benedictione poculũ, vi Spiritus Sancti (vti verbum caro factum est) in Christi memoriam efficiatur, huius potu, mors Domini non annunciatur: Sed quare potu facti sanguinis, factíque corporis manducatione, mors annunciatur, nõ potiùs vita quæ manducando fouetur ac producitur?

Id ei non erit intellectu difficile, qui ex superiori capite didicerit, quis sit calix Domini, & qua ratione id nominis habeat: quęue mensa sit Domini. Vt Paulus ostenderet quomodo de corpore Domini secundum carnem

carnem participetur, Iſraelitarum obduxit exemplum: Videte (inquit) Iſrael ſecundum » carnem, nunquid qui Hoſtias edunt, parti- » cipes ſunt altaris? Ergo non ſecus corporis » erimus ſecundum carnem participes (nam de Spiritu fide participatur induitúrque nõ mãducatur Chriſtus) ac Iſraelitæ ſecundum carnem eſſent altaris participes. Deinde vt ſententiam ſuam dilucidiùs aperiret, addidit, Quæ gentes immolant, dæmoniis im- » molant, non Deo, nolo vos communican- » tes eſſe dæmoniorum: Hoc dixit vt intelli- » gatur ſine immolatione, ſecundum carnem, corporis communicationem perfici nõ poſſe: Confirmationis loco ſubiicit. Non po- » teſtis calicem Domini bibere & calicẽ dæ- » moniorum, non poteſtis eſſe menſæ Domi- » ni participes & menſæ dæmoniorũ: Vtrúm- » que calicem vocat: ſi ergo calix dæmoniorum eſt, quia dæmoniis immolatus: calix & Domini dici debet, quia Deo immolatus: Si menſa & altare dæmoniorum dicantur quia immolationi dicata: menſa item Domini, non alia ratione dici debet, quàm quia ſacrificio dedicata: Non hæc ergo fuit Apoſtoli ſententia, vt Calix Domini dictus

sit, quia in alium vsum insumatur quàm communis: sed quia Deo immolatus. Nam auctore Hylario: Omnis comparatio ad intelligentiæ formam præsumitur, vt id de quo agitur, secundum exemplum propositum assequamur. Ergo secundum propositum exemplum assequimur, Paulum calicem Domini vocasse, quia Deo, sanguine litet Ecclesia, alioqui nihil esse potest ab exemplo proposito alienius: nulla enim sacrificij & immolationis, ad rem non immolatam ratio, ac proportio est.

De Trini. lib. 8.

Ab his dictis docebimur, manducatione corporis immolati, eiúsque potu sanguinis, eo ipso, mortem Domini anunciari: non quòd adhibēda verba sint, aut elaboratæ vestræ in eam rem conciones, sed quia impossibile sit Hostiam manducari, bibíque sanguinem immolatum, quin oblatio, mórsque huius annuncietur: Verbum, καταγγέλλετε, quo vsus est Apostolus, huic sententiæ nos confirmare potest: est enim modi indicatiui & temporis præsentis, quo nobis indicauit Apostolus, eo ipso (vti suprà dæmonstratum est) sanguinis immolati potu, mortem vel ab inuitis ac tacentibus quibuscunque annuntiari:

tiari: non ergo à Miniſtri concione, verbíſque pendet mortis annuntiatio, ſed ab ipſius immolationis potu ac manducatione.

Hinc contra tuam traditionem cõcludo, affirmóque præcepto Domini, poculum ſanguinis, quo teſtamentum ſuum obſignauit Chriſtus, & cuius in Cœna eſt communicatio, inuocatione verbi fieri oportere antequam bibatur. Itẽ huius non ſolùm ſecundum Spiritum, ſed & ſecundum carnem fieri à nobis communicationem oportere, nec aliter quàm corporis manducatione ac ſanguinis potu hanc fieri poſſe. Præthereà eo ipſo vel à mutis mortem Domini annuntiari, quòd immolatus bibatur ſanguis: Quare nullo modo à vobis annuntiari certum eſt.

SI PANIS QVEM FRANGIMVS CORporis Domini figura ſit, hunc non poſſe corporis eſſe participationem, ſed figuræ. Cap. 13.

AN ſub ſpecie panis Chriſti lateat caro, ac ſub vini ſpecie, ipſius lateat ſanguis, ex his Pauli verbis oſtẽdi poſſe iudico. Calix benedictionis quẽ nos benedicimus nõne communicatio ſanguinis eſt? panis quem

„ frangimus nónne participatio corporis Do-
„ mini est? Nulla sanè potest secundum hoc, inter sanguinis communicationem, poculúmque benedictione sacratum, intermitti differentia: nulláue inter corporis participationem, & quem frangimus panem interesse debet, sed corporis participatio, est panis ipsissimus: vnáque cum poculo res, sanguinis est communicatio: non figuratur: Ergo à panis, quem frangitis, ac calicis vestri diffinitione, intelligemus, cuius rei sit vobis cómunicatio, cuiúsue corporis participatio: Certum est vini vestrum esse poculum: panémque triticeum esse, eum quem frāgitis. Quum ita habeat nō etiam dubium est, non posse vestram participationem alterius esse rei quám quę à vobis frangitur, contra Paulum à cuius sententia dissidetis, quia vestra opinio in Ecclesiæ religione non acquiescit, cibum poculúmque vestrum, à corporis & sanguinis Domini disparatū diuersumq; esse statuentes, vmbrā pro veritate amplexati.

PANEM NON MAGIS PARTICIPAtionis corporis figuram esse posse, quàm simus vnius panis figura, de vno edētes pane. Ca.14.

Quum

QVum ergo panem corporis participationem, ac poculum veſtrum, ſanguinis eſſe communicationem doces, quia harum rerum figuram ac ſymbolum, haſq; duxeris res diſparatas eſſe, id ſi in tuam gratiam admiſerimus, euadere nō poteris, quin pro eo nobis dones, nos qui de vno pane participamus non poſſe vnum eſſe panem, ſed huius ſignum ac figuram: ita enim noſtra in corpus vnum reductio, figurari à te debet, vti à panis fractione corporis diuini participatio figuretur. Nam Paulo de vno edentes pane, vnus ſunt panis, vti qui frangitur panis, diuini eſt corporis participatio: verbum enim ſubſtantiuum, vtrobíque ſuam ſeruat ſignificationem: Sed Paulus à dæmoniorum calicis exemplo, Hoſtiarúmque manducatione comprobat: Calicē Domini non eſſe figuram ſanguinis: Videte (in- »
quit) Iſrael ſecundum carnem, nunquid qui »
Hoſtias edunt participes ſunt altaris? Hæc »
autem ineptiſſima eſſet comparatio, niſi ſecundum carnem & ſpiritū ita corporis Domini non huius figuræ eſſemus participes, atque Iſrael, ſecundum carnem & Spiritū, altaris fuit particeps: niſique ita ſecundum

carnem & ſpiritum, Hoſtias noſtras non ea-
rum vmbras manducaremus, ac Iſraelitæ
manducabant. Hoſtia ergo vel ſecundum
carnem vtraque eſſe debet, non huius figu-
ra, aut ſolum ſymbolum, alioqui ab equis (vt
aiunt) ad aſinos, ſimilitudo procederet: Igi-
tur ſi figura eſt panis quem edimus, non ve-
ritatis corpus, hic panis, corporis non poteſt
eſſe participatio, ſed figuræ: nam huius rei
eſt participatio cuius fractionem eſſe fatea-
ris. Huic ſententiæ ſubiecta verba, omnem
„ adimunt dubitationẽ. Non poteſtis (inquit)
„ calicem Domini bibere & calicem dæmo-
niorum: Si ſecũdum carnem ſymbolicus eſt
Dominicus calix, ac ſymbolicè bibitur: ſub-
ſtantialiter autem Iſraeliticus calix, altaris
eſt participatio & bibitur: nulla (vel à ſtul-
tiſſimo) ineptior duci potuit comparatio:
Item non poteſtis menſæ Domini eſſe par-
ticipes, & mẽſæ dæmoniorum: ſi nullam ſe-
cundum carnem habeat mẽſam Dominus,
dæmones autem menſam habeant & alta-
re: quorſum hæc participationis menſæ à
Paulo facta memoria eſt? Sed ſi hac in re mẽ-
ſæ ad menſam nulla ſit diſſimilitudo, nec ca-
licis ad calicẽ differentia eſſe poteſt: Si ergo
(vt

(vt ad propositum redeat oratio) calix Domini, figura sit, non veritatis corpus, mensáque altare non sit: dæmoniorum calix, figura erit etiam non poculum: mensáque non altare, sed altaris figura dici debebit. Atque Hostiæ manducatio, non altaris erit participatio, sed huius rei figura contra Paulum dicenda erit.

CORPORIS PARTICIPATIONEM *per metonymiam pro ipso corpore vocari.* *Cap. 15.*

HÆc dicenti mihi noua emergit difficultas, participatio ac communicatio non consistunt substantia, sed in motu cõsiderantur: nam participationis opus, motus est participantis: panis autem substantia est: nec propriè motus dici potest: nõ enim motus, sed corporea res frangitur, vnde Paulus errasse dicẽdus sit docens, participationem esse panẽ quem frangimus: Cõtra hanc difficultatem, tuæ metonymiæ præsidio rationem, nostrâque sententiam præmuniui: iudicaui participationẽ à Paulo non pro motu, sed pro re cuius est participatio, acceptã esse, vt perinde dictũ esse intelligatur, quum

dixit Panis eſt participatio corporis,ac ſi di-
ctum fuiſſet,panis eſt corpus cuius eſt parti-
cipatio:& ſanguinis communicatio,perin-
de ac ſi dictum fuiſſet, Calix ſanguinis Do-
mini res cuius eſt communicatio : vt pariter
nobis neceſſariò tranſubſtantiationem prę-
dicauerit Apoſtolus,ac deſitionem ſubſtan-
tiæ panis,in carnem.

CIBVM ET POCVLVM GRATIARVM actionis & benedictionis nomen ſortiri per metonymiam, quòd vi benedictionis immutentur. Cap. 16.

Irenæus. HOc exemplo panis & vinum aqua mix-
tum,Dei verbum percipiens (vt ait Ire-
næus)fit gratiarũ actio corporis & ſan-
guinis Domini : non quòd euaneſcant ſub-
ſtantiæ, in motúmque deſinant:ſed quia vi-
verbi gratiarum actionis, ſubſtantiæ in car-
nem & ſanguinem tranſeant , per metony-
miam gratiarum actionis nomen obtinue-
runt:Quemadmodum exemplo à te propo-
ſito, circuncisio fœderis nomen habet,quia
Iuſt. Mar. circunſione fœdus initum ſit.Iuſtinus Mar-
in Apoſt. 2. tyr εὐχαριστηθεῖσαν τροφὴν id eſt cibum (vt ita lo-
quar) Euchariſtiaſatum nominauit , & Ire-
næus

næus creaturam in qua gratiæ actæ sunt, alij cibum gratiarum actione consecratum. Eo modo, poculum est in sanguine testamentum, non quòd in poculũ dicatur testamentum transubstantiatum esse, sed quia sanguine suo Iesus Christus testamentum (vt docet Tertullianus lib. 4. aduersus Marcionẽ) obsignauerit: Item Petra Christus dictus est, non quòd in petram transmutatus, sed quia eius virtute aqua ex petra effluxerit.

CORPORIS PARTICIPATIONEM PRO *effectu capi non posse.* *Cap. 17.*

SI vt te hinc expedias, ad effectum suffugeris, velísque participationem corporis, pro participationis effectu capi: ad eas è quibus es elapsus angustias, effectus diffinitio te reuocat: is enim nõ est substantia: nec panis substantia est panis effectus, quamuis is effectus à pane procedat: nec sanè de panis effectu inter nos participamus, vt vnus panis vnum corpus simus, sed de ipso pane participamus: Nam quia secundum carnem & spiritum vnus panis vnum corpus sumus, de vno pane, non de effectu itidem participamus. Præterea quoniam necessariò qui de

vno corpore communicant, id ipſum efficiuntur, ſi de effectu eſt participatio, in effectum, non in corpus euaderemus, inq́ue effectu maneremus, quum is in nobis maneret: nam qui manducat carnem meam, non dicit, effectum carnis, in me manet, non in effectu, & ego in eo. Ex his rebus concludo, participationẽ corporis per metonymiam, pro re cuius eſt participatio capi oportere: vti Euchariſtia, ac eulogia dicitur corpus & ſanguis Domini: vnámque & eandem cum pane qui frangitur rem eſſe: vt in corpus Domini, deſinat, id ipſumq́ue efficiatur. Præterea hoc miraculum, non ſola fide, ſed vera panis ſanctificatione benedictionéque fieri: vt ſine his rebus, corporis Domini parcipatio, ſanguiníſque cõmunicatio exiſtere non poſſit: Præterea hoc noſtrum myſterium, nõ ſolùm participationis ac communicationis finibus concludi ac contineri: ſed etiam ſacrificij, ſic vt panis quem frangimus, tam ſacrificium ac immolatio dici debeat, quàm, quæ à Gentibus dæmoniis immolatur, Hoſtia dici poſſit: denique menſa dęmoniorum altare eorum eſt, ſic menſa Domini, huius altare dici debeat: Conſequenter errare qui panem

panem noſtrum, id eſt corporis participationem, ſanguiníſque communionem, figuram, non veritatis eſſentiam nuncupant: ac profitentur ſacramentaliter, id eſt figuratè ſolùm, non ſecundum ſubſtantiam, aliena ſpecie, in Cœna obtectum corpus eſſe Domini: Nam qui figuratè ſolùm, non naturaliter ac ſubſtantialiter in ſacramento, ac ex Sacramento corpus ſe ſumere exiſtimãt, re vera corpus ſe manducare dicere nõ poſſunt, ſed phantaſticè ac imaginariè: quod enim in figura eſt, verè realitérque eſſe non poteſt: Paulus etiam ſacrificium noſtrum his verbis oſtendit ἢ παραξηλοῦμεν τὸν κύριον: nam zelo affici non deberet Dominus ab honore diſſimili, ſi noſtra menſa non eſſet ſacrificio deſtinata, nec quæreretur Paulus, quòd honorem Deo dignum, demoniis impertiremus: de menſa autem, non effectu animóque ſolo loquitur Paulus.

PER FIDEM HOMINIS SOLAM ABSque corporeo miniſterio, nos in Chriſti carnem conuerti non poſſe. Cap. 18.

TVi clientes nos ferre non potuerunt intelligentes, ſecundum carnem in Cœna, de Chriſti corpore participari oportere,

mihíque illudebant quum exemplo Euæ ac Adami ex Pauli ad Ephesios sententia nostram copulationem intelligi debere cōtenderē: Catechismíque tui sacrosanctis verbis me summouebant, vbi doces *Communionis nostræ mysterium, Euangelij prædicatione, fide vestra interposita confici, reiecta corporali substantiarum coniunctione.* Hæc audiens ex illis quæsiui, hoc Sacramentum, tanto studio à Paulo commēdatum, essétne imaginarium: Esse negantes deinde interrogaui, quomodo id accidere arbitrarentur: Rursus, vbi opera Spiritus Sancti, id fieri respondissent: quæsiui, si ad hoc miraculū reuera nihil nisi Spiritum ac fidei manducationem attuleritis, quomodo Apostoli, ad quos nondum Dominus Spiritum miserat, caro Domini effecti fuerint, aut quomodo vos caro ex eius carne, os ex eius ossibus efficiamini, nūquid eo modo id credatis effici, quo verbum caro factum sit? An verò sine verbo, Spiritus in carnem vestram effusio, absque diuinæ carnis interuentu efficiat, vt caro vestra in carnem Christi, locorum (vt ais) interuallo à vobis distantem, inseratur, aut mutetur? Huius rei Apostolis tuis nullam rationem aut modum

dum ineuntibus,oſtendi neutrũ horum accidere. Nam ſi eo modo, quo verbum caro factũ ſit,id eſt Spiritu,verbóq; intercedente, intellexeritis vos,carnem Domini fieri, erratis,Spiritus enim caro veſtra potiùs fieret, vti verbum caro factum eſt, aut vos in Spiritum euaderetis, quo ſtultiùs ad corporis immortalitatẽ excogitari nihil poſſet: præterea ad verbum Domini,angelum quoque eius,intercedere ad hoc miraculum oporteret,vti acceſſit ad incarnationem verbi: nam vix mihi perſuadebo, hanc vim fidei veſtræ à Deo tributam eſſe, vt poſſit vitam Domini, re vera exiſtentem in eius corpore, ad dexteram Patris ſedente, educere vt ſimul abſens à Cœna veſtra ſit ſubſtantialiter, & præſens ſpiritualiter,id eſt, non eſſentialiter & verè: nam Spiritus vitæ non eſt nobis à Chriſto ſine carne ſua promiſſus. Quum ergo à Cœna, diuinæ carnis præſentiam ablegetis, & proſcribatis, effici non poſſe affirmaui, vt caro veſtra cum ea coniungeretur, quam minimè contingat:nec obſtare quòd per fidem operationis Dei, corpus Domini effici te poſſe putes abſque corporea manducatione, ſicuti per Baptiſmum in mortẽ,

ſimilitudini mortis complantamur & ſepeſimur: non enim magis operatur fides in ſacramento corporis, quàm Baptiſmatis: & vti ſine corporeo lauacro fides operationis Dei, non tibi præſtat quod Baptiſmo conſequeris: ſic nec ipſa tibi dabit, quod manducatione conſequi debeas. Pręterea adductus tuæ traditionis authoritate, id accidere negaui poſſe: quum ad carnis diuinæ manducationem ſolas animas admittas, hinc corpora ſubmoueas, ac expellas: quamobrem ſi Spiritus illa veſtra manducatio, hanc vim conuerſionis, aut vnionis ſecum habet coniunctam aut inſitam: carnem Chriſti in animam inſeri potiùs, aut animam in carnem eius exiſtimarem: Item ſi huic opinioni tuæ diffiſus, à manducatione animam cœperis excludere, atque in eius rei vicem, Spiritus infuſionem introduxeris, ſpiritum vos fieri decet: nam authore Domino ex Spiritu caro non naſcitur, ſed Spiritus. Hinc perſuaſum habeo veſtram inſitionem, aut corpoream coniunctionem, oſſiúmque cum oſſibus compoſitionem, eſſe imaginariam ac phantaſticam, depromptam ab ideis Richerianis aut Platonicis.

His

His rebus examinatis, ſupereſt, vt quorũdam Patrum ſententias excutiamus, quibus tui diſcipuli grauiſſimè nos ad eleuandam tranſubſtãtiationis fidem, & ad tuam ſignificationem aſſerendam, oppugnarunt.

Imprimis Irenæi (quòd eo authore me plurimùm delectari intelligerent) auxilium accerſiuerũt: ſed ſuppreſſa ea doctrinæ parte, quam contra vos pugnare perſpexerant, *Panis* (inquiunt) *communis percipiens vocationem Dei, fit Euchariſtia, duabus rebus conſtans, terrena & cœleſti.* Ex his verbis Irenęũ docuiſſe cõiectura proſequuti ſunt, Euchariſtiam verbo non mutatam eſſe, ſed terrenam panis ſubſtantiam, integram manere, eamq́ue vobis indicare animæ veſtræ, cœleſtem cibum eſſe Ieſum Chriſtum. Sed vt huius coniecturæ vanitas appareat: integram viri ſancti ſententiam appingemus: hac lege, vt ſi velitis eius aſſentiri religioni, & doctrinæ, atque ex ea me expugnaueritis, ſententiam obtineatis: Is Valentini refellebat Hæreſim, carnis ſalutem abnegantis, & animam carne Chriſti cœleſti in ſpem vitæ æternæ educari affirmantis.

IRENAEVS DOCET CORPORA NON animas ali carne & ſanguine Domini. Cap. 19.

ILle verò ali non animas ſolas, carne Chriſti & ſanguine materiali, ſed homines oſtẽdit: vnde fieri nõ poſſe colligit, vt corpora videant interitũ: Huius verba ſunt hæc. Of-
„ ferimus autem Chriſto, quæ ſunt eius, con-
„ gruẽter cõmunicationem & vnitatem præ-
„ dicantes, carnis & ſpiritus. Si Euchariſtia di- uinitate vacua ſit, ſed ſola conſtet terreſtri ſubſtantia, quomodo corpus Chriſti, re terrena, cœleſtiq; conſiſtere, prædicare poterit? earúmque rerum vnitatẽ comprobare? Pro-
„ ſequitur. Quemadmodum enim qui à terra
„ eſt panis, percipiens inuocationem Dei, iam
„ non cõmunis eſt panis, ſed Euchariſtia dua-
„ bus rebus cõſtans, terrena & cœleſti, ſic cor-
„ pora noſtra percipientia Euchariſtiam, iam
„ non ſunt corruptibilia, ſpem reſurrectionis
„ habentia.

QVOMODO INTELLIGI DEBEAT Irenæi de Euchariſtia ſententia. Cap. 20.

„ VBi (inquit) panis perceperit verbũ Dei,
„ deſinit eſſe panis cõmunis. Ergo eſſentiæ

tiæ diuinæ, infusione, ac perceptione, panis quod erat, esse desiit, résque noua factus est: Mutatur ergo panis, in id quod esse cœpit, atque hoc modo à priore substantia, in diuinam transit: vt vbi priùs sola terrena substātia constaret, pòst mutationem duabus substantiis, terrena & cœlesti consistat. Hæc autem terrena materia, qua post verbi perceptionem panis consistit, eáne est qua præditus erat ante ipsam verbi perceptionem? vt additione, verbíque perceptione, nunc constet illa propria vetere natura, ei addita cœlesti? Si ita est, panis non desiit esse communis. Nihil enim accessione verbi, ab eo detractum, aut immutatum est. Sed cōmunis existens ea creuit accessione. Quòd si hac tantùm ratione quòd creuerit, hunc esse communem desiuisse putetis, expedite mihi quomodo fieri possit, vt res prophana, id est panis materia, diuinitatem ferre possit, vt communione ipsius diuinitatis, diuina non efficiatur, sicuti caro, quæ ex Maria Virgine, diuina facta est. Hoc si probare non possitis, Ecclesiæ aduersari desinite, docenti Eucharistiæ substantiam, non esse panem, sed fieri diuinam verbi carnem.

VERBVM DOMINI CITRA CARNEM verbi, manducari non posse. Cap. 21.

SI Irenæum docuisse non intellexeritis, diuinam essentiam, in Sacramentum infundi, sed seorsum ab ipso, ab anima verbum comedi, vnà quum panem corpus mãducat: delete, hoc vocabulum, duabus rebus constans. Nam si seorsum à pane, verbum Dei manducetur ab anima, Eucharistia eo ipso vacua, hoc non poterit constare. Si enim verbo constiterit, ipsum verbum, tam pars erit Eucharistiæ, quàm res terrestris: Addam quoque vos in blasphemiam maximam incurrere, si putetis ab anima vestra verbum vitámque, seorsum à corpore Domini manducari: Christum enim soluitis, atque animam vestram beneficio passionis excluditis, quæ non edat corpus passum. Caro enim, non autem diuinitatis essentia, quæ in carne est, passa est.

SI EVCHARISTIAE SVBSTANTIA non transeat in Diuinam, eam tribus rebus constare. Cap. 22.

QVòd si verbi essentiam à carne non excludatis: sed corpus integrum in pane edi

edi contendatis, eáque ratione Eucharistiam corpore Domini constare dixeritis, quòd corpus Domini cũ pane integro cohæreat, tribus rebus constabit Eucharistia contra Irenæum, propria terrena substantia, & corpore Domini duabus rebus constante, terrena ex Maria virgine, & cœlesti verbo Dei.

PANEM IN QVO GRATIAE ACTAE sunt esse corpus Domini. Cap. 23.

VNa mihi res, documento est, Irenæum credidisse, panis materiam in carnẽ, vinúmque in sanguinẽ Domini mutari: quòd omnibus locis, corpora nostra ali, augeri, carnéque & sanguine Domini subsistere affirmarit: vt loco paulò suprà à nobis enarrato videri potest. Quomodo autem cõ- »
stabit eis, eum panem, in quo gratiæ actæ »
sunt, esse corpus Domini, & calicem sangui- »
nis eius, si non ipsum fabricatoris mundi fi- »
lium dicant, id est verbum eius, per quod li- »
gnum fructificat, defluunt fontes, & dat pri- »
mùm quidem fœnum, post spicam, deinde »
plenum triticum in spica? Quomodo autem »
rursus dicunt carnem in corruptionem de- »
uenire, & non percipere vitam, quæ à cor- »

„ pore Domini & ſanguine alitur? Vir Sanctus panem corpus Domini non magis ſignificare, vinúmque ſanguinem aſſerit, quàm in remedium immortalitatis, vero corpore & ſanguine Domini, noſtra corpora conſiſte-
„ re alique doceat. Paulò pòſt, Ergo, aut ſen-
„ tentiam mutent, aut abſtineant offerendo
„ quæ prædicta ſunt. Noſtra autem eſt con-
„ ſonans ſententia Euchariſtiæ: & Euchari-
„ ſtia rurſus confirmat noſtram ſententiam.
„ Offerimus enim quæ ſunt eius, congruen-
„ ter communicationem prædicantes carnis ac Spiritus. Quum Eccleſia offerri Domino quæ ſunt eius demonſtrat, panem & vinum aut eorum ſpeciem non intelligit, ſed corpus & ſanguinem. Item ſi ſeorſum à pane Chriſti diuinitas percipitur, hęcque non inſit in Sacramento corporaliter, eueniet vt aut Sacramento, non prædicetur carnis & Spiritus communitas, aut falſum ſit in Chriſti carne diuinitatē corporaliter inhabitare.

Vides ergo eo ipſo gladio in Eccleſiam à te deſtricto, tuam ſuffodi conficíque doctrinam. Nam gratiarum actione, panis, corpus Domini fieri oſtenditur, ipſúmque ab Eccleſia ſub ſpeciebus offerri, humanámque carnem

nem ali oblato corpore & ſanguine. Et non ſecus in Chriſto incarnato, carni diuinitatẽ vnitam eſſe, quàm in ſacramẽto res terrena cum cœleſti cohæreat. Tandẽ conſideremus quid Euchariſtiæ vox ſignificet: Panis (in- „ quit) communis eſſe deſinẽs, fit Euchariſtia „ corporis & ſanguinis: quid ergo fit? Vt Latinè loquamur fit actio gratiæ Dei omnipotentis: Paulus hanc eandem εὐλογίαν, ideſt, benedictionem vocat: Panis ergo tua confeſſione fit actio opúſque Dei: quomodo autem intelligemus panem exinaniri, vt in actionis motum deſinat? actio enim motus eſt, non ſubſtantia. Hunc in errorem te credo non incitabis, vt id putes. Sed quòd panis communis, naturæ opus eſſe deſinens diuinæ gratiæ opus eſſe inceperit: verbi (vt ait Cyprianus) omnipotentia ſuperueniente. Secundum hæc Euchariſtia, id eſt, actio gratię, nomen eſt ſubſtantiuum, non eſt verbale, & pro re cuius eſt opus & actio, ab Irenæo ſumitur. Vti apud Paulum panis quem frangimus, corporis Domini participatio, & Calix benedictionis, communicatio eſt ſanguinis, & ſalus, iudicium, vita, reſurrectio, redemptio, pro re ac corpore cuius ij

ſunt effectus accipiuntur: ſic & teſtamẽtum calix dicitur, quia potu ſanguinis obſignatum eſt: oblatio ac ſacrificium pro re in ſacrificium æternum data, ac oblata: & apud vetuſtos Eccleſiæ ſcriptores ſacramentum corporis, pro re (cuius eſt ſacratio) aliena ſub ſpecie latente, in incarnati Dei ſub communis carnis ſpecie latentis memoriam (vt ait Cyprianus) accipitur: Iuſtinus martyr & gratiarum actionem, & cibum (ſi ita loqui liceat) Euchariſtizatum, id eſt, actione gratiarum affectum, vocauit.

Apolo.2.

OFFERRI DEO CORPVS IESV CHRIſti ab Eccleſia iuſſu Domini. *Cap. 24.*

„ SVam ſententiam Irenæus 32. cap. 4. lib.
„ multò manifeſtiùs oſtendit. Sed ſuis diſ-
„ cipulis dans conſilium, primitias offerre
„ Deo, ex ſuis creaturis, nõ quaſi indigenti, ſed
„ vt ipſi nec infructuoſi nec ingrati ſint: eum
„ qui ex creatura panis eſt, accepit, & gratias
„ egit dicẽs, Hoc eſt corpus meum, & calicem
„ ſimiliter, qui eſt ex ea creatura, quę eſt ſecũ-
„ dum nos, ſuum ſanguinem confeſſus eſt, &
„ noui teſtamẽti nouam docuit oblationem,
„ quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens in v-
„ niuerſo mundo offert Deo. Non poteſt hæc
ſenten-

ſententia in corporis ſignificationem detorqueri: Hac enim planum fit, Dominũ, creaturam vini poſt verbi perceptionem, ſuum ſanguinem confeſſum eſſe, nouiq; teſtamẽti nouam oblationem docuiſſe. Ex quo mihi mirum eſt, te pudore nõ affici, quum huius viri ſanctiſſimi, & orthodoxi authoritate, Eccleſiam oppugnas. Is ſimiliter mixturam calicis, quã tãto odio proſequeris, tuetur vehementiſſimè, Ebioneos hac re confutans: *Lib.5.ca.1.*
Vani autem (inquit) & Ebionei, vnitionem „
Dei & hominis, per fidem non recipiẽtes in „
ſuam animã, ſed in veteri generationis per- „
ſeuerantes fermento, reprobant itaque hi „
mixturam vini cœleſtis, & aqua ſola ſecula- „
ris volunt eſſe: nõ recipiẽtes Deum ad com- „
mixtionem ſuam: Vide carnem diuinitati „
Chriſti non minùs vnitam eſſe, quàm aqua „
vino permixta ſit. Paulò pòſt: Et quoniam „
membra eius ſumus, & per creaturam nu- „
trimur, creaturam autem nobis præſtat ſo- „
lem ſuum oriri faciens, & pluens quemad- „
modum vult, eum calicem qui eſt creatura, „
ſuum eſſe ſanguinem cõfirmauit, ex quo no- „
ſtra auget corpora. Vide ſecũdum carnem, „
corpore Domini, noſtra ali augeriq; corpo-

„ ra. Quando ergo & mixtus calix, & factus „ panis, percipit verbum Dei, fit Euchariſtia „ ſanguinis & corporis Domini Ieſu Chriſti: „ ex quo augetur & cõſiſtit carnis noſtræ ſub- „ ſtantia. Lege Euchariſtiam fieri: Nõ autẽ fit panis: Aliud ergo quã panẽ fieri neceſſe eſt, vt Euchariſtia facta eſſe dicatur: Sequitur, „ Quomodo carnem negãt capacem eſſe do- „ nationis Dei, qui eſt vita ęterna, quę ſangui- „ ne & corpore Chriſti nutritur. Conſidera vtrumq; à te negari, quod hic acerrimè pro- pugnat, creaturam qua viuunt corpora, fieri corpus, & ſanguinem Chriſti: ex quibus no- ſtra corpora augentur & conſiſtunt. Præte- reà vide mixturã calicis approbari, carném- que noſtrã æterna vita, quæ eſt corpus pro nobis paſſum, in ſpem reſurrectionis, ali.

AB APOSTOLICARVM ECCLESIA- rum obſeruatione ſacrificium Eccleſiæ probari. Cap. 25.

HAnc porrò eſſe Eccleſię incorruptæ fidẽ multis locis atteſtatur, vt lib. 4. cap. 64. „ Agnitio vera eſt, Apoſtolorũ doctrina „ & antiquus Eccleſiæ ſtatus, in vniuerſo mũ- „ do, & charactere corporis Domini, ſecundũ ſucceſſio-

ſucceſſiones Epiſcoporum, quibus illi eam, „
quæ in vnoquoque loco eſt, Eccleſiam tra- „
diderunt, quæ peruenit vſque ad nos cuſto- „
dita ſine fictione, ſcripturarum tractatione „
pleniſſima. Nota ab Euchariſtia charactere „
corporis Domini, religionis integritatem „
approbari, & quid ſit character conſidera. „
Item lib. 3. cap. 2. Quum autem ad eam ite- „
rum traditionem, quæ eſt ab Apoſtolis, quæ „
per ſucceſſiones presbyterorum in Eccleſiis „
cuſtoditur, prouocamus eos, qui aduerſan- „
tur traditioni. Item cap. 3. Traditionem itá- „
que Apoſtolorum in toto mundo manife- „
ſtatam, in Eccleſia adeſt perſpicere omni- „
bus, qui vera velint audire, & habemus an- „
numerare eos qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt „
Epiſcopos in Eccleſiis, & ſucceſſores eorum „
vſque ad nos: Sed quoniam valde longum „
eſt, in hoc tali volumine, omnium Eccleſia- „
rum enumerare ſucceſſiones, maximę & an- „
tiquiſſimæ, & omnibus cognitæ, & glorio- „
ſiſſimis duobus, Petro & Paulo Romæ fun- „
datæ & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam ha- „
bet ab Apoſtolis traditionem, per ſucceſſio- „
nes Epiſcoporum peruenientem vſque ad „
nos indicantes, confundimus eos omnes, „

„ qui quoquomodo, vel per ſui placentiam
„ malam, vel vanam gloriam, vel per cœci-
„ tatem, & malam ſententiam, præterquam
„ oportet, colligunt: Ad hanc etiam Eccle-
„ ſiam propter potentiorem principalitatem,
„ neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam,
„ hoc eſt eos qui ſunt vndique fideles: in qua
„ ſemper ab his qui ſunt vndique conſecrata
„ eſt, quæ eſt Apoſtolis traditio. Fundantes
„ igitur & inſtituentes beati Apoſtoli Eccle-
„ ſiam Lino Epiſcopatum adminiſtrandum
„ Eccleſiæ tradiderunt. Huius Lini Paulus in
„ his quæ ſunt ad Timotheum epiſtolis me-
„ minit. Succeſſit ei Anacletus, poſt eum ter-
„ tio loco ab Apoſtolis Epiſcopatum ſortitur
„ Clemens. Clementi ſuccedit Euariſtus. Eua-
„ riſto Alexãder: Ac deinceps ſextus ab Apo-
„ ſtolis conſtitutus eſt Sixtus, ab hoc Theleſ-
„ phorus, qui etiam glorioſiſſimè martyrio fi-
„ niuit vitam. Deinceps Iginus. Pòſt Pius, poſt
„ quem Anicetus. Quum autem Aniceto ſuc-
„ ceſſiſſet Soter, nũc duodecimus ab Apoſto-
„ lis loco Epiſcopatum habet Eleutherus. Hac
„ ordinatione & ſucceſſione, ea quæ eſt ab A-
„ poſtolis Eccleſiæ traditio, & veritas, & præ-
„ conatio, vſque ad nos, & eſt hæc pleniſſima
oſtenſio

ostensio vnam & eandem viuificatricem fi- „
dem esse, quæ in Ecclesia ab Apostolis vsque „
nunc sit consecrata & tradita in veritate. „
Quum hũc ex Apostolorum traditione, panem fieri corpus Domini docere videas: hoc etiam corpora nostra pasci: præceptũ Apostolis à Domino datum corporis offerendi, ne infructuosi, & ingrati sint, viniq́ue miscendi. Noli hanc à natura tributam tibi dicendi facultatem, huc conferre, ac insumere, vt orationis artificio & viribus, aut exquisitis verborum illecebris, incautos irretias: vt ab Apostolica doctrina deducas: noli aliorsum synceram viri sanctissimi fidem, & religionem interpretari, atque ab eo enunciata sit. Æquum est te huius authoritatem approbare, quem in testem accersis.

QVOD TERTVLLIANI TESTIMOnio non bene vtantur Caluiniani ad suam doctrinam. Cap. 26.

TErtullianum in Ecclesiam etiam ad tui commenti confirmationem promoues: Huic vtinam fidem adhibeas. Quantum ad me attinet, tibi spondeo, si huius iudicio stare consenseris, me ab eius sententia mini- *Lib. 4. aduersus. Marcion.*

mè prouocaturum. Vnum huius dictum in vestram rationem inflectitis, cōcisum, & distortum, vt à lectoribus agnosci non possit. *Hoc est* (inquitis) *corpus meū, id est, figura corporis mei.* Hoc qui legit solū, nihil habet quod aduersus possit obducere. Sed qui plenam authoris sententiam legerit, & perspexerit, laqueos vestræ traditionis facilè declinabit.

DE VETERIS TESTAMENTI FIGVRA Tertullianum loquutum esse, non de Eucharistia. Cap. 27.

FAlsas Marcionis antitheses, Tertullianus hoc loco refutat, is in nouo testamēto inesse nihil, quod vetere non fuerit adumbratum ostendit, & panem, vnam ex figuris fuisse, quam in Cœna Dominus impleuerit, vt superiori eius oratione verbis expressissimis declaratur. Huius verba subiecimus. Nā
» ex tot festis Iudæorum, Paschæ diem elegit.
» In hoc enim sacramentū pronunciarat Mo-
» ses: Pascha est Domini. Ideo & affectū suum
» ostendit, concupiscentia concupiui mandu-
» care hoc Pascha vobiscum, antequā patiar.
» O legis destructorem, qui cōcupierat etiam
» Pascha obseruare, nimirum veruecina illum
iu-

iudaica delectaret? An ipſe erat qui tãquam »
ouis ad victimã adduci habens, & tanquam »
ouis coram tondente, ſic os non aperturus, »
figuram ſanguinis ſui ſalutaris implere con- »
cupiſcebat? Quum Tertullianus Dominum »
affirmet, in Cœna ſanguinis ſui ſalutaris figuram impleuiſſe, quomodo vinum ſanguinis eſſe figuram dicere potuit? nam figuræ complementum ſimul, & figura eſſe nõ potuit. Paulò poſt, Profeſſus itaque ſe concu- »
piſcentia cõcupiuiſſe edere Paſcha, vt ſuum »
inquit (Indignũ enim erat vt quid alienum »
concupiſceret Deus) acceptum panem & »
diſtributum diſcipulis, corpus ſuũ illum fe- »
cit. Poteríſne ex his verbis concludere, & aſſequi iudicio, hunc panem diſtributum, non niſi eſſe panem credidiſſe, quum dicat, effectũ eſſe à Domino corpus ſuum, vt Paſcha, non autem veruecinam manducaret? Sed verba hæc ſequentia, te in figuræ opinionẽ inducunt, dicendo, Hoc eſt corpus meum, »
id eſt, figura corporis mei. »

CASVM NOMINATIVVM PRO ablatiuo abſoluto à Caluinianis vſurpari in ſententia Tertulliani. Cap. 28.

EXponis hoc vocabulum (figura) nominatiuum casum occupare, cum sit ablatiuus absolutus, quasi dixisset, è figura corporis mei est corpus. Hæc sunt Tertulliani verba: Figura (inquit) non fuisset, nisi veritatis esset corpus. Vide cuius temporis hęc verba sunt: nisi priùs panis figura fuisset, nũc non esset veritatis corpus. Si nunc sit veritatis corpus, desinit esse quod fuerat. Paulò pòst: Cur autem panem corpus suum appellauerit, & non magis peponem, quem cordis loco Marcion habet, non intelligens veterem istam figuram corporis Christi, dicentis per Hieremiam. Aduersus me cogitauerunt cogitationes, dicentes: Venite cõiiciamus lignum in panem eius scilicet crucem in corpus eius. Itaque illuminator antiquitatum, quid tunc voluerit panem significasse, satis declarauit, corpus suum vocans panem. Christum antiquitatum illustratorem vocat, nõ figurarum nouatorem, eumq; ostendisse docet, cuius rei antiquitus panis figura fuerit.

NOVVM TESTAMENTVM SANGVINE Christi obsignatũ docet Tertullianus, atq; sanguinẽ in vino consecrari Cap. 29.

Vt

VT Tertullianus testatiorē nobis suā sententiā relinqueret, subiecit. Sic & in calicis mentione testamentū constituens sanguine suo obsignatum : Testamentum » (inquit) sanguine obsignatū: Quid tibi vide- » tur Caluine doctissime? nunquid orationis artificio poteris nobis illudere: vt credamus testamētum figura, & signo sanguinis obsignatū esse, non sanguine: Sed insequens authoris oratio, tibi ad eam rem impedimento esse poterit, nisi doctissimis rationibus instructus accesseris. Huic enim sentētiæ subiūgit, substantiā corporis sui confirmauit. Vinum » autē corporis diuini substantiam cōfirmare nō potuisset. Quid enim est vino ad corpus? Addit Paulò pòst. Vt autem & veterem san- » guinis figuram recognoscas, aderit Esaias, » Quis (inquit) aduenit ex Edom, rubor vesti- » mentorum eius ex Bosor: sed decorus in sto- » la violenta, cū fortitudine. Quare rubra ve- » stimenta tua & indumēta sicut de foro tor- » cularis pleno cōculcato? Multò manifestiùs » Genesis in benedictione Iudę: ex cuius tribu » carnis census Christi processurus, iam tunc » Christū in Iuda delineabat: Lauabit (inquit) » in vino stolam suā, & in sanguine vuæ ami- »

„ ctum suum, stolam & amictum carnē ostē-
„ dens, & vinum sanguinem: ita & nūc in vi-
„ no sanguinem consecrauit, quem tūc in vi-
„ no figurauerat. In verba hæc animum intē-
de: Sanguinem cōsecrauit quem tunc in vino figurauit, nō dixit vinum cōsecrauit, sed sanguinē. At quomodo factū id fuisse putas, nisi sub vini specie, sanguis benedictione factus sit? Cæterùm qui dicit, quem tunc in vino figurauit, vúltne ostendere præsentem etiam figurā? quî potuit apertiùs suam sententiam & religionem ostendere cum Ecclesiæ religione conuenire?

CARNEM NVTRIRI CORPORE DOMINI DOCERE TERTULLIANUM. Cap. 30.

Videamus ex eo, quod alibi dixerit, an sibi semper constiterit: orationem dominicam explanās: Panem nostrum quo-
„ tidianū (inquit) sermonem Dei viui, qui de
„ cœlo descendit, tum quod & corpus eius in
„ pane cēsetur, Hoc est corpus meū. Pòst, De
„ stationibus verba faciens: Non putant pleri-
„ que sacrificiorum orationibus interuenire,
„ quod statio soluēda sit, accepto corpore Do-
„ mini. Vide an sacrificium Domini, vocet si-
gnum

gnum corporis: Vt non ambiguum ſit, ſe de Euchariſtia loquutum eſſe, ſacrificij & corporis mentionem habentem, ſubdidit. Er- „ go deuotum Deo obſequium reſoluit Eu- „ chariſtia, an magis obligat? nónne ſolen- „ nior erit ſtatio tua, ſi ad aram Dei ſteteris? „ accepto corpore Domini, & reſeruato, vtrũ- „ que ſaluum eſt, & participatio ſacrificij, & „ executio officij. Sacrificij participationem „ eſſe cum corporis participatione eandem aſſerit: Alibi. Caro (inquit) corpore & ſan- „ guine Chriſti alitur, vt & anima de Deo ſagi- „ netur. Pluribus aliis locis oſtẽdi poteſt, hunc „ à te diuerſam omnino habere de Euchariſtia ſententiam, quos breuitatis cauſa prætereo.

„ De Reſur „ rect. car.

SI SPIRITVALITER ET NON CORporaliter Chriſtus editur, eum paſſum eſſe ſpiritualiter. Cap. 31.

SI nos ſpirituali tua corporis manducatione vrgere perſeueres, nobis ſuſpicionem mouebis, te quoq; credere, Ieſum Chriſtum, paſſum eſſe ſpiritualiter, non re vera: vt veritas figuræ reſpondeat. Nam figuræ reuera & corporaliter manducatæ, ſpiritualem veritatis manducationem non figura-

bant:ſed realem, alioqui non re vera manna comedi debuit,ſed ſpiritualiter : non re vera agnus tranſitus, & panes azymi comedi, ſed ſpiritualiter. Eo enim modo edi debet veritas, quo figura : vt veritas cum figura conueniret, ſecundum Tertulliani ſententiam in ſua carnis reſurrectione. Non magis neceſſarium fuit re vera Hoſtiã pro peccato interfici, quàm offerri ac manducari, vt ſacrificij fiat participatio. Si ergo intellectu, non re vera manducata ſit, non re vera mactationem factam eſſe concludes.

FRVTRA CALVINVM CYPRIANI teſtimonium citaſſe. Cap. 32.

NE ab Eccleſia diſſidere iudiceris, tuam ſignificationem ſtatuens tibi Cypriani ſentẽtiam epiſt. ad Magnũ accommodas: Hic ſi tibi ęque acceptus eſſet, atque mihi eſt, eo iudice litem noſtram dirimi nõ detrectares. Hæc verba ſunt quæ tu producis:
„ Quando Dominus corpus ſuum panem vo-
„ cat, de multorum granorũ adunatione con-
„ geſtum, populum noſtrum, quem portat, in-
„ dicat adunatum, & ſanguinẽ ſuum vinum
„ appellat, de botris, atque acinis expreſſum,
gregem

gregem item noſtrum ſignificat commix- »
tione adunatæ multitudinis adunatum. Ex »
his verbis Cyprianum in ea fuiſſe ſententia concludis, vt Euchariſtia nihil eſſet, niſi ſignũ, & figura corporis Domini. Quoniam libro ſuperiore huic loco ſatisfecimus, non multis verbis lectorem detinebo.

GRANORVM CONTVSORVM REALI commixtione, non ſpirituali, realem ſubſtantiæ noſtræ cum Chriſto mixturam realiter ſignificari. Cap. 33.

HOc ſolum opponam, ſi hæc granorum commixtio, ſit membrorum Chriſti corporalium, in vnum corpus compactorum exemplar, Cur eam noſtram vnitatem nexu Spirituali conſtare tradis? Reali potiùs ſubſtantiarum commixtione conſtare deberet, vti realis eſt granorum contuſorum mixtura. Quum ita ſit, quúmque Sacramentum, non ſolùm noſtram communionem ſignificet, ſed hæc, Euchariſtiæ mãducationis opera, perficiatur: eſſe corpus Domini dicenda eſt. Cæterùm ſi granorum mixtura, noſtræ cum Chriſto in vnum corpus copulationis figura ſit, ad hanc figuran-

dam, mutatione vestra Sacramentali nihil est opus: hoc enim tam extra Cœnam, quàm in Cœna significat panis.

OSTENDITVR DE SACRIFICIO CORporis Domini Cypriani sententia. Cap. 34.

NE quid ambiguitatis ad Cypriani religionem adhæreat, eius doctrinam hîc subscribam, quo authore te erroris cõuictum iri spero. Tu epist. ad Magnum nos oppugnas: ego tecum epistola ad Cœcilium congrediar, qua suam fidem docet apertiùs. Hîc videbis, Cœnæ sacrificium, esse & corpus & sanguinem Domini: Vinum offerri non debere, nec posse, nisi aqua misceatur. Hoc homines, non animas solas ali corpore Domini: Scripsit aduersus Aquarios, id est eos qui sobrietatis specie, aquã solam offerebant: huius hæc verba sunt: Calix qui in cõ-
„ memorationem eius offertur, mixtus vino
„ offeratur. Nam quum dicat Christus: Ego
„ sum vitis vera, sanguis Christi non aqua est
„ vtique, sed vinum: Attende sanguinem ex
„ percusso latere vitis verè esse vinũ: Item nec
„ potest videri sanguis eius quo redempti &
„ viuificati sumus in calice, quãdo vinum desit

ſit calici, quo Chriſti ſanguis oſtenditur. Hîc »
oſtendi & videri ſanguinem dicit in calice,
quo redempti & viuificati ſumus, nō ſigni-
ficari. Paulò pòſt. In ſacerdote Melchiſedech »
ſacrificij Domini ſacramentum præfiguratū »
videmus: ſecundum quod ſcriptura diuina »
teſtatur & dicit Melchiſedech, Rex Salem »
protulit panem & vinum. Fuit autem ſacer- »
dos Dei altiſſimi, & benedixit Abrahę: Pau- »
lò pòſt. Nam qui magis ſacerdos Dei ſumus, »
quàm Dominus Deus noſter Ieſus Chriſtus, »
qui ſacrificium Deo patri obtulit: & obtulit »
hoc idē, quod Melchiſedech obtulerat, pa- »
nem & vinū, videlicet corpus & ſanguinē: »
Vtrunque vir pius contra tuam doctrinam
aſſerit ſacrificiū corporis in Cœna Patri ob-
latum, & à Melchiſedech, panis & vini ob-
latione præfiguratum. Paulò pòſt: Vt ergo »
in geneſi per Melchiſedech ſacerdotem, be- »
nedictio Abraham poſſit ritè celebrari, præ- »
cedit antè imago ſacrificij, in pane & vino, »
ſcilicet conſtituta: Quam rem perficiens, & »
adimplens Dominus, panem & calicē mix- »
tum vino obtulit, & qui eſt plenitudo, veri- »
tatem præfiguratæ imaginis adimpleuit. Si »
Dominus imaginis veritatem præfiguratā »

à Melchiſedech adimpleuerit, nõ putãdum eſt complementum figuratum fuiſſe. Sequitur:
„ Sed per Solomonẽ, Spiritus ſanctus, ty-
„ pum Dominici ſacrificij præmõſtrat immo-
„ latę Hoſtię panis & vini, ſed & altaris, & A-
„ poſtolorum faciens mentionem: Sapientia
„ (inquit) ædificauit ſibi domum, ſubdidit co-
„ lumnas ſeptẽ, mactauit ſuas Hoſtias, miſcuit
„ in cratere vinum ſuum, & parauit menſam
„ & miſit ſeruos ſuos, conuocans cum excelſa
„ prędicatione, Venite, edite de meis panibus,
„ bibite vinum quod miſcui vobis: Vinũ mix-
„ tum declarat, id eſt, calicẽ Domini aqua &
„ vino mixtum, prophetica voce denuntiat.
„ Poſtea, Lauabit in vino ſtolã ſuam: Quando
„ autem ſanguis vuæ dicitur, quid aliud quàm
„ vinum calicis ſanguinis Dominici oſtendi-
„ tur? Paulò pòſt, vinum vtique mixtũ eſt, &
„ ideo ponitur, vt Domini ſanguis vino intel-
„ ligatur. Paulò pòſt, Torcularis quoq; calca-
„ tio & preſſura taxatur, qua, quoquomodo
„ ad potandum vinum veniri non poteſt, niſi
„ botrus calcetur: Sic nec nos ſanguinẽ Chri-
„ ſti bibere, niſi Chriſtus antè calcatus fuiſſet,
„ & preſſus, & prior antè biberet, quàm cre-
„ dentibus propinaret. Vide ſanguinem à Do-
mi-

mino potatum, antequàm ipsum discipulis propinaret, nõ ergo vinum propinauit. Paulò pòst: Vnde apparet sanguinẽ Christi non „ offerri, si desit vinum calici: ergo calice obla- „ tus sanguis. Adiungit, Nec sacrificium Do- „ minicum legitima sanctificatione celebra- „ ri, nisi oblatio & sacrificium nostrum re- „ spondeat passioni. Aduerte quid de nostro „ sacrificio dixerit: Paulò pòst: Sed ebrietas „ Dominici calicis, & sanguinis non est talis, „ qualis ebrietas vini secularis: Quum diceret „ Spiritus sanctus in Psal. Calix tuus inebriãs, „ perquam optimus: calix & secundum spi- „ ritum inebrians esse dicitur, alioqui cate- „ chumenorum vinum inebrians: Paulò pòst. „ Potato sanguine Domini, & poculo saluta- „ ri, exponatur memoria veteris hominis: Po- „ tato (inquit) sanguine, vt sanguinis substantiam verè potari ostẽdat: Paulò pòst: Sic verò nec calix Domini nõ potest esse aqua so- „ la, aut vinum solũ, nisi vtrumq; sibi miscea- „ tur, quomodo nec corpus Domini potest „ esse farina sola, aut aqua sola, nisi vtrumque „ adunatum fuerit, & copulatum, & panis „ viuus compage solidatum: Hic è pane fari- „ naceo fieri corpus Domini, non significa- „

ri apertissimè testatur. Cæterùm de sacrificio non potest illustrior fieri probatio, quā ab hoc sancto viro facta sit: Nam nisi (ait) in-
„ sacrificio quod Christus est, non nisi Chri-
„ stus sequendus est: Poulò pòst: Nam si Iesus
„ Christus Dominus & Deus noster, ipse est
„ summus sacerdos Dei Patris: & ipse sacri-
„ cium Deo Patri obtulit, & hoc fieri in suam
„ cōmemorationem præcepit, vtiq; ille sacer-
„ dos, vice Christi verè fungitur, qui id quod
„ Christus fecit verè imitatur. Hoc de Cœnæ sacrificio intelligi, nemo est qui nesciat: Nō enim præcepit vt crucis patibulum in mortis memoriā subeamus: sed vt quod in Cœ-
„ na fecit, faciamus. Paulò post: Sic ergo inci-
„ pit à passione Christi in persecutionibus fra-
„ ternitas retardari, dum in oblationibus di-
„ scit de sanguine & cruore eius cōfundi. De intellectuali ac inuisibili potu non loquitur,
„ cuius confusio nulla esse potest. Quomodo
„ autem possumus, propter Christum sangui-
„ nem fundere, qui sanguinem Christi erube-
„ scimus bibere? Videri & cognosci pōt, hunc de spirituali tuo potu nō loquutum esse, sed
„ de calicis sanguine. Paulo post: Circa vespe-
„ ram offerre Christum oportebat, vt ostēde-
ret

ret occaſum mũdi, vt ſcriptum eſt, Eleuatio „
manuum mearum ſacrificiũ veſpertinum: „
Tempus Cœnæ annotat non mortis. Non enim circa diei veſperam expirauit Dominus, oblatióque corporis in Cœna oſtenditur. Paulò pòſt: Et quia paſſionis eius men- „
tionem in ſacrificiis eius facimus: paſſio eſt „
enim Domini ſacrificium quod offerimus, „
nihil aliud quàm quod ille fecit, facere de- „
bemus: Quæ verò ſunt Chriſtianorum ſacrificia, quibus fit paſſionis memoria niſi Miſſa? Vide quàm malè tua traditio cum huius viri religione cohæreat. Negas ſacrificium, hoc approbat, & tuetur: Negas mixturam calicis, hic offerri non poſſe niſi miſceatur, affirmat: Negas panem fieri corpus Domini, & vinum ſanguinem, hic in contrariam opinionem totus incumbit. Non tamen veritus es hoc authore errorem & cõmentum tuum prætexere.

PANIS TRANSVBSTANTIATIO, EX Cypriano probatur. Cap. 35.

VT omnem poſthac occaſionẽ, huius authoris appellãdi tibi præcidamus: tranſubſtantiationis religionem ab hoc ap-

» probari, acerriméque defendi oſtendemus,
» ſermone de Cœna Domini. Cœna (inquit)
» diſpoſita inter ſacramentales epulas, obuia-
» uerunt ſibi inſtituta antiqua, & noua: &
» conſumpto agno, quem antiqua traditio
» proponebat, inconſumptibilem cibum ma-
» giſter apponit diſcipulis, nec iam ad elabo-
» rata impenſis, & arte, conuiuia populi inui-
» tantur, ſed immortalitatis alimonia datur, à
» communibus cibis differens: corporalis ſub-
» ſtantiæ ſpeciem retinens: ſed virtutis diui-
» næ, inuiſibili efficientia, probans adeſſe præ-
» ſentiam. Hic virtutis diuinæ, adeſſe præſen-
tiam, ſub panis ſpecie profitetur. Tu tamen
apertè Euchariſtiam, in Sacramentorũ reſol-
utione, diuinitatis pręſentia expolias. Paulò
» pòſt. Significata olim à tempore Melchiſe-
» dech prodeunt Sacramenta, & filiis Abra-
» hæ facientibus opera eius, ſummus ſacerdos
» panem profert & vinum: Hoc eſt (inquit)
corpus meum: Cum hoc & reliquis vetuſtis
ſcriptoribus hac in ſententia diſcordas, eos
inſcitiæ, & frigiditatis, in tuo in Geneſim
commentario notans. Ex quo magis tuum
ingenium admiror, qui non verearis eos in
commenti tui cõfirmationem teſtes produ-
cere,

cere, quorum auctoritate & doctrina conuinceris. Paulò pòst. Manducauerant & bi- »
berant de eodem pane ſecundum formam »
viſibilem: ſed ante verba illa, cibus ille com- »
munis tantùm nutriendo corpori commo- »
dus erat & vitæ corporalis ſubſidium mini- »
ſtrabat, ſed ex quo à Domino dictũ eſt: Hoc »
facite in meam commemorationem, hęc eſt »
caro mea, hic eſt ſanguis meus, quotieſcun- »
que his verbis & hac fide actum eſt, panis il- »
le ſubſtantialis, & calix benedictione ſolen- »
ni ſacratus ad totius hominis vitã, ſalutém- »
que proficit, ſimul medicamentum, & ho- »
locauſtum, ad ſanandas infirmitates, & pur- »
gãdas iniquitates exiſtens. Huic, in hac ſen- »
tentia, duabus potiſſimùm rebus es contrarius: Affirmas Euchariſtiam eſſe panem, nulla virtute præditum, ſignum corporis Chriſti: hic aſſerit holocauſtum eſſe ad ſanandas infirmitates, & medicamentum ad purgandas iniquitates. Tu abrogas cõſecrationem, & preces anaphoræ: ad amicum quendam reſcribens, eam non vacare incantationis illuſionibus: Hic poſt verborum pronunciationem, & ſolennem benedictionem, panem mutari, & è communi, holocauſtum

» fieri docet. Progreditur vir ſanctus. Quan-
» diu inquiens cibi illi, qui ad diem feſtum e-
» rant parati, à conueſcentibus Apoſtolis ſu-
» mebantur, veteris Paſchæ agebatur memo-
» ria. Necdum Iudas ad veterem vitam perti-
» nens, diabolo inuadente & occupante ani-
» mam eius, egredi cogebatur: Sed vbi ſa-
» crum cibum mens perfida tetigit, & ſcele-
» ratum os, panis ſanctificatus intrauit, parri-
» cidalis animus, vim tanti Sacramenti nõ ſu-
» ſtinens, quaſi palea de area exufflatus eſt.
Huic repugnas etiam, docens ab infidelibus non carnem Domini, ſed ſignum tantùm
» manducari. Sequitur Paulò pòſt: Hoc Sacra-
» mentum aliquando corpus, aliquando car-
» nem & ſanguinem, aliquando panem, Chri-
» ſtus appellat, portionem vitæ æternæ cuius
» ſecundum hæc viſibilia, corporali commu-
» nicauit naturæ. Vide æternæ vitæ portionem corporali naturæ communicatam. Sed in Euchariſtia ſi ineſt portio vitæ æternæ, huius rei ſignum ea ipſa vacuum eſſe nõ po-
» teſt: Paulò pòſt: Panis iſte communis, in car-
» nem & ſanguinẽ mutatus, procurat vitam,
» & incrementum corporibus. Huic apertè aduerſaris: panem in carnem mutari negas, corpo-

corporaque communicãtium,ali carne Domini:ſed ſecundum huius ſanctiſſimi viri fidem, culpa nõ vacabis,illum tuum amicum quendã idololatriæ crimine condemnans, quòd in Miſſa panem adoret:Carnem enim diuinam potiùs,ſecundũ hunc teſtem tuum adorat:Subiicit vir ſanctus:Ideóque ex conſueto rerũ effectu, fidei noſtræ adiuta infirmitas,ſenſibili argumento edocta eſt,viſibilibus ſacramẽtis, ineſſe vitæ æternæ effectũ: Adoratur ergo vitæ æternæ effectus in Euchariſtia,nõ panis:Paulò pòſt,Panis iſte quẽ Dominus diſcipulis porrigebat, non effigie, ſed natura mutatus,omnipotentia verbi factus eſt caro:& ſicut in perſona Chriſti humanitas videbatur,latebat diuinitas, ita ſacramento viſibili, ineffabiliter diuina ſe infundit eſſentia, vt eſſet circa ſacramenta religio,& ad veritatem,cuius corpus ſacramẽta ſunt, ſincerior pateret acceſſus:Vide panẽ omnipotentia verbi in carnem mutari.

NON POSSE NATVRAM PANIS INuiſibilem,& ſimplicem,in corporis Domini Sacramentum tranſire,cùm Sacramentum compoſitum ſit & viſibile. Cap. 36.

HOc loco tuos Euágeliſtas tam grauiter concuſſimus, vt quicquid occluſum animo continerent, euomere coacti ſint: Mutari panem quum nullo modo inficiari poſſent, ad ſacramentalis mutationis euaſionem confugerunt: *Quod (inquiunt) Cyprianus dicit de mutatione, illam nos concedimus, ſed ſacramentalem: & tunc fatemur non effigiem ſiue formam & accidentia panis, ſubire hoc munus, vt ſint ſacramenta corporis & ſanguinis Domini: ſed naturam & ſubſtantiam ipſam panis & vini, mutari in ſacramenta corporis & ſanguinis, & quòd ſubſtantia ipſa non effigies nutrit, ita corpus Chriſti & animã noſtram alit.* Ingenioſam illi, prima ſpecie mutationem comminiſci mihi videbantur: ſed quum ad penitiorem indagationem penetrauimus, hæc in fumum euanuit: interrogaui quo authore ſacramentalem mutationem nobis traderent, aut traditam defenderent: quis omnium ita eſſet vnquam elocutus? & exponere rogaui, quæ eſſet ſacramentalis naturæ mutatio: quóue hanc vocem (ſacramentalem) reſpicere exiſtimarent? An ad naturam? vt hæc poſt mutationem, ſacramentum aut ſacramentalis natu-

ra dici poſſet? An potiùs intelligerent naturam immutatam manere? nec poſſe rei ſacræ, viſibile ſignum eſſe, quia eſt inuiſibilis? ſed ipſam mutationem, id eſt, actum illũ mutationis, vocari poſſe ſacramentum, aut ſacramentalem, quòd mutationis cuiuſdam alterius ſacramentũ, aut ſacramentalis eſſet, vti lauatio corporis, ſpiritus lauationis ſacramentum, & ſignum eſt? Nam mutatio hæc, ſui ipſius ſignum, id eſt, ſacramentum, ſibi eſſe non poteſt: nec ſibi ipſi ſacramentalis: neque meo iudicio res vlla ſibi eſt ſui ipſius ſacramentum: De hoc quantum diſcendo conſequi potui, iudicaui, rem ſacramentalem, eſſe ſacramenti participem aut ſacramenti effectricem, non ſacramentum: aliud enim mihi videtur eſſe ſacramentalem, aliud ſacramentum: Hoc intellecto, ſacramentalis tua hæc mutatio, ſacramenti cuiuſdam eſt particeps, non ſacramentum: ſi particeps fuerit, rem aliquam qua cum participet, ſibi coniunctam habeat neceſſe eſt: quam ergo habebit ſacramenti participem, aut quod erit ſacramentum ad quod hæc ipſa pertineat? Si offendiſſe me dixeris in ſacramentalis vocis intelligentia, tibi

auctoritatem Pauli obiiciam dicentis, hos esse spirituales, qui sunt Spiritus participes, id est, qui Spiritu Dei ducuntur, quique facta carnis Spiritu mortificauerint. Nam qui à Spiritu carnem mente subduxerit, desinet esse spiritualis, sed Spiritus remanebit: Sic Christus Deus, spiritualis est, propter sancti Spiritus ineffabilem communionem, non spiritus: sic & animalis homo factus in animam viuentem, aut caro equina in equum viuentem facta, dicetur animalis: Erraret igitur qui animam animalē, aut Spiritum spiritualem vocaret: Sic qui mutationem sacramentalem, quæ cuiusdam sacramenti particeps non fuerit appellabit, reprehensioni locum relinquet: His intellectis videamus an panis natura, sacramentalis aut sacramentum corporis esse possit: de sacramentali meum iudicium è superioribus satis liquere potest: esse (mea sentētia) non poterit mutatio sacramentalis: nisi vera fuerit naturæ panis mutatio.

Videndum est ergo an natura in sacramentum corporis Domini transire possit: Ad huius rei intelligentiam: tam naturæ quàm sacramenti consideratio pertinet: natura

tura omnino est inuisibilis & simplex: ea enim quæ oculis obducuntur, quæue sub sensum aliquem cadunt, natura non sunt, sed species & accidentia: Sacramentum autem sacræ rei inuisibilis, signum esse, à vobis diffinitum est: Signum verò omne, visui aut sensibus subiectum esse, planum est, nihilominus tamen Sacramentum aliquando signum, rémque sacram complectitur, vt nostra benedictio ac gratiarum actio: túmque Sacramentum & visibile & cõpositum esse necesse est: natura ergo panis simplex, & inuisibilis, in Sacramentum corporis visibile, ac compositum transire non potuit: sed in carnem & sanguinem Christi inuisibilem, ineffabiliter (vt ait Cyprianus) immutari ac transire potest, ac latere, túncque Sacramentaliter, id est, sub specie panis, secundum Ecclesiæ religionẽ manducari, aut Sacramentaliter in Sacramento, sub panis specie inesse potest. Sed tuo modo nec esse, nec manducari Sacramentaliter, simul poterit, id est figuratè & re ipsa: quòd enim figuratè alicubi est, id re vera ibi esse non potest: Nunc ad Cyprianum redibimus. Panis iste „ quem Dominus discipulis porrigebat, non „

» effigie, ſed natura mutatus omnipotentia
» Dei factus eſt caro: & ſicut in perſona Chri-
» ſti humanitas videbatur, diuinitas latebat,
» ita Sacramento viſibili diuina ſe infundit eſ-
» ſentia, vt eſſet religioni circa Sacramẽta de-
» uotio, & ad veritatem cuius corpus Sacra-
» menta ſunt, ſincerior pateret acceſſus.

SI NATVRA PANIS PRO VIRTVTE accipiatur, non pro ſubſtantia, non debuiſſe dici in carnem, ſed in carnis virtutem ac naturam mutari. Cap 37.

Vide in quos te, Cypriani vincula reuel-
» lentem, erroris ſtimulos induis: muta-
» tur (inquit) natura panis in carnẽ Chri-
ſti: Tu verò, *Natura non ſubſtantia panis, in ſignificationem carnis Chriſti mutatur*: ſi naturam panis tuo modo intellectam, in carnis naturam, mutari dixiſſes, vt natura in naturam mutaretur, id eſt, virtus in virtutẽ, aut conditio in conditionem, vtcunque ferendus eſſes: ſed mutari naturam in ſignificationem, aut conditionem, quis ferre poterit? Præterea ſi naturam panis, id eſt vim pani inſitam, tranſire dixiſſes, ſic vt Euchariſtiæ ſubſtantia, in carnis ſubſtantiam non tranſi-

trāſiret,ſed huius ſola vis,in vim carnis mutaretur, indiligentibus fortè ſatisfeciſſes, quamuis à Cypriani ſententia maximè declinaſſes: dicit enim naturam panis, in carnem,non in carnis naturam mutari, ex quo probabile eſt,hunc naturæ nomine,ſubſtantiam intellexiſſe, vt ſubſtantiæ, in ſubſtantiam eſſet tranſitio, nam ſi vis panis quæ incorporea eſt, in carnis corpus, ac materiam tranſiret, mirabilior eſſet, quàm ſubſtantiæ in ſubſtantiam tranſitio. Si ergo ex Cypriani ſententia,carnem Chriſti Sacramentalem eſſe, id eſt aliena tegi ſpecie dixiſſes,eámque mutatam manducari Sacramentaliter,id eſt ſub Sacramenti ratione aut (vt ait Cyprianus)ſub Sacramēto,aut ſub panis effigie, bene haberet: Nam inuocatione verbi, Spirituali tranſitione,id eſt,interueniente Spiritu Sancto,panis abſumitur ſubſtātia, & in carnem Chriſti ſub panis ſpecie,deſinit, vti ſub carnis ſpecie, in perſona Chriſti latebat diuinitas: hócque miraculum verbi effectum ſacratione,ac omnipotentia, Sacramentum benedictionis, & virtutis diuinæ ſignum vocatum eſt: fidem enim habenti ſignum, eſt, virtutem Dei omnipotentis ſuperueniſ-

ſe, & ſecundum teſtimonium Eccleſiæ, è pane carnem factam eſſe, præter creatæ vires naturæ: Quum ergo à Sacramento tuo, id eſt, à panis natura, ac ſubſtantia, effigiem panis excludis, illudere nobis viſus es.

SI SVBSTANTIA PANIS NON *mutetur, ſed ſolùm ſignificet, verbi omnipotentiam eſſe ſuperfluam. Cap. 38.*

SEd fingamus naturam ſimplicem & incompoſitam, compoſitum effici Sacramentum: Hæc quoque eſſe tuo iudicio natura deſinat, & figura ſignúmque Spiritualis tuæ alimoniæ eſſe incipiat, ex hócque cõiectura proſequere, eo modo virtute carnis Chriſti (non ipſa carne) animam tuam nutriri, quo corpus, panis virtute nutriatur. Quum panis virtus ſua ſponte id ſignificet, quorſum verbi omnipotentiam à Cypriano adſcitam eſſe iudicabis, ad naturæ panis in carnem mutationem? hoc ſanè loco ſuperfluum eſt verbum Domini: tibi quidem vt te opinioni tuæ confirmet, vtile eſſe poteſt: ſed vt panis quod natura ſignificat, id ipſum ſignificet, Dei omnipotentia fruſtra inſumitur.

QVO-

QVOMODO PANIS FIGVRA DIVINI corporis esse intelligatur. Cap. 39.

DE pane vt corporis Christi figura sit hoc accipe: Quotquot Ecclesiastici fuêre scriptores, panem membrorum Christi corporalium antitypon, id est, exemplar similis formæ vsque ad consecrationem, ac diuinæ præces anapharæ, esse dixerunt, idque ideo exemplar dici, quòd è multis personis de Christi corpore communicãtibus, vnus panis, vnum efficitur corpus, vti ex pluribus granis, vnus efficitur panis: sed post consecrationẽ panem esse antitypon desinere, & id ipsum effici corpus, cuius est participatio: Quod ergo à se ipso habet panis, cur vt id habeat, Dei omnipotentiam inuocabis.

DIVINAM ESSENTIAM SACRAmentaliter infundi non posse, quãuis sacramentaliter latere poßit. Cap. 40.

MVltò magis offendi in tua diuinæ essentiæ sacramẽtali infusione. Cyprianus sacramento visibili diuinam se essentiam infundere attestatur, eáque infusio-

ne panis naturam immutari, Tu hunc corrigis: ſacramentum inuiſibile quum dixeris, nobis author es, diuinam eſſentiam ſe ſacramentaliter, id eſt, figuratè infundere: vnde autem hæc tibi iudicij deprauatio, vt confinxeris diuinam veritatis eſſentiam, figuratè aut ſacramentaliter ſe infundere? omniũ ſimpliciſſima eſt diuitatis eſſentia: hæc quidem ſacramento atque aliena ſpecie tegi poteſt, ſed infundi ſacramentaliter non poteſt: nam quæ ſua natura à ſacramento aliena eſt, non poteſt ſacramentaliter infundi, quamuis infuſa ſacramento latere poſſit, vt in noſtra Euchariſtia & benedictione.

Inſuper naturæ panis confictam ſacramentalem tuam mutationem, penitùs euertis: quum enim te interpretaris, profiteris, *Naturam non mutari, ſed augeri ſublimiori natura, proprietate, ac conditione*: Quum autem noua natura creſcit, panis ſi fallax non ſit additum incrementum, hoc verum eſſe debebit, non ſacramentale: Res item quæ vera acceſſione cumulata eſt, immutata eſſe perperam dicetur, ſed locupletata, vnde hæc dicens, illudere nobis videris. Auguſtinus quo tam lubẽter aduerſum nos vtimini, docet

cet ſacramẽtum hoc compoſitum eſſe, duobuſque conſtare, & confici, ſpecie viſibili, & re inuiſibili, carne & ſanguine domini noſtri Ieſu Chriſti: rem autem ſacramenti inuiſibilem, eiuſdem eſſe ſubſtantiam planum eſt: quum ergo re conſtet & effigie ſacramentũ, ſi effigie ſua rem exuas, ſacramẽtum deſtruis: nam duobus conſtare deſinet, & ad rem vnicam citra ſpeciem redigis: quo autem præceptore didiciſti, vt vnica res inuiſibilis ſimul ſacramentum viſibile eſſe poſſit & compoſitum? Hæc tam indigna Caluini nomine eſſe cenſeo, vt ſine rubore ea non poſſim refutare.

SI CALVINIANA SIMILITVDO locum habeat, neceſſariò ſacramentaliter diuinitatem in Chriſto non corporaliter inhabitare. Cap. 41.

VT ex his te retibus explices, in blaſphemiarum omnium maximam, te præcipitem incitas: Hæc tua ſunt verba, *Nã diuinitas ſacramentaliter infunditur, pane & vino etiam remanentibus, ſicut diuinitas in vnitate perſonæ, in humanitate Chriſti erat, ipſa humanitate etiam remanente cum diui-*

nitate: & tamen panis mutatur non in effigie, nec in substantia, sed in natura: vt Cyprianus verè ait, non intelligens naturalem substantiã panis, abiisse, sed per verbum Dei additam esse pani aliam sublimiorem proprietatem, naturam & conditionem, supra naturam communis panis, hoc est, quod significet nos esse participes Spiritus Dei. Caluinoricheros tam malè de Christi diuinitate sentientes, à te imbutos fuisse nunquam mihi persuasissem, nisi ex tua hac similitudine, quid de Christi carne iudices, ac credas comperissem: Alio loco quum tu Francisci regis, Gelasij authoritate assensionem tibi concilias, hac ipsa vteris similitudine, vti suo loco pleniùs dicemus.
„ Quum Gelasius dixisset panis substantiam,
„ in diuinam transire, Spiritu Sancto perficiẽ-
„ te, substantiam, secundum Cyprianum: vt à religione Regem deduceres, dicis, *Panis non desinit, sed ita permanet, vt in Christo Domino substantia carnis, remanet iuncta diuinæ:* Quocunque tuam hanc similitudinem acclinaueris, hanc esse (vt inquit Tertullianus) in parilitate non dissimilitudine oportebit: & vt ait Hylarius necesse est, vt secundum propositum exemplum, rem de

qua

qua agitur, aſſequamur: Vt ergo intelligamus, quomodo diuina eſſentia ineffabiliter Sacramento viſibili ſe infundit ſacramẽtaliter exponis hoc fieri, pane & vino remanẽtibus, ſicut in humanitate Chriſti eſt diuinitas, in vnitate perſonæ cũ humanitate, manens. Hæc tibi elegantiſſima eſt ſimilitudo: mihi verò ineptiſſima, ac irreligioſiſſima: Hæc ſi te nõ fefellerit, cum humanitate manebit Sacramentaliter in Chriſto diuinitas, ſicut Sacramento viſibili, Sacramẽtaliter ſe diuina infundit eſſentia, carne eadem manẽte, ſed per verbum addita ei ſublimiori alia proprietate, natura, ac conditione, ſupra cõmunis carnis naturam. Quis tibi hoc credet? Sed ſi & ipſe huc nolis te præcipitem dare, vt carnis diuinitatem inficieris, ſed verè ac naturaliter carni hanc vnitam eſſe conſenſeris, vt tuæ ſimilitudini relinquatur locus, neceſſariò re vera, non Sacramentaliter aut figuratè (mutata ſententia) diuinam eſſentiam Sacramento viſibili ſe infundere, profiteri debes, vt panis natura fiat caro ſub ſpecie, id eſt, ſub Sacramento viſibili: aut tibi non habitat plenitudo diuinitatis in Chriſti Carne corporaliter: ſed Sacramentali-

ter, quod credere Caluinoricheri mihi visi sunt, vt suprà est à nobis demonstratum: Quia tamen propter insignem eorum blasphemiæ magnitudinem, illorum religio à me reiecta est, te continere non potuisti, quin tuus repulsæ dolor, in existimationem nostram eruperit, vt me atheismi nomine affeceris, Quo verò animo id facere ausus es, antè quàm de causæ nostræ æquitate planè cognoueris? Non sanè tantum apud me poterit acceptæ iniuriæ acerbitas, vt atheismi iniuriam tibi refundam, aut te talem esse suspicer: sed affirmabo, doctrinam tuam hanc mihi videri, vt via sit, mors & mendacium, ad Arrianismum, Nestorianismum, Atheismum inducens.

VINI PROBATVR TRANSVBTANtiatio ex D. Cypriano. Cap. 42.

NVnc ad sanguinis potum transit vir san-
» ctus, Noua est (inquit) huius Sacramẽti
» doctrina, & scholæ Euãgelicæ hoc pri-
» mum magisterium protulerunt, & doctrinę
» Christi, primùm hæc mundo innotuit disci-
» plina, vt biberent sanguinem Christi, cuius
» esum legis antiquæ authoritas districtissimè
» interdicit, lex quippe potum sanguinis prohibet,

hibet, Euangelium præcipit vt bibatur: Vides hunc tuum testem, de spirituali tuo potu non loqui, id est, animæ solius, & non corporis: Huc enim non legis edictum, sed ad realem sanguinis potum pertinebat: Secundum hoc ergo, corpori veri sanguinis potũ attribuit, vt progressu orationis apertè describit dicens. In quibus mãdatis hoc discer- „
nere debet Christiana religio, quod sanguis „
animaliũ à sanguine Christi per omnia dif- „
ferens, temporalis tantùm habet viuificatio- „
nis effectum, ideóque ad obtinendam æter- „
nitatem non potest perficere, quod semel o- „
brutum non surgit vlteriùs: bibimus autem „
de sanguine Christi ipso iubente, vitæ æter- „
næ cum ipso, & per ipsum participes: Inepta „
esset spiritualis ad materialem similitudo. Locorum multitudine supersedeo, vt ad alios authores, quorum auctoritate doctrinam tuam protegis, transeat oratio.

AVGVSTINI SENTENTIA A CALVINO corrupta de Sacramẽtorũ similitudine. c. 43.

INnixus Augustino (quẽ authoritate quadã præcipua, cæteris excellere præ te fers) transubstantiationis fidem proteris, in Ecclesiasticos hoc eius dictum incutiens: Si

Epist.23. ad Bonifacium. » Sacramenta quādam similitudinem earum » rerum quarum sunt Sacramenta, non habe- » rent, vtique Sacramenta esse non possent. Ex hoc concludis Sacramenti naturam expetere, vt panis materialis integra substantia, in corporis Christi signum relinquatur. Sed salua pace tua: hæc assertio Ebionios, carnem Christi diuinitate spoliantes, potiùs quàm te decuit. Quid enim habet panis substantia, diuinitate vacua cum diuina dispensatione commune?

De consecr. distin.2.ca. hoc est. Hæc vera fuit Augustini de Eucharistia sententia cùm eam esse figuram affirmarit, sicuti Deus & homo hæc duo Christum efficiunt: sic formā effigiémque panis, cum diuina carne sub forma panis latente Eucharistiam efficere, & vti Deus ab homine diuidi non potest quin soluatur Christus: sic diuinam substantiam à panis effigie diuidi non posse, quin corrumpatur Eucharistia. Qua ex re inuisibile Christi corpus forma panis opertū, visibilis corporis figuram esse. Vide ergo quam male Augustinum intellexeris.

Ex Cypriano Sacramenti Eucharistiæ ad incarnationem verbi similitudo, & Augustini sententiæ explicatio.

Doctissi-

DOctissimè Cyprianus hanc similitudinem exponit his verbis, Sicut in perso- „ na Christi, humanitas videbatur, late- „ De Cœna bat diuinitas, ita sacramento visibili diuina „ se infundit essentia: vt esset circa sacraméta „ religio, & ad veritatem, cuius corpus sacra- „ méta sunt, sincerior pateret accessus. Appa- „ ret, & oculis hominum, subiecta est panis „ vini species, quum interim diuina eorum sit substantia, vti in terra apparebat forma & figura serui hominísque communis, quũ esset Deus, per quem omnia facta sunt: hæc est similitudo Sacramenti, ad eam rem cuius est sacramentum, quem nobis prædicauit Augustinus. Sed ne agnosceretur eius senté- tia, verba suppressisti, quæ si expressa fuissẽt, doctrinam tuam euertebãt. Nempe ipso die „ dominico dicimus hodie Dominus resurre- „ xit, quum ex quo resurrexit, tot anni transi- „ erint. Cùm nemo tam ineptus est, vt nos ita „ loquentes arguat, esse mentitos, nisi quia „ istos dies, secundum illorum consuetudinẽ, „ de quibus hæc gesta sunt nuncupamus: vt „ dicatur ipse dies, quæ non est ipse, sed reuo- „ lutione temporis, similis eius, & dicatur illo „ die fieri, propter sacramenti celebrationem, „

„ quod non illo die, ſed iam olim factum eſt.
„ Nonne ſemel immolatus eſt Chriſtus in ſe-
„ metipſo, & tamen in ſacramento, nõ ſolùm
„ per omnes paſchæ ſolennitates, ſed omni
„ die populis immolatur? Nec vtique menti-
„ tur qui interrogatus eum reſpõderit immo-
„ lari: Si enim ſacramenta earum rerum qua-
„ rum ſunt ſacramẽta, ſimilitudinem non ha-
„ berent, ſacramẽta nõ eſſent. Immolatio Ec-
cleſiæ quotidiana, ſacramentum eſt ac me-
moria eius, quæ ab ipſo Chriſto facta eſt
eiuſq; nomen retinet, quũ inter rem immo-
latã differẽtia nulla ſit. Ex eaq; ſimilitudine
(vt adiungit Auguſtinus) immolatio no-
„ ſtra nomẽ accipit, Deinde addit, Sicut ergo
„ ſecundum quendam modum ſacramẽtum
„ corporis Chriſti, corpus Chriſti eſt, ſacra-
„ mentum ſanguinis, ſanguis eſt: ita ſacramẽ-
„ tũ fidei, fides eſt: Sed immolari Chriſtũ quo-
tidie, & tacuiſti, & aliò ſacramenti ſimilitu-
dinẽ tranſtuliſti, Immolari enim debere aut
poſſe negas, eoſq; ydololatrarũ loco habes,
qui hac in re Auguſtino aſſentiant. Item nõ
tibi placet ſacramentũ corporis, ſecundum
modum ab Eccleſia nobis traditum, corpus
eſſe Chriſti, vt puta certa cõſecratione fieri,
Nullo

Nullo enim modo, re vera, Christi corpus in Eucharistia esse posse author es: sed ipsum significari. Quãtùm ad immolationẽ attinet, scimus actionẽ presentem immolationis, nõ magis eam esse quæ à Christo facta est, quã diem Dominicũ nouissimum, diẽ esse resurrectionis. Sed quia eiusdẽ corporis ab Ecclesia fit oblatio, in memoriã & similitudinem, tãto interuallo factæ à domino oblatiõis, offerri & immolari dicitur, esséq; ipsa oblatio.

SI AVGVSTINVS EVCHARISTIAE negasset diuinitatem, hunc non dixisse eos peccare qui Eucharistiam non adorant.

Cap. 44.

SI Augustinus in ea fuit quam fingis, sentẽtia, affirmare non debuit, eos peccare, qui sub panis specie, corpus Domini nõ adorant: vt Psal. 98. Fluctuãs coniecto me ad „ Christum, quia ipsum quero hîc: & inuenio „ quomodo sine impietate adoretur scabellũ „ pedum eius: suscepit enim de terra terram, „ quia caro de terra est & de carne Mariæ car- „ nem accepit, & qui in ipsa carne hic ambu- „ lauit & ipsam carnem nobis mãducandam „ ad salutem dedit: Nemo autem carnem il- „ lam manducat, nisi priùs adorauerit, inuen- „

„ tum est quomodo adoretur scabellum pe-
„ dum eius, & non solùm non peccamus ado-
„ rando, sed peccamus nō adorādo. Si Eucharistia carnis signum esset solùm, hanc non præcepisset adorari. Alio loco, Nec linguā
„ quippe eius, nec membranas, nec atramen-
„ tum, nec significantes sonos lingua æditos,
„ nec signa literarum conscripta pelliculis,
„ corpus Christi & sanguinem dicimus: sed
„ illud tantùm, quod ex fructibus terræ acce-
„ ptum, & prece mystica consecratum ritè
„ sumimus ad salutem spiritualem, in memo-
„ riam pro nobis diuinę passionis: Quod cùm
„ per manus hominum ad visibilem speciem
„ perducitur, non sanctificatur vt sit tam ma-
„ gnum sacramentum, nisi operāte inuisibili-
„ ter Spiritu Dei. Quomodo hunc tibi locum accōmodabis, vt signo tuo respōdeat? Quod de fructibus terræ acceptum est, prece mystica consecratum & sanctificatum, operante Spiritu Sancto, corpus Domini esse dicit vir sanctus: Tu vtrunque negas cōsecrationem fieri prece mystica, & creaturam panis & vini fieri corpus Domini. Audi insuper,
„ corpus pasci carne & sanguine Domini: Si-
„ cut mediatorem Dei & hominum hominē

De Trinitate li. 4. Cap. 4.

Contra aduersarū legis lib. 2. Cap. 9.

Iesum Christum, carnem suam nobis dantem manducandam, sanguinémque bibendum, fideli corde atque ore suscepimus, quanuis horribiliùs videatur humanam carnem mãducare, quàm perimere hominem, & sanguinem humanum potare, quàm fundere. Non potuit expressiùs sentẽtiam suam vir pius indicare, quàm his verbis, Ore carnem Domini suscipi, bibíque affirmat sanguinem. Tu verò ab anima fide credendo manducari & bibi, id est, in eam à Spiritu Sancto traduci. Item in forma serui sacrificium maluit esse quàm sumere, ne hac occasione quisquam existimaret cuilibet sacrificandum creaturæ, per hoc sacerdos ipse est, & sacrificium cuius rei Sacramentum quotidianum voluit esse sacrificium Ecclesiæ.

LOCI DIVI CHRYSOSTOMI IN Matthæum contra orthodoxos à Caluinianis citati explicatio. Cap. 45.

AD Chrysostomum progrediar, quo etiã tui instructi ad nos opprimendos se accinxerunt: Matthæi cap. 26. scriptum opponunt: Quando dicunt vnde patet immolatum Christum fuisse, præter alia mul-

» ta, hęc etiam myſtria afferentes, ora ipſorum
» conſuimus. Si enim mortuus Ieſus Chriſtus
» non eſt, cuius ſymbolum aut ſignum hoc ſa-
» crificium eſt? Mirum eſt, nullum alium è
tantis huius authoris ſcriptis locum inueni-
ri à vobis potuiſſe, qui ſacrificij (à quo tāta a-
nimi offenſione abhorretis) cultum non cō-
firmaret, ſignum eſt vos maxima locorum
penuria laborare: Vtinam hoc authore hanc
abſolui quæſtionem non diſſentiatis, hac le-
ge vt niſi victoria & veritas mecum ſteterit,
æternum mihi ſilentium imponatis. Is in
Epi. ad Hebræos cap. 9. vocat quotidianam
Eccleſiæ oblationem, exemplar oblationis
Chriſti, vti hoc loco ſacrificium ſignum ap-
pellauit. Quod exponens loco memorato,
differentiam eſſe oſtendit, inter actionem
ſacrificij, & oblationis, & rem ſacrificatam
& oblatam. Sic quanuis eadem res ſit, quæ
hodie offertur ab Eccleſia, non tamen ea-
dem eſt oblationis actio: ſed quæ hodie fit,
eius quæ à Domino facta eſt, memoria reco-
litur: Cùm ergo Eccleſia, mandato Domi-
ni noſtri ipſum offerat ſacrificium, in illius
memoriam: ſignum eſt Dominum ſe obtu-
liſſe. Nam ſi ſe non obtuliſſet, fruſtrà & fal-
laciter

laciter eius rei fieret memoria, neque meritò frenarentur ora hæreticorum, oblationem & paſſionem negantium.

LOCI QVIBVS MANIFESTE CHRYſoſtomus corpus & ſanguinem Domini fieri in Cœna non ſignificari approbat. Cap. 46.

QVi Miſſam Chryſoſtomi citare voluiſſet, aut ſermonem hac de re, ante verba in nos à veſtris producta inſtitutum, omnem à noſtra controuerſia dubitationem expuliſſet: eius aliquot locos ſubſcribemus. Vt vndique (inquit) ipſum diſ- „ camus veterem legem ſanxiſſe, & omnia „ quæ in illa ſunt, propter nouam hanc adum- „ brata fuiſſe, hac de cauſa figuræ veritatem „ adiunxit. Quum Euchariſtia ſit earum rerum veritas, quæ in vetere teſtamento adumbratę ſunt, à vobis ſignum & figura nuncupari non debet. Sequitur, & noui teſta- „ menti ſanguinem vocat, hoc eſt, pollicita- „ tionem & promiſſionem legis nouæ. Hoc „ enim pollicitus eſt, & teſtamentum nouum „ hoc ipſo confirmatur: quemadmodum ve- „ tus pecudes habebat, eodem modo nouum „ dominicum poſſidet ſanguinem: Si nouum „

testamentum eo modo dominicum possidet sanguinem, quo vetus vitulos & pecudes habebat, iudica an vinum dici debeat, ac in calice sanguinem significare. His verbis vir Sanctus se explicat. Quemadmodum in veteri lege hoc erit vobis memoriale, &c. Christus, in meam facite commemorationem dixit, hac de causa desiderio desideraui (inquit) hoc pascha vobiscum comedere, hoc est, tradere res nouas, & pascha dare, quo vos spirituales faciam. Quum res nouas & pascha spirituale tradiderit, figuram aut eius signum non tradidit: Sequitur Ipse quoque bibit ex eo, ne auditis verbis illis dicerent. Quid igitur sanguinem bibemus, & carnem comedemus? Si panis & vinum à Domino porrigebatur, quid erat causæ, cur Dominus sanguinem biberet, vt suos confirmaret. Si potus & cibus spiritualiter sumebantur non re vera: cur Dominus tanta cura suis prospexit, ne ab esu potúque humanæ carnis & sanguinis abhorrerent? Subiungit Chrysostomus, Prior sumebat Christus, ne discipuli perturbarentur carne vescentes, & sanguine. Nam quando de hoc verba fecit multi solummodo propter verba,

verba, ſcandalum paſſi ſunt. Ne igitur id »
tunc quoque accideret, primus ipſe hoc fe- »
cit, vt tranquillo animo, eos ad myſterio- »
rum communionem adduceret. Vide quo- »
modo rem à verbis diſcernat Chryſoſt. Quũ
in ſola manducationis mentione diſcipuli
deſertores offendiſſent, ne qui remanſerant,
in veritate & actu, ſcandalum paterentur.
Ipſe Dominus primus bibit. Si ſanguinem
non bibebat, non timendum fuit, ne ſcan-
dalum paterentur. Sequitur: Quid porrò, »
priùs quoque illud (inquies) facere opor- »
tuit? minimè. Ideo enim hoc facite (inquit) »
vt ab illo abduceret: Præterea ſi remiſſio- »
nem peccatorum hîc facit (ſicut certè facit) »
ſuperuacuum illud omnino eſt. Sed ſicut in »
veteri, eodem hîc modo in beneficio reli- »
quit, & memoriam myſteriorum colliga- »
uit: etiam hinc ora hæreticorum frenando: »
nam dicunt, vnde patet immolatum fuiſſe »
Ieſum præter alia multa, &c. His tam mul- »
tis verbis, viri Sancti ſententiam aperui, vt
qui lecturi ſunt, quàm iniqui in ſcriptores
Eccleſiaſticos ſitis, intelligant, qui aliorſum
eorum ſcripta intorqueatis, atque ſcripta
ſint, vt veſtram traditionem ſtatuatis, & cõ-

firmetis. Addam alios huius authoris locos, in eius doctrinæ intelligentiam & declara-
» tionem: In Epiſt. ad Corinth. Hic calix no-
» uum teſtamentum eſt, in ſanguine meo. E-
» rat autem veteris teſtamenti calix, ſacrificia
» & ſanguis brutorum: Etenim poſt ſacrifi-
» cium, in calice, & phiara, ſanguine accepto
» ita ſacrificabant. Quum igitur pro ſanguine
» brutorum, ſanguinem ſuum induxiſſet, ne
» quis his auditis perturbaretur, illius ſacrifi-
» cij veteris meminit. Dubitari non poteſt, de huius viri religione, qui hæc ediſſerit, calicis ad calicem comparatione, & ſanguinis ad
» ſanguinem. In veteris teſtamenti calice, erat
» brutorum ſanguis, pro eo in calice noui te-
» ſtamenti, ſuum Chriſtus induxit ſangui-
» nem, atque prior ex eo bibit, ne ſui pertur-
» barentur. Paulò pòſt homil. 24. Quod in ca-
» lice, id eſt, quod à latere fluxit, & illius ſuos
» fecit participes. Signum ſanguinis non flu-
» xit è latere. Paulò pòſt, Si ſanguinem cupis
» (inquit) noli idolorum aram brutorum cæ-
» de, ſed meum altare meo ſanguine aſperge-
» re. Item in epiſt. ad Corinth. Cap. 1. Cùm ad
» Chriſti menſam accubueris, in die illa qua
» carnem eius lingua attigeris. Sed quare

addit

addit panem quem frangimus: hoc in Eu- »
chariſtia videre licet: in cruce autem mini- »
mè: ſed omnino contrà. Os enim eius (in- »
quit) non comminuetis: ſed quod in cruce »
paſſus non eſt, id in oblatione patitur, & »
propter te frangi permittit: Ibidem: Quid »
enim (inquit) appello communicationem, » *In Epiſt. prio. ad Corin.*
idem ipſum corpus ſumus: quidnam eſt pa- »
nis? corpus Chriſti: quid autem fiunt qui »
accipiunt corpus Chriſti? non multi, ſed vnũ »
corpus. Qui vellet omnes locos conferre & cogere, quibus Euchariſtiam ipſiſſimum corpus Domini eſſe docet, opus in volumen excreſceret.

DIVI HIERONYMI DE CORPORE & ſanguine Domini in Euchariſtia ſententia, Cap. 47.

TRanſibo ad Hieronymũ, cuius etiã auctoritate vrgemur & impellimur cap. 26. Matthæi ita ſcribit: Poſtquam typi- »
cum Paſcha fuerat impletum, & agni car- »
nes cum Apoſtolis comederat, aſſumit pa- »
nem qui cõfortat cor hominis, & ad verum »
Paſchæ tranſgreditur Sacramẽtum: vt quo- »
modo in eius præfiguratione Melchiſedech »

„ ſummi Dei ſacerdos panem & vinum offe-
„ rens,fecerat:ipſe quoque veritatem ſui cor-
„ poris & ſanguinis repræſentaret. Miror
quid hîc offenderitis quod Eccleſiæ ſen-
tentiam de veritate corporis in Sacramen-
to improbare poſſit. Vbi typicum Paſcha
mãducaſſet Dominus, traſiit ad verum Paſ-
chæ Sacramentum,id eſt,vt vultis,ad veram
figuram Paſchæ. Quid ergo? Falſus erat ty-
pus,quem priùs impleuerat Dominus vt ve-
ritatis repræſentatione,quod priori deeſſet,
ſuppleret, & reſtitueret? Sed impletum à
Domino typum fuiſſe docet Hieronymus:
Quum ergo impletus fuiſſet, nulla ampliùs
figura opus fuit. Hæc ſententia ſatis ex ver-
„ bis ſubſequentibus patefit, Vt quomodo in
„ eius præfiguratione Melchiſedech panem
„ & vinum proferens fecerat, veritatem ſui
„ corporis repręſentaret.Si eius rei quę à Mel-
chiſedech præfigurata fuerat, veritatem re-
præſentauit Dominus: quomodo hanc ve-
ritatis repræſentationem figuram eſſe con-
tenditis? Miror vos tantę eruditionis & do-
ctrinæ viros,repræſentandi ſignificationem
huc adſciuiſſe: vt figuram non rem præſen-
tem exhibitam eſſe demonſtretis: Cùm Ci-
cero

cero rei emptæ precium repræſentatum eſſe dixit, præſenti pecunia ſolutionem oſtẽdebat, non eius rei figuram. Qui ſe tibi ad concionem repræſentat, non figuram producit: ſed ſe ipſum ſiſtit: Hinc Grammatici repræſentare interpratati ſunt pręſentem ſiſtere. Ergo quum veritatẽ ſui corporis Dominum repręſentaſſe dixit Hieronymus, nõ figuram ſtitiſſe, ſed ipſiſſimum corpus exhibuiſſe intellexit. Ex aliis locis, quibus de Euchariſtiæ myſterio verba fecit vir Sanctus, eius fides & animus intelligi poteſt: Si Emiſſeni ſermonem de corpore Domini reciperetis, acta res eſſet: ibi enim apertiſſimè tranſſubſtantiationem profitetur: vt quum dixit: Quanta itaque & quàm celebranda „ vis diuinę benedictionis operetur: Quomo- „ do tibi nouum & impoſſibile videri non de- „ beat, quòd in Chriſti ſubſtantiam, terrena „ & mortalia commutantur, te ipſum qui iam „ in Chriſto es regeneratus interroga. Item „ quãdo benedicendæ verbis cœleſtibus crea- „ turę ſacris altaribus imponuntur, antequam „ inuocatione ſui nominis conſecretur ſub- „ ſtantia, illic eſt panis & vinum: Poſt verba „ autem corpus & ſanguis: Sed quum hunc „

ſermonem reſpuatis, vobiſcum aliis Hieronymi locis agam, de quibus nulla ſit dubitatio:In cap.5. Epiſt. ad Galatas, Opus quippe ibi magis vini quam Dei à nobis creatura damnata eſt, & licentiam tulimus virgini, proprio ætatis calore feruenti, ne ſub occaſione parum bibendi plus biberet, alioquin ſciebamus & in Chriſti ſanguinem vinum conſecrari: & Timotheo vinum vt biberet imperatum. In cap.1. epiſt. ad Titum.Sic eſt caſtitas propria, & vt ita dixerim pudicitia ſacerdotalis,vt non ſolùm ab opere immundo ſe abſtineat,ſed etiam à iactu oculi,& cogitationis errore, mens Chriſti corpus conſectura,ſit libera:Si ab homine corpus Chriſti conficitur,non ſignificatur: Item Abdiæ quæſt.2.Nos autem audiamus panem quem fregit Dominus dedítque diſcipulis,eſſe corpus Domini ſaluatoris, ipſo dicente ad eos, Accipite & comedite, hoc eſt corpus meũ. Alibi in 11. cap. Oſeæ. Et arbitrati ſunt iugum meum leue, eſſe grauiſſimum, & declinaui ad eos, deſerens regna cœlorum, vt cum eis veſcerer aſſumpta forma hominis, ſiue dedi eis eſum corporis mei,ipſe & cibus & conuiua. In Heliodorum epiſt. 1. An de
his

his aliquid audeam dicere qui certè in ſuis »
vrbibus commorantur, abſit vt de his quic- »
quam ſiniſtrum loquar, qui Apoſtolico gra- »
dui ſuccedentes Chriſti corpus ſacrum, ore »
cõficiunt, per quos & nos Chriſtiani ſumus. »

EPISCOPORVM SCRIPTA NOS INterpretari oportere non ex noſtro iudicio, ſed religionis obſeruatione ſecundum quam populi inſtituerentur. Cap. 48.

PLuribus aliis authoribus tui mecum decertarunt, quibus per librorum penuriam in eremo, non reſpondi: ſed ne tuorum victoriæ hunc prætextum obtendere viderer, eos rogaui vt mihi expedirent, an veſtri teſtes à Romana Eccleſia diſſideant: ſi cum ea conueniant, huius Religio mihi viſa eſt antè ſpectanda, quàm de teſtium fide diſputandum eſſet. Hac trutina eorum quos producis, examinaui teſtimonia: Iuſtini, Irenæi, Tertulliani, Cypriani, Hieronymi, Chryſoſtomi, Auguſtini, Ambroſij, Euſebij, Gelaſij, eorúmque quorum authoritate Eccleſiam noſtrã oppugnas. Horum autem eandem cum ſui temporis pontificibus inueni fuiſſe ſententiam, atque Pontifices

non diuersam ab hac, quam hodie obseruet Ecclesia, Religionem coluisse: quæ mihi res fuit testimonio, eorum scripta non à te fuisse intellecta, aut si intellecta sint, hæc cum Romana Religione nõ conuenire, sed cum tuis scriptis damnanda esse: At illi omnes fuerunt Episcopi, & credi debẽt, suam non aliter, suorúmque Religionem instituisse, atque scripto testatam reliquerint: Quamobrem ab Religionis vsu, de scriptis eorum iudicandum esse duxi. Iræneus Lugdunensis fuit Episcopus, Hilarius Pictauiẽsis, Martinus Turonẽsis, ex annalibus illorum Collegiorum intelliges, quomodo missam fecerint, quámque de Eucharistia sententiam habuerint. Hoc verò si tibi non satisfecerit, omnem tibi potest adimere dubitationem, quòd nullo tempore illæ Ecclesiæ à Romana (cui parebant) aut verbis aut interdicto castigatę fuerint, sed nec Irenęi nec aliorũ libri cẽsurę iudiciũ subiuerunt. Tu de Romanis pontificibus differens, Ioannẽ Papam 23. memoras, qui à schola Parisiensi damnatus errorẽ abiurare coactus sit. Quæ ergo Pontifici summo non pepercit, inferiores Episcopos nõ ferret, si à sua doctrina discreparent.

DE GELASII SENTENTIA A CALuino aduersus Ecclesiam vsurpata. Cap.49.

IN Epistola tua ad Franciscum Regẽ ostẽdere videris, *Gelasium Romanum Episcopum, ad hanc tuam traditionem præceptorem tibi fuisse: hunc enim affirmas docuisse, panis ac vini substantias, non desinere, sed ita permanere vti manet in Christo Domino substantia & natura hominis iuncta diuinæ*. Sed probare possum Gelasium, in hac fuisse sentẽtia, vt si viueret, nullis quæstionibus ab eo exprimeres, quod illi tu imponis. Bullingerus hoc ipso tormẽto tecum Ecclesiam oppugnat, sed aliis verbis, vt eum locũ corrupisse videare. *Gelasius (inquit) Romanus Episcopus de duabus naturis scribens contra Eutichen & Nestorium. Certè Sacramenta (inquit) corporis & sanguinis Domini diuina res sunt, propter quod & per hæc diuinæ efficimur corsortes naturæ.* Quum ita habeat, quid nobis ostendes inter rem & substantiam huius Sacramenti interesse discriminis? Si res eius, substãtia sit, hanc diuinam esse fateare necesse est. Si verò diuinam esse negare non potueris, qua diuinitate hanc esse diuinam declarabis? num verbi

diuinitate? At verbum caro factum est, vt caro diuinitatis essentia expers esse, non possit, aut vacua: Quum ergo verbi incarnati diuinitate, substantia Sacramenti diuina effecta sit, ipsiusmet verbi carnem esse ac substantiam fateare necesse est: Nulla enim (præter carnem verbi) alia diuina est terrestris substantia: ea igitur re ipsum Sacramenti corpus constare, qua constat verbum, palàm est: id est, carne & Spiritu, quanuis huius substantia externa specie obuoluta sit, aut alia diuinitate quàm Dei verbi, Sacramenti res & substantia diuina est, atque verbum Domini, hoc est corpus meum frustrà
» emissum est. Sequitur propter quod, & per
» hæc diuinæ efficimur cõsortes naturę. Quo-
» niam (inquit) Sacramenta res diuina sunt:
» per hæc diuinæ efficimur consortes naturæ.
Quomodo autem diuinæ cõsors naturæ Sacramento effici poteris, si à diuina Christi natura vacuum sit Sacramentum? An per Sacramentum, seorsum tamen ab eo, diuinæ, sed ab hoc alienæ materiæ, te fieri putas consortem? erras si hæc tibi stat sententia: Nam per Sacramenti manducationem, diuinæ effici non poteris naturæ consors, si Sa-

cramentum

cramentum diuinæ naturę exors fuerit. *Imputatione inquis per fidem:* At eo modo ſecundum ſcripturas efficimur diuinæ Chriſti conſortes naturæ, quo vxor & maritus vnum ſunt, quóque mortis in Adamo conſortes efficiamur: Non ergo ſola fide accidit conſortium, nec imputatione, ſed re ipſa, ſecundum carnem & Spiritum. Præterea ſi propter Sacramenti manducationem fiat noſtrum conſortium, non ſola fide fit, ſed propter manducationem ſimul & fidem: Non enim fide ſola manducatur Sacramentum, ſed ore corporis. Sequitur, Sed tamen » non deſinit panis & vini ſubſtantia, ſed tran- » ſit in diuinam Spiritu Sancto perficiēte ſub- » ſtantiam. Hanc fateor non deſinere, id eſt, in nihilum redigi, ſed in diuinam vi Spiritus tranſire ac deſinere ſubſtantiam. Nam ſi deſineret, id eſt, euaneſceret non tranſiret. Quod enim nihil eſt, tranſire aut mutari non poteſt: Cùm verò tranſit, quanuis non deſinat eſſe vera ſubſtantia, tamen deſinit eſſe panis: & quæ erat terra panis, fit carnis Dei Chriſti terra, Spiritu, naturáque diuina prædita, fitque Sacramentum diuinæ verbi incarnati eſſentiæ, id eſt, verum cor-

pus ſub aliena ſpecie: Hanc fuiſſe Gelaſij ſententiam, ex verbis ſequentibus animo comprehendi: Et certè (inquit) imago & ſimilitudo corporis in actione myſteriorum celebratur. Cauendum eſt ne in his verbis offendamus: Conſidera non dixiſſe Sacramẽtum imaginem corporis, aut figuram fieri: fit enim vt ait Cyprianus, veritatis corpus, vera tranſitione: ſed dixit imaginem corporis, actione myſteriorum celebrari: Vt hoc intelligamus, primùm quæ ſit myſteriorum actio, intueri animo neceſſe eſt: Conſecrationis opus, benedictione gratiarum actione, verborúmque pronunciatione, conſiſtens, vera Sacramenti actio & effectio eſt: hac ergo actione corporis imago celebratur. Huc etiam pertinet Domini mãdatum: poſtquam enim, Hoc eſt corpus meum dixiſſet, adiecit, Hoc facite in meam commemorationem: & pro eo ac Dominus corpus ſuum in ſui memoriam faciendum conſecratione iuſſit: Gelaſius imaginem corporis in actione myſteriorum, celebrari oſtendit: Qui ad Iuſtini martyris lectionem, diligenter animum conferet, facilè hunc locum intelliget: Quemadmodum (inquit) per Dei

In Cœna.

verbum

verbum homo factus Iesus Christus conser- »
uator noster, & carnem & sanguinem pro »
salute nostra habuit, sic etiam cibum, qui per »
preces sermonis, quem ab eo accepimus, cō- »
secratus est, & quo sanguis carnésque no- »
stræ, per trāsmutationem aluntur, Iesu Chri- »
sti, eius qui homo factus est, carnem & san- »
guinem esse edocti sumus: Hîc docet eo mo- »
do fieri Eucharistiam corporis & sanguinis, per verbum Domini, quo facta est incarnatio. Celebratur ergo imago corporis in actione mysteriorū: Quicquid enim in verbi incarnationem intercesserit, in consecrationem insumitur: Verbum Domini, Angelus & fides. Virgine ab Angelo salutata, verbóque ab Angelo in opus incarnationis emisso, Concipies & paries Filium, &c. Verbum, fide Virgo percipiens, de Spiritu Sancto Deum & hominem concepit, Spiritu Sancto in eam superueniente, & altissimi virtute hanc obumbrante. Huius rei corporis diuini in Missa effectio imago est. Iesus Christus magni cōcilij Angelus, verbo à se emisso in puram panis materiam, ex hac corpus suum in fide vniuersalis Ecclesiæ creauit. Vide an hæc maioris miraculi atque operæ

res fuerit, quàm incarnatio credenti, non esse impossibile apud Deum omne verbum? Certè qui huic miraculo fidem derogabit, incarnationis Sacramento ægrè fidem adhibebit: Si vos panis species, ab hac fide remoretur, vobiscum reputate, hac re memoriam corporis fieri, aut, vt ait Gelasius, imaginem corporis celebrari. Omnia enim quæ homini (excepta mortis, ac peccati natura accidant) seruauit deificata caro: sic & omnia retineri Sacramento necesse est, quæ pani propriè accidant, natura tamen in carnem immutata: Vetusti Ecclesiæ scriptores, hoc corporis Christi Sacramento, totius dispensationis salutis nostræ memoriam renouari dixerunt, vt vester Neocæsariensis, & noster Eusebius: Hoc etiam Paulus docet, dicens: Hoc facite in mei memoriam, quoties enim biberitis poculum consecratione factum, mortem Domini annunciatis, donec veniat: Nota, non fuisse dictum significabitis. Quum fit vi verbi corporis Sacramentum, incarnationis (vt inquit Ecclesia) memoria recolitur. Quum mãducatur oblatus ac immolatus Agnus, nostra participatio, in nostram redemptionem mors huius annunciatur.

ciatur. Quum bibitur ſanguis, annunciatur in ſordium noſtrarum emūdationem aſperſio,ac peccatorum remiſſio:hæc adiecta verba, donec veniat, reſurrectionem atque ſecundum aduentum,annunciant: non enim venturus eſt niſi reſurrexerit, vt alibi demonſtrauimus. De hac quam expoſuimus ſententia, te forte Gelaſius deducit, dicens:Sacramenta in diuinam tranſeunt Spiritu Sancto perficiente ſubſtantiam: permanent tamen in naturæ proprietate. Sed nota de proprietate hunc loquutum eſſe, non de natura: hæc enim ſua proprietate prædita eſt, aliæque ſunt naturæ proprietates, alia res eſt natura: Sic naturam ac ſubſtantiam diuinæ carnis, accidentia panis propria retinentem,in Sacramento corporis, Gelaſius eſſe docet. Hoc ſi non admiſeris, explica nobis quo modo fieri poſſit, vt panis ſubſtantia, in diuinam verbi incarnati ſubſtantiam tranſeat,in panis ſubſtantia permanens:Hoc ſanè ſi docuerit(vti illi imponis) Gelaſius, non longè abfuit ab infamiæ ſuſpicione: non poteſt enim tranſire ſimul & manere.

NON ITA CONIVNGI CORPVS Sacramento, vti natura humana diuinæ iuncta est in Christi persona, nisi substantialiter sub panis specie sit corpus. Cap. 50

CÆterùm in nefarij criminis reprehensionem incurris, quum dicis, *Ita panis substantiam in Sacraměto permanere, vti manet in Christo Domino natura & substantia hominis iuncta diuinæ:* Vt hunc errorem detegamus, repetam quæ tibi sit de Sacramento sentētia: Animi seueritate maxima, tuis edicis, *Ne vllam inesse in Sacramenti corpore diuinitatem, aut virtutem aliam suspicentur, quàm Sacramentalem, id est, significatiuam, ne animum suum, in huius adorationem inclinent: tradis tamen corpus Christi à Sacramento separari non posse, si accedat fides: sed vnà cum Sacramento, quamuis seorsum ab eo, corpus ab anima manducari, & ita corpus Sacramento coniunctum esse: vti cum humana natura in Christi corpore diuina coniuncta est.* Hac de re magna ira tui mecum discipuli conflixerunt, quum ex te ostendebam hac similitudinis iniquitate, carni Christi diuinitatem, Sacramento tenus vnitam esse, eámque diuinitate spoliari,

ri,atque ad carnis communis rationem redigi,cui iungatur diuinitas,si modò diuina esse credita sit.Fide enim non re vera,cum pane tuo, Christi corpus tibi cohæret: Hoc si non intellexeris,tua similitudo falsa est, nec ita remanet panis,vti natura carnis,in Christo iuncta est diuinæ:Prætereà ex Pauli sententia docebam plenitudinē diuinitatis habitare in carne Christi corporaliter, & carnē diuinitatis esse participem: vt caro Christi seorsum à diuinitate cōsiderari non possit (quin soluatur Christus). Deniq; docui Gabrielis Angeli testimonio,Christum non solùm Dei Filium respectu diuinę essentię,vocatum esse,sed etiam eius substantiæ, respectu quæ de virgine nata sit: Hæc verba sunt Angeli, Spiritus Sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi:Ideóque & quod ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei:Et,copulatiua dictio,causalē subsequuta,ostendit, non solùm Spiritum Sanctum,id est, verbum,Filium Dei vocatū iri, sed & carnem,quæ ex Maria nascetur, propter naturarū vnionem:Quæ naturæ vnum Christum, Filium Dei efficiunt, ex qua re, Maria,Mater Dei meritò vocata fuerit.Qui

Coloss.2.

Luc.1.

nō ſecus diuinam verbi eſſentiam ineſſe Sacramento intelligerent, docebam non tuo modo coniunctum Sacramento corpus Dei dicere debuiſſe, ſed rem, corpus eſſe Sacramenti: neque Sacramenti perfectionem, ac veritatem à fide eſtimari oportere: vt qui fide Sacramentum manducet, corpus Spiritu manducet, qui nulla fide mādûcarit, panem, & non corpus ſe manducaſſe credat: Affirmabam enim veritatis corpus ſemper eſſe Sacramentum, neque vnquam ſe, vt Cypriani verbis vtar, à Sacramentis eam abſentare: *In Cœna.* Hoc tui diſcipuli ferre non potuerunt: Eis, hæc dicēs inſanire aut delirare videbar: meíque affecti miſericordia, bonam mihi mentem precabantur. Oſtendebāt *id ſolùm quod à Deo eſſet, Filium Dei dici poſſe: non autem quod ex Virgine eſt, ne ex creatura, creatorem faceremus: non negare Filium Dei in carne Chriſti habitare, vt Spiritus noſter in nobis inhabitat, ſed modo quodam eximio, ac ineffabili: atque naturarum inter ſe differentium, diſtinctionem fieri oportere (ſi adoretur Chriſtus) ne ſimul cum Deo, caro creata adoretur:* Angeli teſtimonium à me citatum tua noui teſtamenti in Gallicam linguam verſione declinabant,

nabant, qua, copulatiuam causali aduerbio præposuisti, vt doceres, id solùm quod è cœlo descendit, Filium Dei sanctúmque dici oportere, ne templum diuinitatis, pro re, templum inhabitante, adoremus.

IN QVO DIFFERAT INCARNATIONIS à consecratione mysterium. Cap. 51

PAucis pòst diebus, de consecrationis ad incarnationem Iustini similitudine, hoc argumento illi nos impugnarunt: *In incarnatione, inquiunt, caro in Spiritum minimè mutata est, sed mansit non solùm in naturæ proprietate, sed in propria natura: Tibi verò in cõsecratione, panis tui natura in carnis naturam penitus transit, accidentibus immutatis, ac sine subiecto manentibus:* Scuti loco, tui Gelasij sententiam illis obduximus: quæ si falsa non sit, secundum hanc fidei nostræ mysterium euenire necesse est: Trãsit (inquit) panis sub- „ stantia in diuinam corporis Christi substan- „ tiam: quamuis in propriis accidentibus pa- „ nis remaneat: Gelasij sententiam Cypriani „ authoritate suffulsiuimus attestantis, Sacra- „ mento visibili sic diuinam se infundere es- „ sentiam, vti sub carne latebat diuinitas, vt „

» panis effigie non mutata, fiat caro Domini: Proinde si panis caro non fieret, horum alterum necessariò eueniret, vt aut verbum Domini, dicentis, Hoc est corpus meum, preteriret, aut vt verbum panem induens, fieret panis, non secus ac verbum caro factum est, carnem induens, sicque duæ essent veritatis corpora, vnum paneum, alterum carneum, quod nullam haberet rationem: Itaque vt verbum, hoc est corpus meum maneat, necesse est secundum hoc, ex pane corpus effici: Hoc verò fieri non potest, quin panis natura in diuinam substantiam conuertatur, aut duo veritatis corpora inducamus. Præterea huc incarnationis mysterium non spectabat, vt in Spiritum caro mutaretur, sed vt diuina fieret, eadem permanēs, atque vt homo in Deum transiret, cœlúmque conscenderet: At consecrationis huc pertinet finis, vt homo diuinæ fiat naturę consors, non solùm Spiritu, sed carne, quòd sine diuinę carnis manducatione consequi nō potest. Quãobrem panem & vinum in carnē & sanguinem transire, & conuerti necesse est, vt per hæc, qui se ad manducationem conferunt, fiant vt diximus diuinæ naturæ consortes.

Quan-

Quantum ad ſimilitudinis rationem attinet,etſi hac in re nō habet locum,vt ita permaneat panis ſubſtantia iuncta diuinæ, vti caro in ſua natura permanſit:hæc tamen hac in re locum habet, quòd vti verbum incarnationem operatum eſt, ſic & conſecrationem inuocatum operetur, & vti Spiritu ſuperueniente caro deificata eſt, ſic eodem ſuperueniente, panis natura in incarnem mutata ſit. Nulla ergo inter actiones differentia,ſed maxima ſimilitudo eſt,nec inter corpus pro nobis paſſum, ídque quo in Cœna in remiſſionem peccatorum paſcimur, diſcrimen vllum interponemus.

Vt ad accidētia ſine ſubiecto reſpondeam. Fateor humano ingenio me tantum miraculum non poſſe conſequi,ſed vbi tu expoſueris, quæ cœli aut ſolis ſubſtantia ſit, me in ſpem coniicies fore,vt hæc tibi explicemus, ac demonſtremus: Primùm velim vt ediſſeras,quomodo lux,ſolis corpori inhęreat,per accidēs,an per eſſentiam:ſi per accidens eſſe dixeris, quum ante ſolis creationem lux effecta ſit,per ſe ſubſiſtebat: oſtende ergo qua re conſtet corporis ſolis ſubſtantia, vt intelligamus, an ei lux adſit per accidens, ſine

ſubiecto? ſed ægrè à me obtinebis vt lucem per accidens ſoli coniunctã eſſe fatear, quum ante diem quartum, vt diximus, per ſe lux ſubſiſteret. Quòd ſi eſſentiam ſolis lucem eſſe dixeris, ſoli corpus contra ſcripturas eſſe negabimus: Lux enim non eſt corpus: Præterea exprime, quæ natura eſſet ignis in fornace ſeptuplum incenſi, in quem apud Danielem tres pueri coniecti ſunt, ignis natura non erat quæ minimè hos læderet, aut vreret, ſed tanquam ros matutinus eorum corpora refrigeraret. Roris ergo erat natura ſub ignis accidentibus: quòd ſi naturam nõ mutatam eſſe dixeris, ſine accidentibus ignis ſubſtantiam fuiſſe demonſtrabis, quod non minus à natura alienum eſt.

ACCIDENTIA SINE SVBIECTO IN Eucharistia à manna Eucharistiæ figura probari. Cap. 52.

DE accidentibus ſine ſubiecto, déque aliena ſubſtantia, ſub non ſuis accidentibus tam illuſtris eſt à manna (quod Euchariſtiæ figura erat) probatio, vt mirari non deſinam, quo modo in Euchariſtia
Exod.16. „ offendatis. Hæc ſunt verba Moſis: Veſpere come-

comedetis carnes, manè ſaturabimini pani- »
bus, ſcietíſque quia ego ſum Dominus Deus »
veſter: factum eſt ergo veſpere, & aſcēdens »
coturnix cooperuit caſtra, manè quoque ros »
iacuit per circuitum caſtrorum. Ecce panis, »
ros, propter roris ſimilitudinem vocatur, vti
Euchariſtia panis, propter ſimilitudinem:
Sequitur, Quúnque operuiſſet ſuperficiem „
terræ, apparuit in ſimilitudine minutum, „
quaſi pilo tuſum, in ſimilitudinem pruinæ „
ſuper terrã, quod quum vidiſſent filij Iſrael, „
dixerunt ad inuicem, quid eſt hoc? Quibus „
ait Moſes, iſte eſt panis, quem Dominus de- „
dit vobis ad veſcendum. Non ergo panem „
ſignificabat, ſed ſubſtantialis erat panis, ſub
roris & pruinæ ſimilitudine: Hunc locum
nobis non aliter interpretari licet, quem li-
ber Sapientię fuerit interpretatus: Hæc ſunt
eius verba: Pro quibus Angelorum eſca, nu- »
triuiſti populum tuum, & panem de cœlo »
præſtitiſti, omne delectamentum, & om- »
nis ſaporis ſuauitatem: ſubſtantiam enim »
tuam, & dulcedinem illis oſtendebas, & »
deſeruiens vniuſcuiuſque volũtati, ad quod »
quiſque volebat, conuertebatur. Audi ſub »
roris ac pruinæ ſimilitudine, omnis ſaporis

mutationem, & in quod quiſque cuperet, ſubſtãtiæ mutationem: Erant ergo ſine ſubiecto accidentia: Hunc tamen locum ſi reieceris, quid aduerſus Moſem obduces? Is atteſtatur tam verum panem, ſub roris ſpecie, pruinæque ſimilitune, manducatum, quàm carnes ſub coturnicum accidentibus „ ac effigie, manducarentur: Manducabitis „ (inquit) carnes veſpere, & manè panes ad ſaturitatem: Si non erat panis ſubſtantia, pruina erat, quæ quidem ab hominis nntrimento alieniſſima eſt: Si verò panes erant, aliena ſpecie, ac accidentibus ſine ſubiecto occultabantur: vt hoc tibi miraculum mirabilius videatur, audi incaleſcẽte ſole, manna quaſi pruinæ eſſet ſubſtantia, liquefieri, aut vermibus ſcatere, quum tamen panis natura non liquefiat: ſola ergo accidentia liquefiebant, vt ſola Euchariſtiæ accidentia vermibus eroduntur: crede ergo quanuis nihil omnium quæ pani propria ſunt, in Euchariſtia immutetur, ſubſtantiam eius ineffabiliter, in carnem conuerti: vti in panem ros, ſub pruinæ ſpecie, ſubſtantialiter conuertebatur: aut veritatem cum figura non reſpondere.

NON

NON MIRVM VIDERI DEBERE FInitam corporis diuini ſubſtantiam, plurima vno tempore occupare loca. Cap. 53.

TVi diſcipuli, ab hac euolutum me quæſtione, cœperunt aliis ſtimulis vrgere, *Si (inquiunt) carnem Chriſti ſub ſacramento manduces, falſum eſt ad Dei dexteram Chriſtũ ſedere, donec veniat iudicare viuos & mortuos: aut falſum eſt, eius corpus finitum eſſe: Nõ enim in cœlis ſimul & in cœna verè eſſe poteſt, ſed alia tibi caro porrigitur alia in cælis eſt.* Ne rem maieſtate ac miraculo plenã, vano ſermone tereremus, ex illis quæſiui, vt viciſſim mihi exponerẽt, quomodo quinque exigui panes hordeacei, vno temporis momẽto, in quinque eſſent milibus locis, atque hominum quinque milia explerent, vt miniſtri, reliquiarum duodecim cophinos exportarent. Infinita ne erat quinque panũ ſubſtantia, an ne phãtaſtica illa fuerit, vnde tot milia ſaturarẽtur? Finitus quinque numerus, finitam materiam oſtẽdit, eiuſque ipſius in ſe ipſam multiplicationem, vt vno tẽpore tot loca occupauerit quot eſſent perſonæ. *Creauit (inquiũt) Deus panes ex aëre, aut ex propin-*

qua materia, quibus turbæ vescerentur. Ergo inquam falsum est, ex quinq; ordeaceis panibus, quinque hominum milia saturata fuisse, sed ex quinq; milibus aereis panibus aut ex nihilo creatis: Vbi huius rei exitum inueneris, ex eis, quos mihi tetendisti, laqueis euademus. *At non videtur (inquiunt) fieri posse vt Dominicum corpus tantillo in spacio contineatur.* Fieri nec etiam posse videtur, vt ianuis clausis tantæ magnitudinis corpus ad discipulos penetrarit: Hoc tamen & si humani ingenij aciem obtundit, fide comprehendimus, ac veneramur: rebus (quas nobis occultas esse voluit Deus) animam nostrum frustra vexentes, ne qui scrutator est maiestatis, opprimatur à gloria.

SI GELASIVS IN EA SENTENTIA fuerit, quàm fingit Caluinus, errasse omnes Episcopos qui antè illum fuerint. Cap. 54.

His demonstratis rebus, facilè iudicari potest, quàm malè cum Gelasio cohæreas, quámque falsa, & iniqua sit tuæ coniunctionis diuini corporis, ad tuum panem similitudo. Cæterũ malè subducta ratione

tione esse ad persuadendum videris, qui ex omnium tempestatum, omnibus Episcopis Romanis, vnum elegeris, cui assentias, reliquos omnes improbās. Tertullianus aduersus hæreticos dicit, Quod ab omnibus » inuenitur obseruatum, non erratum, sed » traditum: Si verò omnes ante & post Gelasium errauerint: qui proximè Apostolos sequuti sunt errauerunt: Huc igitur vt verbis vtar Tertulliani, disputationem nostram dirigamus: Dominus noster Iesus Christus: » Apostolos misit ad prædicandum, alios er- » go non esse recipiendos prædicatores fate- » beris, quàm quos Dominus Iesus instituit, » quia nec alius sciuit veritatem, nisi cui Fi- » lius reuelauit, nec aliis videtur Filius reue- » lasse, quàm iis, quos misit: Quod autem » predicatum sit, non aliter sciri potest, quàm » per Ecclesias, quas Apostoli prædicando » condiderunt, tam viua quod aiunt voce, » quàm per scripturas. Si hæc ita sint, constat » omnem doctrinam, quæ cum illis Ecclesiis » Apostolicis matricibus, originalibus fidei » conspiret, veritati deputandum, reliquam » omnem doctrinam à mendacio profectam, » hæc Tertullianus.

Si hæc quam nos propugnamus religio, è mendatio enata ſit, oſtende quando & quibus matribus enata fuerit, quibus artibus tantas vires ſumpſerit, vt veſtram veritatem profligauerit, & expulerit, hoc non magis latere vos poteſt, quàm quæ, quibuſque tẽporibus viguerit diſciplina, hoc ſi præſtare non poſſis, teſtatum relinquis, noſtram religionem ab illis Apoſtolicis & originalibus eſſe ſuſceptam, & traditam. Vide ergo quid Gelaſio tribuas, dum eum tibi præceptorem, & magiſtrum fuiſſe fingis, ad eam quã eius auſpiciis, & nomine, euulgas opinionem: tu certè hunc alligas, & infamem facis hæreſis, dum à patribus orthodoxis diſcrepare doces: ſed eius conſtitutiones hanc ei maculam facilè eluunt, & abſtergunt: In canone librorum, quos ipſe ab Eccleſia ſuſcipiendos eſſe cenſet, patrum decretales epiſtolas approbat, his, vti ſuperiùs demõſtrauimus, tranſſubſtantiatio, & Miſſæ ſacrificium approbatur. Cypriani opuſcula recipit, his panem & vinum in carnem & ſanguinem mutari liquet: Baſilij & Gregorij Nazianzeni, hi poſt conſecrationem, antitypa, fieri corpus Domini aſſeuerant:

Cyrilli

Cyrilli & Hylarij, hi eam quoque ſententiam tuentur, Ioannis Chryſoſto. in ea etiam eſt ſententia: Ambroſij, Hieronymi, Auguſtini horum authoritate nititur Eccesia ad te impugnandum: Gelaſ. præterea, Bullingero tuo & Hieronymo Mario teſtibus: collectis, gradualibus & canonis initiò, Miſſam cumulauit: Non ergo negauit quod canone celebratur, prædicatur, & affirmatur, à quo inſana quadã vos animi offenſione abhorretis: Hic, digamos arcet ab Eccleſiæ miniſterio, eo tu illos intrudis, ſacris virginibus velandis, tempus definiuit, has tu voto abſoluis, & matrimonio copulas, eos qui ſe eis coniunxerint, à ſanctorum detrudit communione, tu, pręmiis ac pollicitationibus, in id inuitas, & pellicis, Miſſam in virginum conſecratione eo modo celebrari, quo hodie celebratur, eos idololatriæ reos facis, qui Miſſæ interfuerint: Vide ergo cuius vir ſis iudicij, qui talem teſtem in tuæ ſententiæ confirmationem adhibueris.

SI PANIS COENAE, A CORPORE DOMINI ſit natura diſparatus, an poßit per ſignificationem de hac qualitate neceſſaria, quod pro vobis datur, prædicare. Cap. 55.

Conficiam, cõcludámque hanc noſtram dimicationem, tormenti huius diſſipatione, quo tui diſcipuli poſt meum reditum, ſentẽtiam noſtram totis viribus incuſſerunt: *Senſus inquiunt huius propoſitionis, hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur & frangitur, vel eſt literalis, vel tropicus. Senſus literalis, quem vnuſquiſque ſenſu communi præditus, ex forma verborum colligit, eſt hic quòd panis quem Chriſtus accepit in manus, ſit corpus Chriſti, quod falſum eſt: Nam vnum diſparatum, non prædicatur de altero, niſi per ſignificationẽ, vt Petra eſt Chriſtus. Ergo verus ſenſus iſtius eſt tropicus, quod panis quem accepit in manus eſt figura corporis, vel corpus ſignificat.*

Hæc opinio, præcoce ab ingenio profecta eſſe, mihi viſa eſt: Si dixiſſes panem quẽ frangimus eſſe corpus Domini, falſa nõ eſſet (vel ſecundũ literam) propoſitio. Aut ſi dixiſſes, quem accepit Ieſus panem, poſt myſticam benedictionem, & ſolennes preces, eſſe verum corpus, veriſſima eſſet propoſitio. Tum enim quum in manus panem Dominus accepit, erat antitypon, id eſt, exemplar ſimilis formæ: ſed quum frangeretur, poſtquam (ſi Græcè loqui liceat) fuit εὐχαριστηθεὶς, id eſt, Eu-

chariſtiſatus, corpus erat Domini: Nam Spiritu Sancto in memoriam incarnationis ſuperueniente, panis in carnem mutatus eſt.

DISPARATVM, PER SIGNIFICAtionem de altero non prædicare, quin huius neceſſarias qualitates & naturam prædicet.
Cap. 56.

CÆterum te ipſo præceptore, opinionis tuæ vanitas detegitur affirmãdo, *Unum diſparatum de altero non prædicari, niſi per ſignificationem: vt Petra erat Chriſtus:* Chriſtum à petra, quæ Iſraelem conſequebatur, diſparatũ fuiſſe nego: ſed Petram illam cœleſtem ac ſpiritualem, affirmo Chriſtũ fuiſſe, non ſignificaſſe: Si tamen hæc diſparata fuiſſe donemus, de ſeque mutuò per ſignificationem prædicaſſe, huc corrues, vt Chriſtus tibi dicendus ſit, ante incarnationem, Petram immobilem ac inſenſibilem prædicaſſe, quis tibi hæc credet?

Præterea tui prædicati natura & qualitas, quam neceſſariò hoc relatiuum, quod pro vobis datur, ſubſequens exprimit, manifeſtæ ignorantiæ te arguit, Aduerte, nõ ſolum

corpus prædicari oportere, ſed adiecta ea qualitate, quod pro vobis datur: vt ſeorſum ab ea, corpus conſiderari, aut prædicari non debeat: An autem tibi videtur natura panis, & vt ais analogia, neceſſariam hanc corporis qualitatem prædicare, vel figurare, vt corpus pro nobis datum, oblatum, & occiſum, ſignificet? Hoc ſi non habet à natura panis, ſed vt putatis ab inſtitutione, quomodo ab analogia tuam duces ſimilitudinem? Hanc deberes ab inſtitutione potiùs abripere: quo modo ergo hanc neceſſariam oblationis in ſacrificium pro nobis qualitatem, panis proprietas referet, ac prædicabit? Errabis tamen ſi hac omiſſa ac neglecta qualitate, quam expreſſit verbo Dominus, ad aliam nos adegeris, qua ſola tenus, Dominicum corpus prædicari doceas: Itaque, panis, Chriſtum cum ſuis qualitatibus, expreſſè (ſi te audiamus) ſignificare deberet: nō ſolùm autem nutrimento tenus, ſed quatenus pro nobis mortuus eſt: hoc tamen nec panis natura, nec inſtitutio Sacramēti patitur: Nam diuerſos effectus ſacrificij, id eſt, Miſſę, totidem figuræ ſpeciatim adumbrarūt, quas ſingulas, ab vno Chriſto adimpleri oportuit:

Qui

Qui ergo harum ſignificationem confuderit, culpa nō vacabit: Azymi panes in nutrimenti ſignificationem à Moſe accepti ſunt, nec fruſtra, ſed vt vtraque Chriſti natura nutrimenti & paſſionis duabus figuris panis & agni exprimeretur. Azymos ergo panes cum propoſitionis panibus, illi tuæ analogicæ ſignificationi, rectiſſimè deſtinare potuiſti: egóque agnum tranſitus, (quo aduerſus vaſtantem Spiritum, Hebræi ante maris traiectionem ſeruati ſunt) ei, quam Chriſtus expreſſit qualitati, quæ nobis carnis oblationem, & manducationem, prædicabat, applicare poſſum: Et hircum emiſſarium, poſt pontificis execrationem, coccino circundadatum, per hominem paratum in perditionem emiſſum, cum Chriſti purpura induti execratione, & per hominem paratum, ad ſupplicium expulſione conferens, non errabo, Holocauſtúmque & animalia quorum ſanguis in Sancta fuit poſt ſolēnem oblationem per Pontificem illatus, extra caſtra, ad incendium exportata, paſſioni Chriſti reſpondere poterunt: vt vnicuique figuræ, ſua veritas relinquatur: Si hunc ordinem ac rationem tecum reputes, non vni-

pani, quod omnium figurarum eſt, aſſignabis, niſi in offenſionis lapidem impingas.

DIVINI EVCHARISTIAE OPEPIS *à manna probatio.* Cap. 57.

PRætereà analogiæ tuæ ſolicitus, manna dignitate ſua exuiſti: Hoc, panem cæleſtem non ſola inſtitutione tenus verum, ſed effectu, ac ſupernaturali prærogatiua figurabat: vitámque æternam, ſpiritualē, cæleſtémque noſtrum myſticæ benedictionis cibum, elementi ſub ſpecie adumbrabat: Et quamquam hunc noſtrum vitæ cibum, mãna figuraret, Chriſti tamen ſacrificium figurare non potuit: hoc ergo multò minùs, panis tuus figurabit. Denique mannæ ſignificatio, non ſolis alimenti terminis claudebatur, ſed panis noſtri ſpiritualis (quoad eius fieri potuit) naturam, ac diuinitatem oſtendebat, ac per ſignificationem tuam prædicabat: Manna enim præter naturam, virtute diuini Spiritus, pruinæ ſub ſpecie, conuerſa eius ſecundum edentium voluntatem ſubſtantia, ac ſapor, populum pleniſſimè nutriebat: ſicut ſcriptum eſt. Subſtan-
„ tiam enim tuã & dulcedinē tuam illis oſtē-
„ debas

debas,& deſeruiens vniuſcuiuſq; voluntati „
ad quod quiſque volebat cõuertebatur. Sa- „
pien.cap.16.Sic aqua ex petra præter naturę vires & ordinem, diuina virtute ſcaturiens, populi ſitim explebat, quæ res noſtram æternæ ſitis extinctionem (diuini opus poculi, aliena ſub ſpecie, guſtúque adumbrabat: ac ſignificatione prædicabat: Verbi enim ac ſancti Spiritus vtrumque opus quũ fuerit, hac ipſa in re, id eſt, quòd ſupernaturale eſſet opus, de ſe mutuò,& ſi ſubſtantia diſparata ſunt) prædicant: Sed quoniam inſtitutione ſola ac ſacramento,& conditione tenus, panis tui naturæ honorem diuinum defers, efficis vt nullo modo, de pane vinoque tuo, illæ vmbræ per ſignificationem prædicent. Vmbræ enim illæ, non ſignificatione, conditione, aut inſtitutione tenus, ſed re vera, & effectu, ſupernaturale vt diximus, diuinumque erant opus: qua in re, de naturali tuo pane, conditione, vt tuis verbis vtar, ac ſignificatione tenus mutato, per ſignificationem prædicare non poſſunt: nec tui naturales cibi, vmbras illas repræſentare, niſi vmbris cœleſtibus, ſuam præſtantiam deneges, ac ad na-

turæ regulas adigas, vt per ſignificationem de tuo pane verè prædicent, quòd ſtultitia non carebit.

NISI EVCHARISTIA SVPERSVBſtantiale ſit opus, de ea non poſſe manna, per ſignificationem prædicare. Cap. 58.

SI autem Eccleſiæ ex religione non exceſſeris, ſed fatearis ſuperſubſtantialem eſſe noſtram Euchariſtiam, nõ Sacramento, ac conditione fideque tenus, ſed re vera, efficies vt opinioni tuæ ſubſcribam, diſparata de altero per ſignificationem prædicare, atque opus mannæ, aquæue, è Petra præter naturam redundantis, (per metonymiam) Euchariſtiam noſtram dici poſſe, ac per ſignificationem natura & ſpecie diſparata de altero prædicare: Agnumq́ue tranſitus typicum, & animalia quorum corpora extra caſtra cremarentur, Chriſtum paſſum dici poſſe. Sed ſi in ſententia manſeris, naturamq́ue panis, non re vera diuinam eſſe dixeris, ſed ſacramento ſolo, ac inſtitutione tenus, de corpore quod pro nobis datur diſparato, prædicare contenderis, huc te præ-
cipitem

cipitem deturbabis, vt tibi neceſſariò patibilis Chriſti qualitas dicenda ſit, per ſignificationem, de impatibili panis tui natura, ſic prędicare, vt à pane viciſſim prædicetur: corpus enim nō poteſt, citra expreſſam verbo Dei qualitatem hanc, (quod pro vobis datur) de diſparato prædicare, ſimiliter corpus ipſum ſeorſum à ſua qualitate, à pane prædicari non poteſt, panis ergo ſecundum tuam logices regulam, de corpore holocauſti prædicare non poteſt, quin ſimul de corporis expreſſis, ac proinde indiuiduis qualitatibus, prædicet: nec rurſus holocauſtum prædicatum, citra ſuam neceſſariò connexam (propter verbum Dei) qualitatem, de altero poterit prædicare: nam ſimilium eadem eſt ratio. Quum igitur hanc prædicationem, nec panis tui natura, nec inſtitutio ferat, falſum eſt corpus, & panem eſſe diſparata, ſed eandem eſſe naturam ac ſubſtātiam, de ſeque mutuò verè prædicare.

Hoc quoque in conſiderationem afferendum eſſe puto, ſi tua ſententia vera ſit, non ſolùm Sacramento tenus panem eſſe corpus & corpus panem, ſed Chriſtum Sacramētaliter, paſſum eſſe, non ſubſtantialiter, quo-

niam non verè ac ſubſtantialiter hæc qualitas à pane prædicata eſt: manifeſtum enim & liquidum eſt, eo modo expreſſam, ac neceſſariò connexam ſubiecti qualitatem prædicari, quo ſubiectum prædicetur.

A PRONOMINVM NATVRA AC proprietate probari panem quem frangimus, & corpus non eſſe diſparata. Cap. 59.

SEd fruſtrà verba hæc terimus, Nã ne panem quem frangimus, à corpore diſparatũ eſſe credamus (Hoc & Quod) pronomina, vel nos inuitos, trahunt: (quod) enim relatiuum ſubſequens, vnam eandémque naturam ac ſubſtantiam, ad eam refert, quæ eiuſdem caſus, generis, ac numeri, demonſtrata ſit: Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur: vt neceſſariò peccent, qui inter rem demonſtratam, ac relatam, diſcrimen intermittant: Multa nobis ſuperſunt in hoc argumentum excutienda, quæ coràm tecum agitare cupiens, in noſtri congreſſus occaſionem, reſeruauimus ac reiecimus.

FINIS.

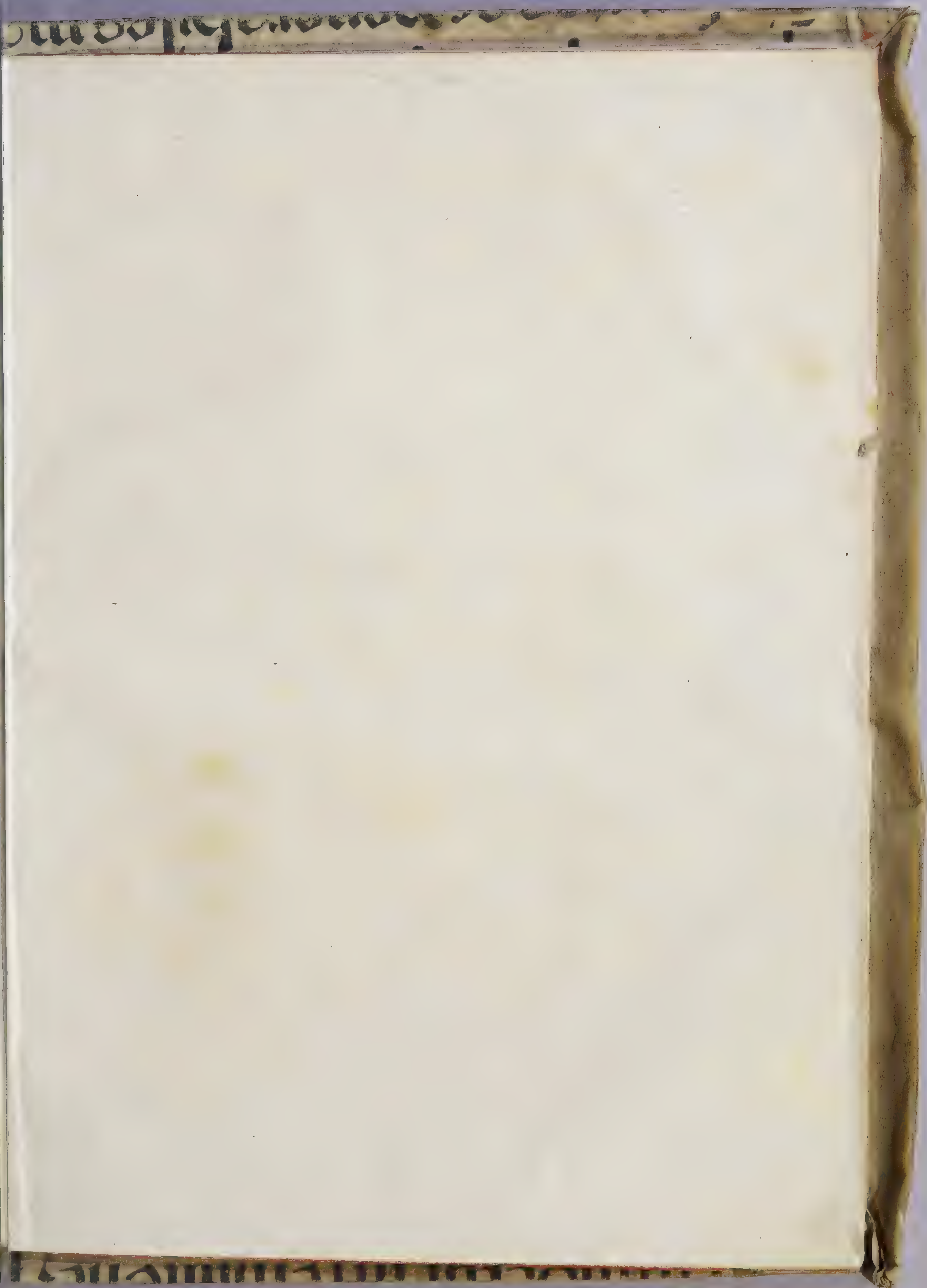
SVMMA CAPITVM LIBRORUM præcedentium.

LIBRI PRIMI.

LIBRI SECVNDI.

LIBRI TERTII.

FINIS.

ia
id
esp
e·e
re·
dig
ōy
ēe
estr
tat
pri
qui
ua

...manctas ac venerabiles ma...
suas · Et eleuatis oculis in celū · ad te
deū patrem suum omnipotentē · tibi
gratias agens · Bene + dixit · fregit
deditq; discipulis suis dicēs · Accipi-
te et manducate ex hoc om̄es · Hoc
est enī corp⁹ meum hic leua corpu
Simili modo postq̄ cenatū est · Ac
cipiens et hunc p̄clarum calicē in san
ctas ac venerabiles man⁹ suas · Item
tibi grās agens · Bene + dixit · de
ditq; discipulis suis dicens · Accipi
et bibite ex eo om̄es Hic est enī cal
sanguis mei · noui et eterni testame
misteriū fidei · qui pro vobis et pro